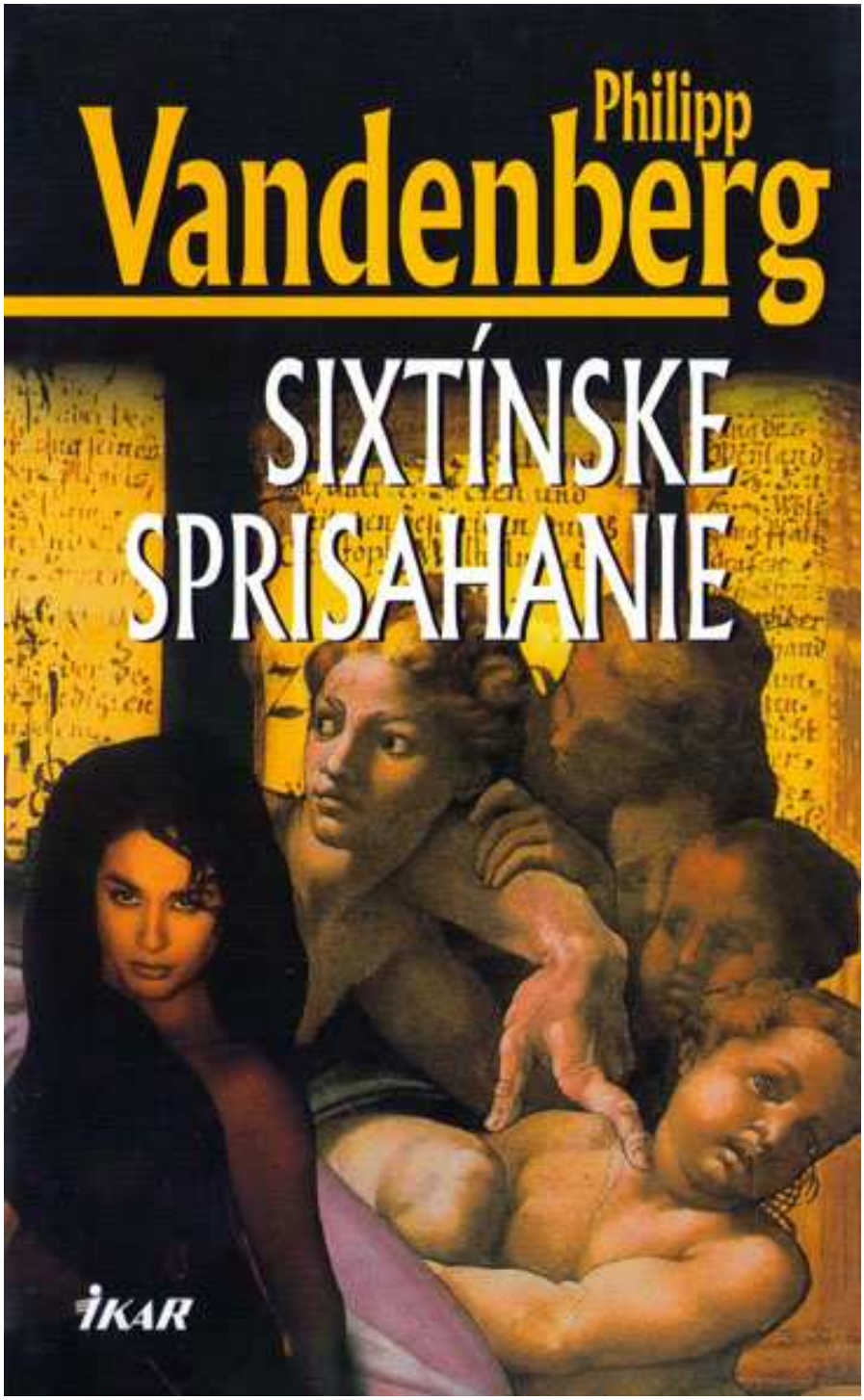
Philipp

Vandenberg

SIXTÍNSKE SPRISAHANIE

IKAR

Philipp

Vandenberg

SIXTÍNSKE SPRISAHANIE

IKAR

Philipp Vandenberg
SIXTINISCHE VERSCHWORUNG

Copyright © Gustav Liibbe Verlag GmbH,
Bergisch Gladbach 1988
Translation © 1993, 2000 by Magda Takáčová
Jacket design © 2000 by Michal Houba
Slovak edition © 2000 by Ikar
Digitalizácia: MimoI

Z nemeckého originálu Sixtinische Verschworung
(Gustav Lübbe Verlag GmbH, Bergisch Gladbach 1988) preložila
Magda Takáčová.
Korigovala Dana Lehutová.
Obálku navrhol Michal Houba.
Technická redaktorka Elena Benková.
Vydalo vydavateľstvo Ikar, a. s., Bratislava
v roku 2000 ako svoju 933. publikáciu.
Vydanie druhé, v Ikare prvé.
Zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava.
Vytlačili Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica.

TS 13

ISBN 80-7118-910-3

HLAVNÉ OSOBY

Eminentissimi a Reverendissimi páni kardináli

GIULIANO CASCONE	kardinál štátny tajomník a prefekt Rady pre verejné záležitosti cirkvi
JOZEF JELLINEK	prefekt Kongregácie pre vierouku
GIUSEPPE BELLINI	prefekt Kongregácie pre sviatosti a bohoslužbu
FRANTIŠEK KOLLETZKI	prosekretár Kongregácie pre kat. školstvo a rektor Collegia Teutonica

Eminentissimi a Reverendissimi páni arcibiskupi a biskupi

MARIO LOPEZ	prosekretár Kongregácie pre vierouku a titulárny arcibiskup ceasarejský
PHIL CANISIUS	vedúci Istituto per le Opere Religiose IOR
DESIDERIO SCAGLIA	titulárny arcibiskup San Carla

Veľadôstojný páni monsignori

VILIAM STICKLER	pápežský komorník
RANERI	I. sekretár kardinála štátneho tajomníka

Ďalší

AUGUSTÍNUS FELDMANN	správca Vatikánskeho archívu
PIO SEGONI	benediktín z Monte Cassina
PROF. ANTONIO PAVANETTO	generálny riaditeľ vatikánskych budov a múzeí
PROF. RICCARDO PARENTI	odborník na Michelangelovo dielo z Florencie
PROF. GABRIEL MANNING	profesor semiotiky na Atheneu v Lateráne
BRAT BENNO alias	
Dr. HANS HAUSMANN	mních
GIOVANNA	domovníčka

O ROZKOŠI ROZPRÁVANIA

Medzitým čo píšem, trápia ma veľké pochybnosti, či to všetko vôbec smiem porozprávať. Či by som si to radšej nemal nechať pre seba, ako si to nechali pre seba tí, čo o tom dosiaľ vedeli. Ale nie je mlčanie najstrašnejšou lžou? A neprispieva dokonca aj omyl k pochopeniu pravdy? Neschopný poznania, ktoré aj pred ozajstným kresťanom ostáva po celý život skryté a ktoré sa ustavične utieka k dôkazom viery, dlho som zvažoval za a proti, až prevážila rozkoš z rozprávania tohto príbehu - tak ako som sa ho za nezabudnuteľných okolností dozvedel.

Milujem kláštory, nevysvetliteľné nutkanie ma ženie na tieto miesta, oddelené od vonkajšieho sveta, a podotýkam, nachádzajú sa na tých najkrajších kúskoch zeme. Milujem kláštory, lebo čas akoby sa tam zastavil, kochám sa v morbídnom pachu, ktorý vanie po ich rozvetvených chodbách, v onej zmesi stuchliny, vychádzajúcej zo starých foliantov, čerstvo umytých chodieb a vyprchanej vône kadidla. Ale nadovšetko milujem kláštorné záhrady; väčšinou bývajú pred verejnosťou skryté, neviem prečo, veď práve ony nám umožňujú nazrieť do raja.

Po týchto úvodných poznámkach chcem vysvetliť, prečo som v ten žiarivý jesenný deň, aký mohla vyčariť iba južná obloha, vnikol do rajskej záhrady benediktínskeho kláštora. Po prehliadke kostola, krypty a knižnice sa mi podarilo nenápadne sa odtrhnúť od skupiny a našiel som cestu cez malý bočný portál, za ktorým som podľa plánu sv. Benedikta mohol predpokladať kláštornú záhradu.

Záhradka bola neobyčajne malá, oveľa menšia, ako by som bol čakal pri takom veľkom kláštore, a dojem ešte umocňovala skutočnosť, že zapadajúce slnko rozdeľovalo rajský štvorec po uhlopriečke na dve polovice - jedna bola jasne osvetlená, druhá ležala v hlbokom tieni. Po skľučujúcom chlade, ktorý sa uhniezdil v

kláštore, pôsobilo slnečné teplo blahodarne. Kvety neskorého leta, flox a dálie s ťažkými hlavičkami boli v plnom rozkvete, kosatce, gladioly a lupíny stáli vzpriamené a všelijaké koreninové bylinky rástli jedna cez druhú v úzkych hriadkach, oddelených obyčajnými doskami. Nie, táto kláštorná záhrada nemala nič spoločné s parkami iných benediktínskych kláštorov, kde záhrady chránia zôkol-vôkol mohutné trakty a rámuje ich krížová chodba, takže konkurujú svetským parkom, ako je versaillský alebo schönbrunnský. Táto záhrada vyrástla a neskôr vytvorila terasu na južnom svahu kláštora, na vysokom opornom múre z tufového kameňa, ktorý sa vyskytoval na okolí. Na juh bol voľný výhľad a za jasných dní sa dala na obzore rozoznať reťaz Álp. Na tej strane, kde rástli koreniny, zurčala voda zo železnej rúry do kamenného žľabu a vedľa stál spráchnivený záhradný domček, vlastne doštená búdka, na ktorej dosť nešikovne skúšali svoje umenie už viacerí stavitelia. Pred dažďom ju chránila ošarpaná strecha z térového papiera, krivo osadený mizerný jednokrídlový oblôčik vpúšťal dnu trochu svetla. Všetko to pôsobilo napodiv veselo, hádam preto, lebo tá konštrukcia akosi pripomínala drevené domčeky, čo sme si ako deti zbíjali z dosák cez prázdniny.

Zrazu sa z tieňa ozval hlas: „Ako si ma našiel, syn môj?“

Priclonil som si dlaňou oči, aby som sa v tieni lepšie orientoval, a čo som zazrel, to ma na chvíľu ohromilo: na invalidnom vozíku sedel vzpriamený mních s prorockou snehobielou bradou. Mal na sebe sivastý habit, ktorý sa nápadne líšil od vznešenej černe benediktínov, prenikavo hľadel na mňa, pričom krútil hlavou zboka nabok ako drevená bábka, ale nespustil zo mňa oči.

Hoci som dobre rozumel jeho otázke, spýtal som sa, aby som získal čas: „Ako to myslíte?“

„Ako si ma našiel, syn môj?“ zopakoval otázku ten zvláštny mních, pričom len krútil hlavou, a mne sa zdalo, že pohľad má prázdny a bezvýrazný.

Zámerne som odpovedal zdržanlivo, lebo som nevedel, čo s tým zvláštnym stretnutím a s jeho takisto zvláštnou otázkou. „Ja som vás nehľadal," povedal som, „prezeral som si kláštor a bol som zvedavý na záhradu, prepáčte." Už som sa chcel ukloniť a ísť, keď starý zrazu ohol v lakti ruky, dovtedy nehybne spočívajúce na operadlách, a vzoprel sa do kolies, kreslo priam vystrelilo ku mne ako z katapultu. Ten starec musel mať medvediu silu. Zastavil sa takisto prudko, ako vyletel, a teraz z bezprostrednej blízkosti a v slnečnom svetle som pod chumáčmi vlasov a brady uvidel úzku bledú tvár, oveľa mladšiu, ako sa zdalo na prvý pohľad. Stretnutie ma začalo znepokojovať.

„Poznáš proroka Jeremiáša?" spýtal sa zrazu mních a ja som na chvíľku zaváhal, rozmýšľal som, že jednoducho ujdem; ale jeho pichľavý pohľad a tá zvláštna dôstojnosť, čo z neho vyžarovala, ma prinútili ostať.

„Áno," povedal som, „poznám proroka Jeremiáša a Izaiáša, Bárucha, Ezechiela, Daniela, Ámosa, Jonáša, Zachariáša a Malachiáša," tak ako som si ich zapamätal zo svojich internátnych čias v kláštore.

Odpoveď mnícha ohromila, ba akoby ho bola aj potešila, lebo z tváre mu odrazu zmizla meravosť a jeho pohyby už nepripomínali drevenú bábku.

„‚V tom čase,' hovorí Jeremiáš, ‚vyberú kosti kráľov Júdu, kosti jeho kniežat, kosti kňazov, kosti prorokov a kosti obyvateľov Jeruzalema z ich hrobov a porozkladajú ich pred slnkom, mesiacom a celým vojom neba, ktoré milovali, ktorým slúžili, za ktorými chodili, ktoré vyhľadávali a ktorým sa klaňali. Nepozbierajú ich ani ich nepochovajú. Hnojom budú na roli. A milšia bude smrť ako život všetkým, ktorí pozostanú z toho zlého pokolenia na každom mieste, kam som ich zahnal.'„

Spýtavo som pozrel na mnícha a on zbadal môj bezradný pohľad a povedal: „Jeremiáš osem, jeden až tri."

Prikývol som.

Mních zdvihol hlavu, biela brada mu stála takmer vodorovne a spakruky si ju zdola jemne pohladkal. „Ja som Jeremiáš," povedal pritom a v jeho hlase znela akási samoľúbosť, naskrze nemníšska zásadovosť. „Všetci ma volajú brat Jeremiáš. Ale to je dlhá história."

„Ste benediktín?"

Záporne pokýval rukou: „Strčili ma do tohto kláštora, lebo si mysleli, že tu môžem napáchať najmenej škody. Žijem teda podľa *Ordo Sancti Benedicti,* potreby svetského života sa ma netýkajú a nerušia ma, žijem dôstojne ako konvertita. Keby som mohol, tak utečiem!"

„Ste v kláštore len krátko?"

„Týždne. Mesiace. Možno už roky. Čo na tom záleží!"

Žaloby brata Jeremiáša vzbudili vo mne záujem a s nevyhnutnou obozretnosťou som sa spýtal na jeho predchádzajúci život.

Záhadný mních mlčal, brada mu klesla na hruď, pohľad sa uprel na ochrnuté nohy a ja som pocítil, že som zašiel priďaleko. Už som sa chcel ospravedlniť, ale vtom sa Jeremiáš ozval:

„Čo ty vieš, syn môj, o Michelangelovi..."

Hovoril prerývane, nehľadiac na mňa, cítil som, že si rozmyslí každé slovo, kým ho vysloví, a predsa sa mi jeho reč videla zmätená a nesúvislá. Nepamätám sa už na každú podrobnosť, najmä preto, lebo sa ustavične zamotával, opravoval a začínal vety znova; ale ostalo mi v pamäti, že za múrmi Vatikánu sa údajne dejú veci, o ktorých veriaci kresťan nemá ani potuchy, a že - a to ma vyľakalo - cirkev je *casta meretrix,* cudná neviestka. Pritom používal odborné výrazy, lietali slová ako polemická teológia, etika, dogmatika, takže moje pochybnosti o zdravom rozume brata Jeremiáša zmizli, skôr ako sa zrodili. Spomínal koncily, uvádzal mená a letopočty, rozlišoval partikulárne, plenárne a provinciálne koncily, vymenoval

klady a zápory episkopalizmu, až zrazu nečakane skončil a spýtal sa: „Aj ty ma asi pokladáš za blázna, však?“

Áno, povedal *aj ty*, a to ma prekvapilo. Brata Jeremiáša zrejme izolovali v tomto kláštore ako pomäteného a nepríjemného heretika, už ani neviem, čo som mu odpovedal; pamätám sa len na to, že môj záujem o tohto človeka vzrástol. Vrátil som sa teda k svojej otázke a poprosil som ho, aby mi porozprával, ako sa dostal do tohto kláštora. Ale Jeremiáš obrátil tvár k slnku, zažmúril oči a mlčal - ako som sa tak naňho díval, zbadal som, že sa mu brada roztriasla; slabý pohyb naberal na intenzite, mních zrazu šklbol celým trupom a pery sa mu zachveli ako v horúčke. Aká strašná udalosť sa to odohrala za zavretými očami tohto muža?

Na veži kláštorného kostola zahlaholil zvon, zvolával k spoločnej modlitbe, a brat Jeremiáš sa vystrel, akoby bol precitol zo sna. „Nehovor s nikým o našom stretnutí,“ povedal náhlivo, „najlepšie bude, keď sa schováš do besiedky. Cez litánie môžeš nebadane odísť. Príď zajtra o takomto čase! Budem tu!“

Poslúchol som mníchovu radu a schoval som sa do dreveného domčeka - vzápätí som už počul blížiace sa kroky. Nazrel som cez takmer slepý oblôčik a videl som, ako benediktín tlačí Jeremiáša v invalidnom kresle ku kostolu. Nepadlo pritom ani slovo. Vyzeralo to tak, akoby sa navzájom nebrali na vedomie, akoby jeden poslúchal nezmeniteľný mechanizmus a druhý sa mu nezúčastnene podroboval.

O chvíľu som začul z kostola gregoriánsky chorál, vyšiel som z domčeka, ale držal som sa v jeho tieni, aby ma predsa len niekto nevidel z okien kláštora, obrátených do záhrady, lebo som sa bezpodmienečne chcel s bratom Jeremiášom znova stretnúť. Popri vysokom opornom múre viedli nadol strmé kamenné schody. Železnú bránku, ktorá uzatvárala vchod do kláštora, som ľahko otvoril.

Takto som vyšiel z kláštora a z rajskej záhrady, tou istou cestou som sa ta na druhý deň vrátil. Nemusel som dlho čakať, kým konfráter, bez slova ako deň predtým, priviezol Jeremiáša v invalidnom kresle do záhrady.

„Odkedy som tu, nikto sa nezaujímal o môj predchádzajúci život," bez okolkov začal mních, „naopak, všemožne sa usilovali, aby upadol do zabudnutia, aby ma izolovali od vonkajšieho sveta, chceli mi nahovoriť, že som prišiel o rozum, akoby som bol nejaký mravne poklesnutý špirituál, nejaký moslimský asasin. Je možné, že plná pravda o mne neprenikla do tohto kláštora; aj keby som ju stokrát odprisahal, nik by mi neveril. Podobné pocity mal asi Galilei."

Ubezpečil som ho, že ja mu verím; cítil som, že sa mu žiada niekomu sa zdôveriť.

„Ale moje rozprávanie ťa neurobí šťastnejším," podotkol brat Jeremiáš, a ja som ho uistil, že ho unesiem. A tak sa osamelý fráter rozhovoril, rozprával pokojne, chvíľami až s odstupom, a ja som sa v prvý deň čudoval, prečo on sám nevystupuje v tom príbehu. Na druhý deň som postupne prichádzal na to, že hovorí o sebe v tretej osobe ako nestranný pozorovateľ - áno, jeden z tých ľudí, o ktorých zoširoka rozprával, musel byť on sám: brat Jeremiáš.

Stretali sme sa päť dní za sebou v rajskej záhrade, skrývali sme sa za špalier bujných popínavých ruží, niekedy aj v ošarpanej besiedke. Jeremiáš rozprával, uvádzal mená a fakty, a hoci sa mi jeho príbeh videl občas fantastický, ani chvíľu som nepochyboval o jeho pravdivosti. Keď brat Jeremiáš hovoril, zriedka pozrel na mňa, zväčša upieral pohľad na nejaký imaginárny bod v diaľke, akoby čítal z tabule. Netrúfal som si ho ani len raz prerušiť, neodvážil som sa na nič spýtať, lebo som sa bál, že stratí niť, a jeho rozprávanie ma fascinovalo. Ani poznámky som si nerobil, aby som ho tým náhodou nerušil v plynulom rozprávaní, takže dávam na papier to,

čo mi utkvelo v pamäti; dúfam, že sa to neodchyľuje od slov brata Jeremiáša.

KNIHA JEREMIÁŠOVA

NA ZJAVENIE KRISTA PÁNA

Nech je prekliaty deň, keď sa kúria rozhodla zreštaurovať Sixtínsku kaplnku podľa najnovších vedeckých poznatkov. Nech je prekliaty ten Florenťan, nech je prekliate celé umenie, nech je prekliata tá opovážlivosť nie s odvahou kacíra vysloviť bohorúhavé myšlienky, ale zveriť ich pomletému vápencu, najodpornejšej hornine, *buon fresco* zmiešanému so zmyselnými farbami.

Jozef kardinál Jellinek zdvihol zrak k vysokej klenbe, kde viselo lešenie, ovešané plánmi; voľný ostal pohľad na Adama, ktorého vystretej ruky sa Stvoriteľ dotýka ukazovákom. Kardinál akoby sa bol zľakol mohutnej Božej pravice, po tvári mu v nepravidelných intervaloch prebehlo niekoľko zášklbov; lebo tamhore polozahalený červeným rúchom sa nevznášal milosrdný Boh, tam povstal Stvoriteľ, mocný a krásny, so svalstvom ako zápasník, živototvorný. Tu sa slovo stalo telom.

Od neblahých čias pontifexa Júlia, ktorý mal zmysel pre umenie, ani jeden pápež nenašiel zaľúbenie v Buonarrotiho orgiastických maľbách - napokon už za jeho života bolo verejným tajomstvom, že na kresťanskú vieru hľadí s pochybnosťami a svoje v obrazoch stvárnené myšlienky odvodzuje z čudesnej zmesi starozákonnej tradície a gréckej antiky, možno ešte aj z idealizovanej rímskej kultúry, a to sa jednoducho pokladalo za hriešne, vtedy. Pápež Július vraj v modlitbách padol na kolená, keď mu maliar prvý raz odhalil fresku s neúprosným sudcom, ktorý svojím ortieľom vyvoláva triašku v dobrých i zlých, no len čo sa spamätal zo svojej pokory, dostal sa s Michelangelom do ostrej hádky o cudzote, záhadnosti a nahote výjavu. Kúria, zmätená nepreniknuteľnou symbolikou, nespočetnými narážkami a

neoplatónskymi odkazmi, nenašla iné riešenie, len odsúdiť tú hromadu pružných nahých tvorov, ba čo viac, požadovať ich odstránenie; dožadoval sa toho predovšetkým Biagio da Cesena, pápežov ceremoniár, zdalo sa mu, že sa sudca pekiel Minos podobá naňho, a len zúrivé protesty najvýznamnejších rímskych umelcov zachránili Posledný súd pred otlčením.

Presakujúca voda, viacnásobné premaľovanie a sadza zo sviečok ohrozovali Michelangelov orgiastický kŕdeľ duchov, mohli ho zničiť. Ach, keby bola pieseň rozožrala prorokov a čmud zničil Sibyly; lebo sotva začal hlavný reštaurátor Bruno Fedrizzi pracovať na vysokom lešení, sotva vyslobodil so svojimi pomocníkmi prvých prorokov spod tmavej vrstvy uhlíka, králičieho gleja a v oleji rozpustených pigmentov, začal sa odhaľovať odkaz Florenťana, ba zdalo sa, akoby Michelangelo vstával z mŕtvych a hrozil sťa anjel pomsty.

Prorok Joel držal predtým v rukách rozvinutý zvitok stmavnutého pergamenu, a hoci pergamen bol pretočený, ani spredu, ani zozadu nebolo na ňom nič napísané, zato teraz, po očistení, na zvitku zreteľne vystúpilo písmeno A. A - O, prvá a posledná litera gréckej abecedy sú kresťanské symboly starokresťanskej cirkvi, lenže reštaurátori darmo čistili *al fresco* namaľovaný pergamen až do žiarivej bieloby. Vápenná omietka neskrývala nijaké O. Zato v knihe, ktorú má v susedstve proroka Joela postavenú na čítacom pulte eritrejská Sibyla, sa vynorila iná záhadná skratka: I - F - A.

Tento nečakaný objav vyvolal prudkú, pred verejnosťou skrytú diskusiu. Archivári a umenovedci vatikánskych budov a múzeí pod vedením profesora Antonia Pavanetta podali dobrozdanie o objave, z Florencie pricestoval odborník na Michelangelovo dielo Riccardo Parenti a po internej diskusii o význame písmen A - I - F - A vyhlásil kardinál štátny tajomník Cascone objav za tajný. Parenti prvý spomenul možnosť, že sa pri reštaurácii môžu odhaliť ďalšie

písmená a ich rozlúštenie by nemuselo byť pre kúriu a cirkev práve želateľné. Napokon, autor si od svojich objednávateľov pápežov dosť vytrpel a neraz naznačil, že sa svojím spôsobom vypomstí.

Možno azda od florentského maliara očakávať kacírske myšlienky? zaujímal sa kardinál štátny tajomník.

Profesor umenovedy odpovedal na otázku kladne, pravda, s istými výhradami.

Nato kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone prizval prefekta Svätej kongregácie pre otázky vierouky Jozefa kardinála Jellineka, ktorý však neprejavoval o prípad väčší záujem a odporúčal, aby sa ho ujalo generálne riaditeľstvo vatikánskych budov a múzeí pod vedením profesora Pavanetta - ak vôbec možno hovoriť o prípade. Sväté ofícium nechce do toho zasahovať.

Keď v nasledujúcom roku postúpila reštaurácia k postave proroka Ezechiela, sústredil sa záujem kúrie predovšetkým na zvitok, ktorý zvestovateľ skazy Jeruzalema držal v ľavej ruke. Zdá sa, hlásil Fedrizzi, že freska je na tomto mieste mimoriadne začmudená, akoby ju niekto bol náročky začiernil plameňom sviečky. Napokon sa pod hubkou reštaurátora ukázali dve ďalšie písmená: L a U, a profesor Pavanetto vyslovil domnienku, že aj perzská Sibyla, ktorá nasleduje v poradí za Ezechielom, skrýva nejaké tajomstvo. Hrbatá a zrejme krátkozraká starena si drží rovno pred očami knihu v červenej väzbe a pri pohľade zblízka, z lešenia, zbadal Bruno Fedrizzi už aj pred očistením akýsi náznak písmen. Kardinál štátny tajomník Cascone, ktorého ten objav, zdá sa, znepokojoval väčšmi ako ostatných, dal Sibylinu knihu skúšobne očistiť. Domnienka sa zmenila na istotu a ku kombinácii pribudlo ďalšie písmeno - B.

Museli teda vychádzať z toho, že aj posledná postava v rade, prorok Jeremiáš, vydá nejakú literu, a skutočne, na zvitku pri jeho boku sa objavilo A. Jeremiáš, ktorý trpel vnútornými zápasmi ako ani jeden z prorokov a ktorý verejne vyslovil, že ľud nikdy nebude

obrátený, on, komu Michelangelo nasadil svoju vlastnú zúfalú tvár, ostal nemý, rezignovaný, bezradný - akoby poznal tajomný zmysel radu písmen: A - I - F - A - L - U - B - A .

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone vyhlásil, že pred zverejnením objavu musí byť zmysel nápisu známy a v prípade, že by sa tajomstvo tých nevysvetliteľných znakov nedalo spoľahlivo objasniť, dáva na diskusiu, či ich netreba odstrániť, podľa hlavného reštaurátora Bruna Fedrizziho je to technicky možné, lebo Michelangelo vytvoril písmená i drobné opravy *a secco* na hotové fresky. Lenže profesor Riccardo Parenti ostro protestoval, pohrozil, že v tom prípade sa zriekne funkcie poradcu a obráti sa na verejnosť s tým, že sa v Sixtínskej kaplnke falšuje a ničí azda najvýznamnejšie umelecké dielo sveta. Nato Cascone stiahol svoje plány a poveril *ex officio* Jozefa kardinála Jellineka ako prefekta Kongregácie pre vierouku, aby zostavil komisiu na preskúmanie sixtínskeho nápisu a výsledky predložil riadnemu zhromaždeniu na posúdenie. Zároveň preradili záležitosť z kategórie *speciali modo* do kategórie *specialissimo modo,* kde sa každé porušenie prísneho utajovania trestá stratou cti; termín konzília určili na pondelok po druhej nedeli po Zjavení.

Jellinek vyšiel z kaplnky, pod úzkymi kamennými schodmi si šikovne nadvihol sutanu - ako všetky kardinálove odevy pochádzala zo salónu Annibala Gammarelliho, Santa Chiara 34, kde obliekali celú kúriu i pápeža - na prvom odpočívadle sa obrátil doľava a pokračoval tým smerom ďalej. Jeho vzrušené kroky duneli v dlhej prázdnej chodbe, musel ich urobiť dvesto popri freskách máp kozmografa Dantiho, vybraných podľa osemdesiatich pamätných miest cirkevných dejín, ktoré dal pápež Gregor XIII. namaľovať medzi zlatom rámovanou štukatúrou nekonečnej klenby, až došiel k oným dverám bez zámky a kľučky, ktoré uzatvárali prístup k Veternej veži ako neprekonateľné padacie dvere. Kardinál zaklopal

dohodnuté znamenie a nehybne čakal, lebo vedel, že ten, kto mu príde otvoriť, má pred sebou kus cesty.

Pôvod mena tejto veže je známy: tu v podkroví sa začala gregoriánska reforma kalendára, keď pontifex dal zriadiť observatórium na pozorovanie Slnka, Mesiaca a hviezd. Neunikla mu ani rozmarná hra vetra, lebo mohutné rameno ukazovateľa na povale vedené veternou ružicou ustavične ukazovalo smer prúdenia vzduchu. Už dávno zmizli inštrumenty, pomocou ktorých v pamätihodnom Roku Pána 1582, v desiatom roku jeho pontifikátu, prišiel západný svet o desať dní, takže za 4. októbrom nasledoval 15. a v budúcich storočiach sa podľa ohromujúceho pravidla počítali za priestupné roky len tie, ktorých počiatočné čísla sú deliteľné štyrmi:

Fiat. Gregorius papa tridecimus. Ostala len mozaika zverokruhu na dlážke, osvetlená slnečným lúčom, ktorý prenikal škárou v múre, a fresky na stenách, postavy bohov vo vlajúcich rúchach, ktorí rozkazujú vetru.

Tabu a tajomstvo obklopujú vežu stratených dní od samého počiatku; ale na vine nie sú pohanské božstvá ani Panna, Býk a Vodnár, ani skutočnosť, že medzi hrubizným múrmi nejestvuje umelé osvetlenie, nie, auru mystéria vyžarujú hory spisov, nástenné regály plné dokumentov, ktoré sa tu uchovávajú roztriedené do fondov tematicky, historicky - nik nevie, koľko fondov odpočíva pod stáročným prachom Vatikánskeho tajného archívu - *L´Archivio Segreto Vaticano.*

Papiere a pergameny časom zaplnili nekonečné chodby pápežského tajného archívu a šírili sa vo veži ako sopečná láva, súčasnosť po stáročia prekrývala minulosť, až sa aj sama stala minulosťou a zasypala ju nová prítomnosť. Archivári mohli vo veži ukladať tie dokumenty, o ktorých sa z vôle pápežov nemal dozvedieť nik okrem ich následníkov - bolo to tajné oddelenie, *Riserva.*

Keď kardinál začul za portálom kroky, znova vyklopal dohodnuté znamenie a vzápätí šťukol kľúč a ťažké dvere sa nezvučne pootvorili. Zrejme tu poznali kardinálovo klopanie alebo aj hodinu či zadné dvere, cez ktoré sa o takomto čase dožadoval vstupu; prefekt, ktorý otváral, sa totiž nespýtal na meno neskorého návštevníka, ani len nepozrel cez špeháčik, taký si bol istý, že spoznal kardinálovo klopanie. Prefekt, oratorián menom Augustínus, bol najstarší, najvyšší a najskúsenejší strážca archívu, pomáhali mu viceprefekt, traja archivári a štyria *scrittori*, všetci vykonávali rovnakú činnosť, i keď v rozličnej hodnosti; ale o Augustínovi sa hovorilo, že nemôže žiť bez pergamenov a *buste* - tak sa volajú fascikle, v ktorých sú uložené listy a doklady - vraj spáva medzi svojimi dokumentmi a pravdepodobne sa nimi aj zakrýva.

Do archívu sa zvyčajne chodievalo spredu, kde pri širokom čiernom stole sedel prefekt alebo niektorý spomedzi *scrittori*, vždy v rovnakej póze, ruky schované v rukávoch čiernej kutne, pred sebou roztvorený register, kam zapisovali každého návštevníka, keď predložil povolenie, ktoré mu umožňovalo prístup k určitým regálom, ale väčšinu pred ním zatvárali, a kustód nikdy nezabudol zaznamenať na minútu presne čas, ktorý bádateľ - do týždňa najviac dvaja-traja - strávil pri tmavých regáloch.

Kardinál idúcky zamrmlal čosi ako *laudetur Jesus Christus* a prekĺzol popri prefektovi; odmietol zapísať svoje meno do registra. Miestnosť na pravej strane s mnohosľubným názvom *Salla degli Indici* skrývala zviazané zväzky, indexy a sumáre, ako aj súpisy a záznamy o klasifikácii archívu - kto ich nepoznal, pre toho boli stohy písomností nepreniknuteľné ako Zjavenie Jána a dozaista aj také mätúce. Archivári a *scrittori* by pokojne mohli nechávať tie tajné miestnosti a regály otvorené a nikto, ani ten najhorlivejší učenec by z tých kilometre dlhých skladov nevymámil ani jediné tajomstvo, lebo fondy, zašifrované písmenami a číslami,

neprezrádzajú ani najmenší údaj o svojom obsahu; veď len o používaní jednotlivých registrov vznikli vedecké práce, ktoré zapĺňajú celé regály, a niektoré oddelenia boli prístupné len z najvyššieho poschodia Veternej veže, napríklad to, kde ležalo 9000 *buste,* väčšinou neotvorených, keďže dvaja *scrittori* - tak sa to vykalkulovalo - by pri triedení každého zápisu potrebovali na ich archiváciu 180 rokov.

Ale kto sa nazdáva, že keď už má signatúru nejakého dokumentu, poľahky ho objaví, bude sklamaný; v priebehu storočí, predovšetkým od čias schizmy, dochádzalo totiž k početným opätovným a márnym pokusom o novú signatúru všetkých písomností, čo spôsobilo, že mnohé *buste* majú viacero signatúr, napríklad verbálnu signatúru *de curia, de praebendis vacaturis, de diversis formis, de exhibitis, de plenaria remissione* atď, ktoré sú však čitateľné iba vtedy, keď sa spisy ukladajú poležiačky, ako bolo zvykom v dobe stredovekých pápežov (takto sa označovanie dostane naspodok), alebo číselnú signatúru, alebo kombinovaný systém písmen a čísiel ako napr. „Bonif. IX 1392 Anno 3 Lib. 28“.

V tom poslednom zanechal istý Giuseppe Garampi, *custos registri bullarum apostolicarum* asi v polovici 18. storočia zreteľné stopy. On vytvoril onú archívnu zbierku *Schedario Garampi,* ktorej schematické rozdelenie na rozličné tematické oblasti každého pontifikátu prinieslo viac zmätku ako osohu, pretože ani jeden pontifex nevládol rovnako dlho ako druhý a rozličné registre ako *de jubileo* alebo *de beneficiis vacantibus* mali rozdielny rozsah, ale vyhradené rovnaké miesto.

Iste to znie dosť zmätene, ale každá reorganizácia pripomína stavbu babylonskej veže; tak ako veža nikdy nedosiahla nebesá a Boh zmiatol jazyky jej staviteľov, bola by mala aj nová konkordancia len podobné následky, keďže ako odraz nekonečného vesmíru bola by už vopred odsúdená na stroskotáme; alebo aj preto, lebo chaos bol podľa učenia gréckej kozmológie prapôvodným

stavom, z ktorého Stvoriteľ vytvoril usporiadaný vesmír, a nie naopak. Toto porovnanie kríva menej ako predchádzajúce, lebo chaos nie je len neusporiadanosť, beztvárny stav, ale aj čosi zívajúce, rozostupujúce sa, otvárajúce sa, a vchádzajúcemu sa otváral neznámy svet, ktorý strážil Augustínus ako trojhlavý Cerberus bránu hádesu.

Oratorián podal kardinálovi elektrický lampáš; tušil, že cieľom jeho cesty bude *Riserva*, kde nebolo osvetlenie, a kardinál bez slova kývol. Aj Augustínus mlčal; ale nedal sa striasť a nasledoval kardinála úzkymi točitými schodmi na horné poschodia veže, bola to namáhavá cesta, jediný prístup hore, na každom odpočívadle s nástenným telefónom.

Tu na ceste k najstarším a najtajnejším oddeleniam *Archivio Segreto* páchlo plesnivou stuchlinou a ten odporný smrad umocňovala nemenej nepríjemná chemikália, jej prenikavé výpary mali vykynožiť akúsi nezničiteľnú pieseň zavlečenú sem pred stáročiami, ktorá zaťahovala spisy a pergameny purpurovou pavučinou a odolávala aj múdrym vzorcom novovekej chémie. Tu bolo dovolené bádať a prezerať dokumenty jedine s povolením pápeža, no keďže pápež okrem významných dokumentov nič nepodpisoval, ujal sa tejto úlohy Jozef kardinál Jellinek; pravdaže, len zriedka, lebo ani živá duša sa nemohla dožadovať vysvetlenia, prečo jej žiadosť odmietli. Doklady mladšie ako sto rokov beztak podliehali bez výnimky utajeniu, pápežské alebo pápeža sa týkajúce dokumenty ostali pred potomstvom skryté dokonca tristo rokov. V štósoch, zrolované, zašnurované a zapečatené tu ležali bezmála dve tisícročia cirkevných dejín: tu sa nachádzal tristo pečaťami opatrený dokument, v ktorom sa protestantská švédska kráľovná Kristína hlási k transsubstanciácii, k svätému prijímaniu, k očistcu, k odpusteniu hriechov, k neomylnej autorite pápeža, k výrokom Tridentského koncilu, a tým k svätej katolíckej cirkvi. Príkazy pápeža Alexandra VII., účtovné knihy, účty, listiny a podrobné

správy, ktoré neopomenuli opísať oblečenie konvertitky (čierny hodváb, hlboká dekoltáž, ani cukrárske výrobky, ktoré sa podávali (sochy a kvety z marcipánu, želatíny a cukru) a opísali aj jej bisexuálne sklony, to všetko potvrdzovalo povesť tohto archívu ako jedného z najlepších na svete. Bol tu uschovaný posledný list vášnivo katolizujúcej pravnučky Henricha VII. Márie Stuartovej pápežovi, ako aj uznesenie Svätej kongregácie, ktorým dala na index *Šesť kníh o obežnej dráhe nebeských telies* Mikuláša Kopernika, ktoré doktor cirkevného práva venoval pápežovi Pavlovi III. V osobitnom archíve boli uložené súdne spisy kauzy Galileo Galilei, pod značkou EN XIX boli zviazané s nešťastným rozsudkom siedmich kardinálov, list 402: „Hovoríme, na vedomie dávame, súdime a vyhlasujeme, že ty, horespomenutý Galileo, si na základe priznania v horeuvedenej veci pri procesuálnom výsluchu pred Svätým ofíciom veľmi podozrivý z kacírstva, keďže si obhajoval a vyznával falošné a Písmu svätému odporujúce učenie, že Slnko je stredobodom sveta a nepohybuje sa z východu na západ a že Zem sa krúti a nie je centrom sveta... podliehaš teda všetkým trestom, ktoré zákony a iné výnosy cirkvi svätej za takéto zločiny vymerali a právoplatne určili.“ *Verba volant, scripta manent.*

Boli tu uložené veštby o budúcnosti pápežov, proroctvá, ktoré sa oficiálne vôbec nebrali na vedomie, údajné falzifikáty, ktoré však museli mať svoj význam, ale aj proroctvá sv. Malachiáša, ktoré nemohli pochádzať od tohto svätca - a s tým si kúria naskrze nevedela rady - lebo boli napísané až 440 rokov po jeho smrti, a pritom práve tieto anonymné proroctvá s ohromujúcou presnosťou predpovedali mená pápežov, ich pôvod a významné skutočnosti z ich pontifikátu, ba čo viac, zánik pápežskej moci mal pripadnúť na tretieho pápeža v poradí, Rimana Petra, mesto so siedmimi vŕškami vraj podľahne skaze a strašný sudca bude súdiť svoj ľud. Nič na tomto svete nie je také nezmeniteľné a konečné, ako sú výnosy rímskej kúrie, a keďže ona sa k veštbám týkajúcim sa pápežstva

stavia odmietavo, hoci *credo quia absurdum* (verím, lebo to presahuje ľudský rozum) nie je výrokom kacíra, jeho autorom je cirkevný otec Anselm z Canterbury, ktorého lojalita ku Gregorovi VII. a k svätej matke cirkvi je nad všetky pochybnosti, sfalšovaný prorok Malachiáš ostáva tabu - aspoň navonok. Pápež Pius X., ktorému veštba predpovedala *Ignis ardens (blčiaci oheň)* - bol zvolený 4. augusta, na deň sv. Dominika a jeho atribútom je pes s blčiacou fakľou; Pius zomrel niekoľko týždňov po vypuknutí prvej svetovej vojny - tento pontifex ľutoval svojho neznámeho nástupcu, lebo vedel o veštbe, ktorá sa ho týkala: *religio depopulata* - vyľudnené náboženstvo.

Výskum a veda medzitým odhalili ako pôvodcu pápežských proroctiev veľkého svätca katolíckej renesancie Filipa Neriho. Za čias Michelangela údajne býval duchom neprítomný a nadprirodzene posadnutý, jeho telo sa triaslo a s ním aj budovy, v ktorých sa nachádzal, pri liturgii sa vznášal nad stupňami oltára a srdce mu tĺklo abnormálne nahlas ako bubny na poslednom súde. Senzačné liečenie chorých a svedectvá jeho charizmatických vlôh boli neskôr dôvodmi na jeho kanonizáciu.

Ale kde sú poznámky Neriho, otca oratoriánov? Oprávnene bolo možné dúfať, že sa objavia tu vo Vatikánskom tajnom archíve, i keď sa hovorí, že svätec pred smrťou spálil všetky súkromné papiere. Bola to náhoda? V roku Neriho smrti 1595 vyšlo päťzväzkové dielo benediktína Arnolda Wiona o literárnej tvorbe jeho rádu pod názvom *Lignum vitae - ornament et decus Ecclesiae*, kde v druhom zväzku na stranách 307 až 311 uvádza proroctvá zakladateľa rádu oratoriánov ako *Propheia S. Malachiae Archiepiscopi, de Summis Pontificibus*. Zázrak je najmilším dieťaťom viery. Spojenie medzi oratoriánom Filipom a benediktínom Arnoldom nie je známe, takže benediktín, nech je Boh milostivý jeho úbohej duši, klamal - aj keby hneď boli jeho pero viedli tie najčestnejšie pohnútky.

Sidus olorum - ozdoba labutí - si posadí na hlavu tiaru, stálo tam symbolicky a záhadne; ale keď roku 1667 zasadol na pápežský stolec Klement IX., už nik nepochyboval o pravosti predpovede. Klement (Giulio Rospigliosi) si získal ako básnik veľkú slávu, dodnes ostal jediným básnikom a pápežom, a labuť, ako vieme, je symbolom básnikov. Po stáročia neopustil Summus Pontifex po voľbe v konkláve Vatikán; a iný osud nebol určený ani Piovi VI., keď ho po päťmesačnom konkláve v Kvirinálskom paláci zvolili za nástupcu Klementa XIV. *Peregrinus apostolicus*, tak charakterizoval vyšinutý svätec nového pápeža, pravda, v období renesancie sa na to zabudlo, až kým roku 1798 neodvliekli francúzske revolučné vojská nešťastníka do Francúzska, kde našiel smrť ako *peregrinus*, ako cudzinec. Všelijaké dohady vyvolala kométa v znaku, ktorý prijal Lev XIII. pri svojom nástupe, ako je to povinnosťou každého pápeža; až v súvislosti s veštbou svetlo na nebesiach, *lumen in coelo* sa to vyjasnilo. Už pred voľbou Jána XXIII. sa diskutovalo o veštbe, že nástupca Pia XII. bude *pastor et nauta*, pastier a námorník; ale ani u jedného z kandidátov nedávala tá veštba zmysel, nik nedával šancu patriarchovi Benátok, mesta kresťanskej námornej plavby. A predsa bol Roncalli zvolený a jeho pontifikát má navýsosť pastorálny charakter.

Iba o pár krokov ďalej ležalo priznanie, ktoré pápežský komisár Remolines mučením vynútil z mnícha Girolama Savonarolu - išlo o kacírstvo, hlásanie bludného učenia a pohŕdanie rímskym stolcom. Podrobné správy o posledných hodinách obávaného kazateľa nabádajúceho k pokániu, trápna telesná prehliadka v cele, či ho démonické čaro nezmenilo na hermafrodita, ako ho podozrievala Svätá inkvizícia, svedecké výpovede o jeho hlbokom spánku pred popravou, prerušovanom len hlasnými výbuchmi smiechu, o nenápadnej smrti na šibenici a spálení mŕtvoly, z ktorej popol vysypali do Arna. Ale tajné spisy vedia aj o florentských slúžkach, pod rúchom ktorých sa skrývali vznešené dámy a zbierali popol

popraveného mnícha, ba údajne sa zachovali ako relikvie aj časti lebky a ruka. Nachádzali sa tam aj pápežské dogmy, najnovšia o Nepoškvrnenom počatí Panny Márie, zaviazaná v bledobelasom zamate.

Kustód vedel, že kardinál nemá o tieto veci záujem, že sa uberá k horným čiernym dubovým dverám, ktoré sa bez jeho, kustódovej, pomoci nedajú otvoriť, lebo kľúč s dvojitými zubami nosil na reťazi okolo pása a nikto okrem neho nemal kľúč k tejto najtajnejšej miestnosti Tajného archívu. To však vonkoncom neznamená, že poznal celé mystérium miestnosti, že vedel, čo sa v nej nachádza, ale musel si to obrovské tajomstvo nechať pre seba: vedel iba toľko, že za týmito ťažkými čiernymi dubovými dverami sú uložené najväčšie tajomstvá cirkvi, ku ktorým má prístup iba súčasný pápež - aspoň predchodcovia Jána Pavla II. to tak dodržali. Ale poľský pápež preniesol toto privilégium na kardinála, a tak kustód predišiel kardinála a vo svetle lampáša odomkol zámku. Trasúce sa ruky prezrádzali jeho vzrušenie. Kardinál zmizol za dverami, Augustínus ostal v tme. Poponáhľal sa znova zamknúť; taký bol predpis.

Zakaždým keď kustód otváral dvere, vrhol pohľad do miestnosti, pri svätej Panne, nebol to neodpustiteľný hriech; poznal teda zariadenie za čiernym portálom - rad ťažkých trezorov ako v pivnici štátnej banky, lenže jednotlivé kľúče k nim nemal pri sebe on, ale kardinál. Nestávalo sa často, že by Augustínus musel otvárať tieto dvere, hoci v poslednom čase využíval kardinál svoje právo častejšie. Jediný raz, roku 1960, sa kustód dozvedel, aký vzrušujúci obsah mali dokumenty zamknuté za týmito dverami. Vtedy vpustil Jána XXIII. a zamkol za ním, potom čakal na pápežovo zaklopanie tak ako teraz na kardinálovo, ale dlho, vyše hodiny bolo ticho. Potom zrazu začul tupé údery päsťou na dvere, a keď odomkol, pápež sa vytackal von a triasol sa na celom tele ako v záchvate zimnice - tak si to aspoň myslel kustód v tom čase; napokon však vyšla na svetlo aspoň časť pravdy. Svätá Panna, ktorá sa roku 1917

zjavila vo Fatime trom portugalským pastierikom a predpovedala koniec svetovej vojny, „Naša milá pani z Fatimy“ zvestovala aj tretiu veštbu s tým, že s jej zápisom sa bude smieť oboznámiť až pápež, ktorý bude vládnuť roku 1960. Skutočný obsah písomnosti uchovávanej za týmito dverami dal vo Vatikáne podnet na hrôzo-strašné a rôznorodé špekulácie - vraj má vypuknúť apokalyptická svetová vojna, ktorá vyhasí všetok život, tvrdili jedni, vraj pápež má byť zavraždený, rozchyrovali iní - a nástupca Pavla VI. si nemohol pomôcť, musel sa po svojom zvolení informovať za týmito dverami. Nie je tajomstvom, že odvtedy trpel na ťažké depresie a jeho rozhodnutiam chýbala pevnosť.

Ale v ten večer sa kardinál zaujímal o onú oceľovú skriňu, v ktorej boli uložené všetky dokumenty týkajúce sa Michelangela Buonarrotiho. Skutočnosť, že Michelangelova korešpondencia s pápežmi - predovšetkým s Júliom II. a Klementom VII. - fascikle o jeho stykoch, kde bola zaznamenaná jeho asketická vášeň ku kňažnej Vittorii Colonne aj kontakty s neoplatonikmi a kabalistami, ostali v tajnosti, že práve tieto dokumenty podliehali najprísnejšiemu utajeniu, to všetko vzbudilo v kardinálovi odôvodnené podozrenie, že za Michelangelom a jeho umením sa skrýva nejaké príšerné tajomstvo. Áno, inak to nemohlo byť; muselo to mať nejakú príčinu, že Michelangelov život je vo Vatikáne už 450 rokov tabu!

Ignorancia sa bojí poznania, a preto kardinál čoraz náhlivejšie siahal po pergamenoch, po viacnásobne poprekladaných hárkoch, po dôkladne pozväzovaných fascikloch. Vo svetle lampáša spoznal pekné ťahy drobného písma, preletel listy, ktoré mu bez kontextu ostali nezrozumiteľné a ktoré sa väčšinou začínali talianskym zvratom *io Michelagniolo scultore* - „ja Michelangelo, sochár...“, čo jednak vyjadrovalo jeho hrdosť na jazyk Danteho a to, že nerozumie latinčine, ktorú používa cirkev, a jednak to mala byť štipľavá narážka na to, že Vatikán znásilnil jeho umenie.

Pápež Július II. prilákal Michelangela do Ríma s tým, že mu má vytesať monumentálny náhrobný pomník z kararského mramoru za desaťtisíc scudov - bol to nereálny plán, ľudský život by nestačil na zvládnutie takého diela. Ale keď mramor dopravili z Toskánska do Ríma, pápežovi sa celý projekt znevidel, dokonca sa zdráhal vyplatiť aj robotníkov z lomu, a Michelangelo chvatne odišiel z Ríma do Florencie. Až po dvoch rokoch sa na naliehanie pápežských adlátov vrátil do Ríma, kde ho Július II. prekvapil výrokom, že by istotne privolalo nešťastie, keby si dal zaživa postaviť náhrobok, nech teda majster radšej vymaľuje klenbu Sixtínskej kaplnky, onej prostej stavby, ktorej dal meno Sixtus IV. della Rovere. Darmo ho umelec presviedčal, že on prišiel na svet ako *scultore*, nie ako *pittore*, nepomohlo to, Jeho Svätosť trvala na uskutočnení svojho plánu.

Pergamen v kardinálovej ruke, nenápadný, písmo už ťažko čitateľné, oznamoval pápežovo víťazstvo nad Michelangelom: „Dnes 30. mája 1508 som ja, Michelagniolo scultore, prijal od Jeho Svätosti pápeža Júlia II. päťsto dukátov, ktoré mi vyplatil messer Carlino, komorník, a messer Carlo Albizzi na účet maľby, do ktorej sa dnešného dňa pustím v kaplnke pápeža Sixta, a to za zmluvných podmienok, spísaných monsignorom z Pavie a mnou vlastnoručne podpísaných.“

Kardinál mal rád vôňu starých písomností, neviditeľný jemný prach, čo sa nebadane usádzal na nosnú sliznicu a vyvolával v zmysloch taký zmätok, že čítanie z dávnych čias naraz začínalo okľukou cez nos nadobúdať podobu. Zrazu sa pred ním vynoril územčistý svalnatý Florenťan v priliehavých nohaviciach a v prešívanej polodlhej zamatovej kazajke, stiahnutej opaskom, jeho trojuhlastá lebka, dlhý nos a blízko posadené oči, naozaj to nebol nijaký krásavec a ešte menej silou prekypujúci *scultore*. So vševedomým úsmevom - alebo bola v tom geste škodoradosť? - podával kardinálovi pergamen za pergamenom a on dychtivo čítal.

Hltal očami neraz ťažko rozlúštiteľné dokumenty, narážal na neuveriteľnú náladovosť Jeho Svätosti Júlia II., na jeho nezvyčajné lakomstvo, na opätovné pokusy ošmeknúť umelca o zaslúžený honorár, z čoho musel vzniknúť spor medzi ním a Michelangelom. Jeho Svätosť by rada videla na klenbe Sixtínskej kaplnky dvanásť apoštolov, a Florenťan dodával skice, umenie ako slúžka teológie, pokladal ich však za slabé a opustene viseli v strede klenby. Pápež Rovere sa napokon v škriepke vyjadril, že nech si Michelangelo maľuje, čo chce, preňho môže pomaľovať aj celú kaplnku od okien po povalu, *in nomine Jesu Christi*.

Výsledkom tejto výmeny názorov bolo, že sa Michelangelo rozhodol pre Genesis: Stvorenie sveta, Boh Otec vznášajúci sa nad vodami, až po Potopu, pri ktorej sa zachránil len Nóachov koráb, akoby sa príbeh Stvorenia zjavoval na oblohe, akoby ignoroval architektúru s jej klenbami a povalami - a nikde ani náznak či najmenší poukaz na matku cirkev. Naopak, Michelangelo sa vyhol každej narážke, ešte aj tam, kde sa táto súvislosť priam vnucovala, pri vypĺňaní dvanástich oblúkov nad oknami kaplnky sa nerozhodol pre znázornenie dvanástich apoštolov - namaľoval päť Sibýl a sedem prorokov, akoby tým chcel naznačiť, že pozná tajomstvo skryté v tých postavách, pôsobivých silou, čo z nich vyžaruje, inkarnáciou titanov, ktorí akoby svojou mocou ovládali aj Starý zákon, záhadných v svojej symbolike, ktorú možno tušiť, ale nikdy nie pochopiť.

Z jedného náčrtu kardinál vyrozumel, že Michelangelo nemaľoval rukami, ale hlavou, vychrstol na strop svoju zúrivosť a znalosť, tristoštyridsaťtri homérskych mnohotvárnych postáv, ovládaných dvanástimi Sibylami a prorokmi s takmer hrozivou božskosťou. Pravda, o Balzacovi sa hovorí, že vymyslel tritisíc postáv, ale Balzac potreboval na to celý život, Michelangelo maľoval svoj diel iba štyri roky - znechutený, nespokojný, pomstychtivý, akoby sa chcel pápežovi odplatiť - tak to vyplývalo z

dokumentov. Ale kde bol kľúč k poznaniu? Čo vedel Michelangelo Buonarroti? Akú závažnú skúsenosť chcel vyjadriť týmto nepochopiteľným obrazom sveta?

Štyridsaťosem pápežov - toľko ich dosiaľ bolo po Júliovi II. - si vážne kládlo otázku, prečo Michelangelo práve stvorenému Adamovi, ktorému Boh Otec v letku podá svoj životodarný ukazovák, prečo tomu Adamovi namaľoval pupok, keď mu predsa nikdy nemuseli odrezať pupočnú šnúru, ak môžeme veriť Písmu, kde stojí: „Vtedy Hospodin Boh stvárnil človeka z prachu zeme a vdýchol mu do nozdier dych života“ (Genesis 2, 7). Viackrát sa vyskytli vážne snahy odstrániť pupok. Ešte za života majstra - Michelangelo mal vtedy asi osemdesiatšesť rokov - poveril pápež Pavol IV. Daniela da Volterru, aby priveľmi výrazné pohlavné znaky Michelangelových gigantov zahalil bedrovým rúškom, čím si neborák pomocný maliar vyslúžil prezývku *Brachettone* čiže nohavičkár. Že v tom čase i neskôr ostal Adamov pupok nedotknutý, na tom má zásluhu rímska kúria, ktorá zastávala názor, že divák sa skôr zamyslí nad premaľovaným, ako nad anatomicky správne posadeným, i keď exegeticky pochybným pupkom.

Vôňa knižného prachu a pergamenu, ktorú mal kardinál tak rád a bola preňho taká povznášajúca ako dym kadidla pri vynášaní hostie, táto vôňa ho privádzala do stavu bláznivej kontemplácie. Áno, čím väčšmi sa zahlboval do dokumentov, tým väčší súcit mal s Florenťanom, ktorý - ako vyplývalo z jeho listov - nenávidel pápežov takou istou mierou, ako si oni s ním zlomyseľne zahrávali. Tu sa sťažoval, že už rok nedostal od Júlia II. ani groš, maľovanie pokladal za násilie („Hneď som povedal Vašej Svätosti, že maľovanie nie je moje remeslo“) a na vratkom lešení preklínal pápežovu netrpezlivosť. Ako tam ležal na chrbte, farba mu deň čo deň kvapkala do očí, zmeravela mu šija, v normálnej polohe nemohol čítať a roky si musel držať písomnosti nad hlavou, ak ich chcel prečítať.

Medicejský biskup Lev, ktorý nastúpil po Júliovi II., sa netajil svojou averziou k Florenťanovi, nazýval ho divochom a vyslovil sa, že s Michelangelom sa nedá stýkať, uprednostňoval - ak vôbec mohla byť reč o nejakom maliarovi - Raffaela; mimochodom, bol vášnivým milovníkom hudby. Hadrián, ktorý nastúpil po ňom, by bol dal otĺcť Michelangelove nástenné maľby, keby ho znenazdajky nebola zastihla smrť (a nik za ním nesmútil), ani za Klementa sa vzťahy nezlepšili. Michelangelo dal Jeho Svätosti v odvážnom a zlomyseľnom liste na vedomie, čo si myslí o jeho pláne postaviť osemdesiat stôp vysoký kolos - totiž nič. Ako musel Florenťana pobúriť pápežov nevkus, keď sa dal strhnúť až k takému sarkazmu: holičskú oficínu, ktorá stojí projektu v ceste, by bolo možné začleniť do umeleckého diela za predpokladu, že kolos by bol stvárnený v sediacej polohe, roh hojnosti v jeho ruke by mohol slúžiť ako komín pre holičov kozub a bolo by rozkošné, keby do hlavy zabudovali holubník, *Michelagniolo scultore.*

Kardinál odkladal jednotlivé listy na pôvodné miesta. Bezradne krútil hlavou. Ani jeden z týchto dokumentov sa mu nezdal poburujúci či hodný najvyššieho utajenia. Tu mu pohľad padol na zväzok pergamenov, nenápadný a nehodný povšimnutia, popreväzovaný zhnednutým remienkom; a bol by tie zviazané listiny - mohlo ich byť zo dvanásť - istotne nechal nepovšimnuté, nech mu nepadnú do očí dve krvavočervené veľké pečate, na nich pápežský znak s troma priečnymi pruhmi - ľahko spoznal, že je to znak Pia V. Nezomrel Michelangelo za pontifikátu jeho predchodcu?

Jesu domine nostrum! Z predstavy, že ľudské oko vyše štyristo rokov nenazrelo do tajomného obsahu tohto zväzku, že pontifex utajil dôležité dokumenty, ukryl ich pred zásahmi potomstva, nech už mal akékoľvek dôvody, z tejto myšlienky sa mu roztriasli prsty. Kardinál pocítil na šiji pot a vzduch, ktorý ešte pred chvíľou vdychoval ako sladký vánok májového rána v Albanských vŕškoch,

keď tisíce gaštanov pokrývajú kraj svojím peľom, zrazu pôsobil stiesňujúco, dusivo, ostro, až mal pocit, že sa zadusí v tomto ovzduší neistoty a strachu. Ale práve ten strach a neistota viedli jeho nervózne prsty, rozlomil pečate, roztrhal pozliepané remienky a spod zvlnenej koženej dosky sa vynorili na svetlo stlačené, poskladané pergameny nerovnakej veľkosti, *terra incognita*.

Giorgio Vasari. Kardinál spoznal Michelangelovo písmo. Prečo ležal list florentskému priateľovi tu vo vatikánskom archíve? Kardinál sa dychtivo dal do čítania, drobné písmená Michelangelovho rukopisu mu skákali pred očami, mýlil sa a musel sa vracať na začiatok: „Drahý mladý priateľ. Moje srdce je pri Tebe, aj keby si tento list nedostal, čo sa pri poriadkoch, ktoré teraz panujú, ľahko môže stať. Poznáš nariadenie Jeho Svätosti (už pri tom slove mi strieka z pera žlč), že v záujme inkvizície je dovolené otvárať a zadržiavať listy a zásielky každého druhu, ba použiť ich aj ako dôkazový materiál. Fanatický starec, ktorý sa pokúša pýšiť menom Pavla IV., akoby meno mohlo zakryť diabolstvo v človeku, mi odňal dôchodok tisícdvesto scudov, pravda, moju situáciu to nezhoršuje. Buonarroti sa za všetko odplatí, to mi ver. Nevymaľoval som Sixtínsku kaplnku farbami, ako sa to môže vidieť zbožnému oku, ale práškami, ktorých ničivý účinok opísal korunovaný básnik z Arezza Francesco Petrarca vo svojom Návode k šťastnému životu - poznáš ho. Pod *intonaco* je dosť síry a liadku, aby Carafu spolu s jeho purpurovými lokajmi poslali do inferna, ktoré tak výstižne opísal Alighieri vo svojej svätej básni. Básnici hovoria, že slová sú najostrejšie zbrane. Ale ja ti poviem, drahý mladý priateľ, že fresky v Sixtíne sú nebezpečnejšie ako kopije a meče Španielov, ktorí ohrozujú Rím. Pápež Carafa sa pokúša pred Španielmi zabarikádovať a mnísi musia donekonečna prevlačovať v kutniach zem, a keby Pavol nebol už len kosť a koža, zaháňal by sa korbáčom, aby urýchlil prácu. Hoci som taký starý, že ma smrť občas poťahuje za rukáv, alebo práve preto, ja sa Španielov

nebojím. Porúčam sa Ti. Michelangelo Buonarroti. Post Scriptum: Je to pravda, že vo Florencii treba denne podávať hlásenie, koľko hostií sa vydalo?“

Kardinál vypustil list z rúk. Oprel sa lakťami o jeden z pultov, ktoré stáli medzi pancierovými skriňami a slúžili na odkladanie písomností a foliantov. Prešiel si pravou rukou po tvári, akoby chcel zahnať prelud. Pokúšal sa usporiadať si myšlienky, pochopiť, čo prečítal, nájsť súvislosti, no zbytočná námaha. Začal znova: jedno by mohlo byť isté, že tento list nikdy nedošiel k adresátovi, inkvizícia ho zachytila, nepochopila, ale ako možný corpus delicti proti Michelangelovi ho odložila. Čo tým Florenťan myslel, keď napísal, že v omietke, na ktorú nanášal farby *al fresco* - navlhko - je zamiešaná síra a liadok? Nenávidel Pavla IV., všetkých pápežov, ktorí jemu, géniovi - a to treba objektívne priznať -, ubližovali; ak teda napísal, že Buonarroti sa za všetko odplatí, tak pomýšľal na pomstu, ba čo viac, už mal hotový príšerný plán, dosť nebezpečný, aby pápeža odstránil. Aké nebezpečenstvo číha za freskami Sixtíny?

Ďalší list adresovaný rímskemu kardinálovi di Carpi sa hemžil podobnými narážkami. Michelangelo, vtedy už vo vysokom veku, sa hrubo osopil na kuriálneho kardinála, vraj sa mu dostalo do uší, ako sa Jeho Jasnosť vyslovila o Michelangelovom diele. Pritom by teraz, po Carafovej smrti, už nemusel byť s ním vo všetkom zajedno, naopak, vzbura v Ríme, útok na väznice inkvizície, rozbitie pápežovej honosnej sochy na Kapitole, to všetko svedčí o neobľúbenosti pápeža a bezmocnosti jeho nástupcu, ktorý sa vydáva za potomka rodu Medici, hoci každé dieťa pozná jeho milánsky pôvod a jeho skutočné meno Medichi. Jeho Svätosť je lichotník, keď mu vracia príjmy zastavené svojím predchodcom, on na to nie je odkázaný, v jeho veku človek už veľa nepotrebuje, ponúkol, že sa zriekne svojej práce, ale jeho žiadosť ostala bez odpovede, takže teraz prosí kardinála di Carpi, aby sa zasadil u Jeho

Svätosti za jeho demisiu, práca mu istotne nebude chýbať. Jemu, Michelangelovi, neprislúcha hodnotiť prácu, ktorú vykonal pre pápežov, ale ak sa Svätý Otec vyjadril, že svojím dielom získal pre svoju dušu večnú spásu, veru sa ho zmocňujú pochybnosti, či je večnú spásu tak ľahko dosiahnuť, a to jedine a výlučne tým, že sa nejakému umelcovi sedemnásť rokov zadržiava zaslúžená mzda. K téme večnej spásy by mohol veľa povedať, ale rozum ho núti mlčať. Čo mal povedať, to zveril svojim freskám v Sixtíne. Kto má oči, vidí. Ponížene bozkáva Jeho Jasnosti ruku. Michelangelo.

In nomine domini! V Sixtínskej kaplnke bolo skryté tajomstvo, Michelangelo to s nesmiernou zlomyseľnosťou rozchyroval. Všetky tajomstvá sú od diabla! preletelo hlavou kardinálovi a zľakol sa tej myšlienky. Snažil sa zorientovať v tom, čo prečítal. Isté bolo, zdá sa, iba toto: výpady proti pápežom neboli na príčine, že tieto dokumenty zmizli v Tajnom archíve. Iné, väčšie výpady neboli v predných miestnostiach utajené. Nie, ozajstná príčina spočívala skôr v Michelangelových narážkach. Ale kto poznal to tajomstvo? Pius V. ho musel poznať, veď prečo by inak bol tieto dokumenty zapečatil? Znamená to, že všetkých tridsaťdeväť pápežov za ním to mystérium nepoznalo? Bola nejaká súvislosť medzi záhadou sixtínskych fresiek a tretím proroctvom Panny Márie? Nápis na strope Sixtíny mu neschádzal z rozumu. Náhlivo načrtol zopár slov na papier, takmer si neuvedomujúc, čo robí...

„Eminencia?“ Kustódov hlas spoza dverí znel spýtavo. „Eminencia?“

Jellinek nevedel, koľko času už strávil v tomto *Sanctissime,* bolo mu to pri tom obrovskom objave aj ľahostajné. Podišiel k dverám a panovačným tónom zavolal: „Povedal som, čakať, kým zaklopem! Je to jasné?“

„Isteže,“ ozvalo sa pokorne spoza dverí. „Isteže, Eminencia.“

Kardinála upútal list, napísaný neobyčajne tenkým perom. Časti písmen, ktoré sa dvíhali či klesali ako hodvábne šatky v májovom

vetre, prezrádzali rozjasanú náladu pisateľa. „Signora Marchesa!“ stálo v prvom riadku a to S sa začínalo hore vlnovkou ako „In dulci jubilo“, v polovici preskočilo riadok a na konci sa obkrútilo ako had okolo vajca: „Signora Marchesa!“ Kardinál si uvedomoval pikantnosť tohto oslovenia, lebo veľmi dobre poznal osobu, ktorá sa za ním skrývala. Vittoria Colonna, marchesa z Pescary, od bitky pri Pavii vdova, zbožná až bigotná, takže pápež Klement VII. jej ledva zabránil, aby vstúpila do kláštora, kým rímski a florentskí šľachtici sa predbiehali s ponukami manželstva, veď ju pokladali za jednu z najkrajších, za jednu z najmúdrejších žien svojich čias, ovládala latinčinu ako kardinál a umenie konverzácie ako filozof, táto marchesa bola Michelangelova veľká, jediná a podľa všetkého platonická láska. Láska, čo urobila z maliara a sochára básnika, nerozvážneho *scolare*, ktorý si trúfol vliať svoj cit do vrúcnych sonetov. „Signora Marchesa!“ List, tu na tomto mieste? Nemusel veľa rozmýšľať, prečo aj tento list asi nikdy neopustil Vatikán. A opatrne, takmer placho sa zahĺbil do vzletného listu:

„Vysoká priazeň, ktorú ste svojmu oddanému služobníkovi prejavili blahosklonným a krásnym listom z Viterba, ma urobila šťastným, bol by som skákal od radosti ako žriebä na paši. Šťastný Michelangelo, zvolal som, šťastnejší ako všetky kniežatá sveta. Pravda, moje nadšenie skalila zvesť, že som sa dotkol aj Vašich myšlienok a snáh týkajúcich sa svätého náboženstva matky cirkvi. Ale berte to ako táranie umelca, ktorý sa bezradne tacká medzi dobrom a zlom a hnetie raz dobrú, raz zlú hlinu, z ktorej sa sotva vylúpne tvar. Pokorne obdivujem pevnú vieru Vašej Jasnosti a Vaše heslo *omnia possibilia credenti*, ktoré ste mne, nevzdelanému, výstižne preložili a podľa ktorého treba len veriť a stane sa. Vy ma asi pokladáte za neveriaceho tupca a ustarostene si kladiete otázku, ako sa z pochybností mojej duše mohlo zrodiť Stvorenie sveta a Posledný súd. Lenže pochybnosti, o ktorých som sa zmienil, sa neskrývajú v chmúrnych oblakoch nebeských výšin, pochybnosť

tkvie v tejto bezvýchodiskovej životnej situácii. Nehodlám Vám to vysvetľovať, hoci by som pre Vašu Jasnosť urobil viac ako pre kohokoľvek na svete. Vaša Jasnosť pozná výrok *amore non vuol maestro* - milujúce srdce netreba poháňať. A predsa mi je určené vziať toto tajomstvo so sebou do hrobu, ani len Vám z neho nič nevyzradiť, veď Vám a Vašej duši by to pripadalo ako jed - nehovoriac o všetkej podlosti a predčasnom inferne - Vám, ktorá ste zriadili ženský kláštor v polovici svahu Monte Cavallo, odkiaľ kedysi Nero pozeral na horiace mesto, aby kroky zbožných žien zakryli stopy zla. Iba toľko: všetko čo viem - a Vy ste to dávno uhádli - je zvečnené vo freskách Sixtíny a je to bolestné poznanie - i keď sa moje pochybnosti potvrdzujú aj na tomto základe - ako málo ovládajú učenie viery tí, čo sú zaťažení jej šírením. Sedem pápežov pozeralo doteraz v svätej kaplnke k nebu, ale ani jeden umením vyškolený duch nespoznal strašný odkaz; oslepení vlastnou pompou držali svoje zanovité hlavy blahosklonne vzpriamené, namiesto aby ich zaklonili, aby sa dívali a videli. Ale tým som už povedal skoro priveľa, nechcem Vás znepokojovať.

Či ten raz bude hoden menšej milosti,
kto pokorne sa prizná k hriechu, k slabosti,
než ten, kto svojím dielom popýšiť sa smie
a dobré skutky preukázať vie?

Služobník Vašej Jasnosti, Michelangelo Buonarroti v Ríme!“

Kardinál náhlivo poskladal šuchotavý pergamen, položil ho na hŕbku dokumentov a zastrčil fascikel do pancierovej skrine na pôvodné miesto. Kto mohol kedy tomu Michelangelovi rozumieť? Čo ukryl do stropu Sixtíny? A ako mal on, kardinál a teológ, po vyše štyristo rokoch vystopovať toto tajomstvo?

Jellinek zamkol trezor, vzal lampáš a pobral sa k dverám. Netrpezlivo udrel na ne viackrát dlaňou, až počul v zámke kustódov

kľúč. Prudko otvoril, odstrčil rozospatého strážcu a náhlil sa ku schodom, kým kustód chvatne zamykal dvere. Lampáš vrhal tiene. Pred očami mu skákali čudesné postavy, Sibyly, pekné i staré, a bradatí proroci, svalnatý a mocný Adam dráždiaci Evu, ktorú miloval, tak ako študent miluje primadonu na javisku, beznádejne a z diaľky. A Nóach sa dal do tanca, okolo neho poskakoval Šém, Chám a Jáfet, Judita so zahalenou hlavou a Dávid sebavedome sa oháňajúci mečom. Svätá Panna Mária! Čo napísal tento Michelangelo, génius i diabol zároveň, neviditeľným atramentom? Číha za alegorickými postavami Antikrist? Čo znamenalo to A na pergamene, ktorý lúštil prorok Joel, tak nápadne podobný Bramantemu? Aký význam pripísal tomu anjelovi, čo zapaľuje olejovú lampku eritrejskej Sibyle, ktorá údajne predpovedala Posledný súd? Zasnená a krásna v bohato riasenom rúchu listuje vo svojej knihe, takisto ako kumská Sibyla, ktorá je však stará a kostnatá, a predsa s väčším zápalom ako ostatné pátra vo svojom zelenkavom foliante po pravde. A prorok Ezechiel, v turbane a s pergamenovým zvitkom, aké tajomstvo skrýva na ňom L a U? Alebo Daniel, tají sa božské poznanie v texte, ktorý skúma? Aký krásny sen skrýva v sebe delfská Sibyla, kam smeruje jej bojazlivý pohľad?

Cestou po slabo osvetlených chodbách vedúcich k Sixtínskej kaplnke sa kardinálovi napokon vynoril pred očami prorok Jeremiáš, tragicky zádumčivá postava, ktorej Michelangelo nepochybne dal vlastnú drsnú podobu, čierne hranaté obrvy, dlhý chrupkovitý nos, bradu a ústa skryté v podopretej pravej dlani - prorok s melanchóliou zasväteného. Áno, kľúč k tajomstvu musí ležať kdesi vo výške nad Posledným súdom. Kardinál pridal do kroku.

Prorok tam sedel predčasne ostarnutý, zadumaný nad beznádejou toho, čo vidí, širokým chrbtom zakrýval dvoch zvláštnych géniov, starnúca ženská postava sa ohromujúco podobala na delfskú

Sibylu, len akoby zrazu bola o generáciu ostarla a hlavu mala bolestne odvrátenú, mužská postava na pravej strane bola mladistvá a plná sily, podľa pokrývky hlavy a profilu to bol mních Savonarola. Je to odkaz? A čo znamená?

Zadychčaný kardinál zbehol dolu úzkymi kamennými schodmi a opatrne, akoby mohol niekoho vyrušiť, otvoril pravé krídlo dverí do posvätnej kaplnky. Novembrové svetlo preniklo vysoko osadenými oknami a rozsvietilo geometriu umeleckej dlažby. Michelangelovo dielo bolo zahalené jemným šerom, len tu a tam sa z tmy vynárala vystretá ruka, nerozoznateľná tvár. Mal takmer zábrany dotknúť sa vypínača, nezvučne rozžiariť farby pomocou reflektorov nasmerovaných z okennej ochodze k zemi, odkiaľ sa umelé svetlo odrážalo na povalu tou istou cestou, akú muselo prekonať aj denné svetlo.

Záplava svetla reflektorov pripomínala akt Stvorenia z Genesis, Prvej knihy Mojžišovej, keď Boh riekol: Buď svetlo, a bolo svetlo a Boh videl, že svetlo je dobré a oddelil svetlo od tmy.

Pred mramorovou chórovou balustrádou kardinál nevdojak zdvihol pohľad, aby sa zahľadel na tisíckrát obdivované dielo, na proroka Jonáša, prvého posla Spasiteľa, na oddelenie svetla od tmy, na Boha, ktorý stvoril hviezdy a dal život rastlinám, na oddelenie súše od vôd a na vystretý prst Boha Otca, ktorý vdychuje Adamovi dušu, prebúdza k životu Evu a napokon na dvojicu zvedenú diablom v hadej podobe. Šija ho rozbolela od toho pozerania, pomaly ustúpil o pár krokov, nespustiac oči z klenby, a hlavou mu preletela veta z Michelangelovho listu, že sedem pápežov, oslepených vlastnou pompou, držalo zanovité hlavy blahosklonne vzpriamené, namiesto aby ich zaklonili, aby sa dívali a videli. Tu mu do zorného poľa padol Nóach, obetujúci po prežitej potope, a napokon Potopa, chrám plávajúci vo vodách, zištní egoisti na preplnenom ostrove, kde nemali šancu na prežitie ani veľkodušní a milujúci.

Kardinál sa zarazil. Koľko ráz už vyhľadal jeho pohľad toto dielo a v úžase ho obdivoval, lúštil, ale nikdy si nevšimol, že chronológia tu bola zmenená. Prečo Michelangelo umiestnil Ďakovnú obeť pred Potopu? Genesis 8, 20: Nóach postavil oltár Hospodinu a vzal zo všetkých čistých zvierat, zo všetkých čistých vtákov a obetoval spaľované obete na oltári. Naproti tomu Genesis 7, 7: 1 vošiel Nóach a s ním i jeho synovia, jeho žena i ženy jeho synov do korábu pred vodami potopy. Scenár sa náhle končí Nóachovou opitosťou: opitý vínom spí nahý vo svojom stane, syn Chám sa mu vysmieva, ale synovia Šém a Jáfet ho s odvrátenými tvárami zakrývajú.

To znamená, že Michelangelo začal svoj cyklus na tejto strane, priebeh stvorenia sveta sa odvíja z druhého konca a zdá sa, že sa tu zámerne dopustil chyby. Starý zákon Florenťan dôverne poznal, kým Nový zákon narážal uňho na nevysvetliteľný odstup, až odmietavosť. A kto si pozorne prehliadne sixtínske fresky, s trpkosťou zistí, že Michelangelo prenechal Nový zákon na stenách iným: Peruginovi Pokrstenie Krista, Ghirlandaiovi Vyslanie apoštolov, Rosellimu Poslednú večeru a Kázeň na vrchu, Botticellimu Pokušenie Krista - že Michelangelo Krista ignoroval, Boh buď milostivý jeho duši.

Michelangelova ruka zobrazila Krista v Sixtínskej kaplnke iba raz - ako sudcu na poslednom súde. Kardinál sa pokorne blížil k vysokej stene, ktorej blankyt pôsobí na každého diváka ako vzdušný prúd, zmieta ním vír, vtiahne do seba každého, kto sa priblíži k Apokalypse, dvíha ho dohora a nechá padať vo vzrastajúcom strachu, tým väčšom, čím dlhšie vydržal hľadieť na ten obraz z diaľky. S každým krokom, o ktorý sa kardinál približoval, zmenšoval sa jeho nepokoj, tak ako sa utišoval vášnivý nepokoj Michelangelových postáv, čím väčšmi sa približovali k rozhnevanému sudcovi. Bol tento svalnatý titan, ktorého zdvihnutá pravica mohla zraziť k zemi každého Goliáša, bol to vzkriesený

Kristus, ako ho predstavuje cirkev? Bol tento hrdina obrazom muža, ktorý v kázni na vrchu nachádzal slová: Blahoslavení chudobní duchom, lebo ich je kráľovstvo nebeské. Blahoslavení žalostiaci, lebo oni potešenia dôjdu. Blahoslavení krotkí, lebo oni dedičmi zeme budú. Blahoslavení, ktorí lačnia a žíznia po spravodlivosti, lebo oni nasýtení budú. Blahoslavení milosrdní, lebo oni milosrdenstva dôjdu - bol to on?

Stáročia pred Michelangelom a generácie po ňom zobrazovali Pána Ježiša Krista krotkého a milosrdného, ušľachtilú postavu, nad ktorou čas nemá moc, dôstojnú, bradatú a svätú. Ale ani mäkké umelé svetlo nemohlo tomuto Kristovi - kardinál zastal na spodnom stupni k oltáru - pridať čo len zdanie milosrdného Boha. Naopak, neúprosne upieral zrak na zem, odopieral svoj priamy pohľad tomu, kto naňho pozeral zdola, stál tam mocný, nahý a so svojimi mohutnými svalmi krásny ako grécky boh. Iba vonkajšia krása prezrádzala jeho božskú podstatu, bol to hromovládny Zeus, mohutný Herkules, pôvabný Apolón - Apolón? Nebol tento Ježiš Kristus ohromujúco podobný Apolónovi z Belvederu, tomu antickému mramorovému božstvu, ktoré kedysi uliate z bronzu zdobilo aténsku agoru a neznámymi chodníčkami sa vydalo na cestu do Ríma, kým ho pápež Július nezaradil do zbierky sôch, vystavenej na nádvorí Belvederu? Ježiš ako Apolón? Akú strašnú frašku tu zinscenoval Michelangelo Buonarroti?

Kardinál opustil kaplnku tou istou cestou, ako prišiel. Hnal sa hore schodmi, až sa mu zakrútila hlava. Poznal tú cestu vlastne aj poslepiačky, ale nikdy sa mu nevidela taká dlhá, taká namáhavá, taká tajomne zmenená. V hlave mu hučalo, akoby sa tam prehlušovali dve pozauny. A mimovoľne, akoby doňho prenikal neznámy hlas, začul slová tajomného Zjavenia: „A videl som iného mocného anjela zostupovať z neba: bol zahalený oblakom, na hlave dúha, tvár ako slnce, nohy ohnivé stĺpy a v jeho ruke otvorená knižka. Pravou nohou postavil sa na more, ľavou na zem a volal

mohutným hlasom, ako keď lev reve. Hneď ako zavolal, zaznelo sedem hromov. Keď doznelo sedem hromov, chcel som to napísať, ale počul som hlas z neba: Zapečať, čo hovorilo sedem hromov, a nepíš to!“

A kým kardinál napäto načúval, či vnútorný hlas bude pokračovať, došiel k čiernym dverám archívu. Boli zamknuté, zabúchal na ne oboma päsťami, až to bolelo. Napokon vyčerpaný prestal a načúval. Znova sa to ozvalo, ten hlas so Zjavenia Jána, jasný a neskutočne neľudský. Riekol: „Choď a vezmi otvorenú knižku z ruky anjela, ktorý stojí na mori a na zemi.“ A anjel povedal: „Vezmi a zjedz ju, zhorkne ti vnútro, ale v ústach bude sladká ako med.“ Viac už nepočul.

Vedúci čaty upratovačov našiel kardinála na druhé ráno okolo pol piatej pred portálom Vatikánskeho tajného archívu. Ešte dýchal.

DEŇ PO ZJAVENÍ

Prvé, čo kardinál spozoroval v hmle, boli veľké perute mátožného vtáka, ktoré sa nečujne dvíhali a klesali. Pred očami sa mu pomaličky rozjasňovalo, blížili sa hlasy a Jellinek už vnímal naliehavé slová: „Eminencia, počujete ma? Počujete ma, Eminencia?“

„Počujem,“ povedal kardinál a teraz už zreteľne spoznal biely krídlatý čepiec z naškrobeného plátna a ošetrovateľkinu červenú tvár.

„Všetko je v poriadku, Eminencia!“ predbehla mníška jeho otázku. „Mali ste kolaps.“

„Kolaps?“

„Našli vás v bezvedomí pred vchodom do Tajného archívu, Eminencia. Teraz ste vo *Fondo Assistenza Sanitaria*. Profesor Montana sa osobne stará o vaše zdravie. Všetko je v poriadku.“

Kardinálov pohľad sledoval hadicu, ktorá mu vychádzala spod obväzu v ohybe lakťa a viedla do sklenej banky na ligotavom chrómovom podstavci. Ďalšia šnúra viedla od predlaktia a končila sa v bielom prístroji so žiariacou zelenou obrazovkou, na nej sa v sprievode slabého pípania zjavovali v rytme jeho srdca ostré krivky. Kardinálov pohľad sa zastavil na rehoľnej sestre, ktorá sa profesionálne usmievala a ustavične kyvkala hlavou, potom začal skúmať miestnosť. Všetko bolo biele: steny, plafón, najnutnejší strohý nábytok, dokonca aj nástenné lampy a staromódny telefón na bielom nočnom stolíku. Kardinála nikdy tak nestiesňovala jednofarebnosť nejakej miestnosti ako v tejto chvíli, keď sa začal rozpamätávať, čo sa vlastne stalo. Pri telefóne ležal zhúžvaný zažltnutý papier.

Keď mníška zbadala kardinálov pohľad, opatrne sa dotkla papiera, ale nechytila ho a obšírne začala pacientovi vysvetľovať, že

keď ho našli, mal ten zhúžvaný papier v ústach a situácia bola nebezpečná, lebo Eminencia sa mohla tým papierom zadusiť. A že či je ten papier dôležitý.

Kardinál mlčal. Bolo na ňom vidieť, že napäto rozmýšľa; napokon poslepiačky siahol po papieri a vyhladil ho medzi dlaňami, takže sa ukázali načmárané písmená.

„*Atramento ibi feci argumentum...*“ zamrmlal kardinál a mníška hanblivo sklopila zrak, lebo nechápala, čo to vraví, a naoko ľahostajne si uhladila záhyby bieleho rúcha. „*Atramento ibi feci argumentum* - čiernou farbou som tam podal dôkaz...“ Poznal tie slová, i keď presne nevedel, komu ich pripísať: bol si istý, že je to stopa, správna stopa.

„Nesmiete sa rozčuľovať, Eminencia!“ Mníška chcela Jellinekovi vziať papier z ruky, ale on ho rýchlo skryl do hrsti. Za bielymi dverami sa ozvali hlasy, potom sa dvere otvorili a vošiel nezvyčajný sprievod: profesor Montana, za ním kardinál štátny tajomník Cascone a dvaja asistenti, ďalej prvý sekretár kardinála štátneho tajomníka, za ním pomocný sekretár a na konci Viliam Stickler, pápežov komorník. Mníška sa zdvihla.

„Eminencia!“ zvolal kardinál štátny tajomník a vystrel k Jellinekovi obe ruky. Jellinek sa pokúsil nadvihnúť, ale Cascone mu v tom zabránil. Potom pristúpil k posteli profesor, chytil kardinálovu ruku a nahmatal pulz, pokýval hlavou: „Ako sa cítite, Eminencia?“

„Možno som trochu slabý, profesor, ale rozhodne sa necítim chorý.“

„Aby ste vedeli, bol to kolaps krvného obehu, nič smrteľné, ale mali by ste sa šetriť, menej pracovať a chodiť viac na prechádzky.“

„Ako k tomu došlo, Eminencia?“ spýtal sa Cascone. „Našli vás, vďaka Bohu, pred Tajným archívom. Ani neviem, kde môže byť horší vzduch ako tam. Nečudo, že ste stratili vedomie.“

„Eminencia, mohol by som s vami hovoriť medzi štyrmi očami?“ Jellinek pevne pozrel na kardinála štátneho tajomníka a potom návštevníci jeden za druhým vyšli z izby, Stickler so slovami, že pápež mu posiela svoje požehnanie. Jellinek sa prežehnal.

„Rozčúlenie,“ začal Jozef kardinál Jellinek, „bolo to z rozčúlenia. Hľadal som vysvetlenie pre Michelangelov nápis a pritom som na niečo prišiel...“

„Nemali by ste si to brať tak k srdcu,“ príkro ho prerušil Cascone. „Michelangelo je štyristo rokov mŕtvy. Bol to veľký umelec, nie teológ. Čo také tajomné tam mohol ukryť?“

„Bol to človek zrodený renesanciou. Predtým slúžilo všetko umenie cirkvi, čo nasledovalo potom, nemusím vám vysvetľovať. A Michelangelo prišiel z Florencie a z Florencie vždy prichádzal hriech.“

„Fedrizzi mal tie písmená zmyť, hneď ako sa ukázali. Teraz už vie o tom priveľa ľudí. Nájdeme vysvetlenie, ale Vatikán sa aj tak dostane do rečí.“

„Veď viete takisto ako ja, brat v Kristu, že budova našej cirkvi nestojí len na žule. Na nejednom mieste sa ukazuje piesok...“

„Vy si teda naozaj myslíte,“ zatváril sa pohoršene kardinál štátny tajomník, „že maliar, ktorý je štyristo rokov mŕtvy a s ktorým najvyššie miesta nezaobchádzali práve priateľsky - to treba priznať -, že by mohol odhalením nejakých písmen na nejakých freskách ohroziť svätú matku cirkev?“

Jellinek si sadol: „Po prvé, v našom probléme nejde o nejaké fresky, brat v Kristu, ale o fresky v Sixtíne, po druhé, tento Michelangelo Buonarroti síce zomrel, ale nie je mŕtvy, Michelangelo žije, v ľudskej pamäti je prítomnejší, ako bol zaživa, a po tretie, myslím, že vo svojej nenávisti k pápežovi a našej matke cirkvi použil všetky prostriedky, ktoré mal človek ako on k dispozícii. Hovorím to po rozsiahlom bádaní.“

„Zdá sa mi, že trávite celé noci v Tajnom archíve, Eminencia. Nerobí vám to dobre, ako vidíte.“

„Bol to *váš* príkaz, brat v Kristu, vy ste ma poverili touto *causou*. Mimochodom, tak ma zaujala, že jej vďačne obetujem zopár hodín spánku. Prečo sa smejete, brat kardinál?“

Cascone potriasol hlavou. „Jednoducho nemôžem uveriť, že šesť obyčajných písmen, ktoré sa nanešťastie objavili pri čistení fresky, vyvolalo v rímskej kúrii taký rozruch.“

„Rozruch vyvolali neraz aj malichernejšie príčiny, brat v Kristu, a nachádzali sa ďaleko za múrmi Vatikánu.“

„Ale skúsme si to aspoň predstaviť: čo by sa stalo, keby Fedrizzi zajtra začal potierať písmená nejakým riedidlom, a jednoducho by zmizli.“

„Hneď vám to poviem. Priniesli by to všetky noviny, obvinili by nás, že ničíme umelecké diela, ba čo viac, vynorili by sa dohady o pravosti nápisu a o tom, čo mohlo kúriu viesť k tomu, že ho zničila, vstali by falošní proroci a vydávali falošné svedectvá a škoda by bola oveľa väčšia ako úžitok.“

Pri týchto slovách roztvoril Jellinek dlaň a ukázal zhúžvaný papier: „Už som začal tie písmená lúštiť.“ Cascone podišiel bližšie a pozrel na papier: „No a?“

„A - I - F - A: *Atramento ibi feci argumentum...* Tento začiatok nevyzerá práve nádejne.“

Cascone sa navidomoči zhrozil. Dovtedy nepripisoval záležitosti veľký význam, ale teraz si musel vážne položiť otázku, či Michelangelo predsa len nenapísal na strop Sixtínskej kaplnky nejaké cirkevné tajomstvo. Kardinál štátny tajomník sa zamyslel, potom sa spýtal: „A ako chcete dokázať správnosť vášho výkladu?“

„Zatiaľ to nemôžem dokázať, už aj preto nie, lebo poznám iba polovicu, ale už aj moja prvá interpretácia ukazuje, aký nebezpečný môže byť tento nápis pre cirkev.“

„Čo nám teda ostáva, Eminencia?“

„Čo nám ostáva? Medzi nami bratmi: sme odsúdení použiť prostriedky, s ktorými pracoval Florenťan. Ak bol v spolku s diablom, musíme použiť aj my jeho služby.“

Cascone sa prežehnal.

NA SVIATOK PÁPEŽA MARCELA

Podvečer zastal tmavomodrý fiat kardinála Jellineka pred Palazzo Chigi. Ošarpaná budova, ktorú bankár Agostini Chigi nazval podľa seba, pretože meno jej pôvodného barokového staviteľa upadlo do zabudnutia ako všeličo v tomto meste, mala za sebou pestrú minulosť, ktorá sa predbežne skončila tým, že rozvadení dedičia rozdelili dom na bytové jednotky a inkasovali za ne vysoké nájomné. Šofér v kňazskom rúchu otvoril zadné dvere auta, kardinál vystúpil a ponáhľal sa k malému bočnému vchodu, nad ktorým bola namontovaná televízna kamera. Z domovníckej búdky pri stene pochmúrnej vstupnej haly priateľsky zakýval kardinálovi Annibale. Keď sa kardinál pred dvoma rokmi sem nasťahoval, privítal ho tým, že on je ateista, navyše ešte aj žmurkol a dodal: chvalabohu! Okrem toho vedel kardinál o Annibalovi ešte to, že popri domovníctve sa zaoberá aj veksláctvom, je motocyklovým pretekárom a členom Komunistickej strany Talianska.

Ale zo všetkého najzaujímavejšia bola Annibalova manželka Giovanna, žena v najlepších rokoch, skutočne hodna tohto mena. Jej trvalým pôsobiskom akoby bolo hlavne schodište; aspoň kardinál bol prekvapený, keď pri návrate domov Giovannu *nestretol*. Predtým používal staromódny mahagónový výťah, okolo ktorého sa krútilo železom okuté schodište ako had v raji, no raz pritom cez brúsené sklá zazrel Giovannu, ako umývala schody - zrejme ich umývala viackrát denne - zazrel odzadu jej mäsité stehná, vykúkajúce - *miserere domine* - z prikrátkych pančúch, ktorých tmavý okraj bol upevnený hriešnymi podväzkami. Kardinál zmätený zmyselným vzrušením šiel na druhý deň na spoveď ku kamiliánom neďaleko Panteónu, zdôveril sa mníchovi so svojím potupným stavom a kajúcne poprosil, aby mu pred rozhrešením

uložil náležitý trest. Ale kamilián od Santa Maddaleny mal preňho len vľúdne slová a po dvoch Otčenášoch, dvoch Zdravasoch a dvoch Glóriách mu udelil rozhrešenie a dal mu dobromyseľnú radu, aby sa opásal povrazom svätej Terezy od Jezuliatka, a tak odpudil od svojej osoby všetky nemravné myšlienky. Veď vlastne hriešny nebol sám pohľad, ktorý sa naskytol jeho očiam, ale až nečistá myšlienka, ktorú vyvolal, a ak by sa skutočne s nízkym úmyslom bol kochal v tomto pohľade, kiež sa mu otvorí široké srdce svätého Kamila z Lellisu, ochrancu všetkých chorých.

Posilnený pastorálnou útechou a znova sa utvrdiac v pravidlách, ktoré *Encyclopaedia Catholica* predpisuje pod heslom *Mravná čistota*, vstúpil kardinál na druhý deň do výťahu, stlačil gombík na štvrté poschodie a vzývajúc svätú Agnesu, zažmúril oči, aby sa vyhol akémukoľvek pokušeniu. Ale výťah stúpal len krátko, prikrátko, aby dosiahol štvrté poschodie, a keď neočakávane prudko zabrzdil a otvorili sa dvere, kardinál musel otvoriť oči a vtom zočil Giovannu, a hoci Giovanna iste nepredstúpila pred neho v hriešnej podobe, čo dokazovalo aj sivé zinkové vedro so špinavou vodou v pravej a mokrá handra v ľavej ruke, a hoci si ju kardinál premeral prísnym pohľadom, predsa ho prenasledovala vzrušujúca predstava zo včerajška. Ani neopätoval domovníčkin priateľský pozdrav a vyrútil sa z výťahu, lenže akoby riadením satanovej ruky, postavila sa mu do cesty Giovanna s rozhojdanými bujnými prsami, až kardinál cúvol pred ňou ako zlý duch pred exorcistom: „Druhé poschodie, Eminencia!“ - „Druhé poschodie?“ zajachtal zmätený kardinál ako Izaiáš, keď sa mu zjavil Pán, aj sa odvrátil podobne ako Izaiáš. Ale cítil za sebou Giovanninu blízkosť, jej hriešne teplo, až sa mu zakrútila hlava. Okamih, ktorý uplynul medzi automatickým zatvorením dverí a prudkým trhnutím, keď sa staromódny výťah dal do pohybu, sa mu zdal nekonečný a preklial myšlienku, ktorá ho viedla k tomu, aby doň vstúpil, áno, pripadal si ako obeť zvádzania, ako Adam v raji, keď postretol satana v podobe

hada, a so zarytým výrazom sa kŕčovito držal studenej mosadznej tyče, obopínajúcej vnútro výťahu vo výške pása. Kardinál navonok nevšímavo uprel zrak cez sklo na schodište, no vtom ho ako blesk zasiahol Giovannin odrazený obraz a uvidel celkom blízko jej tmavé oči, výrazné lícne kosti a našpúlené pery. Keď Giovanna zachytila jeho pohľad, prudkým pohybom si odhrnula dozadu bujné vlasy a zadívala sa do stropu s mliečnobielou baňatou lampou uprostred. A aby preklenula trápne mlčanie medzi druhým a štvrtým poschodím, nezmeniac postoj, húdla si tíško: *funicoli, funicola, funicoli, funicolaaa!*, refrén nevinnej neapolskej pesničky, ibaže v podaní Giovanninho tlmeného zastretého hlasu vyznievala celkom inak - nemravne a hriešne. Tak to aspoň, bohvie prečo, pociťoval kardinál, nespustil pohľad z Giovanniných pier v nepriamom zrkadlovom odraze a prišli mu na um kamiliánove slová, že hriešny nie je sám pohľad, ale nečistá myšlienka, ktorú vyvolal. Nie, nebolo pochybnosti, že sa kochal pohľadom na Giovannu, či už bola jeho pohnútka hriešna, alebo nie.

„Štvrté poschodie, Eminencia!“ Kardinál, ktorému sa naraz zdalo, že to bolo prikrátko, vyrazil z výťahu, len čo sa otvorili automatické dvere, pričom obišiel domovníčku takým veľkým oblúkom, ako sa len dalo, a na úteku ešte zavolal: „Ďakujem, signora Giovanna, ďakujem!“

K tomuto stretnutiu došlo pred dvoma rokmi a odvtedy sa schodište stalo pre kardinála každodennou udalosťou: lebo keď sa pobral hore po širokých schodoch, mohol si byť istý, že cestou na štvrté poschodie stretne domovníčku, ale zázračným riadením Božej Prozreteľnosti stretal kardinál Giovannu aj vtedy, ak použil výťah, alebo ak sa vracal do svojho bytu v nezvyčajnom čase.

V tento večer si vybral kardinál cestu po schodoch. Vybičovaný volaním krvi ako svätý Pavel, túžobne pozeral dohora, ba dokonca sa prichytil pri tom, že naschvál nahlas dostupuje a spomaľuje kroky, aby poskytol domovníčke čas, ale po prvé poschodie mu

nebolo stretnutie dopriate a kardinál pociťoval abstinenčné príznaky, ktoré vždy svedčia o náruživosti. Na radu svojho spovedníka dal totiž voľný priebeh svojmu trýznivému nutkaniu, nepokúšal sa zahnať obraz Giovanny, ale usiloval sa pohŕdať touto ženou šíriacou žiadostivosť. Takýmto spôsobom mohol podľa rady kamiliána jedného dňa nájsť dostatok sily, aby sa vzoprel proti zlu.

Cirkevné dejiny však učia, že vízie askétov sú strašnejšie než vízie hriešnikov, nezastavili sa ani pred cirkevným otcom Hieronymom, ani pred svätým jezuitom Rodriguezom. Hlásateľa dokonalej kresťanskej mravouky prenasledovala po celý život mučivá predstava holých žien, ktoré mu v nočných snoch vystavovali na obdiv svoje prsia, a ten druhý bradatý kajúcnik stretával ešte aj v púšti tancujúce rímske panny, nepomohli mu ani mučivé kukuričné slamníky, ani trýznivá poloha na boku. Nuž a keď títo, ktorí žili v stave svätosti, podliehali pokušeniu tela, ako mu mal odolať on, kardinál? Sklamane vystúpil na druhé a tretie poschodie, a zatiaľ čo mu pred očami tancovali Giovannine stehná s podväzkami - obnaženejšie, ako mu ich kedy predviedla -, vyťahoval z čierneho talára kľúče od bytu.

Kardinál býval sám, domácnosť mu viedla františkánka; podvečer sa mníška vracala do svojho kláštora na Aventíne, takže bol zvyknutý prichádzať domov do prázdneho bytu. Vysoká, tmavá chodba s červenými hodvábnymi tapetami delila byt na dve časti, dvojkrídlové dvere vľavo viedli do salónu, v ktorom sa skvel čierny nábytok *Novecento Italiano*, za ním bola knižnica, oddelená sklenými posuvnými dvermi. Spálňa, kúpeľňa a kuchyňa zaberali druhú náprotivnú časť.

Zmätený kardinál vstúpil do knižnice; na dvoch protiľahlých stenách knihy od zeme po plafón, na tretej stene drevený kríž a pred ním purpurom obtiahnuté kľačadlo. Kardinál klesol na kľačadlo. Zaboril tvár do dlaní; ale ruženec, ktorý začal pošepky odriekať, sa mu nedaril, lebo aj cez najvrúcnejšie *Ave Maria* prerážal neodbytný

necudný obraz Giovanny. Nazlostený kardinál vyskočil a chvíľku sa strmo prechádzal hore-dolu, potom rázne zamieril do spálne a náhlivo sa prehrabával v ošúchanej komode, až kým nevytiahol hľadaný remeň. Potom si rozopol sutanu, obnažil telo do polpása a začal si remeňom bičovať chrbát ako svätý Dominik. Začal váhavo, ale akoby mu trest pôsobil rozkoš, stupňoval intenzitu úderov, až mu remeň nahlas plieskal po koži a bohvie, možno by sa bol v ten večer zbičoval do bezvedomia, nech ho z tranzu nevytrhne zvonenie pri dverách. Chytro sa obliekol.

„Kto je?“ zavolal cez chodbu.

Začul Giovannin hlas. *„Domine nostrum“!* vyhŕkol kardinál a letmo sa prežehnal. Otvoril.

„Nejaký padre doniesol toto!“ Giovanna podávala kardinálovi ufúľaný balíček zakrútený v hnedom papieri a previazaný hrubým špagátom.

Kardinál pozrel na Giovannu. Skamenel od strachu. „Nejaký padre?“ zašomral zmäteno.

„Áno, padre, dominikán či palotín, čo ja viem, ako sa volajú, skrátka v čiernom. Povedal, že je to pre vás, Eminencia. To bolo všetko.“

Kardinál siahol po balíčku, poďakoval kývnutím hlavy a chvatne zaplesol dvere. Ešte počúval, ako sa ozývali na schodišti Giovannine kroky, až napokon prešiel do salónu a hodil sa do jedného z kvetovaných kresiel. Táto žena bola sám hriech, had v raji, pokušenie v púšti. *Domine nostrum!* Čo robiť? Siahol po misáli - štúdium je balzam proti vášni, zalistoval skúsenou rukou a zastavil sa na Evanjeliu podľa Lukáša, určenom na tretiu nedeľu po Svätej Trojici: Colníci a hriešnici prišli k Ježišovi, aby si ho vypočuli. Farizeji a zákonníci reptali a hovorili: „Tento hriešnikov prijíma a jedáva s nimi.“ Vtedy povedal im toto podobenstvo: „Keby niekto z vás mal sto oviec a stratil by jednu z nich, či nenechá deväťdesiatdeväť na pustatine a nejde za stratenou, dokiaľ ju nenájde?

A keď ju nájde, položí si ju s radosťou na plecia; potom, príduc domov, zvolá si priateľov a susedov a povie im: Radujte sa so mnou, lebo som našiel stratenú ovcu! - Hovorím vám: taká bude radosť v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý činí pokánie, ako nad deväťdesiatimi deviatimi spravodlivými, ktorí nepotrebujú pokánia.“

Slová evanjelistu pôsobili utišujúcejšie ako liek, ktorý znižuje horúčku, a kardinál z obavy, že by sa horúčka hriechu mohla znova vznietiť, vstal a šiel do knižnice, aby pokľakol na kľačadlo. Hľadal útočisko v žalmoch, z ktorých jeden, žalm kráľa Dávida, akoby mu hovoril priamo zo srdca: „Bože môj, ponáhľaj sa mi na pomoc, Pane, moja spása!“ Kardinál čítal tlmene a úpenlivo. „Nech sa hanbia a pýria tí, ktorí mi siahajú na život; nech s hanbou cúvnu tí, čo zamýšľajú moje nešťastie! Nech si nemyslia v srdci: Ahá, to sme chceli! Nech plesajú a radujú sa tí, ktorým sa páči moja nevinnosť; nech ustavične hovoria: Veľký je Hospodin! Ja som však ochablý a zdrvený, ó, Bože môj, ponáhľaj sa mi na pomoc...“

Medzitým, čo takto meditoval, padol mu pohľad na balíček, ktorý v zmätku nevšímavo odložil. Najprv ho poohmatával rukami, akoby sa bál záhadného obsahu, potom ho začal opatrne rozbaľovať. Pri svätej Panne a pri všetkých svätých, zvedavosť bola ozaj ďaleko od akejkoľvek kresťanskej cnosti, ale teraz premohla necnosť jeho zbožné modlitby, tak ako pohľad na Giovannu odvádzal jeho myšlienky nemravným smerom. A znova stála pred ním Giovanna a v hlave mu zunela Veľpieseň Dávidova - nikdy nečítal nič zmyselnejšie: Tvoje vlasy sú ako stádo kôz, čo zostupuje z gileádskych vrchov... tvoje pery sú ako šarlátová niť... tvoj krk je ako veža Dávidova... tvoje prsníky sú ako dve mláďatá, gazelie dvojčatá...

Kardinál sa zháčil a bezradne pozeral na obsah balíčka ako Saul na nebeské svetlo pred bránou Damasku: okuliare v zlatom ráme a pár červených papúč s vyšívaným krížom.

O DVA DNI

Jozef kardinál Jellinek sa najprv pomodlil k Duchu Svätému, aby bol nápomocný mimoriadnemu konzíliu, potom skonštatoval, že v Svätom ofíciu na Piazza del Sant´Uffizio č. 11, druhé poschodie, sú prítomní: Eminentissimi a Reverendissimi kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone, súčasne aj prefekt Rady pre verejné záležitosti cirkvi, kardinál Mario Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku a titulárny arcibiskup caesarejský, kardinál Giuseppe Bellini, prefekt Kongregácie pre sviatosti a bohoslužby, so zreteľom na liturgiu v rituálnych a pastorálnych záležitostiach a titulárny biskup elský, ďalej František Kolletzki, prosekretár Kongregácie pre katolícke školstvo, zodpovedný za vysoké školy a univerzity a v personálnej únii rektor Collegia Teutonica Santa Maria dell´Anima; Reverendissimi monsignori a patres Augustínus Feldmann, správca Vatikánskeho tajného archívu a prvý tajný archivár Jeho Svätosti, oratorián z kláštora na Aventíne, Pio Grolewski, kurátor vatikánskych múzeí a páter dominikánskych mníchov; konzultátori a kvalifikátori Bruno Fedrezzi, šéfreštaurátor Sixtínskej kaplnky, profesor Antonio Pavanetto, generálny riaditeľ vatikánskych budov a múzeí, profesor Riccardo Parenti, profesor dejín umenia na florentskej univerzite a expert na neskororenesančné a ranobarokové freskové maliarstvo so špeciálnym zameraním na Michelangela, ako aj Adam Melcer zo Spoločnosti Ježišovej, Ugo Pironio od Eremitov sv. Augustína, Pier Luigi Zalba z rehole Služobníkov Panny Márie, fra Felice Centino, titulár zo Santa Anastasie, fra Desiderio Scaglia, titulár zo San Carla, a Laudivio Zacchia, titulár zo San Pietro in Vincoli. Ako matrikári monsignori Antonio Barberino, notár, Eugenio Berlingero, protokolista, a Francesco Sales, zapisovateľ.

Z protokolu Svätého ofícia:

Eminentissimus a Reverendissimus Jozef kardinál Jellinek vyzval horemenovaných prítomných, aby predmet porady prerokovali podľa erazmovského vzoru *ex paucis multa, ex minimus maxima* a udalosť nezľahčovali. Lebo umenie a veda, nevynímajúc teológiu, za dvetisíc rokov uškodili matke cirkvi viac než Rimania prenasledovaním kresťanov. Nejde ani natoľko o význam záhadných písmen v Sixtínskej kaplnke, ktorých autora by sme mohli nazvať chorobným antipápežencom, omnoho dôležitejšie je, aby toto grémium predišlo kacírskym špekuláciám a zároveň so zverejnením odhalenia ponúklo aj spoľahlivé vysvetlenie.

Námietka Eminentissima Františka Kolletzkého: Toto konzílium mu pripomína podobný prípad z nedávnej minulosti, ktorý bol podobne malicherný, napriek tomu sa stal pre cirkev neriešiteľným problémom jedine preto, lebo sa prediskutovával pred Svätým ofíciom.

Otázka Adama Melcera zo Spoločnosti Ježišovej: o akom prípade hovorí Eminentissimus Kolletzki? Keby sa mohol vysloviť zrozumiteľnejšie.

Odpoveď Eminentissima Kolletzkého (nie bez irónie): Aby teda bolo jasné aj niektorým nedospelým - ak je s tým uzrozumený aj Eminentissimus a Reverendissimus Jozef kardinál Jellinek ako prefekt Kongregácie pre vierouku - (oslovený, súhlasil kývnutím hlavy), toto konzílium diskutovalo rovnako tajne, ako aj neúspešne o predkožke nášho Pána Ježiša, a hoci vychádzalo z najzbožnejšieho úmyslu a snahy o mravnú čistotu, urobilo z otázky neriešiteľný problém.

Pier Luigi z rehole Služobníkov Panny Márie sa pohoršuje.

Eminentissimus Kolletzki trvá na svojom tvrdení: lavínu spustil vtedy istý jezuita, keď nastolil otázku uctievania svätej predkožky, ktorú uchovávajú v istom kláštore. Napokon evanjelista Lukáš jasne dal na známosť, že Ježiša na ôsmy deň po jeho narodení obrezali a jeho praeputium uchovali v nardovom oleji. Diskusia pred Svätým

ofíciom mala však netušené dôsledky. Nielen že sa na rozličných miestach vynorilo viacero praeputií, ale ctihodné grémium bolo konfrontované aj s otázkou, či si náš Pán Ježiš Kristus pri svojom vzkriesení a nanebevstúpení nemusel odniesť so sebou pôvodnú časť svojho tela. Medzi ctihodnými pánmi sa rozpútala o tom taká prudká hádka, že musela dokonca zasiahnuť aj vtedajšia pápežská komisia pre výklad kanonického práva, ktorá však problém vyriešila len čiastočne tým, že svätému praeputiu výslovne odoprela hodnotu relikvie, pretože podľa Kánonu 1281, časť 2 možno za relikvie uznať jedine tie časti tela, ktoré prešli martýriom. Tu Sväté ofícium videlo jediné východisko - pohroziť exkomunikáciou *speciali modo* za akúkoľvek diskusiu o svätom praeputiu, slovom či písmom.

Eminentissimus Jozef kardinál Jellinek poklopal po stole a prerušil ho: „K veci, pán kardinál!“

Eminentissimus Kolletzki: „On chcel len poukázať na to, že kúria so svojimi dikastériami je, zdá sa, predurčená robiť z komárov somárov a že niekedy je lepšie mlčať, ako hovoriť. Slová môžu rozjatriť rany, kým mlčanie ich rýchlejšie hojí.“

Rozčúlený výbuch kardinála štátneho tajomníka a prefekta Rady pre verejné záležitosti cirkvi Giuliana Casconeho: „Úlohou kúrie nie je mlčať! My pri tomto stole máme rozhodnúť, *quoquomodo possumus!*“

Nato sa ich Eminentissimus kardinál Jellinek snažil utíšiť: „Bratia v Kristu, pokora je najznamenitejšia zo všetkých kresťanských cností! Vysvetlím vám, prečo pokladám túto *causu* za závažnú, ba nebezpečnú. Tu na tomto mieste, pri tomto stole sa pred tristo päťdesiatimi rokmi prerokúval prípad, ktorý - Pán nech je milostivý nám úbohým hriešnikom - spôsobil matke cirkvi ťažkú ujmu. Mám na mysli *causu Galilei*, ktorá sa stala blamážou pre Sväté ofícium. Chcem pripomenúť, že prípad Galilei skrsol zo zdanlivej maličkosti, totiž z otázky, či sa premenlivosť oblohy

zhoduje s Písmom. Dôverne varujem pred tým, aby sme sa po druhý raz dopustili takej istej chyby.“

Rozčúlený výkrik z úst Uga Pironia z rehole Eremitov sv. Augustína: „Tridentský koncil zakázal taký výklad Písma, ktorý je v rozpore s výkladom cirkevných otcov! Galilei bol odsúdený právom.“

Kardinál Jellinek čoraz prudšie: „My nehovoríme v tomto prípade o kanonickom práve. Hovoríme o škode, ktorú spôsobil postup Svätého ofícia svätej matke cirkvi, a hovoríme o tom, ako sa nepozornosťou zodpovedných hodnostárov môže z maličkosti stať *causa causarum.“*

Monsignore Ugo Pironio rozčúlene. „Podľa vtedajšieho stavu poznania bolo známe, že Slnko na oblohe sa krúti okolo Zeme a že Zem nepohnute spočíva v centre vesmíru. To si mohol každý, kto nebol analfabet, prečítať u cirkevných otcov, v žalmoch, u Šalamúna a Józuu. Mala svätá matka cirkev strpieť, aby sa spochybnili tieto spisy? Nebolo by dlho trvalo, a bol by povstal ďalší kacír, hlásajúci, že nie Pán Boh vyhnal z raja Adama a Evu, ale Adam a Eva vyhnali z raja Pána Boha, pretože chceli byť sami, a že sa to dá matematicky a astronomicky dokázať,“ Pironio sa prežehnal malým znamením.

„Zrejme zabúdate, bratia v Kristu, že v nepráve nebol Galileo Galilei, ale Sväté ofícium a že sa nemýlila astronómia a geometria, lež teológia. Alebo sa azda u Eremitov sv. Augustína ešte aj dnes krúti Slnko okolo Zeme?“ (Slová Eminentissima Jozefa kardinála Jellineka vyvolali rozruch.)

Menovaný pokračoval: „Galilei staval teológiu absolútne nad všetky vedy, pokiaľ ide o vynikajúce učenie, o zjavenie Božie a o večnú spásu. Dokonca nazýval teológiu kráľovnou vied, zároveň však nástojil na tom, aby sa neznižovala k nižším a prízemnejším špekuláciám podradnejších vied, pretože tieto neprispievajú k spáse

a ich služobníci by si nemali osobovať právo rozhodovať o odborných veciach, o ktorých vôbec nemajú vedomosti.“

Tu monsignore Ugo Pironio rozzúrene vychrlil citát z *Genesis ad literam* od sv. Augustína, vášnivejší hlásateľ pokánia už nemohol byť: *„Hoc indubitanter tenendum est, ut quicquid sapientes huius mundi de natura rerum demonstrare potuerint, ostendamus nostris libris non esse contrarium; quicquid autem illi in suis voluminibus contrarium Sacris Literis docent, sine ulla dubitatione eredamus id falsissimum esse, et, quoquomode possumus, etiam ostendamus.“*

Eminentissimus Mario Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku a titulárny arcibiskup caesarejský odpovedal predrečníkovi: „Monsignore Pironio, úlohou Písma nie je vysvetľovať kozmické pomery, takisto ako nie je úlohou vedy vysvetľovať náboženské učenie svätej matky cirkvi. To nie sú moje slová, ale slová Galilea Galileiho.“

„Písmo sväté nás nechce poúčať o stave vecí, pretože neprispievajú k spaseniu. Poznáte tú vetu z encykliky *Providentissimus Deus* od Jeho Svätosti Leva XIII?“ (Hlasná pripomienka Eminentissima kardinála Jellineka.)

Prosekretár Kongregácie pre vierouku pokračoval: „Nebodaj chcete mať znova stredoveké pomery a tvrdiť, že Písmo sväté serióznejšie hovorí o geometrii, astronómii, hudbe a medicíne ako Archimedes, Boethius a Galenus? Galileo netvrdil nič iné, iba že svetoví učenci jeho doby vedia vedecky dokázať niektoré prírodné javy, kým ostatné vykladajú len hypoteticky. Právom odmietal diskutovať o pravdivosti prvých, veď boli dokázané vedecky, a súčasne bádal po dôkazoch, ktoré by odhalili omylnosť tých druhých. Existoval poctivejší učenec? Mne sa aspoň zdá argumentácia Florenťana poctivá: tvrdil jedno - keďže sa prírodovedné dôkazy nemajú podriaďovať Písmu, potom skôr než zatratíme vysvetlenie nejakého prírodného javu, musíme dokázať,

že nie je vedecky podložený. To však neprislúcha tým, ktorí pokladajú toto vysvetlenie za pravdivé, ale oným, čo ho spochybňujú.“

„Accesorium sequitur principale!“ Kardinál Jellinek opätovne buchol päsťou po stole Svätého ofícia a napomenul prítomných, aby sa držali témy. Prípad Galilea nadhodil len na ilustráciu, že učeniu svätej matky cirkvi nespôsobia takú ujmu jej osvietení odporcovia, ako nedopatrenia a neobratnosť vo vlastných radoch a v tejto súvislosti spomenul Eminentissimus dlhoročný spor medzi dominikánmi a jezuitmi okolo učenia sv. Augustína o predestinácii, ktorý uškodil tak jednej, ako aj druhej reholi.

Toto však vyprovokovalo k divému, zmätenému, a preto až nezrozumiteľnému vzájomnému prekrikovaniu nasledovných prítomných: Adama Melcera zo Spoločnosti Ježišovej, fra Desideria Scagliu, titulára zo San Carla, fra Feliceho Centina, titulára zo Santa Anastasie, a Eminentissima Giuseppeho Belliniho, prefekta Kongregácie pre sviatosti a bohoslužbu, so zreteľom na liturgiu pri rituálnych a pastorálnych príležitostiach.

Horemenovaný rečník mal čo robiť, aby ho znova počúvali a aby usmernil diskusiu na vlastnú tému, na význam sixtínskeho nápisu; napokon udelil slovo šéfreštaurátorovi Brunovi Fedrizzimu.

Šéfreštaurátor Bruno Fedrizzi rozobral dôkladne, odvolávajúc sa na techniku fresky a chemické analýzy, osem objavených písmen na knihách a zvitkoch proroka Joela, eritrejskej Sibyly a ďalších postáv v poradí, ako boli objavené A - IFA - LU - B - A. Boli napísané *a secco*, keď Michelangelo po dohotovení vlastných fresiek robil ešte malé korektúry, napríklad upravoval kontúry, proporcie či perspektívu.

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone vzniesol otázku, či je vylúčené, že by signatúry, o ktorých diskutujú, bola mohla neskôr pridať iná, nie Michelangelova ruka.

Fedrizzi poprel túto možnosť a na dôkaz uviedol, že odhalené písmená sa vyskytujú aj na tieňových partiách starozákonných výjavov; kto by teda pochyboval o pravosti litier, musel by zároveň spochybniť aj Michelangelovo autorstvo sixtínskych stropných malieb.

„Nachádzajú sa nejaké signatúry aj na iných Florenťanových dielach?“ (Otázka Eminentissima kardinála štátneho tajomníka.)

Odpoveď z úst Riccarda Parentiho, profesora dejín umenia na univerzite vo Florencii: „Michelangelo, ako bolo v tej dobe zvykom, svoje diela nesignoval, jedine, že sa na nich nachádza aj jeho autoportrét. Je nad všetku pochybnosť, že sú to črty Michelangelovej tváre, ktoré má postava proroka Jeremiáša alebo Bartolomejova odratá koža na Poslednom súde. Dodnes sa nenašlo logické a vierohodné vysvetlenie, prečo sa Florenťan sprítomňoval na svojich dielach takouto zvláštnou formou.“

„Takže práve objavené mystérium by malo úplne zapadať do Florenťanovej charakteristiky.“ (Zvolanie Eminentissima kardinála Jellineka.)

Parentiho odpoveď: „Absolútne. Najmä keď Michelangelo okrem Sixtínskej kaplnky nevytvoril nijaké pozoruhodné maliarske diela. Ako je všeobecne známe, maľby Sixtínskej kaplnky vznikli pod materiálnym tlakom, umelec nenávidel pápeža a kúriu, pretože zakúsil pri nich všelijaké ponižovanie, a tak sú pomstychtivé myšlienky, v akejkoľvek podobe, dosť pravdepodobné. Veď už sama scenéria, ktorú si umelec vybral pre pápežskú kaplnku, vyznieva ako provokácia, ak nie priam škandál. Predstavme si, že by nejaký súčasný umelec dnes vymaľoval súkromnú kaplnku Jeho Svätosti povedzme veľmi pôvabnými nahými dámami a pánmi, zodpovedajúcimi dnešnému ideálu krásy, a namiesto kresťanských symbolov by vytvoril provokačné scény z prostredia drog, slobodomurárov alebo populárnej hudby. Bol by to asi rovnaký škandál.“

Rozruch vo Svätom ofíciu.

„Zo sporu s pápežom," pokračoval Parenti, „vyšiel Florenťan ako víťaz a na revanš pohrdol akýmikoľvek novozákonnými, alebo vôbec cirkevnými námetmi v maľbe, áno, znova vzkriesil posolstvo sveta duchov, zložil hold Dantemu, neoplatonizmu a duchu antiky, ktorý cirkev pranierovala ako pohanský, a dodnes nemáme úplne jasno v tom, prečo Jeho Svätosť neprotestovala proti takémuto zobrazeniu."

Faktická poznámka kardinála Jellineka, prefekta Kongregácie pre vierouku: „Jeho Svätosť Július II. nielenže protestoval, pápež Július sa dostal dokonca do prudkého sporu s hlavatým umelcom!"

„Ako to myslíte, hlavatým? Všetci umelci, pokiaľ si zaslúžia to pomenovanie, sú zanovití!" (Faktická poznámka pátra Augustína Feldmanna, správcu Vatikánskeho tajného archívu a prvého tajného archivára Jeho Svätosti.)

Otázka Eminentissima kardinála Jellineka: „Ako máme tomu rozumieť, brat v Kristu?"

Odpoveď: „Nuž celkom jednoducho. Umenie, pokiaľ si zaslúži toto meno, nie je podkupné. Alebo inými slovami: je bláznovstvo myslieť si, že umenie je podkupné. Najlepším príkladom je táto *causa.* Jeho Svätosť si síce myslela, že Michelangelo pracuje na objednávku a na prvý pohľad to aj tak vyzeralo, v skutočnosti sa však umelec pomstil svojmu objednávateľovi, ktorý ho ponižoval, a urobil to takým spôsobom, že to Jeho Svätosť ani nespozorovala. Buďme úprimní, konfigurácia veľkého divadla sveta, ktoré namaľoval Michelangelo na strop Sixtínskej kaplnky, pripúšťa akýkoľvek výklad a názor, že umelec vo svojom symbolizujúcom poňatí zobrazil tri polohy bytia Bohom stvoreného človeka, teda jeho telesnú, duševnú a duchovnú stránku, ma neuspokojuje. Nie v tejto symbolike. Všedný deň, život človeka je plný symbolov, ktoré ho upozorňujú, varujú, ktoré prikazujú a zakazujú, ktoré sa križujú a zápasia medzi sebou. Neexistuje absolútny symbol, symbol, ktorý

by v každej dobe, vo všetkých kultúrach mal vždy ten istý význam. Dokonca aj kríž, zdanlivo prapôvodný kresťanský symbol veľkonočného Vzkriesenia, má v iných kultúrach celkom iný význam. Na druhej strane jestvuje na všetko viacero, ba často aj mnoho symbolov. Chcem tým povedať toto: ak Michelangelo chcel svoju výpoveď zahaliť tajomstvom, rozhodne nepotreboval na to pohanské veštkyne. A keby tieto Sibyly aj videli božie veci, nie je to súčasť onoho všemohúceho Boha, ktorého svätá matka cirkev vzýva ako Najvyššieho, ale skôr ktosi zo svahov Olympu.“

Eminentissimus kardinál Jellinek: „Padre, hovoríte ako kacír.“

Padre Augustínus: „Ja len reprodukujem, čo musí každému vzdelanému kresťanovi udrieť do oka, keďže má schopnosť vidieť. A spomínam to iba preto, aby toto konzílium pristúpilo k najnovšiemu objavu s takou obozretnosťou, akú si vzhľadom na spomenuté okolnosti zasluhuje, i preto, aby sme tu jedného dňa nestáli práve tak bezradne ako Jeho Svätosť Július.“

„A aký význam prikladáte písmenám, ktorými nás prekvapil Fedrizzi?“ (Otázka Eminentissima kardinála štátneho tajomníka Guiliana Casconeho.)

„Do dnešného dňa,“ začal padre Augustínus Feldmann váhavo, „neviem nájsť logické vysvetlenie na tých osem písmen a iste existujú povolanejší na túto úlohu, ale chcem vysloviť svoje čisto osobné stanovisko k problému, veď - aspoň predpokladám - nato sme sa tu všetci zhromaždili.“

Medzi prítomnými súhlasný šum.

„Nazdávam sa, že sa tu stretáme s nápadnou formou synkretizmu, teda spojenia náboženských myšlienok rozličného pôvodu do jedného celku, pri ktorom sa stráca vnútorná jednota a zhoda.“

Stanovisko Eminentissima Maria Lopeza, prosekretára Kongregácie pre vierouku a titulárneho arcibiskupa caesarejského: „O tejto idei sa viedli rozsiahle diskusie, nie je nová: synkretistami

nazývali v 16. storočí filozofov, ktorí chceli dosiahnuť zmier medzi Platónom a Aristotelom, čo - ako vieme - jednoducho nie je možné. Ale vaša poznámka, brat v Kristu, sa vzťahuje zrejme skôr na tematiku maliarstva, ako na výklad písmen.“

Padre Augustínus: „Máte pravdu, spomenul som to preto, lebo možno predpokladať, že aj písmená obsahujú akýsi perfídny synkretizmus.“

„Ak vám teda správne rozumiem, brat v Kristu, musíme sa odhodlať zapojiť do rozlúštenia tohto tajomstva nielen teológov nášho vierovyznania, ale aj...“

Eminentissimus kardinál štátny tajomník Cascone nahlas a prudko prerušil dominikána Pia Grolewského, kurátora vatikánskych múzeí: „Nemusím pripomínať konzíliu, že sa radíme *specialissimo modo*. Je *našou* úlohou zabrániť, aby sa cirkev a kúria zosmiešnili. A keby sme týmto odhalením mali byť konfrontovaní s teologickým problémom, potom je našou úlohou, úlohou tohto konzília problém vyriešiť - *specialissimo modo!*“

Mlčanie.

Eminentissimus kardinál štátny tajomník: „Vyjadrím sa jasne. Ani jediné slovo z tohto konzília nesmie preniknúť na verejnosť, rozhodne nie skôr, ako toto konzílium nájde vysvetlenie *causy*. A pritom platí ako najvyššia zásada: učenie stojí nad umením.“

Fra Desiderio Scaglia, titulár zo San Carla, dal na uváženie fakt, že Michelangelove fresky boli stáročia prameňom viery pre milióny kresťanov a že starozákonné výjavy Stvoriteľa obrátili mnohé generácie na vieru. Súčasná *causa* teda nie je ani natoľko teologickým problémom, ako otázkou, do akej miery vec zverejniť.

Adam Melcer zo Spoločnosti Ježišovej vyhlásil, že pri skúmaní stavu vecí v Sixtínskej kaplnke signatúry nerozoznal, nanajvýš ich vytušil, a nie je ochotný diskutovať až tak vážne o tušeniach.

Profesor Pavanetto, generálny riaditeľ vatikánskych budov a múzeí, vyložil na stôl kopu fotografií a Adam Melcer ich skúmal

cez zložené okuliare. „To vôbec nič nehovorí," opakoval pri každom obrázku, keď si ho dôkladne prezrel, „to skutočne nič nehovorí. Kresťanská viera vyžaduje, aby sme uznávali za pravdu aj veci, ktoré nie sú potvrdené vnímaním a myslením, prečo by teda nemala uznať za nepravdu niečo, čo sa vnímaním a myslením potvrdilo."

Eminentissimus Mario Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku a titulárny arcibiskup caesarejský, vybuchne: „Jezuitské táraniny! Vy, muži Ježišovi, ste sa vždy vedeli majstrovsky prispôsobiť situácii, aby ste s najmenšou námahou dosiahli svoje. *Et omnia ad maiorem Dei gloriam!"*

Eminentissimus kardinál Jellinek ich tíši: „Bratia v Kristu, miernite sa! Miernite sa pre nášho Pána Ježiša Krista!"

Adam Melcer Eminentissimovi Lopezovi: má sa vraj ospravedlniť, nie jemu ako osobe, o to mu nejde, ale *Societas Jesu*, ktorá nepotrebuje dať sa urážať aziatským titulárnym arcibiskupom. A Melcer naznačoval, že mieni opustiť miestnosť.

„Bratia v Kristu!" Eminentissimus kardinál Jellinek vyzýval k pokoju a rozvahe a *ex officio* napomenul Adama Melcera, aby sa vrátil na svoje miesto. Melcer sa opýtal, či Jellinek hovoril vyslovene *ex officio*, pretože inak by nemohol jeho výzve vyhovieť vzhľadom na závažnosť prehrešku Eminentissima titulárneho arcibiskupa, a až po výslovnom potvrdení, že výzva bola mienená *ex officio*, zaujal Melcer opäť svoje miesto, vyhlásil však, nervózne si naprávajúc okuliare, že sa obráti na apoštolskú penitenciáriu a bude žiadať satisfakciu od kardinála najvyššieho penitenciára.

Keď kardinál Jellinek upokojil obe stránky, nastolil otázku, či je nejaká vnútorná súvislosť medzi písmenami a postavami prorokov a Sibýl, či písmeno A môže mať význam v súvislosti s prorokom Joelom a Jeremiášom, či by písmeno B mohlo byť písomným poukazom na perzskú Sibylu, či sa to týka aj LU v súvislosti s Ezechielom a IFA v súvislosti s eritrejskou Sibylou.

O slovo sa prihlásil padre Augustínus Feldmann, správca Vatikánskeho tajného archívu, a v úvode poukázal na hebrejský preklad mena Joel, ktoré znamená Jahve je Boh. Jeho proroctvo sa vzťahuje na deň Jehovov, keď rozlial svetlo prorockého ducha na Izrael, a na súd nad pohanskými národmi, a je to proroctvo mimoriadne krátke, na rozdiel od siahodlhých výlevov Ezechiela, ktorý zaplnil celú knihu svojimi žalospevmi, kvílením a lamentáciami; ľúbostné piesne nemravného obsahu povýšil na náboženské a mravné zvyklosti. Ale dokonca ani s pomocou obskúrnych vied, ako je mystika písma a číslic, by sa nenašiel zmysluplný súvis medzi písmenami a prorokmi, a presne to isté platí aj o Sibylách.

Námietka profesora Antonia Pavanetta, či netreba pripisovať väčší význam faktu, že proroci Joel a Ezechiel sú signovaní, kým Jeremiáš, Daniel a Izaiáš nemajú žiadne znaky. A táto otázka sa týka, prirodzene, aj Sibýl, z ktorých sú označené práve eritrejská a perzská, zatiaľ čo Sibyla delfská a kumská obišli naprázdno.

Táto otázka sa stretla so všeobecným súhlasom, no ostala nezodpovedaná, a tým aj tajomná.

Eminentissimus František Kolletzki, prosekretár pre katolícke školstvo, poukázal na to, že židovské tajné učenie používa literovú aj číselnú mágiu a že písmená kabaly majú určité číselné hodnoty, pomocou ktorých možno robiť mantické výpočty.

„Brat v Kristu!“ prerušil rečníka prudko fra Desiderio Scaglia, titulár zo San Carla, „ako sa kabalistické znaky dostali na strop Sixtínskej kaplnky? Chcete azda tvrdiť, že Michelangelo bol kabalista a kacír? Podľa môjho názoru by sme sa mohli orientovať skôr na pochopiteľnejšie výklady ako na stredoveké formuly, - ktoré - to vari nemusím zdôrazňovať - pokladá cirkev za povery. Zaklínacie formuly bývajú vyjadrené v počiatočných písmenách jednotlivých slov. Najznámejší je Zachariášov výrok proti moru, ktorého začiatočné písmená sa objavujú na amuletových ceduľkách,

škapuliaroch, zvonoch a Zachariášových krížoch a zhodujú sa s formulou blahorečenia. Kresťanská viera mi zakazuje zopakovať poradie písmen, ale nemajú nijakú súvislosť s tými, o ktorých sa tu diskutuje.“

Otázka kardinála Guiseppeho Belliniho, prefekta Kongregácie pre sviatosti a bohoslužbu, či sa už začalo s výskumami písmenového tónového záznamu. Najstarší spôsob hudobného záznamu zapisoval tóny v podobe písmen a až od prelomu tisícročia sa zaviedol notový systém. Odo z Cluny uchoval svoje dojímavé gregoriánske spevy iba v písmenách.

„Ak vám dobre rozumiem, pán kardinál,“ (námietka Eminentissima kardinála Jellineka), „domnievate sa, že sa za Michelangelovými písmenami skrýva melódia, ktorá sa zakladá na texte s určitým výrokom.“

Prejav súhlasu.

Reholní bratia Pier Luigi Zalba z rehole Služobníkov Panny Márie, Ugo Pironio z rehole Eremitov sv. Augustína a fra Felice Centino nahlas protestujú. Centino rozčúlene: „Bratia v Kristu, sme na najlepšej ceste opustiť pôdu faktov. Diskutujeme o pohanských zaklínadlách a cudzích piesňových textoch miesto toho, aby sme hľadali poznanie v zbožných modlitbách. Pán s nami.“

Odpoveď oratoriána Augustína Feldmanna: „Kresťanská viera, bratia v Kristu, denne opúšťa pôdu faktov, áno, viera je cudzia faktom a veci zdanlivo nepochopiteľné sa stávajú pochopiteľnými pod znamením viery. Nijaký veriaci kresťan nezapochybuje o tajomnom Zjavení Jána, ktoré prekračuje hranice súdobých dejín a prináša posolstvo plné útechy každej kresťanskej generácii, a predsa Apokalypsa obsahuje mnoho záhadného a dodnes nevysvetliteľného. Bratia v Kristu, chcete azda pochybovať o hodnote posolstva a pravdy v Zjavení? Chcete poprieť, že Zjavenie Jána v podstate zodpovedá onomu zjaveniu samého nášho Pána

Ježiša na sklonku jeho života len preto, že Ján je miestami nezrozumiteľný a býva predmetom pohanských výkladov?“

Kardinál Jellinek ho prerušil zvolaním, aby spresnil toto svoje vyhlásenie.

„Ako inak si chcete vysvetliť Zjavenie Jána 13, 11-18, ak nie pomocou číselnej mágie? Ján hovorí, že videl vystupovať šelmu zo zeme, mala dva rohy, podobné Baránkovým, ale hovorila ako drak, a kto má rozum, nech spočíta číslo tej šelmy, lebo je to číslo človeka a počet jeho je 666. Takto znie text Písma, všetci ho poznáte.“

Otázka: „Vyžaduje každý text výklad?“ (Pravdepodobne fra Felice Centino.)

Odpoveď: „Isteže nie, prečo. Kresťan môže veriť kvôli viere; ale v učení nášho Pána Ježiša nájdeme pokyn na výklad textov. Kto je teda tá šelma, ktorej číslo je číslo človeka a jeho počet je 666? Už sto rokov po Jánovi nebolo možné zodpovedať túto otázku a kresťanská teológia dodnes nepozná na ňu odpoveď, iba ak by...“

„Iba ak by?“ Viacero hlasov z obecenstva.

„Iba ak by sme si vzali na pomoc číselnú mágiu gréckoorientálnej gnózy.“

Protestné výkriky zo všetkých strán. Fra Felice Centino, titulár zo Santa Anastázie, sa prežehná: „Pane, zmiluj sa nad nami!“

Eminentissimus kardinál Jellinek: „Pokračujte, brat!“

Padre Augustínus sa neisto obzerá okolo seba: „To, čo chcem povedať, si môže každý voľne prečítať vo Vatikánskom tajnom archíve, prosím, aby ste to mali na pamäti. Sekta neskorogotického gnostika Bazilidesa šarapatila okolo roku 130 po narodení nášho Pána, používala zaklínadlo ABRAXAS jednak na to, aby sa jej prívrženci medzi sebou spoznali, a jednak ako magickú formulu. Slovo sa pravdepodobne skladá z počiatočných písmen hebrejských Božích mien a okrem toho, že obsahuje sedem písmen, má ešte aj iné zvláštnosti: Podľa číselnej mágie tejto sekty zahrnuje formula ABRAXAS počet 365 a symbolizuje ako počet dní roka súborný

božský celok: A - 1, B - 2, R - 100, X - 60, A - 1, S - 200. Aj slovo Meithras, diftong ei pochádza z gréčtiny a dáva podľa mágie písmen počet 365, Iesous, zase s gréckym diftongom, predstavuje číslo 888. Ale aby sme sa vrátili k Zjaveniu Jána a k záhadnému číslu 666 - v spomenutej literovej a číselnej schéme by sumu 666 tvoril nasledujúci rad písmen: AKAIDOMETSEBGE. Vyzerá to takisto nezmyselne a záhadne ako odhalený Michelangelov nápis. Keď však vychádzame z toho, že Ján napísal svoje Zjavenie v gréčtine, a keď písmená rozdelíme na skratky, vyjde nám A.KAI.DOMET.SEB.GE. - presná skratka panovníckeho mena cisára Domiciána: Autokrator Kaiser Dometianos Sebastos Germanikos. Ján písal svoje Zjavenie na gréckom ostrove Patmos obsadenom Rimanmi a výklad, že touto číselnou narážkou chcel pranierovať vtedajší kult cisára, povyšujúci pozemského vladára na božstvo, znie dosť pravdepodobne.“

Keď padre Augustínus skončil, zavládla dlhá pauza.

Nato kardinál štátny tajomník Guiliano Cascone povedal: „A vy si myslíte, brat Augustínus, že aj Michelangelov nápis by mohol predstavovať čosi podobné? Myslíte, že Florenťan použil literovú mágiu pohanskej sekty, aby odhalil pápeža a cirkev?“

Protiotázka: „Máte nejaké lepšie vysvetlenie?“

Táto otázka ostala nezodpovedaná; napokon sa ujal slova prefekt konzília, kardinál Jellinek: Diskusia ukázala, že záležitosť neslobodno podceňovať, a preto *ex officio* poveruje padre Augustína Feldmanna, správcu Vatikánskeho tajného archívu a prvého tajného archivára Jeho Svätosti, aby vyhotovil dokumentáciu o tajných vedách a kultoch za pontifikátu týchto pápežov: Júlia II., Leva X., Hadriána VI., Klementa VII., Pavla III., Júlia III., Marcela II., Pavla IV. a Pia IV. Riccardovi Parentimu, profesorovi dejín umenia na florentskej univerzite, sa ukladá, aby preskúmal príčiny a styčné body s proticirkevnými názormi v Michelangelovom živote. Eminentissimus František Kolletzki,

prosekretár Kongregácie pre katolícke školstvo a rektor Collegia Teutonica dostal za úlohu *specialissimo modo* požiadať o radu semiotika, aby vysvetlil význam písomných znakov. Ako termín ďalšieho konzília vytýčili pondelok po Hromniciach.

Za správnosť horeuvedeného protokolu:

Monsignore Antonio Barberino, notár.

Monsignore Eugenio Berlingero, protokolista.

Monsignore Francesco Sales, zapisovateľ.

MEDZI DRUHOU A TREŤOU NEDEĽOU PO ZJAVENÍ

Oratorián Augustínus sa nepamätal, že by si ho kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone bol dakedy predvolal, hoci vykonával službu už bezmála tridsať rokov; archivár stál v hierarchii rímskej kúrie nepochybne kdesi na celkom spodnej priečke. Augustínus bol zvyknutý prijímať písomné príkazy a punktičkársky vykonať všetko, čo mu uložili. Kúria je hodinový stroj a on, Augustínus, bol tým najmenším kolieskom. O to väčšmi oratoriána prekvapilo, keď si ho monsignore Raneri, prvý sekretár kardinála štátneho tajomníka, zavolal do svojej kancelárie, a ponáhľal sa výzve vyhovieť. Augustínus prešiel po Cortile della Pigna, na vrátnici Cortile di San Damaso uviedol svoje meno aj účel návštevy a po telefonickom ohlásení ho pustili ďalej.

Kardinál štátny tajomník Cascone patrí k tým málo kardinálom, čo vo Vatikáne nielen pracujú, ale tam aj bývajú. Na prvom poschodí zachytilo návštevníkovo ucho sonórne kotkodákame fagotu. Prvý sekretár kardinála Casconeho, monsignore Raneri pre väčšiu slávu Božiu, pre vlastné potešenie a pre potešenie kúrie trávil všetky voľné chvíle hrou na tomto dvojjazýčkovom drevenom dychovom nástroji. Na druhom poschodí paláca prešiel Augustínus niekoľkými priechodnými predsieňami, z ktorých mu utkvela v pamäti najmä jedna, pretože ju zdobil červený baldachýn s kardinálovým erbom, a druhá, v ktorej bol jediným kusom nábytku stôl pri stene a na ňom pod krucifixom ležala kardinálova trojrohá čiapka; napokon sa dostal do anticamery nobile. Aj tá bola skúpo zariadená, stôl a dvanásť stoličiek s vysokými operadlami sa v nej takmer strácali. Sekretár, ktorý doviedol Augustína až sem, mu ponúkol stoličku a bez slova zmizol cez jedny z dvoch dverí na čelnej strane. Steny vysokej sály boli vytapetované červeným damaškom, veľké okná zastreté zlatom pretkávaným brokátom

prepúšťali do miestnosti len tlmené svetlo. Jedny z dverí sa hlučne otvorili a do anticamery vstúpil kardinál štátny tajomník Cascone sprevádzaný prvým sekretárom a ešte jedným pomocným, Augustínovi neznámym sekretárom a vystieral k nemu ruky ako Spasiteľ. Augustínus vstal, poklonil sa a kardinál štátny tajomník povedal nahlas: „Padre Augustínus, laudetur Jesus Christus!“ Krátkym kývnutím ruky naznačil návštevníkovi, aby zaujal miesto, potom prešiel na druhú stranu stola a sadol si. Obaja sekretári boli už pripravení postaviť sa zaňho, ale on hodil po nich pohľadom a obaja sa bez pozdravu vzdialili.

Chvíľu mlčky sedeli oproti sebe. „Padre,“ začal kardinál štátny tajomník oficiálne, „zavolal som vás, pretože si vážim vašu prezieravosť a múdrosť, s akou zaobchádzate s dokumentmi. Obaja sme časťami významného telesa, padre, telesa kúrie. A kým *mne* pripadá činorodá sila ruky, ktorá tvorí a koná, vy, padre, ste pamäť, ktorej nič neunikne, ani dobré, ani zlé.“

Augustínus sedel so sklopenými očami, nebol si istý, či má kardinálovi štátnemu tajomníkovi odpovedať, až napokon povedal: „Pre väčšiu slávu Božiu a pre slávu cirkvi, Eminencia!“ A potom po krátkej pauze dodal: „Slúžil som piatim pápežom, Eminencia, pre štyroch som zaarchivoval úmrtný protokol a zapečatil ho, vyhotovil som pol tucta encyklík a archivoval som ich, popísal som okolo tisíc *búst*. Môžem, myslím, povedať, že som za sebou zanechal kus roboty, to je pravda.“

„Nazdávam sa,“ opäť sa ujal slova kardinál, „že je to dosť na jeden ľudský život...“

„Nie!“ prerušil ho archivár.

„Čo nie?“

„Viem, čo chcete povedať, Eminencia. Chcete povedať, že som už dosť pracoval a mám sa vrátiť k svojej reholi a tam ukončiť svoj život pre väčšiu slávu Božiu. Eminencia, to nemôžem! Potrebujem svoje fondy, potrebujem prach archívu ako vzduch na dýchanie.

Mohol mi azda niekto vyčítať nedbalosť alebo neporiadnosť? Stalo sa, že by sa nejaký dokument nebol našiel?“ Archivárov hlas sa stupňoval, chvel sa.

„Ale nie, padre Augustínus. Práve preto, že ste svoju úlohu bezchybne plnili, je azda vhodná chvíľa prestať, skôr než prídu prvé sťažnosti, skôr než sa vkradnú prvé chyby, skôr než sa niekto bude môcť posťažovať, darmo, aj padre Augustínus je už starý a pamäť mu už tak neslúži.“

„Ale ja mám pamäť v poriadku, Eminencia, bezpečnejšie ako za mladých rokov držím v hlave signatúry všetkých oddelení, a tento archív má viac oddelení ako ktorýkoľvek iný kresťanský archív. Povedzte mi nejaký významný rukopis v cirkevných dejinách, nejaký kódex alebo bulu, a ja vám spamäti poviem signatúru a každý z mojich *scrittori* vám môže dokument v momente predložiť!“

Kardinál štátny tajomník Cascone zodvihol ruky. „Padre!“ zvolal. „Padre, ja vám verím, dokonca som presvedčený, že v súčasnosti nie je nik kvalifikovanejší na tento úrad; ale pokladal by som za nezodpovedné, keby som vás do konca vašich dní ponechal v úrade a vôbec nedal šancu mladšiemu. Už som sa poobzeral a natrafil som na schopného benediktína, padre Pia Segoniho z kláštora Monte Cassino, vyštudoval klasickú filológiu. A regula sv. Benedikta z Nursie je najlepším predpokladom pre archivára.“

„Ach, tak je to teda.“ Augustínus urazene odvrátil zrak. V tej chvíli mal pocit, akoby sa naňho bola zrútila stavba jeho života. „Ach, tak je to teda,“ zopakoval skoro nečujne.

Tu sa kardinál štátny tajomník zodvihol, opierajúc sa dlaňami o stôl a ukončil rozhovor slovami: „Pokora, padre, je najúčinnejší prostriedok na poznanie nebies - *in nomine domini.*“ A akoby mávnutím čarovného prútika sa otvorili dvere, ktorými predtým vstúpil Cascone, a vošiel prvý sekretár s pomocným sekretárom, aby odprevadili kardinála štátneho tajomníka.

Augustínus zamyslene kráčal späť tou istou cestou, ako prišiel. Meravo hľadel pred seba a jeho myšlienky krúžili okolo slova pokora a okolo otázky, či by Filippo Neri, zakladateľ jeho rehole, tento druh poslušnosti označil za pokoru, či by takýto postoj nebol nazval sebaponížením alebo otrockým zmýšľaním, či by sa nebol postavil proti takejto samovláde a cynizmu. Augustínus jakživ nemal ambíciu stať sa pastierom, bol jeden zo stáda, vykonávateľov rozkazov, ktorý bol zvyknutý pracovať a pre ktorého moc bola cudzím slovom. Ale za celý svoj život si oratorián nepripadal taký bezmocný a v srdci sa mu vzmáhala zlosť, pocit, ktorý mu bol dosiaľ cudzí ako islamské učenie.

NA OBRÁTENIE PAVLA

Raz týždenne hrával Jellinek šach. Hrať nie je azda správny výraz, veď zbožný prístup, s ktorým začínal otvárací obrad a *pièce touchée*, pričom sa pred ďalším ťahom dotkol všetkých figúr, mal rýdzo rituálny charakter. Áno, kardinál patril k tým ľuďom, pre ktorých šach nie je hrou, ale potrebou, a keď im okolnosti nedovolia venovať sa svojej záľube, holdujú tej vášni tajne. Neraz mu pri zbožnom čítaní breviára napadol nový gambit, teda otvorenie partie, pri ktorom treba obetovať jednu alebo viac figúr, aby vznikla ulička na rozhodujúci útok. A keďže šachisti dávajú takýmto zoskupeniam zvyčajne kvetnaté pomenovania, Jellinek ich pokrstil vždy podľa toho miesta v Písme, pri ktorom mu napadli. Prirodzene, že gambit Rimania - 13, ktorý mu napadol na prvú adventnú nedeľu, alebo gambit Efezskí - 3, ktorý skrsol na sviatok Srdca Ježišovho, poznali iba vo Vatikáne, no tam ich aj v najvyšších kruhoch tolerovali s potmehúdskym úsmevom, lebo ich pravý pôvod bol neznámy.

Kardinálovým prvým partnerom bol Ottanni, ktorý obyčajne začínal celkom nevinne e2 - e4 (čo Jellinek opätoval takisto bežne e7 - e5), no v priebehu každej partie sa dostal do skvelej formy a často dal kardinálovi mat; po smrti kardinála štátneho tajomníka vysedával pri šachu s biskupom Philom Canisiom, riaditeľom Istituto per le Opere Religiose, ktorého diela pre laika zaváňajú skôr peniazmi ako náboženstvom. Ale tento spolok dlho nevydržal, pretože Jellinek pohŕdal bezohľadným vyraďovaním figúr, v ktorom biskup nachádzal zrejme najväčšie potešenie, kým on, Jellinek, dával prednosť pozičnej hre a rozvíjaniu prekvapujúcich stratégií. Odvtedy hrával s monsignorom Villiamom Sticklerom, komorníkom Jeho Svätosti, zväčša v piatok, pri fľaške frascati, a Stickler bol vynikajúci šachový partner, nielen preto, že hral rozvážne a s obdivuhodnou eleganciou, ale vedel pomenovať

takmer každý variant a o každom poznal nejakú historku. Vtedy sa svet zúžil na malý svetelný kruh, ktorý staromódna stojacia lampa v Jellinekovom salóne vrhala na šesťdesiatštyri polí, a len pravidelný tikot barokových hodín pripomínal prítomnosť.

V klenotnici archívu - Sala di merce - kde boli uložené vzácne dary pápežov, bola aj drahocenná šachovnica zo zlata a fialového emailu a ako dlaň veľké figúry boli zo zlata a zo striebra - dar kniežaťa Orsiniho Jeho Svätosti. Šach stál vždy pripravený medzi hodinami, pokálmi a nádherne viazanými knihami a nikdy nebol použitý; ale odvtedy, čo Stickler rozprával o tomto skvostnom šachu - a veru to boli už dva roky - rozohrali Jellinek a on zdanlivo nekonečnú partiu, o ktorej obaja zachovali mlčanie, nestratili o nej nikdy ani slovo, aj keď každý podľa reakcie toho druhého vedel, alebo si myslel, že vie, ako dospel k poslednému kroku. Zavše trvalo týždeň, alebo aj dva, kým sa zmenil stav na vzácnej šachovnici, takže prišiel na rad ďalší, ale aj to patrilo k nemej dohode, že partner nepohol ani prstom a odišiel, ak sa na šachovnici ešte nič nezmenilo. Keďže medzi jednotlivými ťahmi ležal veľký časový odstup, ktorý poskytoval dosť času na uvažovanie, bola to hra na najvyššej úrovni, čím vzdialenejšie boli od seba dva kroky, tým boli rafinovanejšie. Raz, keď si Jellinek ponechal celé tri týždne, aby premiestnil svoju vežu z a4 na e4, čo na prvý pohľad vyzeralo žalostne jednoducho, potom sa to však ukázalo, ako brilantný šachový ťah, Stickler sa pri ich nasledujúcom stretnutí dal strhnúť k letmej poznámke, že šach vlastne nie je hra pre mužov ich veku, veď napokon najdlhšie šachové majstrovstvo sveta trvalo celých 27 rokov. Nič viac k tomu Stickler nedodal.

V ten večer v kardinálovom salóne v Palazzo Chigi naplnil Jellinek poháre ako každý piatok, keď sa stretli, a šiel bielym pešiakom z a2 na e4. Stickler nasledoval so svojím z e7 na e5 a poznamenal: „Pešiaci sú dušou šachovej hry.“

Jozef kardinál Jellinek prikývol a posunul svojho strelca na c4.

„To som nevymyslel ja,“ komentoval výrok monsignore. „Povedal to Philidor pred dvesto rokmi, šachový génius a k tomu skladateľ, mimochodom, hoci bol Francúz, umrel v Londýne.“

Kardinál zrejme zámerne nereagoval na Sticklerove vysvetlivky, nepokladal ich v tejto počiatočnej fáze partie za nič iné, ako za nešikovné odvádzanie pozornosti, nemohol by sa potom sústrediť, a to je pre súpera polovičná výhra. Prirodzene, že poznal Philidora; ktorý slušný šachista by ho nepoznal!

Stickler medzitým svojho ľavého strelca, ktorého tvrdošijne nazýval biskupom, posunul na c5, načo kardinál bleskovo siahol po bielej dáme a skočil na h5, čím ohrozil čierneho kráľa. „Šach!“ povedal kardinál a monsignore si medzitým viackrát zopakoval: „Dámy stoja peniaze, dámy stoja peniaze.“

Teraz sa ukáže, či zdanlivo agresívny ťah kardinála Jellineka stál zato. Presne vedel, že keby súper patrične zareagoval, mohla by to byť priam chyba a Stickler by ho mohol dostať do ťažkej časovej tiesne tým, že ho zaženie na útek, čo však predpokladalo múdry, premyslený ťah, a Stickler skutočne aj paríroval s philidorskou istotou a posunul svoju dámu na e7.

Nie, pomyslel si Jellinek, toto nie je jeho štýl, a dotkol sa pravého koňa. Monsignore zbadal, že jeho súper zneistel, a usmial sa. Povedzte mi, ktorá zbraň je silnejšia ako úsmev súpera! Nechcel vlastne kardinálovi pokaziť náladu, a tak povedal akoby na ospravedlnenie: „S tými freskami v Sixtínskej je to čudná história, skutočne veľmi čudná vec!“ Lenže tým Stickler kardinála nechtiac už úplne rozladil.

Jellinek mlčal a bezradne hľadel na svojho koňa a Stickler sa usiloval preklenúť trápne mlčanie slovami: „Ak mám byť úprimný, pán kardinál, spočiatku som tej záležitosti nevenoval pozornosť. Jednoducho som nebol ochotný pokladať osem nezrozumiteľných písmen na jednej freske za problém pre cirkev. Ale potom...“

„Prosím?“ spýtal sa Jellinek s napätým očakávaním. „Čo potom?“ Konečne postavil koňa na f3.

„Potom som počul, ako interpretuje padre Augustínus Zjavenie Jána a jeho výklad čísla 666, pod ktorým sa skrýva panovnícke meno cisára Domiciána, a musím sa priznať, že som tej noci nemohol zažmúriť oka a odvtedy ma tie písmená prenasledujú.“

„Čierny je na ťahu!“ poznamenal kardinál a usiloval sa vyzerať čo najchladnejšie, no pritom sa bál. Bál sa ďalšieho ťahu svojho súpera, lebo už dávno zbadal, že jeho súper prešiel do ofenzívy, a bál sa monsignorových otázok, voči ktorým stál dnes tak bezradne ako voči jeho šachovým krokom. Áno, urobil chybu a musel sa dívať, ako Stickler skočil so svojím koňom na c6 a prešiel do protiútoku. „Zavše,“ začal váhavo Jellinek, „zavše pochybujem, či mal Sokrates pravdu, keď povedal, že pre človeka jestvuje len jediné dobro - vedieť, a jediné zlo - nevedieť. Niet pochýb, že vedenie narobilo na tomto svete už veľa zla.“

„Myslíte si, že by bolo lepšie nepoznať význam nápisu na klenbe Sixtínskej kaplnky?“

Jellinek mlčal, letmo sa dotkol svojho koňa, ale vzápätí sa aj ospravedlnil: „J'adoube - opravujem.“ - „Čo môže viesť,“ začal znova, „človeka ako Michelangelo k tomu, aby svoje dielo opriadol tajomstvom? Hádam len nie zbožná viera! Všetky tajomstvá pochádzajú od diabla. Tuším diabla tam hore medzi prorokmi a Sibylami. Diabol nikdy neukáže svoju pravú tvár, skrýva sa pod najnezvyčajnejšími maskami, a písmená sú najčastejšie a najnebezpečnejšie masky diabla. Pretože písmená sú mŕtve, až duch ich oživí. Jedno jediné písmeno nahradí slovo, jedno slovo svetonázor, jediné písmeno dokáže teda od koreňa otriasť svetonázorom.“

Stickler zodvihol hlavu. Kardinálove slová ho hlboko znepokojili a naraz mu nezáležalo na partii, ktorá vyzerala preňho

tak dobre. „Hovoríte tak," povedal opatrne, „akoby ste vedeli viac, než pripúšťate."

„Nič neviem!" odvetil Jellinek prudko. „Vôbec nič. Len toľko: Michelangelo bol svetoznámy muž a stýkal sa s najväčšími a najvýznamnejšími predstaviteľmi svojich čias. Možno teda predpokladať, že aj jeho vedomosti boli rozsiahlejšie, ako mala väčšina iných ľudí, a že prenikol do nových dimenzií vedomia, ktoré mu kresťanské učenie zakazovalo. Jedine takto a nie inak si možno vysvetliť Florenťanove kacírske obrazy."

Vtom Stickler zmeravel, premenil sa na soľný stĺp, zrazu nápadne zbledol a kardinál sa v duchu pýtal, čo mohlo na jeho partnera tak prudko zapôsobiť - či jeho narážky na Michelangela, alebo plánovaný ťah s dámou na e5, alebo jeho očividne zmätený pohľad odhalil novú, zdrvujúcu kombináciu? Sticklerov pohľad sa však upieral kamsi mimo, a keď sa kardinál obzrel, nevidel nič, čo by bolo mohlo upútať pozornosť jeho spoluhráča, okrem praobyčajného hnedého baliaceho papiera, na ktorom ležali dve červené papuče a jednoduché okuliare. Monsignore však vyzeral akoby bol dostal úder do žalúdka, alebo ako človek, ktorému stuhla krv v žilách od strašného poznania.

Kardinál bol v rozpakoch, nevedel si jednoducho predstaviť, že by pohľad na záhadný balík mohol vyvolať takýto šok. Chvíľku dokonca uvažoval, ako Sticklerovi vysvetliť pôvod tých čudných predmetov, ale možno by mu ani neuveril, radšej to teda nechal tak.

Monsignore sa naraz meravo zodvihol. Zatackal sa a držal si ruku na žalúdku, akoby mu bolo nevoľno. Nepozrúc na kardinála, povedal: „Prepáčte!" a mechanicky ako bábka opusti] miestnosť.

Jellinek ešte počul, ako cvakla zámka na dverách bytu, potom sa bezradne započúval do ticha.

NA ŠTVRTÚ NEDEĽU PO ZJAVENÍ

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone celebroval nedeľnú omšu v Chráme sv. Petra. Zbor spieval *Missa Papae Marcelli* od Palaestrina, jeho obľúbenú omšu. Cascone celebroval *in fiocchi*, v plnej paráde, v karmínovom pontifikálnom rúchu, asistovali mu Phil Canisius ako diakon, monsignore Raneri ako subdiakon a dvaja dominikáni ako akoluti. Cascone čítal z Evanjelia podľa Matúša 8, 23 až 27, ako Ježiš zastavil búrku na mori:

„...A hľa, veľká búrka strhla sa na mori, takže vlny prikrývali loď a On spal. I pristúpili učeníci, zobudili Ho a povedali: .Zachráň nás, Pane, hynieme!' Odpovedal im: ‚Čo sa strachujete, ľudia malej viery!' Nato vstal, pohrozil vetrom a moru, i nastalo veľké utíšenie...“

Casconeho myšlienky sa po celú omšu krútili okolo slov Evanjelia. Loď cirkvi prestála už toľko skúšok. Veštili písmená, ktoré sa záhadne objavili na strope Sixtíny, nejakú ďalšiu búrku? Kardinál štátny tajomník bol veľmi spoľahlivý lodivod a nenávidel turbulencie.

Čo ako sa namáhal, nemohol sa zbaviť sixtínskej záhady, a keď sa po poslednom chorále pobrali ku Capella Orsini, k sakristii v Chráme sv. Petra, Canisius si idúcky pomyslel: Nevieš sa dnes sústrediť, brat v Kristu.

Nedá sa síce povedať, že by Cascone a Canisius boli priatelia, no boli to muži rovnakého zmýšľania. Napriek rozdielnemu pôvodu - jeden bol potomok starej rímskej šľachty, druhý syn amerického farmára - si navzájom rozumeli, obaja sa vyznačovali onou brachiálnou logikou a spôsobom vyjadrovania, ktoré sú charakteristické len pre bývalých odchovancov jezuitov. Ich blízky vzťah bol iným členom kúrie tŕňom v oku; lebo Cascone, štátny

tajomník, a Canisius, bankár, predsa len stelesňovali svetskú moc Vatikánu.

Capella Orsini sa v nedeľu dopoludnia hmýri slávnostne vyobliekaným duchovenstvom, jedni prichádzajú, druhí odchádzajú, takže pripomína nebeskú stanicu. Dvom cirkevným hodnostárom pomáhali pri preobliekaní dvaja kanonici. Cascone mal teraz na sebe albu a mozettu, na tom červený hodvábny plášť, červený klobúk so šnúrou a zlatým strapcom a červené črievice so zlatou sponou, kým Canisius sa rozhodol pre jednoduché čierne rúcho. Keď sa preobliekli, kardinál štátny tajomník odviedol Canisia nabok. Belasé a zelené svetlo, ktoré vyžarovali obrazy svätých na oknách v olovených rámoch, sfarbili ich tváre na popolavo. Zhovárali sa šeptom v jednom z obločných výklenkov.

„Vy ste sa zbláznili!“ sipel Canisius. „Všetci ste sa zbláznili. Pre osem smiešnych písmen. Akoby bol niekto pichol palicou do mraveniska. Nikdy by som si nebol pomyslel, že je taká hračka rozbúriť kúriu - pre osem smiešnych písmen!“

Cascone rozhodil rukami. „Čo mám robiť? Panebože, ja nemôžem zato, že sa to takto vyvíja. Aj mne by bolo milšie, keby ich reštaurátori boli zmyli v ten deň, keď ich objavili; ale teraz sú proste tu a nemožno ich zamlčať, Phil!“

Nato Canisius vybuchol: „Tak nájdite konečne vysvetlenie na ten prekliaty jav!“

Kardinál štátny tajomník obrátil Canisia bokom, aby jeho rozčúlenú reč nebolo rozumieť. „Phil,“ povedal, „robím všetko, čo je v mojej moci, aby naše skúmanie dospelo k nejakému výsledku. Požiadal som Jellineka *ex officio,* aby problém vyriešil. Zvolal konzílium vynikajúcich odborníkov, ktorí diskutujú o prípade zo všetkých možných aspektov.“

„Diskutujú! Nemôžem to ani počuť, diskutujú! Niekedy sa skutočný problém zrodí až z diskusie. O nejakej záhade sa dá toľko diskutovať, až ju povýšime na problém! Neverím sixtínskemu

tajomstvu, neverím v existenciu tajomstva, ktoré by mohlo byť nebezpečné pre matku cirkev.“

„Kiež by ťa Boh vyslyšal, brat! Ale svet baží po záhadách. Ľuďom už nestačí, že majú čo jesť a čo si obliecť, že majú auto a štyri týždne dovolenky, ľudia chcú mať svoje záhady. Nezaujíma ich náboženská dokonalosť, ale to, čo je v náboženstve mystické, tajomné. Osem tajomných litier na stáročnej stropnej freske, to je čosi, čo vzrušuje ľudí. A najhoršie, čo by sa mohlo v tejto situácii stať, by bolo zverejniť tento objav ešte skôr, ako by sme mali naň vysvetlenie.“

„Ježišmária, tak ho nájdite, kým nebude neskoro. Vieš, že som bol od začiatku proti týmto výskumom, a vieš aj prečo. Ale teraz, keď smradľavý čert zákerne blúdi po chodbách a kedy-tedy pustí smradľavú kôpku, premenilo sa moje odmietanie na zlosť a nenávisť a rozmýšľam, ako sa proti tomu postaviť.“

„*Non in verbis, sed in rebus est!*“ Cascone sa rozpačito usmieval. „Neviem, či bolo správne poslať Augustína preč. Je to múdry muž, a ak je niekto vôbec schopný odhaliť to tajomstvo, tak je to on. Mal si počuť, ako argumentoval v konzíliu; okrem toho, že nesmierne veľa vie, má aj kombinačnú schopnosť. Na Zjavení Jána ukázal, že každá hádanka, ktorá sa skladá z písmen a čísel, je riešiteľná, ak nájdeš k nej kľúč. Tento kľúč leží však zväčša tam, kde by si ozaj nepredpokladal. Augustínus si vyžiadal mienku gnostika Basilidesa a zistil, že za beštiou, o ktorej sa zmieňuje Ján a ktorá má číslo 666, sa skrýva cisár Domicián. Kto iný by mal vyriešiť sixtínsku záhadu, ak nie Augustínus?“

Canisius navidomoči znervóznel. „Dôvod, pre ktorý som ťa žiadal, aby si oratoriána prepustil, nespočíval v jeho neschopnosti; omnoho väčšmi sa bojím jeho ňuchu, bojím sa, že keď začne pátrať, obráti všetko hore nohami a vytiahne na svetlo Božie veci, ktoré radšej nech ostanú skryté - vieš, o čom hovorím.“

Cascone vystrúhal bezradnú tvár a medzi rečou odpovedal kývnutím hlavy na nemé pozdravy okoloidúcich. „Ťažko lapiť jazveca, keď odbachneš psa.“

„A čo benediktín z Monte Cassina?“

Kardinál štátny tajomník prevrátil oči. „Skúsený, vzdelaný človek, to iste, ale padre Pio nebol už vyše štyridsať rokov v Ríme a chýba mu prehľad, prehľad učenca ako Augustínus, ak chápeš, čo mám na mysli.“

„Pio je človek podľa môjho gusta, od neho nehrozí nijaké nebezpečenstvo. Augustínus je nehanebný, pretože nič nie je nehanebnejšie, ako keď si je niekto vedomý vlastných vedomostí. Toto vedomie je nehanebnejšie ako všetky neviestky babylonské a jeho nehanebnosť stelesňuje všetku moc tohto sveta; pretože vedenie je moc - diabol, kto to povedal,“ a Canisius našpúlil pery, akoby si chcel odpľuť.

„Pst!“ Cascone ho upozornil, aby sa ovládol. „Bez Augustínovej pomoci sa ťažko dostaneme ďalej a pritom musíme všetci tŕpnuť, kým sa tajomstvo neodhalí, a kým nás bude mátať táto hrozba, bude sa medzi nami držať strach.“

„Strach pred čím? Pred Michelangelovými kacírskymi myšlienkami? Brat v Kristu, svätá matka cirkev v priebehu svojich dejín obstála aj v prudších búrkach. Odolá aj tejto hrozbe, v tom som si istý!“

Kardinál štátny tajomník dlho mlčal, potom povedal: „Pomysli na mene tekel, o ktorom sa dozvedáme od proroka Daniela. Keď babylonský kráľ Bélšaccar v opitosti urážal Boha, zjavili sa prsty ľudskej ruky a napísali na stenu jeho paláca aramejsky *meneh tekel u pharsin.* A vieš, ako rozdielne sa vykladal text, skladajúci sa len zo spoluhlások. Jedni hovorili: bol to súčet jedna mina, jeden sekel a polsekel. Danielov výklad bol však celkom iný. Boh spočítal dni tvojho kráľovstva, bol si odvážený na váhe a uznaný za

nedostatočného, tvoje kráľovstvo bude rozdelené. - Kráľa Bélšaccara nasledujúcu noc zabili a jeho kráľovstvo rozdelili.“

„To bolo pred dva a pol tisíc rokmi!“

„Čo to mení na veci?“

„Michelangelo bol maliar, a nie prorok!“

„Sochár!“ skočil mu do reči Cascone, „sochár, a nie maliar. Pápež Július donútil Michelangela maľovať. Jeho Svätosť sa nerozumela veľmi do umenia a bola toho názoru, že kto dokáže vytvoriť z mramoru dielo ako Pieta na objednávku kardinála zo San Dionigi, musí byť schopný vyzdobiť aj strop Sixtíny.“

„Pane Ježiši!“ zamrmlal Canisius a Cascone pokračoval:

„Nemôžeme teda predpokladať, že by sa za Michelangelovými znakmi tajili povedzme zbožné žalmy. Keby Michelangelo bol v rozpore len s určitým bodom vierouky, keby mal výhrady proti Svätej inkvizícii - prosím, všetci vieme, že to nebola najšťastnejšia inštitúcia -, tak by sme sa nemuseli báť písmenovej hádanky. Ale tvorca, ktorého duch takýmto spôsobom pochopil podstatu človeka, jeho vznik a zánik, ktorý zobrazil nášho Pána Ježiša Krista ako anjela pomsty - ver mi, brat v Kristu -, ten sa neuchýli k nejakým fígľom, ten sa prenesie ponad svoje výtvory ako víťaz po bitke.“

„Giuliano, tvoje filozofické názory môžu byť dobre mienené, ale tvoja fantázia presahuje moju predstavivosť. Zato si však viem veľmi dobre predstaviť, že pri hľadaní rozuzlenia tohto problému vyjdú na svetlo Božie veci, ktoré nám všetkým spôsobia azda horšie trápenie ako pôvodný problém. Viacej nemám k tomu čo dodať.“

Kardinál štátny tajomník pohrozil ukazovákom. „*Causa* sa bude riešiť *specialissimo modo,* chápeš!“

„Práve to mi robí starosti, to je najlepšia živná pôda pre všelijaké dohady a špekulácie. Povedz mi jedno tajomstvo, ktoré by ostalo utajené medzi týmito múrmi. A čím tajomnejšie je nejaké tajomstvo, o to viac sa o ňom rozpráva. Chcem povedať, že najabsurdnejší ťah by bol Sixtínsku kaplnku zatvoriť.“

„To nik nemá v úmysle,“ odpovedal Cascone, „ale čo potom, ak sa odhalenie vyzradí, skôr ako nájdeme vysvetlenie?“

„Pozrel som si to. Jednoducho stlmte osvetlenie a opatrenie vysvetlite reštaurátorskými dôvodmi, napríklad, že na čerstvo očistené farby zle pôsobí ostré svetlo alebo čosi podobné.“

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone súhlasne prikývol, potom obaja vykročili po dlhej chodbe, ktorá vedie do Chrámu sv. Petra. Cascone idúcky povedal: „Neviem, ale zavše sa mi zdá, že tento zjav je súčasťou Božieho plánu, ktorým trescú našu pýchu. Svet je zlý, nehanebný a samé klamstvo, prečo by mal byť iný práve na tomto mieste?“

Za svätoondrejským pilierom kríženia vstúpili do Chrámu sv. Petra. Na tomto mieste je tabuľa, na ktorej sú vypísaní všetci pápeži v dejinách cirkvi. Cez okná prúdilo jasné jarné svetlo. Z kaplnky Capella della Colonna znel chorál, šíriaci zbožnosť a pokoru.

TAKISTO NA ŠTVRTÚ NEDEĽU PO ZJAVENÍ

V tom istom čase vstúpil monsignore Viliam Stickler, pápežov komorník, v ľavej bočnej lodi Chrámu sv. Petra do kaplnky Capella Clementina, kde odpočíva pod oltárom pochovaný pápež Gregor Veľký. Prešiel popod prvý klenutý priechod bočnej lode a krátko sa pristavil pri hrobe medicejského pápeža Leva IX. Jeho oči sa znova a znova vracali k nápisu na podstavci zdobenom ružami: SIC FLORUI. Vzťahuje sa na krátkych dvadsaťštyri dní, počas ktorých pápež v roku 1605 vládol. Zároveň Stickler pozoroval nevkusne vyzdobenú, škaredú barokovú spovednicu, akoby čakal na znamenie. Z diaľky nebolo rozoznať, či je spovednica obsadená, či tam niekto spovedá, no zrazu sa odchýlilo dvojkrídlové zasklené prostredné okno a mihla sa biela šatka. Stickler vykročil rýchlym krokom priamo k spovednici a vstúpil dnu pravými dvermi.

Na druhej strane diagonálnej mreže Stickler spoznal prefekta Kongregácie pre sviatosti a bohoslužbu, kardinála Giuseppeho Belliniho. Monsignore vyzeral rozrušene a zajakavo zašepkal: „Eminencia, Jellinek má Gianpaolove papuče a okuliare, videl som ich na vlastné oči.“

Teraz sa aj na druhej strane spovednej mreže rozhostil nepokoj.

„Jellinek?“ spýtal sa tiež šeptom kardinál Bellini. „Ste si istý?“

„Stopercentne!“ Stickler zvýšil hlas a kardinál ho tíšil: „Pssst...“ Nato pápežov komorník pokračoval šeptom: „Eminencia! Presne som poznal papuče Jeho Svätosti a takisto aj okuliare; ale aj keby som ich povedzme nepoznal, vážne si myslíte, že by sa na nejakom mieste mohli len tak povaľovať podobné predmety, ktoré záhadne zmizli v deň úmrtia Jeho Svätosti? Nie, dám za to ruku do ohňa: sú to skutočne papuče a okuliare Jeho Svätosti a ležia v baliacom papieri v salóne kardinála Jellineka v Palazzo Chigi.“

Bellini sa prežehnal a zamrmlal čosi nezrozumiteľné, Stickler vyrozumel len slová: „Pán Boh s nami.“ Potom začal nahlas, po niekoľkých slovách však prešiel do šepotu: „Brat v Kristu, viete, čo tým tvrdíte? To by znamenalo, že Jozef kardinál Jellinek, ak nebol hlavou tajného komplotu proti Jeho Svätosti Gianpaolovi, tak o ňom prinajmenej vedel.“

„Iné vysvetlenie nevidím,“ zašepkal Stickler, „a v plnej miere si uvedomujem aj dosah tohto tvrdenia.“

„Bože môj, Stickler, ako ste to odhalili?“ Bellini sa musel veľmi premáhať, aby nezvýšil hlas a udržal šepotavý tón.

„Vysvetlenie je veľmi jednoduché, Eminencia. Raz týždenne hrávame spolu šach, kardinál Jellinek a ja. Jellinek je brilantný šachista, hrával už aj s Ottannim, a jeho gambity sú preslávené. Minulý piatok sme sa opäť stretli a Jellinek vyzeral roztržito. Sedeli sme v salóne ako vždy, a hoci Jellinek začal lepšie ako ja, už po niekoľkých ťahoch sa mi podarilo zatlačiť ho do defenzívy. Uprostred partie mi padol pohľad na komodu a tam ležali na hnedom baliacom papieri papuče a okuliare.“

„Chcete povedať, že balík tam ležal otvorený a Jellinek si nedal ani tú námahu, aby ho schoval?“

„Nie, Eminencia, to bol pre mňa druhý šok. Dosť ma ohromilo už samo odhalenie, a pri pomyslení, prečo tu necháva Jellinek *corpus delicti* každému na očiach, mi vyrazilo dych; veď som ho neprekvapil, boli sme dohovorení.“

„Muselo to teda byť zámerné,“ zašepkal Bellini.

Stickler šeptom odpovedal: „Áno, inak si neviem vysvetliť to, čo sa stalo.“

Giuseppe Bellini sa prežehnal po druhý raz, ale tentoraz zoširoka a pomaly, vystretým ukazovákom sa dotkol svojho čela, pŕs a pliec a potichu si mrmlal: *„Ave Maria, gratia plena...“*

Keď skončil modlitbu, Viliam Stickler sa šeptom ospravedlnil, že navrhol kardinálovi schôdzku na tomto nezvyčajnom mieste, ale

pokladal ho za najbezpečnejšie, lebo vo Vatikáne majú všetky steny uši a on teraz už naozaj nevie, komu má dôverovať a komu nie, a Bellini odvetil, že Stickler dobre urobil a že Pán príde a bude súdiť v deň Posledného súdu. A kardinál zložil ruky a tlmene citoval slová Zjavenia: „Blahoslavení, ktorí si perú oblek v krvi baránka, aby mali právo na strom života a vošli bránami do mesta. Von zostanú psi, traviči, smilníci, vrahovia, modloslužobníci, všetci milovníci a páchatelia lži.“

Stickler načúval slovám ako zbožnej modlitbe, a keď Bellini skončil, zašepkal: „Eminencia, nechce sa mi veriť, môj mozog sa vzpiera vziať na vedomie, že Gianpaolo padol za obeť komplotu, nie, nie, nie,“ a trikrát si tľapol dlaňou po čele. „Či ho všetci nenazývali usmievavým pápežom, či nehovoril celý svet o jeho dobrote, o jeho zdravom ľudskom rozume, či on sám nemiloval ľudí, ba či sám netvrdil, že je človek a nič viac?“

„Práve to bola jeho chyba. Po smrti Paola, po skone predčasne zostarnutého, rezignovaného, nerozhodného zástupcu Boha na zemi očakávala kúria energické cirkevné knieža; rozhodne boli v kúrii určité kruhy - mená nemusím spomínať ktoré chceli na Petrovom stolci vidieť pravé cirkevné knieža, niekoho ako Pius XII., niekoho, kto by urobil poriadok s marxizmom, odoprel teroristom v Južnej Amerike akúkoľvek podporu a vôbec pribrzdil sympatie cirkvi k problémom tretieho sveta. Miesto toho dostali pápeža, ktorý sa usmieval, ktorý potriasol rukou komunistickému mešťanostovi Ríma a slobodomyseľne hovoril o tom, že svätá matka cirkev nestojí práve na výške doby.“

„Ale Gianpaolo predsa nezostúpil z neba! Kardináli si ho sami zvolili.“

„Pssst.“ Bellini napomenul Sticklera, aby hovoril tichšie. „Práve *preto,* že si ho zvolili, boli natoľko roztrpčení, práve *preto,* že ho uprednostnili pred inými *papabiles,* vzrástla ich nenávisť do takej nepríčetnosti!“

„Panebože! Zato predsa nemohli Gianpaola pripraviť o život!“

Tu sa kardinál odmlčal a bielou spovednou šatkou si poutieral čelo.

„Zavraždili ho!“ znova sa ozval Sticklerov šepot. „Ja som od začiatku neveril, že Gianpaolo umrel prirodzenou smrťou. Pamätám sa dobre, aká nálada vtedy panovala, mohli ste mať dojem, že existuje kúria v kúrii.“

„Kúria mala vždy rozličné zoskupenia, brat v Kristu, konzervatívne a progresívne, elitárne a populárne.“

„Áno, isteže, Eminencia. Gianpaolo nebol prvý pápež, ktorému som slúžil, a preto môžem práve ja potvrdiť, že nikdy neexistovalo toľké tajnostkárstvo a sprisahanectvo, ako za tridsaťštyri dní jeho pontifikátu. Zdalo sa, akoby každý bol každému nepriateľom a väčšina udržiavala s Jeho Svätosťou len písomný styk, čo pre Gianpaola znamenalo obrovské pracovné zaťaženie.“

„Svätý Otec sa celkom jednoducho prepracoval...“

„To je oficiálna verzia, Eminencia, ale nebolo dôvodu odmietnuť autopsiu Gianpaola.“

„Stickler,“ zašepkal kardinál už rozčúlene, „nemusím vám hovoriť, že ešte u nijakého pápeža sa nerobila obdukcia!“

„Nie, to mi nemusíte hovoriť,“ odvetil Viliam Stickler, „ale dodnes si kladiem otázku, prečo nedovolili obdukciu, keďže inak zaobchádzali so smrteľnými pozostatkami Jeho Svätosti navlas tak ako s celkom normálnou mŕtvolou. Naozaj to nebol povznášajúci pohľad, keď funebráci obviazali Gianpaolovi okolo členkov a okolo hrude povrazy a z celej sily vystierali skrčené telo, až bolo počuť praskot kostí. Videl som to na vlastné oči, Eminencia, ako je Boh nado mnou.“

„Profesor Montana určil jednoznačne príčinu smrti: koronárna oklúzia.“

„Eminencia! Čo iné mohol Montana diagnostikovať, ako zlyhanie srdca, keď pristúpil k posteli, v ktorej sedel mŕtvy s

pokrčenými kolenami, v ľavej ruke držal fascikel so spismi a pravá mu bezvládne visela dolu? Montana zopakoval hrôzostrašnú scénu, ktorú som mal v pamäti ešte od smrti pápeža Pavla v Castel Gandolfo: vytiahol strieborné kladivo, zložil Jánovi Pavlovi okuliare, ktoré sa mu zošuchli nabok, poskladané ich položil na nočný stolík a trikrát udrel mŕtvemu po čele a spýtal sa trikrát, či je mŕtvy, a keď ani na tretí raz nedostal odpoveď, profesor vyhlásil, že Jeho Svätosť Ján Pavol I. je podľa ceremoniálu svätej rímskej a apoštolskej cirkvi mŕtvy.“

„*Requiescat in pace. Amen.*“

„Ale najpozoruhodnejšie veci sa začali odohrávať až potom, keď sa dostavil kardinál štátny tajomník. Bolo 5 hodín 30 minút a pri jeho vstupe som si všimol, že bol čerstvo oholený a vyzeral veľmi pokojne. Pozrel na spisy Jeho Svätosti, ktoré spadli na dlážku, a vyhlásil, že podľa oficiálnej verzie som mal Svätého Otca zavčasu ráno nájsť mŕtveho v posteli *ja* a že nečítal spisy, ale knihu o Kristovom odkaze. Prirodzene, v duchu som sa pýtal, načo toto falšovanie skutočností, prečo nemala Gianpaola zastihnúť smrť pri štúdiu spisov a prečo nemala jeho smrť objaviť mníška? Sestra Vincenza každé ráno nosila Gianpaolovi kávu pred dvere. Načo tieto klamstvá?“

„A papuče jeho Svätosti a okuliare?“

„Neviem, Eminencia, v tom zmätku a rozčúlení naraz zmizli, takisto ako aj písomnosti, ktoré sa rozsypali po dlážke. Najprv som tomu nepripisoval význam, lebo som si myslel, že kardinál štátny tajomník vzal tie veci k sebe. Až oveľa neskôr, okolo obeda, keď Gianpaola už odniesli a ja som sa začal zaujímať, kde sú tie veci, vysvitla tá obludnosť. Niekto okradol mŕtveho pápeža.“

„A Jellinek? Myslím, kedy vstúpil Jellinek do izby mŕtveho?“

„Jellinek? Vôbec tam nebol. Pokiaľ viem, kardinál sa v deň úmrtia Jeho Svätosti vôbec nezdržoval v Ríme.“

„To súhlasí s tým, čo viem o tom ja, Stickler. Pokiaľ sa pamätám, Jellinek bol síce prítomný na prvom kolégiu kardinálov počas sedisvakancie v Sala Bologna, ale kolégium sa konalo až na druhý deň. Kardinál Jellinek teda v nijakom prípade neprichádza do úvahy ako páchateľ - aj keby vaše odhalenie nebolo mylné. Inak by ste mali radšej byť ticho, Stickler, lebo keby prípad prišiel na pretras pred Najvyšší cirkevný súd, hlavné podozrenie by padlo na vás, monsignore.“

Tu komorník vyskočil. Zrejme chcel opustiť spovednicu, ale Bellini ho zaprisahal, aby ostal, Stickler ho nesprávne pochopil, nech si pre Boha živého a Pannu Máriu nemyslí, že ho on podozrieva, ale v tajnom súdnom procese by bol nutne korunným svedkom, veď napokon on posledný videl Svätého Otca a *on* objavil aj jeho mŕtvolu.

„Ale ja som mŕtvolu *neobjavil*, Eminencia, to rozchýril len kardinál štátny tajomník!“ Monsignore už neovládol svoj hlas.

Bellini tíšil Sticklera, ako mohol, presviedčal ho, že smerodajné nie je to, čo si myslí on, Bellini, ale výsledok vyšetrovania súdnej stolice, a tá ho utýra svojimi otázkami. A darmo je, musí uznať, že on, pápežov komorník, mal najskôr možnosť pridať smrteľný jed do niektorej fľaštičky s liekmi, ktoré pápež, ako vedel každý v jeho okolí, v hojnej miere užíval.

Po týchto slovách sa rozhostilo dlhé mlčanie. Kardinál Bellini mlčal, lebo dodatočne skúmal svoje myšlienky a uvažoval, čo povedal komorníkovi. Viliam Stickler mlčal, lebo si sprítomňoval kardinálove slová a pritom prvý raz skrslo v ňom podozrenie, že Bellini možno vôbec nepatril k tomu zoskupeniu, do ktorého ho on dosiaľ zaraďoval. Podľa toho, čo práve povedal, mohol byť kardinál aj Casconeho odporcom; alebo bol dokonca spriahnutý s Jellinekom?

„Eminencia,“ začal Stickler šeptom, „ako sa mám teraz zachovať?“

„Čo ste povedali Jellinekovi? Dali ste mu najavo svoje odhalenie?“

„Nie. Predstieral som, že mi odrazu prišlo nevoľno, a odišiel som.“

„Jellinek teda nevie, či ste to odhalili, alebo že ste to odhalili?“

„Ak predpokladáte, že v tom nebol zámer - tak nie.“

„*In nomine domini*, v tom prípade nech celá vec ostane predbežne medzi nami.“

Pápežský komorník monsignore Viliam Stickler sa ešte v ten deň listom ospravedlnil Jeho Eminencii Jozefovi kardinálovi Jellinekovi, že mu prišlo nevoľno a že sa teší na nasledujúcu partiu.

NA HROMNICE

Večer toho dňa vystupoval Jozef kardinál Jellinek po schodoch Palazza Chigi. Annibalova vrátnica bola prázdna, čo nebolo nič mimoriadne, a kardinál vo svojej skazenosti pociťoval slastné očakávanie. Hriešne myšlienky mu trýznili mozog, šúchal nohami, aby bolo počuť, že ide, aby sa jeho kroky ozývali po vysokom točitom schodišti. Konečne na treťom odpočívadle sa ukázala, šla mu oproti, pružne a zvoľna prenášala váhu z nohy na nohu, takže sa jej boky vlnili.

„Buona sera, Eminenza!“ zavolala priateľsky už z diaľky a kardinál videl lacnú tenkú látku jej čierneho, vpredu zapínaného pracovného plášťa a cítil sa ako Mojžiš na vrchu Nebo, ktorému Pán ukázal zasľúbenú krajinu, ale len ukázal a oznámil mu, že do nej nikdy nevstúpi.

„Buona sera, signora Giovanna!“ zdvorilo odpovedal Jellinek a veľmi sa usiloval, aby jeho hlas znel čo najprívetivejšie, ibaže sa mu to nepodarilo, bolo mu trápne a v pomykove si odkašlal.

„Prechladli ste?“ milo sa spýtala domovníčka. „Toho roku sa nám jar voľajako omeškala, Eminencia.“ Pritom ostala stáť o schod vyššie nad Jellinekom, takže sa musel obávať najhoršieho, ak veľkým oblúkom neobíde prekážku, čo sa tu pred ním mučivo týčila, a keď stretnutie úspešne zvládol, odpovedal pokiašliavajúc: „Nečudo, signora Giovanna, pri takomto počasí, keď je hneď horúco, hneď zima!“ Kardinál Jellinek nevenoval viac Giovanne ani pohľad - hoci v tej situácii by nič nebol radšej urobil - a pobral sa ďalej.

Vyslobodený a zároveň sklamaný tou trýznivou ženskosťou zaplesol za sebou kardinál Jellinek dvere svojho bytu. Ihneď si všimol, že niekto je v byte. V salóne sa svietilo. „Sestra?“ zavolal, ale odpoveď neprišla. Bolo by aj čudné, keby tu o takomto čase ešte

našiel františkánku. Dvere do salónu boli napriek všetkým zvyklostiam otvorené, a keď Jellinek vošiel, zľakol sa. V kresle sedel čierno odetý kňaz.

Kto ste? Čo chcete? Ako ste sa sem vôbec dostali? To všetko sa chcel Jellinek spýtať, ale stál tam nemo a nedostal zo seba ani hlásku.

Muž v čiernom - kardinál si už nebol istý, či je to naozaj kňaz, a nie sám diabol - pozrel naňho a spýtal sa bez okolkov: „Dostali ste môj balík, Eminencia?“

„Tak ten záhadný dar je od vás?“

„To nebol dar, to bola výstraha!“

Kardinál nechápal. „Výstraha? Kto ste? Čo chcete? Ako ste sa sem vôbec dostali?“

Neznámy nahnevane pokynul rukou. „Vy ste teda nepoznali obsah balíka? Gianpaolo...“

„Ježišmária.“ Jellinek sa zarazil. Keď neznámy spomenul Jána Pavla, zrazu mu svitlo, čo to má spoločné s čudným obsahom balíka, a pocítil, ako mu krv zabubnovala v sluchách. Okuliare a papuče tridsaťštyridňového pápeža! Áno, teraz si spomenul, že tej veci nikdy nepripisoval význam, ale vtedy v septembri sa povrávalo, že Svätého Otca po smrti okradli. Chýbali všelijaké drobnosti z jeho osobných vecí. Vyskytlo sa aj také podozrenie, že ho niekto zavraždil, aby sa k tým veciam dostal. To všetko prebleskло kardinálovi hlavou vo chvíli, keď neznámy s kamennou tvárou pokračoval:

„Teda chápete?“

„Či chápem?“ Jellineka zrazu pochytil strach, nevysvetliteľný smiešny úbohý strach, bál sa pomsty neznámeho v čiernom ako Eliáš rozzúrenej Jezábel. „Nie,“ šepol kardinál, „nič nechápem. Povedzte, čo odo mňa chcete a kto vás poslal?“

Neznámy zmraštil tvár v odpornom úškľabku, takto hnusne sa uškŕňa zasvätený na nezasväteného. „Priveľa sa vypytujete, pán kardinál. Zvedavosť bola prvým hriechom.“

„Povedzte mi už konečne, čo chcete!“ dôrazne zopakoval kardinál a všimol si, že sa mu trasú ruky.

„Ja?“ posmešne sa spýtal muž v čiernom. „Nič. Prichádzam z vyššieho poverenia a tam si želajú, aby ste zastavili pátranie po význame sixtínskeho nápisu!“

Kardinál Jellinek mlčal. Bol pripravený na všelijaké odpovede, ale táto mu vyrazila dych a chvíľu mu trvalo, kým sa opäť zmohol na slovo: „Pane,“ zvolal rozčúlene, „v Sixtínskej kaplnke sa objavilo šesť záhadných písmen, to nemožno ani oddiskutovať, ani prejsť mlčaním, majú nejaký osudný zmysel, a ja som bol *ex officio* poverený nájsť vysvetlenie, ktoré by ustanovizeň cirkvi uchránilo pred väčšími škodami, ako predsedajúci Svätého ofícia som zvolal konzílium, ktoré bude zasadať, kým nenájde riešenie. A nech už sú motívy vašej žiadosti akékoľvek, ubezpečujem vás, že by bola najväčšia hlúposť tie písmená zmyť alebo zatrieť, lebo tým by sa otvorili dvere dokorán všemožným špekuláciám.“

„Môže to vyzerať celkom logicky,“ odvetil neznámy, „len v jednom sa mýlite: nie je to žiadosť, aby ste zastavili pátranie, je to rozkaz!“

„Som poverený *ex officio*...“

„A keby vás bol poveril aj sám Pán Ježiš Kristus, Eminencia, mali by ste to pátranie zastaviť. Nájdite si napochytro nejaké vysvetlenie, zaplaťte nejakého experta a uverejnite jeho ‚výskumy', ale zastavte prácu konzília.“

„A čo ak to neurobím?“

„Neviem, čo je pre kúriu osožnejšie - živý, alebo mŕtvy kardinál? Ten balík vám poslali preto, aby ste si uvedomili vážnosť situácie. Chcem tým povedať, že ak možno bez veľkých ťažkostí odstrániť pápeža a nezanechať stopy, ako sme to videli, tak si

môžete byť istý, Jellinek, že kardinál nie je nijaký problém. Vaša smrť nevyvolá nijakú senzáciu, denníky uverejnia stručnú správu, *Osservatore Romano* vám vzdá poctu nekrológom: .Kardinál Jellinek umrel pri ťažkej havárii', alebo prinajhoršom ‚Kardinál Jellinek spáchal samovraždu' - to bude všetko.“

„Mlčte!“

„Prečo by som mlčal? Kúria, ktorej ste členom, Eminencia, urobila viac chýb tým, že mlčala, ako tým, že hovorila. Bolo by mi nesmierne ľúto, keby sme sa nedohodli; ale som si istý, že nebudete taký hlúpy, pán kardinál - začínam sa opakovať.“

Jellinek pristúpil k neznámemu. Bol v takom stave, keď sa zúrivosť mení na odvahu. „Počujte, vy čudný patrón,“ zdrapil neznámeho za plecia, „okamžite opusťte môj byt, lebo...“

„Lebo?“ vyzývavo sa spýtal klerik.

Vtedy si kardinál uvedomil, aká smiešna je jeho vyhrážka, a rezignovane pustil neznámeho, ktorému sa na tvári znova ukázal potmehúdsky úškrn.

„Tak dobre!“ povedal návštevník a poopraševal si plecia, kde sa ho dotkol kardinál. „Napokon, ani to nie je moja vec. Ja v celej záležitosti robím len posla a svoju úlohu som splnil. *Laudetur Jesus Christus.“*

Ten pozdrav znel čudne, v klerikových slovách sa skrýval výsmech. „Neunúvajte sa!“ dodal ešte. „Sám som trafil dnu, sám trafím aj von.“

Toto sa odohralo na Hromnice a kardinál raz nevedel vypátrať, kto bol ten zlovestný neznámy a ako sa mu dostali do rúk pápežove osobné veci. Ale jeho požiadavka sa Jellinekovi zdala nesplniteľná, naopak, teraz, keď záležitosť vyzerala čoraz spletitejšie, záhadnejšie a dômyselnejšie, rozhodol sa Jozef kardinál Jellinek použiť všetky prostriedky, ktoré má k dispozícii, a odhaliť tajomstvo. A že sa mu dokonca aj osobne vyhrážali, to ho akýmsi nepochopiteľným spôsobom len upevnilo v jeho odhodlaní; nebol

azda ako nositeľ purpuru priam povinný ručiť za učenie cirkvi vlastným životom - *ad maiorem Dei gloriam?*

O tajomnom stretnutí s neznámym sa však kardinál rozhodol zatiaľ mlčať, jednak preto, lebo by sa to každému muselo zdať neuveriteľné, a jednak preto, lebo on sám už na druhý deň začal uvažovať, či sa to nestretol s diablom.

V PONDELOK PO HROMNICIACH

Vyššie menovaní členovia konzília rozšíreného o profesora semiotiky lateránskeho Athenea Gabriela Manninga sa stretli v pondelok pred veľkonočným pôstom na druhé zasadanie pod vedením Jozefa kardinála Jellineka, ktorý sa najprv pomodlil k Duchu Svätému a potom sa spýtal, či niekto z prítomných pozná obsah nápisu, kvôli ktorému sa zhromaždili na tomto mieste. Odpoveď bola záporná a Jellinek vyhlásil, že chcú požiadať o radu profesora Manninga, toho času najkompetentnejšieho odborníka v oblasti teórie o systémoch znakov; Manning sa *ex officio* už oboznámil s problémom a na úvod rozpovie, aké sú šance na rozlúštenie nápisu a čo by mohlo byť jeho obsahom.

Manning varoval pred trúfalým očakávaním, že sa tajomstvo podarí rozlúštiť v krátkom čase; podľa všetkého treba rozlúštenie záhadných písmen hľadať mimo múrov Vatikánu. Indíciou je už to, že rad AIFALUBA tvorí osem písmen; kresťanská symbolika uprednostňuje číslo sedem. Potvrdenie tejto teórie vidí profesor v tematickom stvárnení polí klenby, keď Michelangelo rozštiepil kresťanské číslo dvanásť v prospech dvoch skupín Sibýl a prorokov. Maliarska tematika Stvorenia sveta okrem toho naznačuje istý druh univerzalizmu, postracionalistickej viery v symbolickosť celého sveta. To znamená, že všetko, čo človek vidí a tuší, je šifra, symbol, znak, zrkadlo, alegória a nachádza sa v tajuplnom vzťahu, len treba mať k nemu kľúč. Astrológovia, pytagorejci, gnostici a kabalisti mali v období vzniku sixtínskych fresiek zlaté časy a mnohí, predovšetkým vzdelaní ľudia, podľahli magickým a mystickým dobovým predstavám. Tak by sme mohli doložiť ozajstnú jazykovú alchýmiu, v ktorej sa alfabetickí mystici a mágovia zapodievajú zvukom slov a písmen, hláskami a ich významom.

Starí Gréci označili hudobné tóny písmenami, opatrili dvadsaťštyri tónov aulosu, teda dvadsaťštyri tónov flauty dvadsiatimi štyrmi písmenami abecedy, a Pytagora i jeho súčasníkov nadchol objav, že výška tónu zákonite závisí od dĺžky struny, že teda to, čo počujeme, môžu vidieť aj naše oči. Podľa toho sú tóny zhmotnené čísla. Prečo by v tomto priestore plnom hudby písmená neoznačovali melódiu, ktorej text možno ukrýva rozlúštenie tajomstva, položil otázku Manning. Toto je teória *jedného* riešenia, navyše dosť jednoduchého.

Problém by bol komplikovanejší, keby sa nápis mal lúštiť písmenami-symbolmi, lebo tieto písmená-symboly sú staršie ako všetka múdrosť Grékov. Už cirkevný historik Eusebios z Caesarey dokázal vo svojej *Praeparatio evangelica,* že Gréci prevzali sústavu grafických znakov od Hebrejov a na dôkaz uviedol, že každý hebrejský školák poznal význam písmen-symbolov, zatiaľ čo túto schopnosť nemal ani sám Platón. Až neskôr cirkevní otcovia podali povznášajúci výklad o vzťahu medzi abecedou a akrostichmi v Jeremiášových žalmoch a žalospevoch.

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone požiadal profesora o názorný príklad, aby si prítomní mohli urobiť lepšiu predstavu, a Manning mu promptne vyhovel. Napríklad A, písmeno, ktorým sa začína abeceda, táto hláska si v každej reči vyžaduje najširšie otvoriť ústa, preto pripadla tomuto vokálu pocta, že slúžil Bohu ako pomôcka, keď človeku zveroval dar jazyka. I, druhé písmeno v nápise, znázorňuje rovnosť, pravdu a spravodlivosť, lebo tú čiarku môžu rovnako rýchlo a rovnako dobre napísať deti, mládež i starci. Naproti tomu F symbolizuje pravý opak, lebo zobrazuje len polovicu váh, ktoré už Pytagoras hodnotil ako absolútny symbol spravodlivosti, keď vyzýval svojich žiakov, aby nenarušili rovnováhu. Takto poučení by sme mohli približne rozlúštiť prvú polovicu nápisu, pričom treba vziať do úvahy, že obsah slov sa, prirodzene, môže prejavovať vo všetkých slovných druhoch, ako je podstatné

meno, prídavné meno či sloveso. Tu Manning napísal do zápisníka prvé štyri písmená pod seba a vedľa nich svoju interpretáciu:

A Boh hovorí

I pravdu

F nepravda však

A leží v ústach...

Nato začali na profesora naliehať najmä prítomní mnísi, aby vysvetlil aj symboliku ostatných písmen a podal k nim výklad; lenže Manning oponoval, vraj ako jednoducho sa podarilo vysvetliť prvú polovicu, taká komplikovaná a nevhodná pre tento systém sa mu vidí druhá polovica. L symbolizuje logos, teda rozum. Naproti tomu U a B sú mnohoznačné a nejasné: U, v latinskom písme zhodné s V, je úžinová pernozubná spoluhláska, zároveň znamená číslo 5 a symbolizuje na hrot postavený trojuholník, trojuholník ženského prirodzenia (pri tých slovách sa fráter Desiderio Scaglia, titulár zo San Carla, prežehnal), ktoré stojí v protiklade ku kosoštvorcovému tvaru mužského prirodzenia. Význam písmena B sa v jednotlivých jazykoch mení; v latinčine - a nápis bol asi v tomto jazyku - obsahuje toto písmeno hrozbu. Na základe vymenovaných poznatkov nemožno sixtínsky nápis nijako rozumne vyložiť, čo zároveň aj dokazuje nesprávnosť použitého systému.

Na naliehavé otázky, aké iné riešenia by mohol profesor ponúknuť, rozhovoril sa Gabriel Manning o význame hláskovej sústavy, o rozdiele medzi samohláskami a spoluhláskami, ktorý pri tomto nápise zvlášť vyniká, lebo samohlásky sú v prevahe. Pytagorejci a gramatici videli v odlišnosti samohlások a spoluhlások symbol rozdielu medzi psyché a hylé, dušou a telom. Sedem samohlások zodpovedá v mystériách gréckych písmen, ktoré nepochybne ovplyvnili vznik latinskej abecedy, siedmim hlasom obdareným bytostiam. Sú to tieto: 1. anjel, 2. vnútorný hlas, 3. telesný hlas človeka, 4. vtáky, 5. cicavce, 6. plazy, 7. dravá zver. Pätnásť spoluhlások - toľko ich pozná grécka abeceda - označuje

naopak nemé veci: 1. nadnebeské nebesá, 2. oblohu, 3. spodnú zem, 4. vrchnú zem, 5. vodu, 6. vzduch, 7. tmu, 8. svetlo, 9. rastlinstvo, 10. ovocné stromy, 11. hviezdy, 12. Slnko, 13. Mesiac, 14. ryby vo vode a 15. hlbiny morské. Z aspektu prírodných vied by sme sa na takomto výklade mohli usmiať, no v každom prípade z toho vysvitá, že už v dávnych časoch jestvovali tajné vedy, ktoré sa zapodievali mystériom písmen, uvažoval Manning.

Ale poprel aj použiteľnosť tohto výkladu a odôvodnil svoj náhľad tým, že v tajnom písme chýba Y. Už Pytagoras pokladal Y za kľúč a symbol všetkého tajomstva písmen, podľa neho mali tri ramená tejto litery takýto zmysel: kmeň symbolizuje samohlásky, do konárov sa rozdeľujú znelé a neznelé spoluhlásky - Y je teda písmeno poznania. Keby sa malo hľadať rozlúštenie podľa tejto schémy, tak by sa v nápise vyskytoval Y ako kľúčové písmeno, to je zaručené.

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone bol čoraz nervóznejší, keď počul priam neobmedzené množstvo možností na rozlúštenie nápisu, a vyzval Manninga, aby prezradil nejaké pravdepodobné systémy. Ku ktorým možnostiam by sa prikláňal on osobne?

Profesor odpovedal, že pre krátkosť času sa dosiaľ nemohol pustiť do intenzívnejšieho bádania; ale podľa vlastných skúseností pokladá za zaujímavé predovšetkým dve možnosti: po prvé vidí indície, že tu ide o gematriu, významnú odrodu mystiky písmen, ktorá sa uplatnila pri nespočetnom gréckom, orientálnom, židovskom a arabskom duchovnom dedičstve, okrem iného v Zjavení Jána.

„O tejto teórii," prerušil ho kardinál Jellinek, „už informoval konzílium padre Augustínus Feldmann. Aké možnosti uprednostňujete okrem toho?"

„Na druhej strane," pokračoval profesor Gabriel Manning, „poukazuje zvláštnosť písmen na notarikon, v starokresťanskej

cirkvi často používaný, ale aj na tajné učenie, ktoré si netrúfam pomenovať.“ Ako príklad Manning uviedol grécke slovo ICHTHYS, čo v preklade znamená ryba, a starí kresťania kreslievali rybu do piesku na znak svojej náboženskej príslušnosti. Pôvodný zmysel znamenia ryby rýchlo upadol do zabudnutia, ostal iba symbol a neskôr ho bolo treba nanovo rozlúštiť. Pod písmenami slova ICHTHYS sa skrýva formula Jesus Christos Theou Yios Soter, čo znamená Ježiš Kristus, Syn Boží, Spasiteľ sveta, a scholastik Albertus Magnus vo svojom diele *Compendium theologicae veritatis* podložil meno Jesus notarikonom - keďže nepostihol pôvodný zmysel slova, pokladal ho za skupinu písmen, ktorá dávala zmysel iba spojením začiatočných písmen ďalších slov. V slove Jesus odhalil Albertus Magnus takúto kombináciu: *Jucunditas maerentium, Eternitas viventium, Sanitas languentium, Ubertas egentium, Satietas esurientum.* Z toho jasne vyplynulo, že aj učenci a filozofi, ba práve oni, sa zapodievali mystikou písmen a že Florenťanov anagram v Sixtínskej kaplnke sa môže opierať o veľké vzory.

Čo je to za tajné učenie, ktoré si Manning netrúfa pomenovať, zaujímal sa Jellinek.

Odpoveď znela, že najmä židovská kabalistika používala písmená na symbolické a mystické účely a podľa rozloženia a usporiadania fresiek, ale aj so zreteľom na nezvyčajné abecedné poradie nemožno vylúčiť, že Michelangelo chcel upozorniť na židovské tajné učenie.

Vtedy zavládlo v sále Svätého ofícia veľké znepokojenie; kardináli, monsignori a profesori sa prekrikovali a Eminentissimus kardinál Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku a titulárny arcibiskup caesarejský vykrikoval, že diabol nasadil voš do kožucha svätej matky cirkvi, voš v kožuchu svätej matky cirkvi, *horribile dictu!*

Námietku Eminentissima kardinála Belliniho, že všetko je to hókuspókus a humbug, odrazil Manning tým, že prvoradou úlohou nie je skúmať pravdivú hodnotu sixtínskeho nápisu, ale jeho obsah, tak aspoň znela úloha, ktorou ho poverili. Keď bude známy obsah, je úlohou váženého konzília preskúmať jeho pravdivosť. Jellinek s tým súhlasil, ale Bellini sa zaťal, vyhlásil semiotikov za nepriateľov viery, schopných dosvedčiť všetko alebo nič a uviedol príklady, pomocou ktorých sa vraj pokúsili dokázať, že Shakespeare a Bacon bola jedna a tá istá osoba a Goethe že bol kabalista.

Gabriel Manning dal kardinálovi za pravdu, ale znova upozornil, že v terajšej situácii sa nediskutuje o obsahu nápisu, ale o jeho rozlúštení, a kým sa to nenájde, nemožno odsudzovať obsah. Isteže, mystika písmen má v sebe nespočetné imponderabiliá, ba aj izopsefia, pseudoveda, ktorá dáva do súvislosti rovnaké číselné hodnoty rozličných slov, neraz slúži odporcom tohto smeru ako protiargument. Základom izopsefie je označenie gréckych písmen od alfy po omegu číslami 1 až 24, čo sa stalo podkladom na rozlúštenie rozličných celosvetových záhad, a skutočne sa dosiahli ohromujúce výsledky a vynikajúci duchovia sa venovali tomuto učeniu. O Napoleonovi sa hovorí, že už v mladých rokoch narazil na izopsefiu Bonaparte = 82 = Bourbon, a preto sa cítil povolaný za vládcu Francúzska. Pravda, židovskí odporcovia izopsefie dokázali pomocou tejto pochybnej vedy aj to, že kniha Genesis má tú istú číselnú hodnotu ako „Mam a klam“ a Všemohúci Boh sa izopseficky zhoduje s „inými bohmi“. Ale to nie je ich téma, predbežne ide skôr o to, nájsť vedecké rozlúštenie tajného nápisu, rozlúštenie, ktoré by v sebe malo dôkaz správnosti.

Vtedy Jozef kardinál Jellinek vytiahol spod légy sutany akýsi papier a všetky zraky sa upierali naňho. Povedal, že aj on sa pokúsil vyložiť nápis, ale dosiaľ nenašiel odvahu oboznámiť so svojím pokusom ostatných. Až teraz, keď si vypočul, koľko všelijakých, možno aj smiešnych riešení prichádza do úvahy, odhodlal sa uviesť

svoj výklad a s dovolením konzília ho zverejniť. Jellinek napísal ceruzkou osem otáznych písmen pod seba, potom nervóznym písmom načarbal vedľa nich osem slov:

A atramento
I ibi
F feci
A argumentum
L locem
U ultionis
B bibliothecam
A aptavi

Nato Jellinek zdvihol papier dohora, aby ho každý mohol vidieť, a pomaly, dôrazne prečítal: *„Atramento ibi feci argumentum, locem ultionis bibliothecam aptavi* - farbou som tam podal dôkaz, za miesto pomsty som si vyvolil knižnicu.“

Tu zavládlo dlhé mlčanie. Kardináli, monsignori a všetci prítomní civeli na papier, trasúci sa v kardinálovej ruke.

Knižnica ako miesto pomsty? Ako tomu rozumieť? Čo skrýva Vatikánska knižnica? Jeden po druhom hľadali očami archivára padre Augustína; lenže na jeho mieste sedel teraz jeho nástupca padre Pio, a keď videl, že sa všetky oči upierajú naňho, bezmocne pokrčil plecami a vyvrátil dlane, bezradne ako učeník Kleofáš pri zjavení Pána. Ale neukázalo sa nijaké znamenie, čo by prítomným otvorilo oči, aby uvideli.

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone sa v pomykove uškrnul a chlácholivo sa spýtal, čo si myslí o tomto výklade Manning.

Nič, odpovedal semiotik z mosta do prosta a odôvodnil svoju odpoveď chýbajúcou dôkaznosťou tohto riešenia, ktoré síce vyzerá presvedčivo jednoduché, chýba mu však akákoľvek logika. Prečo by prvé písmeno abecedy malo znamenať raz *atramentum* raz *argumentum* a raz dokonca *aptare?* A keby to aj tak bolo, kde je

potom odporúčanie na tento výklad? Nie, takto si to Michelangelo určite nezjednodušil, on nie!

Kardinál štátny tajomník Cascone, zdá sa, prvý nadobudol rovnováhu a spýtal sa hnevlivo i sklamane zároveň, prečo si je Manning taký istý svojou vecou a neuznáva riešenie Eminentissima kardinála Jellineka, keď sám ešte nenašiel vôbec nijaké vysvetlenie. Profesor mlčal a Cascone sa obrátil ku kardinálovi Jellinekovi, či by mohol podať výklad o obsahovej alebo formálnej stránke svojho bádania.

Jellinek odpovedal, že to nemôže odôvodniť ani z obsahovej, ani z formálnej stránky, jednoducho popustil uzdu fantázii, ako to kedysi pravdepodobne urobil aj Michelangelo, keď sa púšťal do svojho diela. Michelangelo nebol semiotik a už vonkoncom nie vedec, Michelangelo tvoril zo svojho najvnútornejšieho vnútra, stvárňoval pocity v materiáli a on pochybuje, že by umelec bol dlho rozmýšľal, aké písmená kam umiestni a prečo. Pokiaľ ide o obsah, kardinál vyhlásil, že sa k tomu nechce verejne vyjadriť a prosí kardinála štátneho tajomníka o rozhovor medzi štyrmi očami *specialissimo modo* po ukončení konzília.

Tu sa zdvihli mnísi padre Pio z rehole dominikánov, fra Desiderio, titulár zo San Carla, Pier Luigi Zalba z rádu Služobníkov Panny Márie a slova sa ujal jezuita Adam Melcer, výhražne blýskajúc očami za okrúhlymi plochými sklami okuliarov; dokonca tresol päsťou po stole a zvolal rozčúlene ako Nebúkadnecar pred ohnivou pecou, že toto konzílium sa stáva fraškou, keď jedni vedia viac ako ostatní, a tým ostatným sa dôležité fakty odopierajú, preto on, Adam Melcer, podáva demisiu a ostatní mnísi sa k nemu pripájajú.

Len čo to povedal, prejavili aj ostatní svoje pobúrenie, vyhlásili, že sa ďalej nebudú zúčastňovať na konzíliu; vyslovil sa tak aj Eminentissimus kardinál Giuseppe Bellini, prefekt Kongregácie pre sviatosti a bohoslužbu, a čoskoro zavládol v sále Svätého ofícia

veľký zmätok, ani široko roztiahnuté ruky kardinála Jellineka nevládali utíšiť všeobecný chaos.

„Každý člen tohto svätého zhromaždenia," horko-ťažko prekričal Jellinek ten hurhaj, „sa dozvie o všetkom, čo je v pozadí, ale niektoré veci podliehajú osobitnému režimu Vatikánskeho tajného archívu a sú utajené *specialissimo modo* aj pred najvyššími kruhmi kúrie." Na kardinálove slová hneď zareagoval Adam Melcer. Ostro kritizoval kardinála a dal na uváženie, či konzílium nevedie boj s neznámym protivníkom len naoko, či záhadné tajomstvo fresiek nie je už dávno rozlúštené, ale pred zhromaždením sa to z neznámych príčin drží v tajnosti. Ako si ináč vysvetliť výklad Eminentissima Jellineka, ktorý ako nositeľ tajomstva najvyššieho stupňa predstiera, že dospel k riešeniu na základe bádania v Tajnom archíve, kam obyčajný smrteľník nemá prístup. Podľa Melcerovho názoru je skutočný obsah nápisu dávno známy a pre cirkev taký zhubný, že toto konzílium sa zišlo iba preto, aby našlo neškodné náhradné riešenie. Je to farizejstvo takisto ako tie otázky, ktoré kládli kňazi a leviti Jánovi za Jordánom.

Tu Jellinek vyskočil a s hrozivo vztýčeným ukazovákom zakázal Melcerovi pokračovať, nazval jeho reč nehodnou ozajstného kresťana a navyše nerozvážnou, lebo aj keby takáto domnienka bola správna, rozhodne by bolo lepším riešením zachovať mlčanie. Hoci sa Melcer dotkol jeho cti a celú *causu* by mal vyriešiť čestný súd, Jellinek nežiada trest, lebo všetci majú nervy do krajnosti vypäté a pôvodca urážlivých výrokov na druhý deň už istotne oľutuje svoje slová. Nie, on, Jellinek takisto nič netuší a chcel svojím výkladom len naznačiť istú možnosť, inak rešpektuje profesorov názor.

Nato Manning vyhlásil, že je to neslýchané a zvrátené a nekresťanské poveriť ho skúmaním záležitosti, ktorá je už dávno objasnená, a treba ju len prikrášliť, aby neodporovala kúrii, preto žiada o vstup do Tajného archívu, inak svoj mandát vráti. Jellinek zahnaný do úzkych tiež vyhlásil, že podáva demisiu, načo ho

prerušil kardinál štátny tajomník zvolaním: „*Non est possibile, ex officio!*“ a vyzval prítomných, aby si uvedomili, kde sú, a zachovali ticho.

Tak sa konzílium predčasne a nečakane rýchlo rozišlo bez toho, aby sa čo len o krok priblížilo k riešeniu. Naopak, iba čo k všeobecnému zmätku pribudla ešte aj vzájomná nedôvera. Nik nedôveroval nikomu, mnísi kardinálom, kardináli profesorom, profesori kardinálom, kardinál Bellini kardinálovi Jellinekovi, kardinál Jellinek kardinálovi štátnemu tajomníkovi, kardinál štátny tajomník kardinálovi Jellinekovi, kardinál Jellinek monsignorovi Sticklerovi, monsignore Stickler kardinálovi Jellinekovi, Melcer kardinálovi Jellinekovi - zdá sa, že Jozef kardinál Jellinek mal v kúrii samých nepriateľov a akoby sa nad Vatikánom vznášal hnev Najvyššieho sťa kedysi nad Sodomou a Gomorou.

V oratóriu na Aventíne sa v ten istý deň nečakane stretli padre Pio Segoni a opát kláštora. Opát popieral, že by benediktína poznal z Monte Cassina, ale padre Pio trval na tom, že boli v tom istom kňazskom seminári, a tak sa rozkričal, že opát - ruky skryté v rukávoch kutne - ho napomenul, aby sa miernil.

Pio s blčiacimi očami hovoril o dokladoch z oných čias: „Musia sa nachádzať v tomto kláštore, viem to; keby ich boli niekam premiestili, to by sa nedalo utajiť. Povedzte mi, kde sú ukryté!“

Opát sa pokúšal upokojiť rozčúleného padre Pia: „Brat v Kristu, doklady, o ktorých hovoríte, existujú len vo vašej fantázii. Keby jestvovali, vedel by som o tom, napokon, strávil som tu už pol života.“

„Isteže, otec opát,“ odvetil Pio Segoni s cynickým úškľabkom v kútikoch úst. „Prežili ste tú záležitosť bez úhony a to istotne vďaka svojej schopnosti mlčať.“

„Ľahšie je mlčať, ako sa mierniť v rečiach, brat.“

„Áno, viem, vždy som si tým len uškodil, že som povedal, čo som vedel. Celý život som pykal za niečo, na čom nemám nijakú vinu. To bolí. Prehadzovali ma z kláštora do kláštora, z priorátu do priorátu. Panebože, pripadám si ako ten malomocný z Biblie.“

„Žijete podľa *Ordo Sancti Benedicti*, brat, a podľa rádovej reguly máte svoje dielo vykonávať na každom mieste. A teraz choďte.“

Tak sa skončil rozhovor tých dvoch a rozišli sa v hneve, nedbajúc na slová apoštola Pavla, ktorý hovorí: Nech slnko nezapadne nad vaším hnevom.

V NEDEĽU QUINQUAGESIMA, PRAVDEPODOBNE

O niekoľko dní - mohlo to byť v predpôstnu nedeľu, ale nedá sa to už overiť, ani to nie je dôležité pre pokračovanie nášho príbehu - slovom, o niekoľko dní vošiel Jellinek vo večerných hodinách do archívu, čo u veľmi zaneprázdneného kardinála nebolo nič zvláštne, takisto ako nebolo nič zvláštne, že po chodbách pápežského paláca kotkodákal fagot monsignora Raneriho. Jellinek dospel k presvedčeniu, že jedine on môže naozaj prispieť k rozlúšteniu nápisu, ak bude ďalej bádať v Tajnom archíve, lebo Bellini a Lopez nesmeli vkročiť do tajného oddelenia a Cascone robil dojem, akoby mu záležalo skôr na zahmlení, než na objasnení celej veci. Vošiel teda ako zvyčajne cez zadné dvere, ktoré mu na zaklopanie podľa dohodnutého znamenia otvoril jeden z pisárov, mladý muž s prirodzeným rešpektom - alebo skôr bázňou - ku knihám, ale kardinál nepoznal jeho meno, ako nepoznal ani mená ostatných. Jellinek sám necítil ku knihám rešpekt, knihy boli preňho výzvou, vzrušovali ho ako Giovannina telesnosť, hladkával ich, stískal, vyzliekal z obalu, knihy boli jeho vášeň.

V krétskom labyrinte knižných regálov a čiernych pancierových skríň človek nikdy nevedel, či je niekto práve prítomný, alebo či je on sám jediným vládcom nad učením i bludmi a nad slovom, ktoré bolo, ako vraví Písmo, na počiatku všetkého; a kto tak ako Jellinek poznal cesty slova ako Otčenáš, ten niečo pociťoval zo všemocnosti slova, z onej strašidelnej bezmedznej moci písmen, ktoré sú mocnejšie ako vojny a bojovníci a majú silu stavať svety, ale ich aj búrať. Vykúpenie a večné zatratenie, smrť a život, nebo a peklo - nikde si neboli protiklady bližšie ako na tomto mieste. Jellinek to vedel, keďže mal prístup aj k najväčším tajomstvám, uvedomoval si tú vzrušujúcu situáciu väčšmi ako ktokoľvek iný, preto sa aj väčšmi bál Florenťanovho znamenia ako ktokoľvek z

členov kúrie. Bál sa ho, lebo poznal viac písomných dokumentov ako ktokoľvek iný, a pri všetkých vedomostiach si uvedomoval, že pozná iba zlomok a že by nestačilo tisíc životov, aby preskúmal všetky tajomstvá skryté v *Archivio Segreto.*

Jellinek vzal pisárovi z ruky baterku a pobral sa k *Riserve.* Padre Augustínus ho nikdy nepustil samého po úzkych točitých schodoch na horné poschodia veže, šiel s ním až k dverám, do ktorých mal aj on zakázaný vstup. Ale padre Pio s Jellinekovým súhlasom tento zvyk zrušil; odvtedy mal kardinál kľúč s dvojitými zubami v sutane. Na schodoch sa šíril prenikavý zápach. Ach, ako nenávidel tú ostrú vôňu dezinfekčných chemikálií, ktorá prerážala vzrušujúcu vôňu kníh! Keď došiel k čiernym dverám, strčil kľúč do zámky.

Keď otváral dvere, zamarilo sa mu, akoby bol zhasol slabý záblesk svetla, ale hneď tú myšlienku zavrhol. Nemohlo to byť. Zamkol teda za sebou a svietiac si pod nohy, šiel k oceľovej skrini, v ktorej boli uložené Florenťanove tajné listiny.

Prečo, spytoval sa Jellinek sám seba, triediac listiny na tie, čo už poznal, a na tie, čo ešte mal prečítať, prečo je veľkosť súdená len nešťastným umelcom? Zlosť, trápenie, starosti, znechutenosť a stiesnenosť kričali zo všetkých jeho listov, priam sa zdalo, že sa Michelangelo narodil pre nešťastie - všade *taedium vitae,* sami podvodníci, intrigáni a nepriatelia, ba zavše akoby ho prenasledovali aj vrahovia, prežíval apokalyptickú hrôzu: a ak ho netrýznili iní, trýznil sa sám, rozmýšľal o metafyzickom bytí a imaginárnych túžbach, a predsa ostával v zajatí večnej clivoty. Bola to močaristá živná pôda pre jeho umenie? Musel človek byť otrokom, aby mohol užívať slasti slobody? Musel byť slepý, aby si vedel vážiť schopnosť vidieť? Hluchý, aby počul?

Fascikel listín od neznámych autorov o osemdesiatjedenročnom Michelangelovi, medzitým už staviteľovi Svätopeterského chrámu: starému vraj tečú sliny a pozorovať uňho známky infantilizmu, už

by bol najvyšší čas zbaviť ho úradu, lebo je otázne, či dakedy bude schopný uskutočniť, čo navrhol na papieri. M. kritizuje zlé dodávky vápna, ak to nie je výplod jeho bujnej fantázie, tak ich má na svedomí Nanni Bigio, ešte mladý staviteľ, ktorý si už dávno brúsi zuby na Florenťanovo miesto. Nech je to už akokoľvek, spor môže stavbe len uškodiť, preto by bolo vhodné M. prepustiť, aby na jeho miesto mohol nastúpiť Bigio.

Pomedzi sa nachádzali vlastnoručne písané verše, ktoré sa nikdy nedostali k svojim adresátom. Zrozumiteľné a nepochopiteľné veci na hranici života, a predsa mohol byť na každom pergamene rozhodujúci náznak. Jellinek namáhavo lúštil:

Na samom okraji mora života
spoznávam, keď je už pozde, ó, svet,
radostí tvojich plnosť. Pokoja prísľub,
ktorý mi nemôžeš dať. A tiché bytie,
čo umiera, skôr než sa zrodí.

S úzkosťou pozerám naspäť, keď nebo
už dňom môjho života určuje cieľ;
a mám pred očami ten večný sladký omyl,
čo dušu ti zahubí, keď mu podľahneš.

Dnes sám môžem dosvedčiť, že tam hore
ten bude najšťastnejší, kto od zrodu
sa cestou najkratšou ku smrti uberá.

Nie, nedalo sa povedať, že sú to kresťanské myšlienky, skôr sofoklovské, podľa ktorých je nad všetku múdrosť nenarodiť sa. Aký sladký omyl zahubil Michelangelovu dušu?

Breve istého Carla, pomáhača Svätej inkvizície: M. je podozrivý, lebo nielen v nočnom čase, ale aj za bieleho dňa budí

verejné pohoršenie tým, že navštevuje domy na predmestí, kde prebývajú kacíri a kabalisti, ktorým sa každý zbožný kresťan vyhýba: *Confutatis maledictis, flammis acribus addictis.*

Michelangelo kabalista, prívrženec tajného židovského učenia? I keď to znelo neuveriteľne, všeličo tomu nasvedčovalo. Prečo spálil krátko pred smrťou všetky svoje nákresy a skice? Prečo? Jeho lekár to protokolárne potvrdil. Ale čo bolo v zapečatenej truhlici, ktorú po umelcovej smrti otvorili jeho priatelia Daniele da Volterra a Tommaso Cavalieri? Naozaj v nej bolo len osemtisíc scudov, ako to oznámili da Volterra a Cavalieri? Alebo našli priatelia nejaký osudný dokument a odniesli ho na tajné miesto? Prečo Michelangelo nechcel byť pochovaný v Ríme, kde prežil posledných tridsať rokov a zožal najväčšie umelecké úspechy?

Kópia listu jeho lekára Gherarda Fidelissima z Pistoje florentskému vojvodovi: „Dnes večer sa odobral na večnosť vynikajúci umelec a skutočný zázrak prírody messer Michelangelo Buonarroti, a keďže som ho spolu s ďalšími lekármi ošetroval v jeho poslednej chorobe, počul som jeho žiadosť, aby jeho telo bolo prevezené do Florencie. Okrem toho, keďže tam neboli prítomní nijakí jeho príbuzní a zomrel bez testamentu, dovoľujem si o tom upovedomiť Vašu Excelenciu, ktorá tak vysoko oceňovala mimoriadne schopnosti zosnulého, aby sa jeho želanie splnilo a jeho krásnemu rodnému mestu, kde nájde večný odpočinok najväčší človek, aký kedy žil na svete, dostalo sa ešte väčšej pocty. - Rím dňa 13. februára R. P. 1564, Gherardo, z milosti a veľkodušnosti Vašej Excelencie doktor medicíny.“

Prečo, *Domine Deus*, prečo sú všetky tieto listy, kópie a fascikle zložené vo Vatikánskom tajnom archíve? Načo sa zachytávali listy, načo sa zakladali fascikle? Ak na to vôbec jestvuje nejaké vysvetlenie, tak jedno jediné: Michelangelo, ten božský umelec, ktorý svojím umením oslávil svätú matku cirkev ako nik, bol podozrivý z kacírstva a po jeho smrti sa toto podozrenie nejakým

spôsobom potvrdilo, veď samo podozrenie sotva stačilo na to, aby sa materiál zhromažďoval v Tajnom archíve.

Kardinál Jellinek s hlavou plnou chmúrnych myšlienok prezeral vo svetle lampáša listinu za listinou a vtom mu jeho pergamen vykĺzol z ruky a spadol na zem. Kardinál sa poň zohol a svetlo lampáša v jeho ľavej ruke padlo pritom na dolnú policu bočného regála, ktorá bola prázdna, takže cez ňu bolo vidieť na druhú stranu. *Deus Sabaoth,* to nie je možné, to nesmie byť pravda! Na druhej strane regála zazrel Jellinek pár topánok, a ak si na chvíľočku pomyslel, že sa mýli, ak mu prebleskло hlavou, že ho klame zrak v tom skľučujúcom ovzduší Tajného archívu, bola to ozaj len klamná nádej, lebo topánky sa zrazu po špičkách vzdialili. Jellinek tam stál nehybne ako soľný stĺp, na ktorý sa premenila Lótova žena, keď Pán zoslal na Sodomu a Gomoru oheň a síru z neba. „Stoj!“ zvolal rozčúlene. „Kto je tu?“ a posvietil lampášom do tmy. Obišiel regál až na miesto, kde videl to zjavenie, posvietil si na rad políc, ale svetlo bolo prislabé, aby preniklo až do zadných kútov, preto sa kardinál opatrne zakrádal dopredu, potichučky prekladal nohy, aby ho nebolo počuť. „Kto je tu?“ zvolal skôr preto, aby si dodal odvahy, ako v nádeji, že dostane odpoveď: „Kto je tu? Je tu niekto?“

Jellineka sa zmocnil strach, inak preňho neznámy pocit, ktorý v ňom zrazu vyvolala čudná, neznáma, strašidelná situácia. Prudkým pohybom otočil lampáš a posvietil na miesto, odkiaľ prišiel. Svetelná škvrna nepokojne poskakovala, jednotlivé fascikle vrhali dlhé tiene na steny a povalu, ktoré akoby zrazu boli ožili. Niektoré tiene sa zmenili na obrovské laby, vyzerali ako obludy, chceli ho chytiť. Spôsobil to tento úkaz alebo zatuchnutý vzduch v miestnosti bez okien, že zrazu počul hlasy, najprv chaotický virvar, potom jasne: „Čo vidíš, Jeremiáš?“

A Jellinek odpovedal celkom samozrejme: „Vidím mandľovníkový prút.“ A hlas riekol: „Dobre si videl, lebo bdiem

nad svojím slovom, aby som ho splnil.“ A znova zaznel neznámy hlas: „Čo vidíš?“ Kardinálovi sa zakrútila hlava, odpovedal: „Vidím prekypujúci hrniec s otvorom na sever.“ A hlas povedal: „Od severu sa rozpúta pohroma na všetkých obyvateľov krajiny. Lebo, hľa, zvolám všetky čeľade kráľovstiev severu, tie prídu a každá z nich postaví svoj trón pri vchode do brán Jeruzalema. Potom vyhlásim svoje súdy nad nimi za všetko ich zlo, lebo ma opustili, kadili iným bohom a klaňali sa dielu vlastných rúk. Ajhľa, dnes urobil som ťa opevneným mestom, železným stĺpom, bronzovou hradbou proti celej krajine, proti kráľom Júdu a jeho kniežatám, proti jeho kňazom a ľudu krajiny!“

Kardinál ešte počúval ako v mrákotách dôrazné slová, čo sa hromohlasne ozývali z tmy, a zrazu sa mu zazdalo, že v zadnom kúte zbadal záblesk svetla, plachú škvrnku na povale, a zopakoval čoraz bojazlivejším hlasom: „Kto je tu? Je tu niekto?“ Ale vzápätí vykríkol od strachu, akoby ho ten, čo s ním zdieľa tmu a samotu tejto miestnosti, bol zrazu pomykal za rukáv.

Jellinek si posvietil a hneď videl, čo je vo veci: vrazil do vytŕčajúceho foliantu. A ako sa svetlo lampy kĺzalo po chrbtoch kníh, zažiarili naňho z tmy ako mene tekel zlaté litery titulu:

LIBER HIEREMIAS. Kniha Jeremiášova.

Kardinál sa prežehnal. Záblesk svetla v úzadí sa ešte vždy nepohol. Jellinek na chvíľku zaváhal, či by nemal jednoducho ujsť, nechať tajomstvo tajomstvom, čože by sa tým zmenilo, keby to urobil; ale potom mu zišlo na um, že tá tajomná bytosť mohla byť kľúčom k rozlúšteniu celého nešťastia a že ten druhý možno zmýšľa takisto. Zakrádal sa teda ďalej, už ho delil od svetla len jeden rad regálov. Opatrne, s lampášom za chrbtom vykukol spoza regála, a nevidel nič, len elektrický lampáš na zemi, svietiaci do povaly, keď zrazu začul z opačného smeru lomoz: dvere Tajného archívu sa zaplesli a vzápätí sa v zámke otočil kľúč s dvojitými zubami. Kardinál zdvihol lampáš, prešiel k dverám a našiel ich zamknuté.

Už mu bolo jasné, že Tajný archív nie je ani zďaleka taký tajný, ako si myslel.

Jellinek odomkol, zakašľal, aby na seba upozornil, a hneď pribehol pisár, ktorý ho vpustil. „Nevideli ste niekoho?“ kardinál si dal záležať, aby to znelo len tak mimochodom.

„Kedy?“ spýtal sa pisár namiesto odpovede.

„Teraz pred chvíľou.“

Pisár potriasol hlavou: „Posledný odišiel pred dvoma hodinami. Mních z Collegia Teutonica. Zapísal sa pri vchode.“

„A v Tajnom archíve?“

„Eminencia!“ rozhorčene zvolal pisár, akoby už sama tá myšlienka bola hriechom.

„Nepočuli ste buchnúť dvere Tajného archívu?“

„Pravdaže som počul, Eminencia, vedel som predsa, že ste to vy!“

„Dobre, dobre,“ povedal kardinál Jellinek a postavil oba lampáše na miesto. „Ozaj, koľko lampášov máte pre Tajný archív?“

„Dva,“ odpovedal pisár, „jeden pre každého, kto má vstup do Tajného archívu: jeden pre Jeho Svätosť a jeden pre vás, Eminencia.“

„Dobre, dobre,“ zopakoval Jellinek. „A kedy ste tu videli Jeho Svätosť alebo kardinála štátneho tajomníka?“

„Ach, to je už dávno, veľmi dávno, Eminencia. Už sa ani nepamätám!“

Pritom sa zohol a zdvihol zo zeme pergamenový zvitok: „Niečo ste stratili, Eminencia!“ povedal.

„Ja?“ Jellinek sa zadíval na pergamen, vedel naisto, že on ho nestratil, ale rýchlo sa vzchopil: „Dajte to sem, ďakujem vám.“

Pisár sa zdvorilo uklonil a vzdialil. Jellinek si sadol k bočnému stolu, a keď sa ubezpečil, že ho nik nesleduje, roztiahol pred sebou zvitok s podpisom pápeža Hadriána VI. Neznámy votrelec ho akiste stratil pri úteku.

Kardinál Jellinek dychtivo čítal latinský text: „My Adriano Sesto papa, z Božej milosti námestník Krista na zemi, s obavami a zármutkom sledujeme postupujúcu chorobu, ktorá zachvátila hlavu i údy cirkvi. Najsvätejšie veci sa zneužívajú na vlastné výhody a príkazy svätej matky cirkvi akoby slúžili jedine nato, aby sa prekračovali. Dokonca kardináli a preláti kúrie zišli z pravej cesty, ba pre nižší klérus sú vzorom hriechu a nie vzorom zbožnosti. Z týchto aj ďalších dôvodov, s ktorými sme príslušné osoby oboznámili v osobnom posolstve, dávajúc týmto znamenie, rozhodli sme sa zreformovať kúriu.“ Tu sa rukopis končil.

Text vyzeral ako koncept buly, ktorú pápež Hadrián VI. nikdy nevydal, koncept ostal náhodou alebo pod nátlakom nedokončený. Pápež Hadrián, za štyri a pol storočia posledný pápež, ktorý nebol talianskeho pôvodu, zomrel v septembri roku 1523, len niekoľko mesiacov po svojom zvolení, a hovorí sa, že ho otrávil jeho lekár. Jellinek uvažoval, aká súvislosť by mohla byť medzi týmto pergamenom a záhadným votrelcom v Tajnom archíve. Jestvuje vôbec nejaká súvislosť, alebo sa tu odohráva proces, o ktorom on nemá ani potuchy? Napokon si zastrčil pergamen pod légu sutany a zdvihol sa.

Kardinál šiel okľukou cez Sala di merce, aby videl, či monsignore urobil na šachovnici ďalší ťah. A pritom mal aj príležitosť porozmýšľať, lebo ho vždy znova a znova trápila myšlienka: čo sa to tu vlastne robí? Kto sa pokúša niečo zatajiť: Kto sa pokúša niečo odhaliť?

Partia na vzácnej šachovnici v Sala di merce sa bez kardinálovho pričinenia rozvinula na španielsku partiu. Jellinek otvoril pešiakom e2 - e4, monsignore Stickler nasledoval s e7 - e5, Jellinek ťahal koňom g1 - f3. Stickler potiahol takisto koňom b8 - c6. Nato kardinál premiestil strelca z f1 na b5 a Stickler dlho váhal. Nečudo, nebolo radno odpovedať symetricky, teda premiestiť strelca na b4; keďže na c3 ešte nestál nijaký kôň, mohol Jellinek svojím pešiakom

c3 zahnať strelca na útek. To si treba dobre rozmyslieť. Bezmála po dvoch týždňoch Stickler konečne odpovedal a premiestil svojho pešiaka na a6, potom obaja zrýchlili hru, partia sa dostala do 12. ťahu, pri ktorom Jellinek premiestil svojho bieleho strelca z f3 na g5. Tento krok Sticklera asi prekvapil, lebo monsignore už niekoľko dní váhal.

Tej noci nemohol Jellinek poriadne zaspať. Proti svojmu zvyku si ľahol neskoro, ale záhadný návštevník Tajného archívu mu nedal pokoja. Kto okrem neho sa oň ešte zaujíma? K akým stopám vedie pergamen pápeža Hadriána? Kardinál si v polospánku stokrát rozobral sto teórií, prebral si sto mien kúrie a stokrát nenašiel vysvetľujúcu odpoveď Okolo polnoci vstal, natiahol si šarlátovočervený župan; s rukami vo vreckách sa prechádzal po izbe. Oproti obloku na druhej strane bolo benzínové čerpadlo, o polnoci zatvárali. Pumpár si čosi pískal, vyskočil na bicykel a zmizol. V telefónnej búdke na chodníku hovoril muž s vážnou tvárou, potom sa zasmial, vyšiel z búdky a pobral sa rovno na druhú stranu ku vchodu do Palazza Chigi. Jellinek otvoril okno, vyklonil sa a v jasnom pouličnom osvetlení videl, ako muž zmizol v dome. Kardinál už častejšie spozoroval, že nejakí muži telefonovali z náprotivnej búdky a potom zmizli v dome. Napokon prešiel k vchodovým dverám a načúval, čo sa robí na schodišti. Počul kroky. Stíchli na prízemí pred domovníckym bytom.

Na chvíľu zažmúril oči a pohrával sa s predstavou, že Tomáš Akvinský, Spinoza, Augustínus, Ambrózius, Hieronymus alebo Atanázius či Bazilius, ktorí sa všetci vyznačovali pravovernosťou a svätým životom, zanechali tajný spis, napísaný v pomätení ducha na sklonku života, a nastolili v ňom osudové články viery mimoriadnej teologickej dôkazovej hodnoty, a že teraz by sa ten spis mohol stať pre cirkev osudným; no vzápätí sa už búchal do pŕs za také myšlienky hodné zatratenia a vrúcne šepkal: „Libera me, Domine,

de morte aeterina in die illa tremenda, quando coeli movendi sunt et terra.“

Jellinek sa ešte modlil, keď začul na schodišti smiech. Giovanna!

NA POPOLEC

Na Popolec sa stalo to, čo sa už dávno zdalo nevyhnutné: komunistický denník Unitą informoval na titulnej strane o záhadnom objave na sixtínskych freskách.

Phil Canisius vo svojej triezvo, no s vybraným vkusom zariadenej pracovni v Istituto per le Opere Religiose, držal v ruke noviny, šľahal nimi po stole a vykrikoval v strašnom rozčúlení: „Ako sa to mohlo stať! To sa nemalo stať! To je prípad pre Najvyšší pápežský súd!“

V novinách stálo, že odkedy reštaurátori objavili na strope Sixtínskej kaplnky Michelangelov tajný nápis, vo Vatikáne vládne veľká nervozita. Ide údajne o záhadné skratky, odborníci ich už preskúmali a rozlúštili, ale cirkvi to spôsobilo veľké ťažkosti, lebo Michelangelo nebol priateľom pápežov.

„To je zámerná indiskrécia!“ pohoršoval sa Canisius a zopakoval: „To je prípad pre súd!“

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone, ktorý ako zvyčajne prišiel v sprievode svojho prvého sekretára monsignora Raneriho, chlácholil Canisia: „Ešte sa nič nedokázalo! Ešte neviem, kto je čierna ovca v košiari.“

„Prisahám pri Bohu Všemohúcom a na život mojej staručkej matky,“ zvolal profesor Gabriel Manning, „ja s tým nemám nič spoločné,“ a generálny riaditeľ vatikánskych budov a múzeí profesor Antonio Pavanetto tiež slávnostne odprisahal, že o tej správe v novinách nič nevedel. Narýchlo predvolaný profesor Riccardo Parenti dokonca ubezpečoval, že by si skôr odsekol jazyk, ako by mal vyzradiť čo len slovíčko, kým sa obsah nápisu neodhalí.

„Budem k vám otvorený,“ vyhlásil Canisius, „mne je jedno, akú potupu cirkvi a kúrie zosnoval Michelangelo - je vaša vec, aby ste to odhalili; ale čo škodí mne, nám a IOR, to je nepokoj a snorenie v

tajných dokumentoch. Lebo absolútne zachovávanie tajomstva je kapitálom našej banky.“

Istituto per le Opere Religiose, skrátene IOR, ktorý sa nachádza pod pápežovými súkromnými apartmánmi, má tvar veľkého latinského D, ale tento tvar, ako sa hovorí vo Vatikáne, vznikol čírou náhodou a vonkoncom neznamená skratku *diabola* čiže diabla. IOR je vatikánska banka a od jej založenia za pápeža Leva XIII. sa jej poslanie ustavične menilo. Založená bola na zhromažďovanie peňazí na cirkevné projekty, pápež Pius XII. jej priznal štatút správcu investícií a dnes je IOR prosperujúcou ustanovizňou, ktorá má oproti iným svetovým bankám tú výhodu, že je oslobodená od daní a podľa Lateránskych zmlúv dokonca oprávnená zriaďovať „cirkevné spoločnosti“. Článok 11 výslovne chráni vatikánske úrady pred akýmkoľvek zasahovaním talianskeho štátu a to spôsobuje, že IOR sa u zámožných ľudí teší dobrej povesti. Phil Canisius, doktor kanonického práva a vedúci podniku, to vysvetľoval takto: keď niekto vstúpi do Vatikánu s plným kufrom peňazí, talianske devízové zákony tu neplatia.

Canisius bez seba od zlosti tĺkol novinami o stôl, až to plieskalo, akoby z nich chcel vytĺcť tú správu, a ustavične opakoval: „Ten prípad musí ísť pred súd. Trvám na tom.“

A štátny tajomník Giuliano Cascone takisto pobúrený vyhlasoval, že vinníkov treba vziať na zodpovednosť a čo najprísnejšie ich potrestať podľa zákonníka Codex Iuris Canonici, lebo spôsobili kúrii a svätej matke cirkvi nedozerné škody, a monsignore Raneri mu horlivo prikyvoval. V každom prípade, podporil ho profesor Pavanetto, treba sa teraz poponáhľať, aby sa hádanka akýmkoľvek spôsobom vyriešila.

„Ako tomu mám rozumieť?“ nedôverčivo sa spýtal profesor Manning. „Čo to má znamenať, akýmkoľvek spôsobom?“

„Chcem tým povedať, že si nemôžeme dovoliť tápať ďalej v tme a vyčkávať, kým nám veda ponúkne riešenie. Všetci vieme, aké

škody spôsobila diskusia o pravosti turínskeho plátna, kým cirkev nepovedala rozhodné slovo a nezaujala jednoznačné stanovisko.“

„Matkou vedy je pravda,“ pokojne oponoval Manning, „nie rýchlosť. Toto zverejnenie možno prišlo nevhod, ale pre mňa v mojom bádaní to znamená len toľko, že so zreteľom na verejný záujem chcem svoju prácu vykonávať ešte dôkladnejšie.“

„Mister,“ povedal Canisius - niekedy používal oslovenie mister, súviselo to s jeho americkým pôvodom, „kúria vám poukázala za vaše výskumy značnú sumu. Vedel by som si predstaviť, že by sa tá suma zdvojnásobila, keby to urýchlilo vašu prácu alebo keby ste v najbližších dňoch mohli podať nejaké presvedčivé vysvetlenie, aby sa život za týmito múrmi znova dostal do normálnych koľají.“

Tu sa Parenti rozchechtal a všetci vytreštili naňho oči. „Chcete vedieť, prečo sa smejem? Táto situácia je svojím spôsobom komická. Podľa všetkého sa Michelangelovi už teraz podarilo spôsobiť v kúrii veľký zmätok, a to ešte nemáme rozlúštené ani jediné písmeno. Neviem si predstaviť, čo tu bude, keď tie písmená prehovoria!“

„Vyjadrím sa presnejšie,“ znova sa ozval Phil Canisius. „Ak nie ste schopný, profesor Manning, rozlúštiť tajomstvo toho nápisu do týždňa, kúria bude nútená požiadať o radu ďalších expertov.“

„To má byť vyhrážka?“ Manning vyskočil a rozčúlene zašibrinkoval prstom Canisiovi popred nos: „Mňa nezastrašíte, Eminencia; keď ide o vedu, nedám sa ani podplatiť, ani vydierať!“

Kardinál štátny tajomník ho tíšil: „Nevysvetľujte si to v zlom, profesor, nik nechce robiť na vás nátlak, ale pochopte, mimoriadna situácia nás núti konať rýchlo, ak chceme od cirkvi odvrátiť škody.“

Parenti sa zasmial a v tom smiechu bolo počuť výsmech: „Prešlo štyristoosemdesiat rokov, čo Michelangelo napísal na strop čosi, o čom ani nevieme, či je to zbožné, alebo kacírske; stálo to tam štyristoosemdesiat rokov a dá sa predpokladať, že polovicu toho obdobia to mohol vidieť každý, kto mal oči, a teraz sa má nápis

rozlúštiť do týždňa. To sa mi zdá smiešne, nemôžem si pomôcť. V takom šibeničnom termíne by som túto výskumnú úlohu nikdy nebol prijal.“

„Ale veď pochopte!“ prosebne zvolal profesor Pavanetto, „cirkev je v chúlostivej situácii,“ a monsignore Raneri horlivo prikyvoval.

„Prečo si vlastne všetci myslíte,“ opýtal sa Manning, „že sa za kombináciou písmen AIFALUBA skrýva nejaká zlovestná kliatba alebo nejaký strašný objav? Nemohol tam Michelangelo takisto zvečniť citát z Biblie, nejakú pasáž zo Svätého písma?“

Tu Cascone pristúpil tesne k Manningovi a povedal potichu, takmer šeptom: „Podceňujete zlo v človeku, profesor. Svet je zlý.“

Manning, Parenti a Pavanetto zarazene mlčali. Trápne ticho prerušil telefón.

„Pronto!“ ohlásil sa Canisius. „Pre teba, Eminencia!“ Podal slúchadlo Casconemu. „Pronto!“ nevľúdne povedal kardinál, ale vzápätí sa mu na tvári zjavilo zdesenie. Zovrel slúchadlo, ruka sa mu triasla. „Hneď prídem!“ povedal potichu a položil.

Canisius a ostatní sa dívali na Casconeho. Len potriasol hlavou. Bol bledý.

„Zlá správa?“ dobiedzal Canisius.

Cascone si pritisol obe dlane k ústam. Naveľa zadŕhavo povedal: „Padre Pio sa vo Vatikánskom tajnom archíve obesil.“ A náhlivo dodal: *„Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera anima omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu.“* A trikrát sa prežehnal.

Ostatní nasledovali jeho príklad a zborovo odpovedali: *„Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum; sed signifer sanstus Michael, repraesentet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahe promisisti, et semini eius.“*

Padre Pio Segoni visel na okennom ráme v odľahlej časti archívu. Široký benediktínsky opasok si zakosílil okolo krku a uviazal ho na pootvorené okno. Tak vykonal to, čo sa okolostojacim zdalo nepochopiteľné.

Keď Cascone prišiel, kardináli Jellinek a Bellini už boli tam. Jellinek vystúpil na stoličku a pokúšal sa odrezať obesenca vreckovým nožíkom, ale Cascone mu v tom zabránil, ukázal na benediktínove vyvalené oči a skrútený jazyk v otvorených ústach a povedal: „Vidíte predsa, Eminencia, tu sa už nedá nič robiť. Prenechajte to iným. Lekára! Profesora Montanu, kde je profesor Montana?“

Scrittore, ktorý objavil mŕtvolu, odpovedal, že profesora Montanu už upovedomili, každú chvíľu by mal prísť. Jellinek zopäl ruky a mrmlal jedno a to isté: „*Lux aeterna luceat ei, lux aeterna luceat ei...*“

Konečne prišiel Montana v sprievode dvoch bielo oblečených frátrov. Nahmatal obesencovi pulz, potriasol hlavou a dal frátrom v bielom znamenie, aby mŕtveho zložili. Položili padre Pia na zem. Jeho meravý pohľad vyzeral zúrivo. Okolostojaci zopäli ruky. Montana zavrel mŕtvemu ústa, zatlačil mu oči a preskúmal tmavočervené strangulačné stopy. Potom pokojne povedal: „*Exitus. Mortuus est.*“

„Ako sa to mohlo stať?“ ozval sa kardinál Bellini. „Veď to bol taký schopný človek.“ Jellinek prikývol. Cascone sa obrátil k pisárovi. „Máte nejaké vysvetlenie, brat v Kristu? Myslím, či padre Pio nepôsobil depresívne?“

Scrittore to poprel, ale dodal, že človek nikomu nevidí do duše. Padre Pio takmer celé dni a noci trávil medzi regálmi - Boh buď milostivý jeho úbohej duši. Ani jeden z archivárov a pisárov nevidel v tom nič podozrivé, keď sa padre Pio ráno neukázal. Zvyčajne chodieval do archívu už na svitaní a vynoril sa až okolo poludnia v niektorom oddelení knižnice. Pritom, pravdaže, vyzeral niekedy

duchom neprítomný, mal pri sebe poznámky a signatúry, potom zmizli v nejakých priečinkoch alebo v jeho vreckách; ale o obsahu svojho bádania padre Pio nikdy nehovoril, vôbec bol veľmi mlčanlivý. Všetci archivári a pisári si mysleli, že padre Pio pracuje na tajnej úlohe...

„Na tajnej úlohe?“

Týkala sa údajne Michelangela a obsahu sixtínskych fresiek.

„Kto mu dal takú úlohu?“

„*Ja* som ho tým poveril!“ odvetil kardinál Jellinek a kardinál štátny tajomník sa hneď zaujímal: „Boli už nejaké výsledky?“

Scrittore odpovedal, že neboli a je veľmi čudné, že práve Michelangelo takmer nie je v Tajnom archíve zdokumentovaný, človek by si až myslel, že bol daný do kliatby, ale aj v takých prípadoch býva zvyčajne lepšia dokumentácia.

„Možno by som to mohol vysvetliť,“ zamiešal sa Jellinek a Cascone spýtavo pozrel naňho, očakával odpoveď. „Mohol by som to vysvetliť, ale *Codex Iuris Canonici* mi to zakazuje, ak chápete, čo tým myslím.“

„Nič nechápem,“ soptil kardinál štátny tajomník. „Nič nechápem a trvám na vysvetlení *ex officio!“*

„Viete celkom presne, kde sa končí vaša moc *ex officio*, Eminencia.“ Cascone porozmýšľal, zdá sa, že pochopil a upokojil sa. Obrátil sa k pisárovi: „Hovorili ste, že signatúry, ktoré vyhľadal padre Pio, zmizli v nejakých priečinkoch a vreckách. Mohli by ste to bližšie vysvetliť?“

V podstate, odpovedal *scrittore*, držal padre Pio svoje objavy v písacom stole, ale aj vo vreckách vždy mal nejaké lístky s poznámkami.

Cascone pokynul frátrovi v bielom, aby vyprázdnil mŕtvemu vrecká, druhému kázal prezrieť zásuvky písacieho stola. Z pravého vrecka sa vynorila biela vreckovka, v ľavom bola ceduľka, na nej narýchlo načarbané „Nicc. III anno 3 Lib. p. aff. 471“.

„Hovorí vám to niečo?“ spýtal sa Cascone.

Scrittore porozmýšľal: „Myslím, že ide o signatúru zo *Schedario Garampi*, teda o listiny z obdobia pápeža Mikuláša III.“

„Zožeňte mi tie listiny, podľa možnosti hneď!“ Kardinál štátny tajomník vyzeral rozrušený.

„Tak rýchlo to nebude možné,“ odpovedal scrittore.

„Prečo nie, *scrittore?*“

„*Schedario Garampi* už nie je archivované vo svojej pôvodnej forme, to znamená, že v priebehu rokov dostalo jednu alebo aj viac signatúr a teraz sa nachádza v novej konkordancii, takže je ťažké vyhľadať potrebné listiny, keď nepoznáme ich historický vzťah či obsah. Ale...“

„Ale?“

„Táto signatúra v spomenutej súvislosti beztak veľa nepomôže; pápež Mikuláš III. zomrel okolo roku 1280, teda nemohol mať nič spoločné s Michelangelom. Ale jediný, kto by v takejto situácii mohol byť nápomocný, je padre Augustínus.“

„Padre Augustínus je na odpočinku a tak to aj ostane.“

„Eminencia,“ obrátil sa Jozef kardinál Jellinek ku kardinálovi štátnemu tajomníkovi, „na jednej strane naliehate, aby sa problém čo najrýchlejšie vyriešil, a na druhej strane pošlete do výslužby jediného človeka, ktorý by nám mohol riešenie o krok priblížiť. Neviem, čo si o tom myslieť. Potrebujeme padre Augustína.“

„Nik nie je nenahraditeľný,“ odvetil Cascone, „ani Augustínus.“

„To je isté, pán kardinál štátny tajomník. Len je otázne, či si kúria môže v momentálnej situácii dovoliť zriecť sa takého človeka, ako je padre Augustínus. Vatikánsky tajný archív totiž nepotrebuje len človeka, ktorý ovláda techniku archivácie, potrebuje predovšetkým takého človeka, ktorý aj duševne zvládne všetko, čo je tu uložené.“ A pritom sklopil zrak na mŕtveho padre Pia. „Monte Cassino nie je Vatikán.“

Tak sa kardináli pri mŕtvom benediktínovi dostali do ostrého sporu, Jellinek sa vyhrážal, že bude pátranie konzília spomaľovať, keď sa už *ex officio* nemôže svojho poverenia zrieknuť. A spor sa napokon skončil Casconeho prísľubom, že padre Augustína povolá späť.

NA DRUHÝ DEŇ, VO ŠTVRTOK

Správa v novinách Unitą sa neminula účinkom. V tlačovom stredisku Vatikánu sa tisli novinári.

AIFALUBA, čo to znamená AIFALUBA?

Aké skratky sa skrývajú pod týmto kódom?

Kto objavil nápis? Odkedy sa vie o ňom?

Nie je to falzifikát, nemajú ho odstrániť?

Prečo reaguje Vatikán na ten objav až teraz?

Čo zamlčuje kúria?

Ktorí odborníci sa zapodievajú touto záležitosťou?

Bol Michelangelo kacír?

Ak áno, aké konzekvencie z toho vyvodí kúria?

Vyskytuje sa v dejinách umenia podobný prípad?

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone ráno zaviazal všetkých členov konzília mlčaním. Ako prefektovi Rady pre verejné záležitosti cirkvi jemu jedinému prislúcha podávať akékoľvek informácie. Urobí to v najbližších dňoch. Na naliehanie profesorov, ktorí ho zaprisahali, aby zverejnil všetko, čo je dosiaľ známe, lebo inak hrozí, že začnú kolovať všelijaké pochybné chýry, aj na dôraznú výzvu kardinála Jellineka sa kardinál štátny tajomník konečne dal presvedčiť, aby kúria zaujala oficiálne stanovisko.

Na tlačovej konferencii prečítal Cascone vyhlásenie, na otázky odpovedal „No comment!“ alebo prísľubom, že len čo výskum dospeje k nejakým výsledkom, oboznámia ich s nimi na tomto mieste.

Jozef kardinál Jellinek využil štvrtok po dojímavej popolcovej liturgii, aby si usporiadal myšlienky. Už sedem týždňov tápal v tme a riešenie akoby sa čoraz väčšmi vzďaľovalo. Predovšetkým si ujasnil, že tajomstvo skrýva v sebe ešte ďalšie tajomstvá, rozhodne dospel k presvedčeniu, že za sixtínskym nápisom sa neskrýva iba

kliatba utýraného človeka, ale diabolská odvaha nejako uškodiť cirkvi a kúrii. Jellinek v Sixtínskej kaplnke neraz pozeral na toho proroka Jeremiáša, ktorý v hlbokom zúfalstve upiera zrak na zem, kde sa strácajú všetky stopy, a znova a znova si čítal jeho proroctvá z čias Jójákíma a z čias Chizkiju a jeho hrozby Egypťanom, Filištíncom, Moábom, Ammóncom, Edómcom aj Elámu a Babylónii. Začiarkol si kapitolu 26,1-3, kde stojí: „Na začiatku panovania júdskeho kráľa Jójákíma, syna Joziášovho, zaznelo Jeremiášovi toto slovo Hospodinovo: Takto vraví Hospodin: Postav sa na nádvorie domu Hospodinovho a všetkým júdskym mestám, ktoré sa prichádzajú klaňať do domu Hospodinovho, hovor slová, ktoré som ti prikázal hovoriť; nevynechaj ani slovo. Azda poslúchnu a navráti sa každý zo svojej zlej cesty, a ja oľutujem pohromu, ktorú zamýšľam dopustiť na nich pre ich zlé skutky.“

Ale darmo si Jellinek opakoval tie slová, nedostal sa ďalej, lebo všetko, čo sa dosiaľ dozvedel, bolo nad jeho chápavosť a dohady tým či oným smerom ho privádzali na strašné, hriešne myšlienky. Jellinek už nevedel, aj keby mu prišlo zomrieť, komu môže v kúrii dôverovať a koho musí brať s nedôverou. V týchto dňoch neistoty zapochyboval kardinál prvý raz o kresťanských ideáloch, ako je láska k blížnemu, viera a milosrdenstvo, a spoznal, že už sama pochybnosť je pre ozajstného kresťana hriechom, a vzdialený každej teologickej špekulácii, díval sa teraz na prípad celkom inými očami: pochyboval o sebe a o svojej funkcii, ale takisto pochyboval aj o ostatných členoch kúrie, zamiešaných do sixtínskeho tajomstva. Dobrovoľná smrť benediktínskeho mnícha mu načisto poplietla myseľ. Ako kruhy na vode, keď do nej hodia kameň, tak sa mu rozplývali riadky breviára a kajúcne modlitby, ktoré si sám uložil, sa navidomoči vytrácali pri myšlienke, že padre Pio možno rozlúštil hádanku a neuniesol pravdu. Ani vrúcna liturgia mu nemohla rozjasniť dušu a priviesť rozum na správnu cestu.

Teraz si chcel utriediť všetko, čo sa stalo od odhalenia toho čudesného nápisu, držať sa šachových pravidiel, podľa ktorých niektoré figúry môžu robiť to, čo je iným zakázané, iba jedna smie všetko, a kardinál si uvedomil, aká múdrosť sa skrýva v pravidlách tejto prastarej hry a že kúria je tiež len taká obrovská šachová partia s presne určenými pravidlami, odraz života. Áno, náhle pochopil, že z najvyššej figúry nevyžaruje ani najvyššia moc, ani najvyššie nebezpečenstvo, že len súhra ostatných figúr znamená moc a nebezpečenstvo.

Ako prefekt Kongregácie pre vierouku, ktorá sa zapodieva novými učeniami a náboženskými bludmi, kardinál Jellinek presne vedel, že katolícka cirkev má veľa slabých, zraniteľných miest, ale čoho sa bál, to bola neznalosť protivníka, čosi nevyspytateľné, neznáme.

Cítil sa mizerne, pobolieval ho žalúdok, ľahol si teda na červenú pohovku v salóne a zažmúril oči. Ako je to len možné, že štyristoosemdesiatročný nápis vyplašil celú kúriu? Že najväčšie autority sa zrazu správajú pochabo? Že všade zavládla nedôvera? Strach nevedomých pred tými, čo vedia?

A zrazu sa mu vynoril pred očami deň, keď prvý raz v živote zočil poznanie. Poznanie, to boli preňho odjakživa knihy, zbierky kníh, knižnice a archívy. Áno, ako dnes videl pred sebou ten deň, keď vo veku necelých deväť rokov prvý raz vstúpil do knižnice. Rodičia poslali svojho najstaršieho syna z vidieka do veľkého mesta k cudzím ľuďom; i keď ich oslovoval ujo a teta, predsa mu boli a v nasledujúcich rokoch aj ostali vždy len cudzí.

Jozef prišiel z vidieka, z malej dedinky, ktorá mala dvanásť domov. Najmenší a najošarpanejší patril Jellinekovcom, ktorí sa museli poriadne obracať, aj deťom - bolo ich štvoro - sa ušlo roboty, najmä najstaršiemu Jozefovi. A predsa by bol omyl povedať, že mal nešťastné detstvo, bolo šťastné, ako môže byť šťastný život dieťaťa, ktoré nemá nijaké želanie, lebo nepozná nijaké potreby. Kolobeh

ročných období určoval rytmus jeho života a nedele tvorili výrazné body. V nedeľu chodievali Jellinekovci vo svojich najkrajších šatách do kostola v susednej dedine a potom zavše aj do hostinca, kde si otec mohol dovoliť pivo a matka spolu s deťmi dve limonády. Preto boli všetky nedele čosi mimoriadne. Kňaz, organ a hostinec vyvolávali v Jozefovi s ničím neporovnateľný povznášajúci pocit, pamätá sa, ako mu matka neskôr, keď už bol kňazom, rozprávala, že sa jej raz, ešte hádam ani nechodil do školy, s vážnou tvárou spýtal, prečo nemôže byť nedeľa každý deň.

Ďaleké mesto, ktoré poznal len zo zriedkavých návštev s matkou, bolo preňho vždy čosi neznáme, pochybné, zvodné. Keď sa ta chceli dostať, museli najprv ísť pol hodiny peši a potom nastúpiť na malý vláčik, čo premával po jednokoľajnej trati - tá trať inak slúžila dedinským deťom iba nato, že kládli na koľajnice fenigové mince, a kolesá vlaku im ich rozvalcovali. Jozef to raz vyskúšal s päťfenigovou mincou, a keďže mala väčšiu hmotnosť, aj kotúč bol z nej oveľa väčší, ako mali kamaráti; ale bol z toho aj výprask, keď sa to dozvedel otec, lebo k peniazom vraj treba mať úctu, za peniaze treba tvrdo robiť, a nie ich nemilobohu nivočiť.

Jozef sa díval na život v meste s nedôverou; pokladal za neprirodzené, že je tu všetko také natlačené - domy, obchody, autá i ľudia. A pritom celou svojou telesnou konštrukciou bol skôr mestský ako vidiecky človek. Nebol mocný, červenolíci a divý, ako by sa dalo očakávať u dedinského chlapca, nie, vyzeral jemne, takmer útlo, mal bledú čistú pokožku, v tom sa podal na matku. Možno preto bol medzi matkou a najstarším synom taký vrúcny vzťah. Matka pochádzala z mesta.

V predškolskom veku sa Jozef Jellinek ničím neodlišoval od ostatných dedinských detí, ale to sa zmenilo, keď začal chodiť do školy. Škola sa nachádzala v susednej dedine a vtedy ešte neboli školské autobusy, čo by zvážali dedinské deti, ale keby aj boli bývali, nič by to nepomohlo, prašná vozová cesta nebola súca pre

také dopravné prostriedky. Lenže na Jozefových školských rokoch nebola pozoruhodná táto skutočnosť, pozornosť si zaslúži, že Jozef Jellinek prejavil mimoriadne nadanie. Škola mala len dve triedy, v jednej boli prváci až štvrtáci, v druhej piataci až ôsmaci a chlapec rád počúval vyučovanie vo vyšších triedach, čoskoro bol spomedzi všetkých spolužiakov najlepší a druhú triedu preskočil. Na konci tretieho ročníka pozvala učiteľka jeho rodičov do školy a mala s nimi dlhý rozhovor, a na druhý deň večer počul Jozef, ako sa rodičia dlho zhovárali. Potom mu matka povedala, že sa rozhodli dať ho do gymnázia, aby z neho niečo bolo; môže bývať u jej sesternice, ktorá je vydatá za profesora.

Profesor, klasický filológ, mal šedivú koziu briadku, nosil okuliare v niklovom ráme a bol pánom veľkomestskej domácnosti, ku ktorej patrila aj telnatá kuchárka a bezočivá chyžná. Pani domu, matkina sesternica, bola bledá, elegantná a chladná a predovšetkým ho oboznámila s domácim poriadkom, ktorého súčasťou boli aj presné termíny stolovania, čo dovtedy nepoznal. Jozef síce mal vlastnú izbietku v podkroví, ale chýbalo mu útulné ovzdušie, srdečnosť domáceho prostredia. Veľký krásne zariadený dom, neznámi elegantní ľudia, nové dojmy, to všetko bolo vzrušujúce, no najväčšmi ho fascinovala jedna miestnosť, čoskoro sa tam cítil ako doma a nik mu ta nezakazoval chodiť. Tá miestnosť bola knižnica, knihy s hnedými, červenými a zlatými chrbtami od zeme až po vysoký štukový plafón, miestnosť, kde mohol dať svojim myšlienkam voľný rozlet, kde mohol podnikať výskumné cesty, kde mohol snívať. Najmä po večeri sa mladý Jellinek uchyľoval do knižnice - mimochodom, profesor sa tomu tešil - a tam prvý raz zacítil a obľúbil si tú vôňu, potuchnutý pach starého papiera a vyrobenej kože, tú vôňu nevyčerpateľného poznania, zachyteného na stránkach, ktoré treba len čítať, aby si ho človek osvojil.

V tejto knižnici hľadal útočisko aj jedného dňa koncom vojny, keď dostal správu, že mu umrela matka. Vtedy našiel jedinú útechu

v Knihe kníh, v tom koženom foliante so zlatorezom, ktorý vždy tak rád brával do rúk, v prostom vyznaní apoštola Pavla v jeho Prvom liste Korinťanom:

„I spasenia dochádzate z evanjelia, keď ho zachovávate tak, ako som vám ho zvestoval...

Odovzdal som vám totiž predovšetkým, čo som aj sám prijal, že Kristus umrel pre naše hriechy podľa Písma a bol pochovaný a v tretí deň bol vzkriesený podľa Písma...“ Možno to bola tá chvíľa, keď sa rozhodol stať kňazom. Odvtedy preštudoval tisíce kníh, väčšinu pre vlastné potešenie, menšiu časť z povinnosti. A predsa všetky jeho vedomosti nestačili - nestačili, aby rozlúštil hádanku, tak šikovne vpletenú do dejín, že spolu s ním museli všetky múdre hlavy vo Vatikáne kapitulovať.

PRED PRVOU PÔSTNOU NEDEĽOU INVOCAVIT

Aby sme lepšie pochopili ďalší vývoj udalostí, musíme opustiť Rím a vydať sa do jedného z tých kláštorov, kde je mlčanie najvyšším zákonom. V tom kláštore žil medzi mníchmi vzdelaný zbožný muž, volali ho brat Benno; jeho tvár s hrubými okuliarmi patrila medzi tie, o ktorých si ťažko predstaviť, že kedysi boli mladé. Plným menom sa volal Dr. Hans Hausmann, ale vo vidieckom kláštore to meno ešte nik nevyslovil; konfrátri ho ani nepoznali. Brat Benno patril k tej výnimočnej kategórii, ktorú v kláštoroch nazývajú neskoro povolaní, lebo ich duchovnému životu predchádzalo svetské vzdelanie a povolanie. Brat Benno vyštudoval dejiny umenia, jeho životnou náplňou sa stala talianska renesancia, kým na sklonku vojny náhle a nečakane nevstúpil do kláštora, do toho, o ktorom je tu reč. Vedec, kedysi plný životného optimizmu, sa zmenil na zdržanlivého, uzavretého, občas až čudáckeho človeka, vyhýbal sa beztak skromným kontaktom s ostatnými mníchmi a vyznačoval sa predovšetkým mlčanlivosťou. Keď prehovoril, čo bolo dosť zriedka, celé osadenstvo kláštora ho počúvalo a dlho rozmýšľalo o jeho slovách.

Keď mnísi na prechádzkach v záhrade, v nedeľu vymedzených na celú hodinu, často rozprávali o svojom niekdajšom živote, o mladosti a detstve, ale predovšetkým o svojich rodičoch, ku ktorým väčšina mala hlboký vzťah, brat Benno sa správal navidomoči rezervovane. Dozvedeli sa o ňom iba toľko, že Bennov otec, zámožný obchodník s uhlím a špeditér, sa upil na smrť, keď mal Benno desať rokov, čo rodina pokladala skôr za milosť než za úder osudu, najmä matka, krásna a hrdá žena. Benno miloval jej panovačnú hrdosť ako čosi nadprirodzené, miloval jej kráľovský klenuté čierne obrvy a dve kolmé vrásočky v kútikoch úzkych pier; áno, otrocká pokora pred krásnou matkou mu bola potrebou i

rozkošou zároveň. Áno, bola to matka, čo v Bennovi vypestovala zmysel pre duchovnú krásu, ktorá jej ležala na srdci oveľa väčšmi ako obchod s palivom a tonáže, a Benno jej za to po celý život ďakoval s pokornou úctou.

Mladý Hausmann absolvoval štúdiá vo Florencii a v Ríme, hovoril plynule po taliansky, čo starému latiníkovi nedalo priveľa námahy, a napísal dizertáciu o Michelangelovi. Istá finančná nezávislosť z domu a neveľké nemecké štipendium na Bibliotheca Hertziana mu umožnili bezstarostný začiatok kariéry a iste by sa bol vypracoval na významného historika umenia, ale život býva väčšinou silnejší ako sny.

O jeho premene na mnícha ešte bude reč neskôr, tu prezradíme iba toľko, že sa to nestalo z onej neskrotnej túžby po zbožnosti, ktorú zvyčajne pociťuje človek, keď sa rozhodne obliecť mníšske rúcho.

Na ten deň, o ktorom je tu reč, pripadla jednému mníchovi povinnosť predčítať pri večeri po modlitbe z novín - bývalo to raz do týždňa práve v tento deň - a mníchom to na chvíľu otváralo okno do sveta. Teda v ten deň odznel okrem politických a športových správ aj článok, kde bola reč o objave na Michelangelových freskách. Pri tomto článku brat Benno zmeravel, lyžica mu vypadla z ruky, zarinčala na holej kamennej dlážke refektára a konfrátri vrhli naňho zazlievavé pohľady. Brat Benno vyjachtal zopár nezrozumiteľných slov na ospravedlnenie, rýchlo zodvihol lyžicu, ale jedla sa viac nedotkol, len počúval predčitujúceho mnícha. Jeho sused pri stole, vysoký šľachovitý mních s ohnivočervenou kožou na plešivej hlave, si všimol, že Benno v ten večer už nevzal nič do úst, ale nevedel si predstaviť, že by mohla byť nejaká súvislosť medzi tou novinovou správou a askézou brata Benna.

Keď sa brat Benno ani na druhý deň nedotkol jedla, len tupo hľadel do prázdna, ruky skryté v rukávoch čiernej kutne, sused si

dodal odvahy a prihovoril sa mu: „Čo je s tebou, brat, nezjedol si ani omrvinku a vyzeráš akosi utrápene. Nechceš sa mi zdôveriť?“

Brat Benno ani nepozrel na suseda, len potriasol hlavou. „Necítim sa dobre,“ klamal. „Žalúdok alebo žlčník, veď to poznáš, brat. O pár dní mi to prejde, nerob si starosti.“ Potom už nepovedal pri večeri ani slovo a odmietol akúkoľvek potravu.

Väčšinou to býva pokušenie alebo hriech, po ktorých mnísi celé dni mlčia a postia sa, aj sused brata Benna videl v tom príčinu jeho mlčania, preto mu i na druhý deň dal pokoj - veď čo strpčí väčšmi chuť na jazyku ako hriech?

Brat Benno sa po jedle mlčky zdvihol a očividne prudko vzrušený sa pobral hore schodmi do svojej cely na konci tmavej chodby, kde nachádzal útočisko v noci a v hodinách modlitieb. Miestnosť mala len trikrát štyri metre a jediné, čo ju robilo trochu prívetivejšou, bolo okno; drevená monštruózna posteľ, kasňa, ktorú ani nemožno nazvať skriňou, a komoda so studenou mramorovou doskou, na ktorej stál porcelánový lavór na dennú hygienu, to bolo celé zariadenie, ak nespomenieme kľačadlo pod oblokom. Knihy, plno kníh po zemi, hŕby a štósy kníh prezrádzali, že sa tu ustavične študuje.

Tak ako v predchádzajúcich dňoch vytiahol brat Benno z horného priečinka komody novinovú správu, onú vzrušujúcu správu o sixtínskom objave. Vyžobral si tie noviny, vystrihol z nich článok a čítal si ho znova a znova; opakoval si každé slovo, potom vrátil výstrižok na miesto a ako v hlbokom zúfalstve sa hodil na kľačadlo a zopäl ruky.

V PONDELOK PO INVOCAVIT

Bol tu jeden človek, ktorý vedel viac ako všetci ostatní, ibaže patril k tým, ktorí si uložia mlčať o tom, čo vedia. Vedel viac, než prináležalo vedieť vyššie postavenému kresťanovi, pretože pol života strávil pri žriedle poznania. Predovšetkým však vedel mlčať. Vedel mlčať o veciach, z ktorých by si iný bol urobil životnú náplň, či už so zbožným, alebo podlým úmyslom. Tento muž bol padre Augustínus.

Augustínus bol zvláštny človek, človek, ktorý nebol práve stvorený pre mníšsku kutňu. Nakrátko ostrihané šedivé vlasy mu nepoddajne stáli na hlave a hlboko zbrázdená tvár mu dodávala akúsi podobnosť s kliešťom. Na prvý pohľad bolo jasné, že padre, keď sa raz do niečoho zažerie, viacej nepopustí. Na prvý pohľad sa dalo vytušiť, že tento nenápadný, zúrivý pracant v mníšskom rúchu sa vrhá do roboty s energiou býka, aby splnil uloženú úlohu. A neraz sa stalo, že ho *scrittori* našli ráno spať na holej zemi, pod hlavou len zopár potuchlinou raziacich fasciklov, pretože ho brieždenie zastihlo ešte pri práci a už sa mu ťažilo alebo neoplatilo merať cestu späť do kláštora. Augustínus Feldmann pritom nikdy nebral svoju prácu ako prácu, ale ako plnenie povinností pre väčšiu slávu Božiu, ktorých sa mu milostivo dostalo. Oratoriánovi bola pri plnení povinností veľmi nápomocná fenomenálna pamäť, ktorú nemal od samého začiatku, ale vycvičil si ju počas tridsaťročnej služby natoľko, že v prípade potreby našiel každú *bustu*, čo voľakedy vlastnoručne odložil. Na rozdiel od starnúcich dirigentov, ktorým uši vypovedávajú poslušnosť, Augustínus mal aj v starobe ostrý zrak a nepotreboval na čítanie okuliare.

Pociťoval zadosťučinenie, že ho teraz, po tragickom skone jeho nástupcu, potrebovali naliehavejšie ako kedykoľvek predtým, a vyhovel žiadosti kardinála štátneho tajomníka hneď na druhý deň.

Lenže človek, ktorý sa v ten deň zjavil na svojom starom pracovisku, bol už iný. Nevedel sa vyrovnať so svojím predčasným penzionovaním a uvedomoval si, že ho v prípade potreby znova odstavia. Cascone chladno a nemilosrdne prešiel vtedy ponad jeho úpenlivú prosbu, že nemôže žiť bez archívu, a Augustína premkla smrteľná hrôza, vážne si kládol otázku, či sa za týmto kardinálom štátnym tajomníkom neskrýva diabol. Isté je, že na ňom Augustínus nezbadal stopy kresťanskej cnosti.

Padre, prirodzene, tušil, dokonca bol presvedčený, že vie, prečo ho Cascone tak chvatne pozbavil úradu. Kto sedí tridsať rokov pri žriedle poznania, ten vie všetko. V regáloch sa nájdu veci, ktoré sú, a predsa nie sú, teda existujú, ale neberú ich na vedomie. Sú zablokované na taký čas, aby sa za života človeka, ktorého sa týkajú, určite nik nemohol o nich dozvedieť; a existoval iba jediný človek, ktorý poznal takmer všetky *busty* takéhoto obsahu - padre Augustínus. Cascone, ktorý vedel len o zlomku týchto aktov, mal strach, že pri pátraní po stopách tajného nápisu by sa mohlo odhaliť viac faktov, ako by kúrii a cirkvi bolo milé.

Pomsta iste nie je ozdobou veľkého ducha, ale či u Mojžiša nečítame, ako Pán riekol: Mne patrí pomsta i odplata?

Jozef kardinál Jellinek si zavolal oratoriána ešte v ten istý deň na Sväté ofícium, kde trónil za mohutným holým písacím stolom. Augustínovi nebol tento Jellinek zvlášť sympatický, ale aspoň neprechovával k nemu nenávisť ako ku Casconemu.

„Zavolal som vás, brat v Kristu,“ začal kardinál obradne, „lebo chcem vysloviť potešenie nad vaším návratom, v ktorý som už nedúfal. Isté je, že ste najschopnejší správca, aký kedy viedol tento archív, a isté je aj to, že vy nám najskôr pomôžete pri riešení nášho problému. Ak mám byť úprimný, odkedy ste odišli, nepostúpili sme ani o krok.“

Augustínovi sa páčila kardinálova úprimnosť. Tislo sa mu na jazyk - prečo ma tak chvatne zbavili úradu, prečo mi vzali moje

busty, keď každý vie, že človek ako ja nemôže bez nich žiť? Ale Augustínus mlčal.

„Ste veľmi múdry človek," začal kardinál znova, „porozprávajme sa ešte raz neoficiálne, ako muž s mužom. Čo myslíte, padre, kde by sa mohlo skrývať riešenie? Chcem povedať, či máte nejaké podozrenie?"

Augustínus odvetil: „Všetky domnienky som predniesol už na konzíliu. Nemám konkrétne podozrenie. Možno je pravda uložená v Tajnom archíve; ale k tomu ja prístup nemám." Oratoriánove slová zneli ustarostene. „Na druhej strane..."

„Na druhej strane?"

„Skutočné tajomstvá sa neukrývajú v Tajnom archíve, skutočné tajomstvá sú prístupné každému, len nik nevie presne, na ktorom mieste, a to je podľa mňa aj dôvod, prečo od odhalenia sixtínskeho nápisu panuje vo Vatikáne taký nepokoj a zmätok. V kúrii je toľko záujmových skupín a frakcií, to vám nehovorím nič nové, pán kardinál, myslím si, že sa jeden pred druhým boja vzájomného odhalenia."

Jellinek bez slova vytiahol zo zásuvky starý pergamen a pošuchol ho po písacom stole pred Augustína: „Našiel som to raz večer v archíve na zemi, niekto to musel stratiť. Máte predstavu, kto by mohol mať o tento dokument záujem?"

Augustínus začal čítať. „Poznám ten dokument."

„Mohlo by to súvisieť so samovraždou padra Pia?"

„To si neviem predstaviť. Ale jedna zvláštnosť tu v súvislosti s týmto pergamenom je. Patrí medzi dokumenty, ktoré v archíve stále vandrujú!"

„Brat v Kristu, ako mám tomu rozumieť?"

„Celkom jednoducho, existuje rad dokumentov, ktoré som začlenil do určitých fondov, ale ony z tých fondov zmizli a vynorili sa zasa niekde inde. Všetci *scrittori* prisahali, že nemajú v tom prsty. Tento dokument bezpečne patrí k tým, čo sa záhadne

premiestňujú. Poznáte ten chaos v archíve s jeho rozličnými systémami a signatúrami. Pápež Mikuláš III. dal kedysi v tomto smere pokyny Garampimu; ale veľa z toho nebolo, pretože pápež Mikuláš vládol len niekoľko mesiacov a nezanechal teda nijaký dokument okrem tohto. Ja som ho preto začlenil do špeciálneho fondu, kam lepšie zapadá a kde hádam nie je natoľko stratený. Vytvoril som totiž rubriku na dokumenty od pápežov alebo o pápežoch, ktorí nečakane skonali a vládli len niekoľko mesiacov, týždňov, ba zavše len niekoľko dní. Od Celestína IV., ktorého zvolili v prvom konkláve roku 1241, bolo viac než tucet takých, ktorým bol súdený takýto koniec.“

„Čudný systém, brat v Kristu!“

„Možno sa vám to zdá čudné, Eminencia, ale ja som to po náhlej smrti Gianpaola bral ako nutnosť; pretože u všetkých pápežov, ktorí vládli len krátko, je podozrenie, že boli zavraždení.“

„Na to sú dôkazy len v najzriedkavejších prípadoch, padre Augustínus.“

„Práve preto som zhromaždil mnoho indícií. Celestín umrel šestnásť dní po zvolení, Gianpaolo panoval tridsaťtri dní. Jednoducho sa mi nechce veriť, že by to bolo Božie riadenie.“

„Dôkazy, padre, dôkazy!“

„Nie som kriminalista, Eminencia, ja zhromažďujem dokumenty.“

Kardinál Jellinek mimovoľne mávol rukou, ale Augustínus sa nedal pomýliť:

„Dodnes sa nezistilo, kde sú spisy, ktoré predložil monsignore Stickler Jeho Svätosti večer pred jeho záhadnou smrťou. A dodnes sa nezistilo, kde sa podeli červené papuče a okuliare Jeho Svätosti.“

Jellinek vypleštil oči na oratoriána. Na zátylku mu vyrazil studený pot. Lapal vzduch, akoby ho škrtil anjel smrti. „To znamená,“ vyjachtal, „to znamená, že nechýbajú len dokumenty...“

„...nie, aj jeho papuče a okuliare, i keď nechápem, aký to môže mať význam.“

„...aký to môže mať význam,“ zopakoval kardinál neprítomne.

„Nepovedal som vám azda niečo nové, Eminencia?“ spýtal sa oratorián váhavo. „Sú to známe veci.“

„Áno,“ povedal Jellinek, „známe veci, len čudné.“ Jellinek sa cítil mizerne. Žalúdok sa mu búril. Snažil sa zhlboka nadýchnuť, ale márne. Neviditeľné kliešte mu zovreli prsia. Či už sám fakt, že jemu, Jellinekovi, poslali pápežove papuče a okuliare, neznamená, že Jána Pavla I. skutočne zavraždili? Ale ak áno, tak kto to urobil a prečo; a prečo sa aj jemu vyhrážajú tým istým osudom?

„Nebol som vtedy ešte členom kúrie,“ povedal Jellinek, akoby sa chcel ospravedlniť. „Ale z akého dôvodu mohli zmiznúť papuče Jeho Svätosti?“

Kardinál bol neistý. Možno vie Augustínus viac, ako priznáva? Možno ho chce skúšať? Čo vie tento vševed?

Augustínus odpovedal: „To, že zmizli spisy, by sa dalo vysvetliť, Eminencia. Keďže ich pápežovi predložil monsignore Stickler, poznal aj ich obsah. Nie veľmi lichotivý pre kúriu, pán kardinál. Ján Pavol I. bol stelesnená čestnosť, potom dodatočne mnohí hovorili, že stelesnená naivita. Bol zbožný, bezmála svätý, usiloval sa len o zbožné a sväté veci. Preňho existovalo iba dobro a zlo - a medzitým nebolo nič. Z tejto stránky je pravda, že bol skutočne naivný, lebo ignoroval to, čo sa nachádza medzi oboma krajnosťami a čo vytvára život. Zabudol, že najväčšie hrôzy v dejinách nespôsobilo zlo, ale konali sa v mene svetonázoru zdanlivo dobrých ľudí. Pápež Gianpaolo plánoval veľkú reformu kúrie. Keby bol uskutočnil svoje plány, poniektorí členovia kúrie by dnes nesedeli na svojich postoch. Váš priateľ Viliam Stickler vám môže povedať mená, Eminencia. Naďalej však ostáva záhadou zmiznutie papúč a okuliarov Jeho Svätosti, aspoň si to neviem vysvetliť.“

„A keby sa tie veci niekde vynorili?“

„Nesporne by prichádzali z tej strany, aby som sa vyjadril obozretne, ktorej náhly skon Jeho Svätosti neprišiel nevhod.“

Kardinálovi Jellinekovi v tej chvíli svitlo, prečo sa jeho šachový partner monsignore Stickler tak čudne správal. Nechal predsa záhadný balík len tak pohodený vo svojom byte! Stickler ho objavil a musel sa zhroziť, voľky-nevoľky musel v ňom vidieť sprisahanca proti Jeho Svätosti. Ale ako sa teraz zachovať?

„Inú možnosť nevidíte?“

Padre Augustínus pokrútil hlavou: „Aké iné vysvetlenie by ste mali, keby sa tie veci vynorili? Alebo máte nejaký iný nápad?“

„Nie, nie,“ odvetil kardinál, „iste máte pravdu. Ale aj tak je to hypotetické.“

Nepokoj, ktorý sa zmocnil brata Benna v Kláštore mlčania, odkedy sa dozvedel o sixtínskom odhalení, neutíchol, naopak, brat Benno sa správal tak nezvyčajne, že si to všimli aj jeho konfrátri. Bez udania pravého dôvodu požiadal opáta kláštora, aby smel nahliadnuť do uzamknutého priečinka, kde mal uložené osobné doklady, bez ktorých sa v živote nezaobíde ani mních, ako aj zopár skromných osobných vecí.

V opátovej izbe stála veľká skriňa s roletou a množstvom uzamknuteľných zásuviek. Opát sa nepamätal, že by brat Benno bol dakedy požiadal o svoje papiere, ale na nič sa ho nepýtal a dal súhlas, potom sa naoko zahĺbil do štúdia nejakých spisov a návštevník sa medzitým nervózne prehŕňal vo svojich papieroch.

Konfrátrovo čudné správanie neuniklo, prirodzene, ani opátovi, ale neprikladal tomu veľký význam, pretože poznal minulosť brata Benna a vedel, že sa za mladi zaoberal Michelangelom; nečudo, že ho objav mimoriadne zaujímal. Najprv sa aj chcel Benna spýtať, či hľadá niečo v súvislosti s odhalením, ale bál sa, že by mohol spolubrata priviesť do rozpakov, nuž sa zdržal, len si pomyslel, že má predsa od zásuvky kľúč.

NASLEDUJÚCA NOC A NASLEDUJÚCI DEŇ

Jellinek ešte nikdy nezažil takú dlhú noc, ako bola táto, nemohol zaspať, hoci mu únava ochromila údy. Kardinál sa bál, bál sa neznáma, čo sa pred ním výhražne roztvorilo, akoby ho chcelo pohltiť. Zodvihol sa z postele, už ktovie koľký raz pristúpil k obloku a pozeral na náprotivnú telefónnu búdku; zaregistroval muža, ktorý krátko telefonoval a potom zmizol v dome, no v myšlienkach bol Jellinek pri Jeremiášovi, prorokoch a Sibylách, čo vystúpili zo skrytých priepastí zeme, bolo to akési polovedomie i polosnenie.

V ušiach mu hučali vody potopy, ktorá olizovala najvyššie končiare, a on, Jellinek, malý ako decko, oblápal nahé stehno matky a v smrteľnej úzkosti pociťoval rozkoš. Dychtivo sledoval stvorenie ženy z Adamovho rebra, žiaducej a oblých tvarov, ktorá v pokore zastala pred Stvoriteľom, stelesnená dobrota. Z bezpečného úkrytu dychtivo pozeral na nahú Evu, siahajúcu po jablku, ktoré jej ľudský had podával zo stromu poznania, a volal Giovanna! Giovanna! lebo to bolo jediné meno, ktoré mu napadlo, a to druhé akoby mu bolo vymizlo z pamäti.

Nevládal sklopiť zrak pred ohavnými skutkami a hriešnymi slovami prorokov, načúval do noci a zachytil Joelovo zvučné A, a Joel čítal z Písma nemravné veci, že národ sa má ožierať a vinice i polia spustošiť v opilstve, a kde vyjde na skazu obilie a vyschne olej, majú ľudia ukradnúť iným všetko, čo práve potrebujú. A starý Ezechiel, ešte vždy pyšný ako páv, vydal svoje písmo napospas vetru a núkal sa s obnaženým pohlavím okoloidúcim mužom, aby s ním smilnili, a zahŕňal svojich milencov darmi, no len čo vyhoveli jeho chúťkam, utekal za nemravnými sestrami z Egypta a obchytkával im prsia. Izaiáš, najvznešenejší medzi prorokmi kráľovskej krvi, nesprával sa veru vôbec vznešene a neúnavne tancoval s dcérami sionskými a obdivoval ich bezočivé pohľady,

ich čelenky a sponky na obuvi a spustil sa so siedmimi z nich, až bola slasť sledovať jeho činy. „Sem sa, rezbári modiel!“ vykrikoval ustavične. „Sem sa, sem, urobte si vlastné božstvá, božstiev, koľko len chcete, a zapáľte pred nimi kadidlo, odhoďte staré prikázania a črepy zadupajte nohami!“ A potom sa natrel masťami od hlavy po päty a podal delfskej Sibyle ruku na tanec, vykrúcal sa s ňou a ona vyvracala mandľové oči od rozkoše a v extáze zakláňala hlavu, až jej čelenka spadla na zem a zmenila sa na vretenicu. Ale had neohrozoval svojím sipiacim jazykom rozvášnený pár, lež jeho, kardinála, a on začal v posteli rozdupávať tú beštiu a divo sa metal.

A neopísateľný starec s črtami Jeremiáša stál na vysokom stĺpe siahajúcom až po nebo a rozprestieral ruky, akoby chcel letieť, a keď zodvihol jednu nohu, aby vietor vzdul záhyby jeho rúcha, Jellinek v smrteľnej úzkosti vykríkol, aby to nerobil, lebo sa zrúti ako kameň. Neskoro. Jeremiáš sa rútil strmhlav do bezodnej hĺbky a vietor mu praskavo prefukoval rúcho. Prorokov pád sa rozplynul v čase a trval nekonečne dlho, a kdesi uprostred sa im tváre celkom priblížili ako ryby v jednom akváriu, tvár letiaceho proroka a snívajúceho kardinála, a Jellinek zvolal: „Kam letíš, starý Jeremiáš?“ a Jeremiáš odpovedal: „Do minulosti!“ a Jellinek sa spýtal: „Čo hľadáš v minulosti, Jeremiáš?“ a Jeremiáš odpovedal: „Poznanie, brat, poznanie!“ a Jellinek sa spýtal: „Prečo si zúfalý, Jeremiáš?“ a na to Jeremiáš nedal odpoveď. Ale z hlbiny, keď bol už neviditeľný, počul Jellinek prorokove slová: „Začiatok a koniec sú jedno. To musíš pochopiť!“ Tu sa kardinál strhol a precitol.

Sen vzrušil kardinála a úplne ho vykoľajil. Znova a znova mu prechádzali pred očami tanečníci v extáze a ťažko mu padlo vymazať z pamäti pohľad na obscénne pohyby prorokov a Sibýl. Ráno náročky šúchal nohami dolu schodmi, aby bolo počuť, že ide, ale Giovannu nestretol. Nemohol sa v ten deň sústrediť na prácu, na kacírske učenia juhoamerických, komunistickými diablami ovplyvnených kňazov, za ktorými stálo zlo. Zastal si teda do kúta

holej pracovne a skúsil sa očistiť prísnymi modlitbami, ale ani to sa mu nedarilo, a tak sa vybral do Sixtínskej kaplnky pozrieť si obrazy vyvolávajúce smilnosť.

Jellinek zastal presne uprostred, pod stvorením ženy, zvrátil hlavu dozadu ako už nespočetnekrát a jeho žiadostivý pohľad sa kochal v tej kráse, a už o chvíľu sa farebný svet začal s ním krútiť, až dostal závrat. A z veľkej diaľky začul Jeremiášov hlas zo svojich snov: „Začiatok a koniec sú jedno. To musíš pochopiť!“ Jeremiáš, najmúdrejší spomedzi prorokov, Jeremiáš, prorok s hlavou Michelangela, tento Jeremiáš musel byť kľúčom k nápisu. Mali jeho slová zo sna niečo spoločné s nápisom? Ak áno, čo by mohli znamenať?

Kardinál prižmúril oči a hľadal Florenťanove písmená. Čo keby koniec bol začiatkom nápisu? Jellinek začal od Jeremiáša, pokračoval perzskou Sibylou, cez proroka Ezechiela k eritrejskej Sibyle a prorokovi Joelovi a zadŕhavo čítal: A - B - UL - AFI - A, taký istý nezmyselný sled písmen ako odzadu, ibaže azda umožňoval novú, celkom inú interpretáciu.

Kardinál teda zašiel so svojím objavom za otcom Augustínom a ten sa tľapol po čele a rozhorčil sa nad vlastnou hlúposťou, veď Jeremiáš, syn anatolského kňaza, mohol písať len hebrejsky, teda sprava doľava, a nie ako my, zľava doprava, čo stavia vec do celkom iného svetla. Archivár napísal písmená na ceduľku. „Len si to pozrite, Eminencia. To slovo má predsa zmysel!“

„ABULAFIA,“ prečítal Jellinek. Abulafia bolo skutočne meno kabalistu, ktorého cirkev dala do kliatby, príslušníka židovského tajného učenia, ktoré vzniklo v západnom Provensalsku v 12. storočí, odkiaľ sa rozšírilo do Španielska a neskôr do Talianska, a spôsobilo cirkvi ťažké škody. „Florenťan bol diabol,“ povedal kardinál Jellinek. „Teraz máme síce meno, ale čo povie samo meno? Michelangelo musel sledovať nejaký zámer, keď napísal to meno na strop.“

„Aj ja si to myslím," prisvedčil Augustínus. „Podľa mňa sa za tým skrýva viac, dokonca omnoho viac. Veď už to, že Florenťan poznal toto meno, svedčí o jeho obrovských vedomostiach. Ukážte mi nejakú svetovú encyklopédiu, ktorá by uvádzala toto meno. Nikde ho nenájdete. Keď ho Michelangelo poznal, tak vedel aj viac, nepoznal len meno, ale aj Abulafiovo učenie, možno dokonca aj jeho tajomstvá."

Tu kardinál zopäl ruky: *„Pater noster, qui es in coelis..."*

„Amen," povedal padre Augustínus a Jozef kardinál Jellinek zvolal na druhý deň konzílium na objasnenie prípadu.

V Kláštore mlčania sa brat Benno pokúsil v ten deň napísať list, ale zasekol sa už pri oslovení. Benno písal: „Vaša Svätosť, toto je nesmelý pokus, ako vo svojom úbohom a vskutku márnom živote, ktorý mi vymeral Pán Boh, vykonať čosi významné, a preto som sa osmelil napísať Vám v nádeji, že sa tieto riadky k Vám dostanú." Brat Benno si to zopár ráz prečítal, potom roztrhal papier na márne kúsky a začal znova: „Drahý Svätý Otec, už celé dni sa trápim pre ten objav v Sixtínskej kaplnke, a stálo ma veľa odvahy a premáhania, kým som napísal oslovenie - o obsahu môjho listu už ani nehovoriac." Brat sa zastavil, prečítal si aj tento začiatok, a tiež sa mu nezdal primeraný; roztrhal teda aj ten a premýšľal. Napokon vstal a pobral sa tmavou chodbou s celami ku kamennému schodišťu, ktoré viedlo k opátovej izbe, a nesmelo zaklopal.

„Laudetur Jesus Christus!"

Opát mu priateľsky vykročil v ústrety: „Už viacej dní ťa čakám, brat. Cítim, že ťa niečo trápi," a prisunul mu stoličku. „Vyrozprávaj sa, môžeš mi dôverovať!"

Brat si sadol a začal placho: „Otec opát, naozaj si neviete ani predstaviť, ako ma trápi odhalenie v Sixtínskej kaplnke. Študoval som Michelangela a jeho dielo a to, čo sa stalo, otriaslo mnou do hĺbky duše."

„Máš nejaké podozrenie, čo by mohol nápis znamenať, brat?“

„Podozrenie?“ Brat Benno sa odmlčal.

„Ale musíš mať predsa nejakú príčinu, že sa správaš tak čudne!“

„Príčina,“ brat Benno urobil dlhú pauzu, „príčina je tá, že viem veľa o Michelangelovi, možno viac ako tí, čo dostali za úlohu rozlúštiť záhadu, chcem povedať, že by som možno mohol byť nápomocný pri dešifrovaní nápisu.“

„Ale ako si to predstavuješ, brat?“

„Otec opát, musím odcestovať do Ríma, prosím vás, nepovedzte nie!“

NA SVIATOK APOŠTOLA MATEJA

Mimoriadne konzílium na svätom ofíciu sa začalo ako vždy obradným vzývaním Ducha svätého, potom predsedajúci Jozef kardinál Jellinek skontroloval prezenciu a *ex officio* upozornil prítomných, že diskusiu o tejto záležitosti treba uchovať v najprísnejšej tajnosti, pretože, ako sa zdá, splnili sa najhoršie obavy: keď Florenťanove písmená čítame ako hebrejské písmo sprava doľava, dostaneme meno Abulafia.

Meno, ktoré zaznelo, vyvolalo medzi prítomnými rozdielne reakcie. Odborníci ako Gabriel Manning, profesor semiotiky na lateránskom Atheneu, Mario Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku, František Kolletzki, prosekretár Kongregácie pre katolícke školstvo a rektor Collegia Teutonica, Adam Melcer zo Spoločnosti Ježišovej a profesor Riccardo Parenti, znalec Michelangelovho diela z Florencie, reagovali tlmeným zvolaním, ktoré svedčilo o tom, že si plne uvedomujú závažnosť tohto objavu, kým ostatní nespúšťali oči z kardinála Jellineka a čakali na ďalšie vysvetlenie.

Manning sa cítil zahanbene, že nie on prišiel na meno, napísané najjednoduchším retrospektívnym spôsobom, a prítomní si začali písať na ceduľky písmená nápisu v obrátenom poradí. „Výklad je nesporne správny," povedal Manning, „a len potvrdzuje to, o čom som hovoril na predošlom konzíliu: Jeremiáš čítal a písal len sprava doľava, a keď nasledujeme jeho spôsob písania, dostaneme slovo, ktoré dáva zmysel. Je to zároveň aj školský príklad semiotického dešifrovania."

„A to znamená?" spýtal sa kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone provokačne.

„Pomaly, pomaly, Eminencia!“ namietol Jozef kardinál Jellinek. „Predbežne vieme toľko, že Michelangelo chcel poukázať na kabalu - nič viac.“

„A preto sa rozčuľujeme? Preto ste zvolali toto konzílium? Preto je vo vare celá kúria?“ rozhorčoval sa Cascone. „Kabala je jedno z falošných učení, ktorým sa nepodarilo zničiť cirkev. Ak by Michelangelo aj bol prívržencom tohto tajného učenia, prosím, niežeby to cirkvi práve prospelo, ale nie je to ešte katastrofa.“

„To sú veľmi predčasné závery, pán kardinál štátny tajomník!“ varovne zdvihol prst Gabriel Manning. „Keď taký Michelangelo napíše na strop Sixtínskej kaplnky toto meno, ide mu asi o čosi viac, ako o obyčajnú šifru!“

„Viete čo, profesor, navrhujem, aby sme vydali oficiálne vyhlásenie, že Michelangelo bol podľa všetkého kabalista a napísal na strop meno málo známeho kabalistu, aby sa pomstil pápežom. Vyvolá to určitý rozruch, ale rozčúlenie sa utíši a prípad môžeme odložiť ad akta.“

„Stop!“ zvolal Jozef kardinál Jellinek. „To by bol najistejší spôsob, ako rozpútať špekulácie a škandály; lebo naši kritici sa určite neuspokoja len s menom, budú bádať ďalej, vynájdu mnohoraké významy tohto mena a diskusia nebude mať konca-kraja.“

Tu sa prihlásil o slovo profesor Parenti a povedal, že v prvom rade nie je nijako dokázateľné, že Michelangelo Buonarroti bol kabalista, aj keď pri výskumoch okolo Michelangela už viac ráz vyskočilo takéto podozrenie, a po druhé, odhalenie by bolo senzáciou a veda by sa ním zaoberala roky, ak nie desaťročia. Potom sa Parenti obrátil k šéfreštaurátorovi Fedrizzimu s otázkou, či nie je predpoklad, že by sa ešte inde vynorili ďalšie písmená, súvisiace s menom Abulafia.

Fedrizzi to poprel. Po odhalení známych písmen vraj každú farebnú plochu prichádzajúcu do úvahy špeciálne preskúmali

kvarcovou lampou a výsledok skúšky bol negatívny. S absolútnou istotou možno vylúčiť, že by sa vynorili ďalšie písmená.

„O to viac," poznamenal arcibiskup Mario Lopez, „by sme sa teda mali zaoberať významom toho mena. Padre Augustínus, čo by ste nám mohli o ňom povedať?"

Augustínus sa krútil ako had okolo stromu poznania. Pre krátkosť času vraj nebolo možné vyčerpávajúco dokumentovať meno Abulafia, pretože na jeho prekvapenie *busta Abulafia* vôbec neexistuje, ako pôvodne predpokladal, veď v análoch Vatikánu sa toto meno vyskytuje.

Kardinál štátny tajomník Cascone príkro: „Mohli by ste to, prosím, spresniť, padre Augustínus?"

„Nuž teda," nadýchol sa oratorián, „Abrahám Abulafia bol nesporne múdry muž, aj keď zaslepený. Narodil sa roku 1240 v Zaragoze a od otca získal vedomosti z Biblie, Mišny a Talmudu, potom sa odobral do Orientu, aby sa venoval filozofii a mystike, najmä kabalistickým a teozofickým učeniam, a údajne odhalil pritom veci, ktoré nie je dovolené opísať. Okrem toho napísal dvadsaťšesť filozofických spisov o kabale a dvadsaťdva prorockých kníh, pritom na jednom mieste hovorí, že by rád napísal mnoho vecí, ktoré nesmie, no že to zasa ani nemôže nechať len tak, a preto zavše začne a prestane, aby sa inde vrátil k tomu v narážkach - to je vraj jeho metóda."

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone ho prerušil zvolaním: „Označili by ste Abulafiu za filozofa, alebo za proroka, padre?"

„Zrejme bol jedno i druhé. Keď mal Abulafia tridsaťjeden rokov, zostúpil naňho prorocký duch, ako hovorí, zjavovali sa mu démoni, ktorí ho miatli, a pätnásť rokov blúdil ako slepec so satanom po pravici - sú to jeho vlastné slová. Až potom začal Abulafia tvoriť prorocké spisy, pričom používal rozličné pseudonymy s rovnakou číselnou hodnotou ako jeho meno

Abrahám. Nazýval sa napríklad Zachariáš alebo aj Rasiel. Ale skoro všetky jeho prorocké knihy sa stratili.“

Jozef kardinál Jellinek si sucho odkašlal: „*Ad rem*, padre Augustínus. Naznačili ste, že Abulafia prišiel do kontaktu s Vatikánom. Kedy sa to stalo a za akých okolností?“

„Pokiaľ sa mi podarilo zistiť, bolo to roku 1280.“

Kardinál Jellinek ohromene zvolal: „Za pápeža Mikuláša III.?“

„Tak je. Bolo to v mnohom nevšedné stretnutie, totiž vlastne sa spolu vôbec nestretli, a už sa začali diať pozoruhodné veci. Musím povedať, že kabalisti v tom čase šírili učenie, že keď nadídu posledné dni, Mesiáš príde s príkazom Božím k pápežovi a bude žiadať slobodu pre svoj národ, a až odvtedy sa bude datovať skutočný Mesiášov príchod. Abulafia žil v tom čase v Capui a zastával vysoký post. Keď sa pápež Mikuláš III. dozvedel, že Abulafia hodlá prísť do Ríma a odovzdať mu nejakú správu, vydal rozkaz, aby kacíra pri mestskej bráne zajali, usmrtili a jeho mŕtvolu za mestom spálili. Abulafia vedel o pápežovom rozkaze, ale neodradilo ho to, vstúpil cez bránu do mesta a tam sa dozvedel, že pápež Mikuláš predošlej noci umrel. Abulafiu držali dvadsaťosem dní v zajatí vo františkánskom kolégiu, potom ho pustili a jeho stopa sa stratila. Akú správu chcel Abulafia odovzdať, to je dodnes hádanka.“

„Ak vám dobre rozumiem,“ odvetil kardinál štátny tajomník, „ide tu o toho istého pápeža Mikuláša, ktorého meno sa našlo vo vrecku mŕtveho padre Pia.“

„Áno, šifra Nicc. III. znamená pápež Mikuláš III. Ale práve *busta* s touto signatúrou zmizla.“

Tu zdvihol hlas Adam Melcer zo Spoločnosti Ježišovej, ktorý dosiaľ mlčal: „Je to tajuplný príbeh, ktorý zapadá do všetkého, čo sa stalo v súvislosti s odhalením. Nemusím azda poukázať na to, že pápežova smrť dodnes nie je objasnená.“

Cascone prudko: „Chcete povedať, že existujú indície svedčiace o násilnej smrti Mikuláša III.?“

Melcer pokrčil plecami a mlčal.

Nato kardinál štátny tajomník: „Brat v Kristu, zišli sme sa tu, aby sme dospeli k zdôvodneniu faktov, a nie, aby sme vyslovovali dohady. Ak máte dôkazy o násilnej smrti Jeho Svätosti Mikuláša III., tak ich vyložte na stôl, ale ak sú to len dohady, tak mlčte!“

Tu jezuita vrcholne vzrušený zvolal: „To sme už zase tam, že sa potláčajú myšlienky? Ak je to tak, Eminentissimus, v tom prípade prosím o dišpenz!“

Kardinál Jellinek mal čo robiť, aby upokojil rozbúrené vášne, a dôrazne žiadal, aby sa vrátili k predmetu porady. „Konštatujem,“ zrekapituloval nakoniec, „že musí existovať akási tajomná súvislosť medzi kabalistom Abrahámom Abulafiom, Jeho Svätosťou Mikulášom III., maliarom Michelangelom Buonarrotim a padre Piom od benediktínov. Prví dvaja žili v 13. storočí, Michelangelo v 16. a padre Pio v 20. storočí. Pozná niekto z prítomných súvislosť, ktorá by nás mohla doviesť bližšie k riešeniu?“

No kardinál zožal so svojou otázkou iba mlčanie.

Pod dojmom nových poznatkov, aby získali čas na úvahy o jednotlivostiach, odročili konzílium na piatok druhého pôstneho týždňa.

NA REMINISCERE

V rýchliku do Ríma. Brat Benno už veľa, veľa rokov necestoval a cestovanie mal v pamäti ako čosi nepríjemné. Ale teraz sedel v luxusnom kupé a nemohol sa vynadívať na horskú krajinu, ktorá letela okolo okien. Bol sám. Chvíľami sa pokúšal čítať v breviári, ale už po niekoľkých vetách ho odložil. Ako dieťa vždy načúval vo vlaku rytmu kolies a skladal slová, ktoré harmonizovali s ich klepotom. Teraz sa rytmus takmer nedal zachytiť, klepot a rachot prešiel do mierneho posúvania. Brat Benno podvedome hľadal slová na tento voľný rytmus, a zrazu mu len zahučalo v hlave: „Lukáš luhá, Lukáš luhá," a čo ako sa usiloval vyhodiť tieto slová z pamäti a nájsť iné, tie isté slová sa mu znova a znova vracali, úmorne a donekonečna.

Zatiaľ čo sa vlak ťahal na juh ako húsenica, hneď popri strmých svahoch, hneď popri toku šumiacich riek, prišiel mu na um Michelangelo, ten utiahnutý samotár, ktorý vytvoril vrcholné ľudské umenie a nikdy nestratil o tom ani slova, ba naopak, mal sklon zastierať a hrať sa na schovávačku, takže nám až podnes ostalo veľa vecí hádankou. Michelangelo, ktorý sám osebe žartom tvrdil, že lásku ku kameňu sal do seba s materinským mliekom, pretože Francesca, jeho matka, ktorá ho porodila devätnásťročná, zverila chlapca mohutnej dojke, žene kamenára. Michelangelo, ktorý sa ako dieťa renesancie nikdy renesancii nepoddal a sám si vytvoril svoj vyšší svet, extatický svet stvorený z antiky, neoplatonizmu a nekonečnej sily Danteho obrazotvornosti.

Po predčasnej smrti svojej mladej matky zakúsil málo lásky a veľa bitky, otec Lodovico, neúnavný starosta, ho len nasilu dal do školy a za učňa. Stal sa učňom u bratov Domenica a Davida Ghirlandajovcov, najchýrnejších majstrov v meste Florencii. Tento uzavretý čudák sa nikdy nevyrovnal s nedostatkom lásky, ktorý

pociťoval po matkinej smrti, a ženy mu vždy pripadali ako bohyne a svätice. Michelangelo prežil celý život ako mních, ako kláštorný brat, akým je aj on, Benno, pravdaže, nie z morálnej povinnosti, skôr z nábožnosti a preduchovneného citu lásky, pričom jeho idolom bola Danteho Beatrice, a vytvoril tak mladistvo-materské Piety, jedinečne nežné Madony a Sibyly. Minulosť, jeho vlastná aj minulosť predkov, bola preňho veľmi závažná, ba prejavovala sa uňho aj šľachtická pýcha a väčšina jeho mužských postáv je poznamenaná víziami otca.

Michelangelo mal štrnásť rokov, keď ceruzku a štetec vymenil za dláto, na radosť Lorenza de Medici, ktorý sa v nádhere skvel na čele Florentského štátu a prijal mladíka k sebe. Voľakedy v týchto mladých rokoch sa potom stalo čosi, čo nik nemohol predvídať a čo poznamenalo celý jeho ďalší život: v hádke mu spolužiak Torrigiani vrazil päsťou do tváre a rozdrvil mu nosovú kosť, čo neostalo bez viditeľnej stopy. Áno, jeho tvár bola od tej chvíle znetvorená. Akú bolesť, okrem telesnej, musela táto udalosť spôsobiť takému zbožňovateľovi krásy, ako bol Michelangelo!

Týmto smerom sa uberali myšlienky brata Benna, medzitým, čo rýchlik uháňal na juh; rozmýšľal o devätnásťročnom umelcovi, ktorý vo florentskom dóme počúval kázne dominikánskeho mnícha Savonarolu, vyzývajúceho k pokániu, bičujúceho prepych vysokých pánov a povýšenosť duchovných prelátov, čo už samo osebe bol hriech proti viere. Savonarola, surovec na kazateľnici, ostro pranieroval korupciu v štáte a cirkvi, aj súčasný stav teológie, ktorá natoľko upadla, že úplne stratila svoj význam. Šťúply, vycivený, s tvárou askéta, ohromoval tisíce poslucháčov apokalyptickými víziami, z ktorých viala hrôza, a pritom vyzerali úplne vierohodne v krajine spustošenej vojnami a kvárenej sprisahaniami proti mocipánom. Kázal o hneve Božom a o zániku Florencie: *Ecce ego abducam aquas super terram.* Mladý Michelangelo to musel s hrôzou počúvať a obrazy Božieho hnevu i

vôd, čo majú zaplaviť zem, sa vynorili na strope Sixtínskej kaplnky po rokoch takisto prenikavo, ako ich predpovedal dominikánsky prior.

Michelangelo ostal v podstate autodidakt, učil sa z toho, čo bolo okolo neho, obdivoval antické sochy v medicejských záhradách, diela Donatella a Ghibertiho, o ktorom povedal, že otvoril dokorán bránu do raja; Ghirlandaja, majstra, u ktorého sa učil, čoraz väčšmi zanedbával. Jeho prvé sochárske diela sa stratili, ale preslávila sa jeho Pieta, socha mladej dievčenskej Madony, ktorá drží v lone mŕtveho Ježiša, vyhotovená na objednávku kardinála zo San Diogini, krásna ako grécka bohyňa, vytesaná z kararského mramoru citlivou rukou zlatotepca. Na otázku týkajúcu sa kvitnúcej dievčenskej krásy Madony - asi v takom veku mohla umrieť Michelangelova matka - umelec povedal, že čistá žena nestarne, je omnoho sviežejšia ako nečistá, a ešte o čo krajšia a sviežejšia musí byť panna, ktorej duše sa nedotkol ani náznak hriešnej žiadostivosti. Nemalo by teda nikoho prekvapovať, že Svätú Pannu spodobil oproti synovi omnoho mladšiu, ako by ju bol poznamenal zub času. Dvadsaťdvaročný sochár bol hrdý na svoj výtvor a prvý i posledný raz v živote zvečnil svoje meno na umeleckom diele.

Umelec je odrazom svojej doby a prostredia, a Michelangelo našiel po návrate do Florencie zmenenú situáciu: Savonarolových stúpencov zo dňa na deň pribúdalo, mestom tiahli procesie kajúcnikov a stále sa k nim pridávali ďalší a ďalší. Mor a hlad si vyžiadali nespočetné obete a do toho zvučal Savonarolov vysoký hlas, ktorý žiadal pokánie a prísne mravy. Savonarola sám sa označoval za nástroj Boha, no v očiach väčšiny prívržencov bol dominikán prorokom.

Trikrát ho napomenul pápež z Ríma, aby prestal hlásať z kazateľnice tvrdé slová voči cirkvi a pápežovi, až napokon Alexander Borgia vyniesol výrok o exkomunikácii; to však viedlo horliteľa za pokánie k ešte tvrdším slovám. Pápežská bula nebola

preňho dôvodom, aby mlčal, naopak, teraz pranieroval aj mravný úpadok na pápežskom dvore - tvrdil, že mu tak káže svedomie. Fra Girolamo obvinil pápeža zo svätokupectva, z predávania duchovenských postov, až ho napokon na nátlak odporcov zatkli, mučili a donútili k priznaniam, ktoré odvolal, len čo ho prestali mučiť. Ale súdu inkvizície tým neušiel. Pápež ho chcel docitovať do Ríma, no potom poslal do Florencie vyslanca, ktorý vyriekol rozsudok smrti. V deň Nanebovstúpenia roku 1498 upálili Savonarolu na námestí pred sídlom vlády.

Michelangelo nebol medzi divákmi pri hranici, zdržiaval sa v Ríme. Ale aj keď nezažil to hrôzostrašné divadlo na vlastné oči, citlivého umelca sa musela dotknúť ľudská zloba, ktorá sa nezastavila ani pred najzbožnejším zo zbožných. Boli to však zbožní a najzbožnejší, čo dali Michelangelovi prácu a chlieb. A tu vznikol rozpor.

Michelangelo pracoval viac ako sochár, než ako maliar. Tri kruhové obrazy Madôn, to je celý skromný maliarsky výsledok týchto rokov. Nevedno, či sa bál Leonardovej, Perugiovej a Raffaelovej prevahy, preto nie div, že pápež Július II. opätovne pozval Michelangela do Ríma, aby mu poslúžil svojím sochárskym umením. Pápež Július bol skôr bojovník ako pastier, skôr politik ako kňaz, skôr divý ako jemný, no čo sa vonkoncom vymyká z tohto obrazu človeka: miloval umenie ako meč a obdivoval diela veľkých umelcov; a jeden z nich upozornil Júlia na mladého Florenťana. Bez toho, že by vedel načo, dal Michelangelovi poukázať sto scudov na cestovné útraty, aby sa s ním zoznámil, a až neskôr prišiel na nápad s náhrobným kameňom, ktorý je jeho jediným monumentom v Chráme sv. Petra. Ale spolupráca medzi pápežom a Michelangelom sa stala osudnou - na jednej strane váh nevšímavosť hlavy cirkvi a na druhej umelcova zaťatosť - a vyvrcholilo to Michelangelovým vyhlásením, že keby ešte dlhšie ostal v Ríme, musel by vytvoriť

náhrobok pre seba, a nie pre starého pápeža, načo rozzúrený opustil Rím.

Musel sa zadĺžiť, aby zaplatil za kameň a vyplatil robotníkov, a Condivi, jeden z jeho žiakov, hovoril neskôr o „tragédii náhrobku“. Umelec to komentoval takto: „Radšej keby som sa za mladi bol naučil vyrábať zápalky, nebol by som padol do takéhoto zúfalstva.“ Pápež zas soptil, vraj dobre pozná maniere takýchto ľudí, ale keby sa Michelangelo vrátil, nič sa mu nestane a Florenťania mali celkom vážne obavy, že by sa pápež kvôli sochárovi pustil aj do vojny. Michelangelo sa však v tom čase vážne zapodieval myšlienkou na útek do Konstantinopolu, kde by zo sultánovej milosti mohol žiť do konca svojich dní. Roboty bolo dosť, sultán plánoval most cez Zlatý Roh z Konstantinopolu do Pery. Napokon si však vyšli na polcesty v ústrety, pápež a Michelangelo sa stretli v Bologni, ktorú Július II. práve dobyl s päsťsto rytiermi. Jeho Svätosť tam objednala štyri metre vysokú bronzovú sochu, ktorú sa podarilo odliať až na druhý raz, a vieme o nej iba toľko, že ju už o tri roky po svojom návrate vládnuca rodina Bentivogliovcov dala rozbiť. Z pozostatkov odliali delovú hlaveň.

Keď sa Florenťan vrátil do Ríma, pokračoval v práci na náhrobnom monumente, ale pápež Július sa ho pokúšal od toho odviesť. Zo štyridsiatich plánovaných sôch vytvoril Michelangelo jedine Mojžiša, mramor, ktorý uskladňoval za Chrámom sv. Petra, kde aj býval, ukradli, a tu jedného dňa prekvapil pápež zúfalého sochára ponukou, aby vymaľoval Sixtínsku kaplnku, stavbu jeho strýka, hanebného Sixta IV., ktorú pred dvadsiatimi piatimi rokmi osobne vysvätil. Michelangelo niežeby chcel, musel.

Už pri skici sa tí dvaja znova pochytili, o Michelangelovej neústupčivosti a tvrdosti svedčí, že pápež napokon stratil nervy a vzdal sa, nechal Florenťana, aby si robil, ako mieni, hlavná vec, že to namaľuje. Michelangelo sa rozhodol pre históriu stvorenia sveta

a predhistóriu - ale akým svojráznym, zvláštnym spôsobom ju podal!

Takto rozmýšľal brat Benno na svojej ceste a vlak medzitým opakoval rytmus kolies: „Lukáš luhá, Lukáš luhá...“

V PONDELOK PO REMINISCERE

V spomenutý deň Jellinek po dlhom, zrelom uvážení vyhľadal pápežského komorníka monsignora Viliama Sticklera a informoval ho o balíku s chúlostivým obsahom, ktorý mu doručil neznámy človek, pravdepodobne ten istý, čo onedlho vnikol do jeho bytu, a vystríhal ho pred ďalším bádaním okolo sixtínskeho nápisu.

Monsignore si mlčky vypočul Jellinekovu správu, potom bez slova siahol po telefóne, vykrútil číslo a povedal: „Eminencia, v prípade Jellinek nastal pozoruhodný obrat. Mali by ste si to osobne vypočuť.“

O chvíľu prišiel kardinál Giuseppe Bellini a Jellinek znova porozprával, ako bez vlastného pričinenia prišiel k papučiam a okuliarom.

„A prečo to neskoré priznanie?“ zaujímal sa Bellini.

„Priznanie je možné len pod ťarchou viny. Tieto predmety - aj keď som k nim prišiel takým záhadným spôsobom - nevyvolali vo mne ozaj nijaký pocit previnenia, pán kardinál. Svedčí o tom aj to, že som balík ani len neodložil, keď monsignore Stickler prišiel na partiu šachu. Keby som bol mal čo len najmenšie tušenie o význame obsahu balíka, bol by som ho predsa hádam len schoval, a nie ho nechal každému na očiach. Nezabudnite na jedno: vtedy, keď pápež Gianpaolo umrel, ja som ešte nebol členom kúrie.“

Kardinál Giuseppe Bellini sa priamo spýtal: „Na ktorej strane stojíte, Vaša Eminencia?“

„Na ktorej strane? Ako mám tomu rozumieť?“

„Iste ste si už všimli, pán kardinál, že kúria nie je jednotná a nie každý je každému naklonený. Pri toľkých ľuďoch rozličnej národnosti a pôvodu je to celkom prirodzené. Ani mi nemusíte na to teraz odpovedať. Chcem povedať len toľko: Smiem vás pokladať za priateľa, však?“

Jellinek prikývol; potom kardinál Bellini pokračoval:

„Pápež Gianpaolo padol za obeť komplotu, nemám o tom najmenšiu pochybnosť, a zmiznutie rozličných predmetov je *iba* jeden dôkaz, verte mi.“

„Poznám tie chýry,“ odvetil Jellinek, „ale musím sa priznať, že som ich doposiaľ bral skepticky. Náhla smrť pápeža dáva príčinu na mnoho špekulácií.“

„A ten čudný balík?“

„To je naozaj na zamyslenie, lebo nesporne sa tají za tým nejaký zámer. Ak vychádzame z toho, že Gianpaola skutočne zavraždili, potom by som musel balík brať ako vyhrážku, a keďže sa vyhrážka minula účinkom, vyslali za mnou ešte aj posla, ktorý ju vyslovil.“ Potom sa Jellinek obrátil ku Sticklerovi: „Aké to boli spisy, čo zmizli, monsignore?“

Bellini skočil Jellinekovi do reči: „Pápežov komorník je zaviazaný mlčaním. Ale nie je tajomstvo, že spis obsahoval mená členov kúrie.“

„Rozumiem,“ odvetil Jellinek.

Bellini sa zamyslel, potom povedal: „Vy ste odvážny muž, Vaša Eminencia. Neviem, ako by som konal na vašom mieste. Myslím, že by som bol skôr Peter než Pavel, a akože je Boh nado mnou, nie je hana byť Petrom.“

S tým sa rozišli. Nie, Jellinek ani po tomto rozhovore nevedel, či môže Bellinimu dôverovať, ani mu nebolo jasné, do ktorej frakcie alebo zoskupenia kúrie Bellini patrí, kto sú jeho priatelia a kto nepriatelia, a rozhodol sa, že aj naďalej bude nedôverčivý voči všetkým a voči každému.

Brat Benno strávil noc po príchode do Ríma v lacnom penzióne na Via Aurelia. Na druhý deň vyhľadal oratórium na Aventíne. Opát Odilo prijal cudzieho rehoľného brata s láskavosťou, ktorou sa kláštor vyznačoval po stáročia, a ponúkol mu, aby počas svojho

pobytu v Ríme nocoval u nich, čo on aj s vďakou prijal - „na pár dní“, ako povedal.

Cudzinec porozprával hostiteľovi, že pozná oratórium z jedného pobytu v Ríme; ale to bolo už dávno, cez vojnu študoval v knižnici oratória.

„Kedy to presne bolo, brat v Kristu?“

„Na sklonku vojny, keď boli Nemci už v Ríme.“

Opát sa preľakol.

„Bol to neslávny koniec,“ pokračoval brat Benno, „radšej na to nemyslieť, ešte v posledných týždňoch ma zastihol povolávací rozkaz; umenie a moje výskumy...“

„A teraz ste sa vrátili, aby ste znova pokračovali vo svojich výskumoch.“

„Áno,“ odvetil brat Benno, „v staršom veku často nadväzujeme na veci, ktoré sme za mladi nedokončili.“

„Svätá pravda,“ povedal opát a dodal, „predpokladám, brat v Kristu, že chcete pracovať v knižnici oratória.“

„Tak je, otec opát.“

„Len mám obavy, že sa knižnica od tých čias veľmi zmenila.“

„To nič. Určite sa tam vyznám.“

V opátovi Odilovi vzbudila nedôveru istota, s akou cudzí brat hovoril. Knižnica v priebehu desaťročí zmení tvár. Odkiaľ by mal cudzinec vedieť, ako to tam dnes vyzerá? Ako môže tak sebaisto tvrdiť, že sa tam vyzná? Ako tak mlčky stúpali hore schodmi do knižnice, opát začal pochybovať, či bolo dobre, že tak pohostinne prijal cudzieho brata.

Keď prišli hore, *scrittori* v knižnici dostali príkaz, aby cudziemu bratovi vychádzali v ústrety, a brat Benno každému podal ruku. Potom ho opát prenechal práci.

Večer, po nočnej modlitbe, sa opát Odilo vybral do odľahlej časti oratória, kde v pivnici rohovej veže bolo uložených množstvo

starých spisov. Lenže opáta nezaujímali tieto spisy, ale kopa debien zo surového dreva. Prepočítal ich a prekontroloval, či sú všetky zamknuté, ničoho sa však nedotkol a opustil pivnicu.

V UTOROK PO REMINISCERE

Neskoro popoludní v hoteli Excelsior, jednom z najvznešenejších rímskych podnikov, ktorého vchod ešte aj dnes strážia lokaji v staromódnych uniformách, stretlo sa sedem pánov v nenápadných sivých oblekoch. Pomedzi plyš a zrkadlá mierili ich kroky do jedného z mnohých salónov, kde bývali konferencie a podobné stretnutia. Nijaký štítok na dverách neprezrádzal, aká je to schôdzka, ale práve z tejto diskrétnosti sa dalo usudzovať, že ide o mimoriadne dôležité stretnutie.

Nenápadní páni boli prezidenti a viceprezidenti Talianskej banky, Continental Illinois National Bank and Trust Company of Chicago, Chase Manhattan New York, Credit Suisse v Ženeve, Hambros Bank v Londýne a Banca Unione v Ríme. Phil Canisius z Istituto per le Opere Religiose, ktorý si naschvál nevzal biely kolár a mal sivý oblek ako ostatní, vyzeral zarazene. Páni požadovali vysvetlenie, reprodukujeme ho tak, ako sa ho neskôr podarilo zrekonštruovať.

„Jediné vysvetlenie, ktoré vám dnes môžem podať," začal Canisius, „je: meno Abulafia je predbežne absolútne nevysvetliteľné!"

„Ach čo!" Jim Blackfoot, viceprezident Chase Manhattan, zlostne zafučal. „Azda nás zaujíma váš bláznivý nápis? Nás zaujíma, čo mienite urobiť, aby prestali vo Vatikáne ďalšie diskusie a tajnostkárstva."

A Urs Brodmann z Credit Suisse poznamenal: „Môj podnik ozaj nemá záujem na tom, aby sa tak či onak zaplietol do senzácie."

„Ale, páni moji!" tíšil ich Canisius. „O tom vôbec nemôže byť reč. Predbežne je celá vec ešte záležitosťou vedcov. Usilujú sa vypátrať význam mena Abulafia, ktoré napísal Michelangelo na strop Sixtínskej kaplnky. Nič viac."

„Povedal by som, že to aj stačí,“ povedal Antonio Adelman z Banca Unione, jeden z najváženejších rímskych bankárov, ktorého slovo malo medzi kolegami veľkú vážnosť. „Nič nie je citlivejšie ako peňažný trh a trh cenných papierov. Isté je, že zaznamenávame prvé poklesy. Robte teda niečo, Canisius, a robte to čo najrýchlejšie a čo najdiskrétnejšie!“

Phil Canisius sa tváril rozpačito. Hoci v zásade zdieľal názor bankárov, pokúšal sa upokojiť atmosféru a vyslovil sa, že keby každé odhalenie nejakého nápisu otriaslo finančný trh, znemožnilo by to akýkoľvek vedecký výskum.

„Opakujem ešte raz,“ odvetil Blackfoot, „tu nejde o nápis, či už pochádza od Michelangela, alebo od Raffaela, či od da Vinciho, alebo čo ja viem od koho, tu ide jedine a výlučne o dôveru v naše bankové styky. Naše spoločné obchody majú tak či tak nádych určitej pikantnosti, to vám nemusím pripomínať, Eminenza Canisius, a dosiaľ bolo IOR zárukou diskrétnosti. Bojím sa, že by sa to mohlo zmeniť, keby celý svet začal pátrať po rozlúštení tohto nápisu.“

Douglas Tenner z Hambros Banks ho doplnil: „Len si spomeňte na náhlu smrť posledného pápeža a v súvislosti s tým na chýry o jeho zavraždení. Trvalo tri roky, kým sa trh z toho spamätal. Nie, Canisius, spoločný záujem nás všetkých je dôvera v stabilitu Vatikánu, a táto čudná aféra neprispieva práve k stabilite. Rozumiete, dúfam, čo mám na mysli.“

„Načo dlhé reči,“ rozčúlil sa Neil Proudman; bol viceprezidentom Continental Illinois a s Canisiom sa poznali dlhé roky. „IOR je číslo jeden, pokiaľ ide o pranie špinavých peňazí, a my všetci, čo sme sa tu zišli, vďačne uložíme, čo vy vyperiete, ale všetci vieme, že je to ilegálny obchod, a keby to vybuchlo, nebolo by to pre našu povesť, aby som tak povedal, práve povznášajúce. Som poverený oznámiť vám, ak sa situácia vo Vatikáne v krátkom

čase neupokojí, naše konzorcium bude, žiaľbohu, nútené prestať s vami obchodovať.“

Ostatní nechceli zájsť až tak ďaleko, ale zaoberali sa podobnými úvahami.

V čase, keď banková prezidenti rokovali v hoteli Excelsior, nachádzal sa Jozef kardinál Jellinek v Tajnom archíve Vatikánu a hľadal stopy vedúce k Abrahámovi Abulafiovi. Bol presvedčený, že sa pod tým menom skrýva viac ako označenie kabalistu a kacíra; lenže akoby hľadal ihlu v kope sena. Jellinek sa dychtivo prehrýzal nespočetnými *bustami*, s planúcimi očami sa prelúskaval rukopismi a cudzia vôňa minulosti ho omámila ako jed. A hoci ho delili stáročia od týchto dokladov a spisov, ľudia, s ktorými sa stretával v pergamenoch, stávali sa prítomnosťou.

Najmä Michelangelo mu bol čoraz bližší, takže sa s ním kardinál chvíľami nahlas zhováral a dával mu odpoveď na rečnícke otázky, ktoré nastoľoval vo svojich listoch. Pomaly si zvykol na drsný tón, na Florenťanove nadávky a kliatby, ktoré chrlil na hlavu pápeža a cirkvi a ktoré ho spočiatku šokovali. Hľadanie kľúča k Abulafiovi sa postupne menilo na dobrodružstvo ako cesta do cudzieho kraja, kde narážame na neznáme miesta a neznámych ľudí. Poniektoré z týchto miest Jellinek dychtivo vyhľadával, strácal však orientáciu a tešil sa, že objavil nové stopy. Niektoré, čo mu prišli do cesty, zďaleka obchádzal, zato s inými sa dlho zapodieval. Skrátka, kardinál prepadol svojej úlohe a nijaká moc na svete, ani len perspektíva najnepríjemnejšieho odhalenia, by nebola mohla pribrzdiť jeho aktivitu; pretože si uvedomoval, že jedine on, ktorý mal prístup k *Riserve*, mohol odhaliť tajomstvo okolo Abulafiu.

Neskoro, mohlo to byť už okolo polnoci, vstúpil kardinál Jellinek do siene Sala di merce a urobil 15. ťah. Potiahol so svojou dámou z e5 na d4. Jellinek bol napätý, čo sa asi teraz stane.

DRUHÝ PÔSTNY TÝŽDEŇ, STREDA

Kardinál Jellinek pozval na druhý deň profesora Parentiho, šéfreštaurátora Bruna Fedrizziho a generálneho riaditeľa vatikánskych budov profesora Pavanetta na miesto činu, aby podali výklad k zobrazeným výjavom v nádeji, že by možno takto mohli prísť záhade na stopu.

Parenti pokrútil hlavou: „Už generácie kunsthistorikov sa pokúšali o takýto výklad, a každý dospel k inému záveru bez toho, že by mal dôkaz na svoje vysvetlenie."

Ďalší štyria vyvrátili hlavy dohora a Jellinek s upreným pohľadom poznamenal: „Potom aj vy máte vlastnú interpretáciu na celé dielo."

„Prirodzene," odvetil Parenti, „ale tak ako u všetkých ostatných, aj môj výklad je len subjektívny."

Kardinál sa priamo spýtal: „Profesor, bol Michelangelo veriaci?" A rýchlo dodal: „Asi prekvapujúca otázka na tomto mieste."

Parenti pozrel na Jellineka: „Pán kardinál, vaša otázka ma prekvapuje menej, ako možno vás prekvapí moja odpoveď, lebo tvrdím: nie, Michelangelo nebol v ponímaní svätej matky cirkvi dobrý kresťan. Nie preto, že nenávidel pápežov. Okrem toho bolo tu asi čosi iné, čo zmenilo jeho život a myslenie, alebo ho odviedlo na inú koľaj."

„Hovorí sa," prišiel mu na pomoc profesor Pavanetto, „že bol prívržencom neoplatonizmu a za mladi mal kontakty s Ficinom!"

„S Ficinom?" skočil im do reči Fedrizzi. „Kto je Ficino?"

Parenti vysvetlil, že Marsilio Ficino bol humanista a filozof, vyučoval na Platónskej akadémii, založenej Mediciovcami, a celé filozofické myslenie odvodzoval od Platóna, odtiaľ aj termín neoplatonizmus.

„Teda kacír?"

Parenti pokrčil plecami: „Ficino bol kňaz, ktorého obžalovali z kacírstva, ale oslobodili ho. Hlásal, že ľudská duša pochádza od Boha a umiera po znovusplynutí so svojou prapodstatou. Pre mnohých cirkevných hodnostárov to bolo vtedy kacírstvo.“

„Ale človek, ktorý tak presne ovláda slová Biblie, nemôže byť kacír,“ poznamenal Pavanetto.

„To je falošný záver,“ odpovedal Parenti. „Dejiny predsa ukázali, že najväčšími nepriateľmi cirkvi boli práve znalci Biblie. Nemusím spomínať mená.“

„Zabudnime teraz na odhalený nápis,“ začal Jellinek, obracajúc sa na Parentiho. „Ako by ste vysvetľovali laikovi Michelangelove nástropné maľby?“

Parenti odpovedal: „Dobre, pokúsim sa potlačiť svoj osobný názor a sústrediť sa najprv na všeobecné fakty. Z korešpondencie medzi umelcom a pápežom vieme, že Michelangelo sa nepoddal želaniam Júlia II. a že pápež napokon dal voľnú ruku Michelangelovi, aby maľoval podľa svojej vôle. Existujú určití veľmi vážni experti, ktorí pochybujú, či Michelangelo Buonarroti sám nesie zodpovednosť za túto ikonografiu, či náhodou nie je v pozadí teologický návrh niekoho neznámeho.“

Jellinek vážne: „A kto by tu prichádzal do úvahy?“

„Na túto otázku dnes nik nemôže dať odpoveď, pán kardinál.“

„A ako by sme si mali predstaviť takýto teologický návrh, pán profesor?“

„Uvediem príklad. Istý britský bádateľ bol toho názoru, že v kompozícii prorokov a Sibýl sa skrýva dvanásť zásad apoštolského Vyznania viery, pretože určité výpovede sa zhodujú s ich učením, ich zjavom alebo ich životom. Na Zachariáša sa vzťahuje: *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem coeli et terrae* - na Joela: *et in Jesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum* - na Izaiáša: *qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine* - na Ezechiela: *passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et*

sepultus descendi ad inferos - na Daniela: *tertia die resurrexit a mortuis* - na Jeremiáša: *aseendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis* - na Jonáša: *inde venturus est iudicare vivos et mortuos* - na delfskú Sibylu: *credo in Spiritum Sanctum* - na eritrejskú: *sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem* - na cumskú: *remissionem peccatorum,* na perzskú: *carnis resurrectionem* - na líbyjskú: *et vitam aeternam.*"

„Trúfalá interpretácia!" poznamenal Jellinek, kým ostatní zamyslene mlčali. „Rozhodne jedna z tých, pomocou ktorých možno dokázať všetko a nič."

Parenti odpovedal: „Skutočne je to tak. Keď analyzujeme text a zobrazenie, odhalíme ohromujúcu zhodu."

„Napríklad?" spýtal sa Fedrizzi.

„U Daniela, ktorý tu predstavuje vzkriesenie, doslova stojí v 12. kapitole: ‚Ty však choď v ústrety koncu a odpočívaj! Potom vstaneš k svojmu údelu na konci dní!' A u Izaiáša, ktorý symbolizuje narodenie Krista, čítame v 9. kapitole: ‚Lebo dieťa sa nám narodilo, syn nám je daný; na jeho pleciach spočinie kniežatstvo.' A Jonáš, ktorý predstavuje Posledný súd, opisuje v 3. kapitole Boží súd na Ninive. Aj u ostatných prorokov nájdeme podobné zhody; čo je však na tejto interpretácii otázne, to sú postavy Sibýl. Povedzme, že ešte na Pýtiu delfskú by sa mohla vzťahovať vševedúcnosť Ducha Svätého, no u ostatných by to vyžadovalo určitú myšlienkovú akrobatiku, ktorú by som u Michelangela nepredpokladal."

Pavanetto s rešpektom: „Vy by ste u Michelangela nepredpokladali takú inteligenciu?"

„Nejde o schopnosť," odpovedal Parenti, „skôr o snahu."

„Či si Michelangelo viackrát nedovolil takéto čudácke fantazírovanie?" spýtal sa Jellinek.

A Parenti odpovedal: „To je pravda. Michelangelo bol všetko iné, len nie triezvy človek; žil vo svojom vlastnom, ťažko pochopiteľnom svete a niet pochybností o tom, že umelec s Bibliou

- presnejšie, so Starým zákonom - nakladal nanajvýš svojsky a zdá sa, aj svojvoľne. Niektorým danostiam pripisuje priveľkú dôležitosť, kým iné celkom ignoruje a vynecháva ich, ako napríklad stavbu babylonskej veže, scénický motív, ktorý sa u iných umelcov stretal s veľkým záujmom.“

„Kainova vražda!“ nadhodil Pavanetto.

„Aj to chýba, hoci je to pre Kaina a jeho kmeň mimoriadne dôležité.“

„Myslím si,“ povedal Jellinek, „že Michelangelov pohľad na Bibliu treba odlíšiť od pohľadu teológa, ak sa vôbec chceme priblížiť k obsahu fresiek. Áno, čím dlhšie sa zapodievam obrazmi, tým väčšmi si uvedomujem, že Michelangelo pristupoval k práci so schválnou naivitou. Ako to vidíte vy, profesor?“

„Ja by som to formuloval takto: Michelangelova interpretácia starozákonného Stvorenia sveta a evanjelia vychádza z ducha, nie z litery. Pozrime si teda Stvorenie sveta,“ Parenti ukázal na prednú časť stropu, „skôr než si Boh na siedmy deň odpočinul, vykonal osem diel Stvorenia. U Michelangela ich je deväť, preňho stvorenie Adama a Evy, o ktorom v Biblii stojí iba: ako muža a ženu ich stvoril, je každé samostatnou udalosťou, a to nie z nejakej maliarskej nevyhnutnosti.

Aj tak namaľoval sedem dní Stvorenia v piatich freskách. Otázniky sa vynárajú už pri pohľade na prvý dej, keď Boh Otec oddelil svetlo od tmy.“

„Dúfam,“ prerušil ho kardinál Jellinek, „že nám podáte vysvetlenie, prečo má Boh Otec ženské poprsie!“

„Prepáčte, prosím, pán kardinál, to nemôžem, a dodnes nejestvuje na to prijateľné vysvetlenie. Zato jasnejšie je druhé vyobrazenie, stvorenie Slnka, Mesiaca a Zeme, hoci aj o tom možno diskutovať. Boh sa valí ako v búrke, ruky široko rozprestreté, pričom Michelangelo vychádza asi z Izaiáša, ktorý zdôrazňuje *bracchium domini,* rameno Pána s jeho priebojnou silou. Zatiaľ čo

sa jeho pravica dotýka slnečného kotúča, zo stvorenia Zeme a rastlín si Florenťan zrejme strúha žarty, veď Boha, ktorého vidieť len v úzadí, necháva lietať okolo Slnka. Ale možno chcel Michelangelo pri tomto odvážnom stvárnení pripomenúť to miesto z Mojžišovej knihy, kde Mojžiš prosí Pána Boha, aby mu zjavil svoju tvár, a Boh mu ukáže len svoj chrbát.“

„*Videbis posteriora mea!*“ zamrmlal Jellinek a ako samozrejmosť pripojil hneď aj citáciu: „Exodus, 33, 23.“

Parenti prikývol a pokračoval: „Učenci sú nejednotní aj pokiaľ ide o deti, ktoré nazerajú zo záhybov Božieho rúcha. Jedni tvrdia, že to má byť predzvesť o Ježišovi a Jánovi, podľa iných sú to anjeli, ako stojí v žalmoch, ktorí chvália jeho diela. Na tretej freske sa Pán Boh vznáša nad vodami, sprevádzaný malými anjelmi. Tá je asi najjasnejšia a jednoznačná. Štvrtá freska zobrazuje stvorenie Adama, to je hádam najznámejší výjav: ako sa Boh dotýka chabého ukazováka človeka ležiaceho na zemi a vlieva doň život. Spod Stvoriteľovej pazuchy už nazerá žena. Existuje však aj iná a dokonca pravdepodobnejšia teória, že tá mladá osoba má byť Sofia, Šalamúnova nevesta.“

Jellinek spamäti odcitoval text: „Česť robí svojmu vznešenému rodu, pretože prebýva s Bohom, a Stvoriteľ našiel v nej zaľúbenie. Lebo je zasvätená do Božej múdrosti a vie si vyvoliť medzi jeho dielami. Ak je však bohatstvo žiaducim vlastníctvom v živote, čo je bohatšie ako múdrosť, majstrovsky zdokonaľujúca vesmír?“

„*Bravo, bravissimo!*“ zatlieskal Pavanetto, „vy, tuším, ovládate Starý zákon naspamäť, pán kardinál!“

Jellinek odmietavo mávol rukou.

„Vidíte,“ znova sa ujal slova Riccardo Parenti, „niektoré Michelangelove obrazy pripúšťajú jednoduchý výklad v prvom pláne, ale takisto majú aj svoje pozadie, a toto sťaží aj objasnenie mena ABULAFIA. Piata freska, stvorenie Evy, mimochodom, potvrdzuje skôr teóriu, podľa ktorej je celkom, celkom iná: ženský

kyprá, s dlhými vlasmi, kým to druhé stvorenie je útlej postavy a zdobia ju krátke vlasy. A čo na tomto obraze osobitne padne do oka: na rozdiel od Písma sa Boh tejto ženy nedotýka a raj, ktorý všetci umelci zobrazujú s bujne kvitnúcou vegetáciou, so stromami obťažkanými ovocím a oživený zvieratmi, vidíme tu ako pustú krajinu; ba aj strom, o ktorý sa opiera spiaci Adam, je iba v polovici odpílený kmeň a človek si kladie otázku, či chcel tým Michelangelo opísať svoj vlastný, bezútešný raj. Svet pri následnom hriešnom páde je pustý a prázdny. Ľudský had na strome poznania vytvára stred obrazu a na rozdiel od Biblie siaha po zakázanom ovocí *aj* Eva, *aj* Adam, a z výšin sa zjaví archanjel v šarlátovom rúchu a mečom vyženie obidvoch z raja. Keď porovnáme Adamovu postavu vo chvíli stvorenia a vo chvíli vyhnania, jasne vynikne Michelangelovo veľké umenie: tam žiarivý, Bohu podobný Adam, tu človečenský a porazený.“

„Existuje vysvetlenie, prečo vynechal Michelangelo Kaina a Ábela?“ zaujímal sa Jellinek.

„Nie,“ odvetil Parenti, „aj tu sa zrejme prejavuje antipatia a sympatia k určitým postavám. Zato Nóach sa vyskytuje až trikrát: ako obetuje, za potopy a v opitosti. Zaujímavé, že Michelangelo pritom nedodržiava ani chronológiu, obetovanie je zobrazené *pred* potopou. Obetovanie vyniká najvernejším detailným zobrazením z celej nástropnej maľby. Vzťahuje sa na tento text: ‚Vtedy Nóach postavil oltár Hospodinu a vzal zo všetkých čistých zvierat, zo všetkých čistých vtákov a obetoval spaľované obete na oltári.' Vidíme Nóacha s pravicou vystretou k nebu, jeho žena sa mu prihovára, v popredí vpravo je chlapec, ktorý zabitému baranovi vyrezal srdce, druhý nesie drevo a tretí rozkladá oheň. Toto sa odohralo nesporne *po* potope, ale u Michelangela prichádza potopa až teraz.“

Fedrizzi, s hlavou vyvrátenou dohora, povedal: „Neviem prečo, ale mne sa zdá táto freska najpôsobivejšia.“

„Určite je najstrhujúcejšia,“ odvetil Parenti, „pretože ukazuje celý rad ľudských osudov.“

„Ináč, veľmi svojvoľne,“ dodal Jellinek.

„Svojvoľne, z akej stránky svojvoľne?“

„Nuž, freska znázorňuje Nóachovu záchranu pred potopou len v pozadí, povedal by som, ako vedľajšiu epizódku. Hlavným motívom fresky je záhuba ľudstva, o ktorej v Písme stojí: ‚Koniec nastal každému telu predo mnou, lebo pre ľudí zem je plná násilia. Vyhubím ich zo zeme.“

„A deviata freska, profesor, čo symbolizuje obraz Nóachovej opitosti?“

„Tu opäť narážame na jedno z Michelangelových tajomstiev. Umelec vychádza z krátkeho textu v deviatej kapitole knihy Genesis, kde sa hovorí, že Nóach prvý pestoval vinič, napil sa vína a obnažil sa vo svojej opitosti. Michelangelo vyzdvihol tento výjav a po ľavej strane znázorňuje Nóacha, ako pracuje vo svojej vinici. V popredí vedľa neho je krčah a čaša na víno, už je opitý, a úplne vpravo ukazuje Chám, otec Kanaánu, na otcovu nahotu, kým synovia Šém a Jáfet s odvrátenými tvárami zakrývajú otca. Možno videl Michelangelo v tejto scéne praobraz omylu, viny a spoluviny ľudí.“

Muži zamyslene sklonili hlavy.

„Pokladáte za možné,“ obrátil sa kardinál Jellinek k Parentimu, „že by sa v Michelangelovom starozákonnom výjave mohol skrývať kľúč k tajuplnému nápisu?“

Profesor sa neponáhľal s odpoveďou, napokon zodvihol hlavu k stropu a povedal: „Či to pokladám za možné?! U Michelangela je možné všetko. No podľa pravdepodobnosti a podľa môjho vlastného inštinktu by sa riešenie malo hľadať skôr u prorokov a Sibýl nielen preto, že piati z nich nesú to zvláštne meno ABULAFIA, ale ich dvanásť podôb na strope je také dominantné, že...“

„Viem, čo chcete povedať,“ skočil mu do reči Pavanetto, „proroci a Sibyly sa zdajú pozorovateľovi významnejšie než starozákonné výjavy, ktoré akoby boli pomedzi len tak roztrúsené.“

Pozornosť všetkých sa upierala na Pavanetta.

„Všimnite si výber prorokov. Michelangelo zobrazuje Izaiáša, Jeremiáša, Ezechiela, Zachariáša, Jonáša, Joela a Daniela, no významnejším, ako Mojžiš, Jozue, Samuel, Natan a Eliáš neprikladá váhu. Je to zarážajúce a človek si kladie otázku, čo ho viedlo k tomuto výberu. Je to číra svojvôľa, či sa skrýva za tým nejaký dôvod?“

„Proroctvo o Mesiášovi!“ zvolal Jellinek. „Oni všetci predpovedali príchod Mesiáša, na rozdiel od ostatných prorokov.“

Parenti sa usmial: „A Jonáš? Platí to aj o Jonášovi?“

Jellinek: „Nie.“

„Vaša teória je teda nesprávna. Ako by ste odôvodnili Jonášovu prítomnosť? Tento špeciálny výber si, myslím, možno vysvetliť jedine tým, že Michelangelo dával prednosť prorockému písmu pred prorockým slovom, že vyberal tých prorokov, čo zanechali vlastné prorocké knihy alebo v týchto knihách vystupujú.“

„A Sibyly?“

„Sibyly sú nepochybne nebiblické postavy, a ich prítomnosť je jednou z najväčších záhad sixtínskeho stropu. Michelangelo sa k tomu nikdy nevyjadril. Mohli by sme povedať, že sú to prorokyne, no zatiaľ čo ony sú preniknuté pozemským duchom, prorokov inšpiruje kozmický duch. To je zrejme ohlas Michelangelovho neoplatónskeho štúdia. Spoloční sú však prorokom a Sibylám detskí prorockí duchovia v pozadí. Vy nám určite môžete povedať citát z Pavla, pán kardinál!“

Jellinek prikývol a začal citovať z Prvého listu apoštola Pavla Korinťanom: „Proroci však nech hovoria dvaja alebo traja a ostatní nech rozsudzujú. Ale ak by inému prítomnému bolo niečo zjavené, prvší nech mlčí. Lebo všetci môžete po jednom prorokovať, aby sa

všetci poučili a všetci povzbudili. Duchovia prorokov poddávajú sa prorokom...“

„Takto píše Pavel. Keď porovnávame dvanásť prorokov a Sibýl, iba Jonáš, Jeremiáš, Daniel a Ezechiel sa vyznačujú atribútmi, podľa ktorých ich menovite poznať. Keby ich Michelangelo nebol označil štítkami s menom, bolo by ich ťažko identifikovať. Zato Jonáša poznáme podľa veľryby a ricínovníka, Jeremiáša podľa zármutku a zúfalstva, ktoré sa vzťahuje na jeho vlastné slová: ‚Nesedával som v kruhu žartujúcich a nejasal som; pre Tvoju ruku sedím osamelý, lebo si ma naplnil svojím hnevom. Prečo musí byť moja bolesť ustavičná a moja rana nevyliečiteľná? Nechce sa zahojiť.' Daniela poznať podľa dvoch kníh. Ako sám hovorí, opisuje pasáže z Jeremiášovej knihy. Ezechiel má na hlave akýsi turban, o ktorom v Písme stojí: ‚Nesmúť a neplač; nech ti nevyjde ani slza. Tíško vzdychaj, nedrž smútok za mŕtvou, turban si zaviaž a sandále si obuj na nohy!...' Ostatní sú stvárnení veľmi voľne čo do zovňajšku i pózy.“

Potom profesor odviedol reč na nahé mužské postavy nad hlavami prorokov a Sibýl, takzvaných ignudov, ktorí vyvolávajú úzkosť u mnohých návštevníkov. Podľa Parentiho sú ignudi anjeli, ako ich opisuje Starý zákon: mužní, bez krídel, mocní a krásni. Ich zmyselnú nahotu čerpal Michelangelo zrejme z tej pasáže Genesis, kde dvaja anjeli prenocujú v Lótovom dome, a sodomských mužov ženie chtivosť za krásnymi mladíkmi. A sú dvaja, takisto ako v Druhej knihe Mojžišovej. Obsah malieb kruhového formátu, zvaných tondi, vysvetľoval Parenti, z ktorých jeden podľahol skaze, je s veľkou pravdepodobnosťou známy. Ide o alegórie Desatora.

Naposledy poukázal Parenti na trojuholníky nad oknami, takzvané lunety. Podľa profesorovho názoru určite predstavovali rodokmeň vyvoleného národa, počínajúc Abrahámom, Izákom a Jakubom až po Jozefa, dovedna štyridsať osôb. A to je v hrubých črtách celý obsah sixtínskeho stropu.

Poslucháči mlčali, všetci boli zamyslení.

„Nad čím rozmýšľate, Eminencia?“ spýtal sa Pavanetto.

„Uvažujem, či Michelangelo Starý zákon - lebo jedine odtiaľ čerpá témy - či Michelangelo Starý zákon falšoval, či ho len svojvoľne interpretoval, alebo aký cieľ sledoval svojím stvárnením.“

„Mne sa po všetkom,“ odvetil Pavanetto, „čo sme tu počuli, natíska celkom iná otázka: Bol Michelangelo taký vynikajúci znalec Biblie, alebo chodil na doučovanie k nejakému teológovi?“

Parenti odvetil: „O tom nič nie je známe.“

„Dojem je klamný,“ prerušil ho Jellinek, „lebo okrem knihy Genesis, ktorú sa každé decko učilo v škole, poznal Michelangelo len proroka Izaiáša, Jeremiáša a Ezechiela, ďalej mu boli známe žalmy, ale z historických kníh ovláda iba niekoľko detailov z kníh Makabejcov. Dovedna je to len zlomok Starého zákona.“

„Podľa mňa,“ povedal Parenti, „zo štýlovej nejednotnosti fresiek možno vyčítať, že Michelangelo až počas práce na nástropnej maľbe intenzívnejšie študoval Bibliu. Okrem toho treba vedieť, že umelec maľoval v opačnej chronológii, že teda začal Nóachovým opilstvom a odtiaľ sa prepracúval dopredu. Už len spôsob stvárnenia Boha Otca hovorí za tento záver. Len si pozrite Pána Boha vo výjave stvorenia Evy, ktorý maľoval prvý, porovnajte ho s Pánom Bohom v stvorení Adama alebo v ďalších výjavoch, a zistíte, že tu stvárnil Boha novým, iným spôsobom. To isté platí aj o prorokoch a Sibylách, niežeby prvé postavy boli menej pekné, ale tie, ktoré namaľoval neskôr, sa vyznačujú viacerými biblickými detailmi, akoby sa Michelangelo bol s nimi čerstvo oboznámil pri čítaní Biblie.“

„A tajomný nápis?“ spýtal sa Jellinek napäto.

Reštaurátor Fedrizzi odpovedal: „Nápis musel byť koncipovaný od samého začiatku, už aj z formálnych dôvodov, kvôli zadeleniu písmen po celej pozdĺžnej strane. Okrem toho, ako som uviedol už

aj na inom fóre, máme istotu, že nápis nie je dodatok z neskorších čias, pretože použitá farba má to isté zloženie ako farba na freskách.“

Jellinek rozpačito sklopil zrak. „Michelangelo mal teda od začiatku úmysel zašifrovať do sixtínskeho stropu nejaké tajomstvo. Chcem povedať, že nápis nevznikol z náhlej zlosti alebo momentálnej nálady.“

„Nie,“ odpovedal Fedrizzi, „môj nález svedčí práve o opaku.“

TAKISTO V STREDU DRUHÉHO PÔSTNEHO TÝŽDŇA

Za mnohé objavy ľudstva nevďačíme ľudskému rozumu, ale obyčajnej náhode, a nebolo to inak ani v tomto prípade, o ktorý sa medzitým začali z najrozmanitejších dôvodov zaujímať tí najrozličnejší ľudia. Stalo sa, že Augustínus referoval opátovi svojho kláštora na Aventíne, aký rozruch vyvolal sixtínsky nápis a aký nesmierny zmätok to bez pričinenia Florenťana spôsobilo v kúrii. „Neviem," povedal nakoniec, „aký zázračný vplyv má Michelangelo na ďalšie generácie, ale odvtedy, čo objavili nápis, ožívajú duchovia minulosti."

Opát, malý holohlavý starec menom Odilo, vypočul slová svojho spolubrata a povedal: „Moja prísaha mi ukladá čestnosť, brat, zverila mi však do opatery aj tento kláštor, a teraz som na pochybách, čomu mám dať prednosť. Ak budem hovoriť pravdu a poviem ti všetko, čo viem, tá pravda bude hrozná, ak budem mlčať proti svojmu svedomiu, poslúžim tomuto kláštoru, možno dokonca aj cirkvi. Ťažké bremeno na mňa doľahlo. Čo mám robiť, brat Augustínus?"

Augustínus nechápal slová svojho predstaveného a bol toho názoru, že každý si musí vybaviť s vlastným svedomím, o čom má hovoriť a čo chce zamlčať.

„Počúvaj, brat," začal opát, „v knižnici tohto kláštora sú uložené dokumenty, ktoré poškvrňujú čistú dušu tejto rehole, ba aj cirkvi. Bojím sa, že by ich mohla strhnúť riava terajšieho bádania, a preto ti teraz poviem pravdu, brat. Poď!"

Augustínus zišiel s opátom po úzkych kamenných schodoch rožnej veže. Chlad, ktorý ich ovanul, bol spočiatku v tej jarnej horúčave príjemný; ale čím hlbšie zostupovali, tým bol vzduch vlhkejší a skľučujúcejší. Keď prišli k úzkym železným dverám s gotickým oblúkom, opát Odilo vytiahol kľúč a odomkol. Dvere

sucho zavŕzgali, bolo zrejmé, že ich dávno nik neotváral. Ľavou rukou nahmatal vypínač a zapálil elektrické osvetlenie, ktoré sa skladalo z holých žiaroviek. Šírili matné svetlo po miestnosti, vyzerala nekonečná, popri stenách boli drevené police a ďalej menšie a väčšie debny s knihami a spismi, jedna cez druhú, v zúfalom neporiadku.

„Nikdy si tu nebol, brat?“ spýtal sa opát a kráčal popredku, popri preborenom regáli s knihami.

„Nie,“ odvetil Augustínus, „ani som nevedel, že táto pivnica existuje. Čo je tu uložené?“

Opát zastal, siahol po jednom foliante, sfúkol hrubú vrstvu prachu z väzby a otvoril ho.

„Pozri!“ a začal čítať. „Na Hromnice Roku Pána tisícšesťsto sedemdesiatsedem vysvätila Confoederatio Oratorii S. Philippi Nerii 89 kňazov a 240 laikov bez prísahy, ktorí dodržiavajú rady evanjelia a venujú sa vede a zbožným dielam dušpastierskym. Treba zaopatriť 329 duší na rok z nasledovných prostriedkov, nadobudnutých z vlastného hospodárstva, z milodarov a z ôsmich prípadov dedičských...“

„To je účtovníctvo kláštora!“ zvolal padre Augustínus.

„Presne tak,“ odpovedal opát, „od roku 1575, keď Filipo Neri založil oratórium, až do konca vojny. Odvtedy sa účtovníctvo archivuje v ďalších miestnostiach.“

Opát Odilo prešiel k hŕbe debien z neotesaných dosák. Vrchnáky boli zaklincované. Odilo vytiahol vreckový nožík a o chvíľku sa mu podarilo nadvihnúť prvý vrchnák.

„Ježišmária!“ vykĺzlo Augustínovi z úst. Bola tam kopa zlatých prútov, šperkov a drahokamov, všetko nahádzané jedno cez druhé, akoby to boli obyčajné pletky z mačacieho zlata. Augustínus sa opatrne spýtal: „Je to všetko pravé?“

„Myslím, že áno, brat,“ odpovedal opát a pustil sa do ďalšej debny. „Debny, ktoré tu vidíš, sú všetky plné takýchto vecí.“

„Ale veď sú to milióny!“

„Stámilióny, brat, toľko miliónov, že s tým nemožno vyjsť na verejnosť, lebo by to kričalo.“ Odilo otvoril druhú debnu, ale Augustínus, ktorý čakal ďalšie klenoty, bol sklamaný: „Osobné doklady, pasy a dokumenty!“

Odilo otrčil Augustínovi sivý pas. Mlčal, a tu padre Augustínus rozoznal hákový kríž na prednej strane. Aj na ostatných dokladoch boli pečiatky s hákovým krížom.

„Čo to má znamenať?“ Augustínus sa prehrabúval v dokladoch. Mohlo ich tam byť niekoľko sto.

„Nikdy si nepočul o Kláštornej trase, brat?“

„Nie, čo je to?“

„Ani tajná organizácia ODESSA ti teda nič nehovorí?“

„ODESSA? Nie, nikdy som to nepočul.“

„Keď sa skončila druhá svetová vojna, celá Európa bola v pohybe. Mnohí, čo ušli pred nacistami do exilu, vrátili sa domov do vlasti a naopak, mnohí národní socialisti sa pokúšali ujsť do cudziny. Ale európske hranice boli zavreté a všade sa pátralo po starých nacistoch. Vtedy vznikla ODESSA - ODESSA je skratka nemeckého názvu organizácie bývalých príslušníkov SS. Títo starí nacisti, keď videli, že tretia ríša je stratená, nazhromaždili peniaze a klenoty a sčasti ich priniesli do iných krajín, odkiaľ mienili potom zdúchnuť. Veľa peňazí plynulo vtedy do pokladníc Vatikánu. Vôbec nechcem tvrdiť, že sa od začiatku vedelo, od koho tie peniaze prichádzajú a na aký účel sú určené, ale keď to v kúrii vyšlo celé najavo, bolo prineskoro, a Vatikán aj ODESSA mali spoločný záujem na tom, aby sa vec udržala v tajnosti. Trik, ktorý si starí nacisti vymysleli, bol geniálny, ale bez súhlasu kúrie by sa nebol dal uskutočniť. Prvé, čo títo ľudia urobili na mieste, kde sa práve zdržiavali, či už v Nemecku, Rakúsku, Francúzsku, alebo Taliansku, bolo, že vstúpili do kláštora. V kláštoroch sa však zdržali len zopár dní, potom odišli zväčša s odporúčajúcim listom od opáta

do iného kláštora, odtiaľ po krátkom čase zas do ďalšieho. Takto postupne zahladili za sebou stopy. Napokon všetci zakotvili...“

„Opravte ma, ak sa mýlim,“ prerušil ho padre Augustínus. „Napokon zakotvili všetci tu, v tomto oratóriu, preoblečení za rehoľníkov.“

„Bolo to presne tak.“

„Panebože. A čo sa s tými ľuďmi stalo?“

„Vatikán im vystavil falošné doklady, legitimoval ich habit, dal im nové mená a nové adresy, po istom časovom odstupe v tom bola aj dávka irónie, lebo to boli adresy biskupských úradov vo Viedni, v Mníchove či Miláne. Čo iné mohol Vatikán robiť? Boli radi, že sa falošní mnísi chceli dostať do zahraničia, väčšinou do Južnej Ameriky, tak sa ich zbavili. Celú akciu riadil istý monsignore Tondini a jeho mladučký adlátus Pio Segoni. Tondini stál na čele Vatikánskeho vysťahovaleckého úradu, neskôr sa to volalo Medzinárodná katolícka vysťahovalecká komisia, Segoni robil sprostredkovateľa medzi stroskotancami, mníchmi a vatikánskymi úradmi a inkasoval za to peniaze a cennosti.“

„Vravíte Pio Segoni, naozaj ste povedali Pio Segoni?“

Opát prikývol. „Preto som ťa priviedol sem dolu. Nik na svete by si nepomyslel, že toto oratórium bolo konečnou stanicou takzvanej Kláštornej trasy a že tu sedel človek, čo preberal od nacistov peniaze a zlato pod kepienkom kresťanskej lásky k blížnemu. Isteže, padre Pio sa osobne neobohatil, aspoň si to nemyslím, ale jeho konanie veru neslúžilo k väčšej sláve Božej.“

Prach a ťažký vzduch sadali mužom na pľúca. Augustínus sa nemohol zhlboka nadýchnuť. „Len si kladiem otázku,“ povedal naveľa, usilujúc sa čo najmenej otvárať ústa, „len si kladiem otázku, prečo ste mi to všetko ukázali.“

„Áno,“ ozval sa opát, „ja som možno jediný, kto vie o pasoch a pokladoch v tejto pivnici, lebo mi to zveril môj predchodca pod pečaťou mlčanlivosti. Som už veľmi starý, Augustínus, a tak ako

som ja musel vziať na seba to bremeno, tak ho odteraz musíš niesť ty. Som si istý, že vieš mlčať, brat v Kristu, a viem aj to, že ty si najbližšie k dokumentom z tých neblahých čias. Všetky sú uložené vo Vatikánskom tajnom archíve, obával som sa, že pri bádaní vo veci sixtínskeho nápisu sám narazíš na to tajomstvo alebo že ťa k nemu privedie niekto z druhej strany. Teraz, keď tajomstvo poznáš, musíš s tým vedomím žiť.“

DRUHÝ PÔSTNY TÝŽDEŇ, PIATOK

Konzílium v piatok druhého pôstneho týždňa sa zapodievalo prevažne pseudoepigrafickou povahou hlavných kabalistických diel a ich styčnými bodmi s katolíckou cirkvou, ale nedospelo k nijakým výsledkom, ktoré by mohli vysvetliť meno Abulafia na strope Sixtínskej kaplnky. K tomuto bodu predložil padre Augustínus dokument z pontifikátu pápeža Mikuláša III., kde stálo, že Abrahámovi Abulafiovi bol pri jeho pobyte vo františkánskom kláštore odňatý tajný spis, hriešny pamflet proti viere. Pátranie po pamflete bolo však bezvýsledné, pravdepodobne ho spálili.

Táto informácia vyvolala medzi členmi konzília veľký rozruch, diskutovali niekoľko hodín, čo asi mohol obsahovať spis židovského mystika, a Mario Lopez, prosekretár Kongregácie pre vierouku, dal na uváženie: keďže sa Michelangelo odvoláva na tento spis, musel v 16. storočí ešte jestvovať a odvtedy asi nebol dôvod zničiť ho, v každom prípade sa meno Abulafia vo vatikánskych análoch viac neobjavilo. Potom konzílium odložili na neurčito, kým nebudú mať nové výsledky.

Večer sa Jellinek a monsignore Stickler po dlhom čase stretli v kardinálovom byte na šachovú partiu; ale jeden i druhý boli akísi roztržití. Hrali automaticky, ťah za ťahom, bez zvyčajnej rafinovanosti a elegancie, zrejme preto, lebo ich myšlienky lietali kdesi inde.

„Cardez!“ povedal Stickler len tak mimochodom a postavil vežu do cesty bielej dáme - presne po deviatich ťahoch - a kardinál sa dal na útek.

„Vidí sa mi,“ ozval sa napokon kardinál, „že obaja myslíme na to isté.“

„Áno,“ odpovedal Stickler, „tak sa zdá.“

„Monsignore,“ Jellinek zaváhal, „vy ste oddaný Bellinimu?“

„Aký oddaný? Som na jeho strane, ak myslíte na to, a mám svoje dôvody.“

Kardinál zdvihol zrak.

„Viete,“ pokračoval Stickler, „Vatikán je štátny útvar v malom, s vládou a stranami, ktoré spolu bojujú a vytvárajú koalície, vyskytujú sa tu mocní i menej mocní, pohodlní i nepohodlní, sympatickí a nesympatickí, ale predovšetkým nebezpeční a neškodní. Bolo by chybou myslieť si, že vo Vatikáne vládne zbožnosť. Slúžil som trom pápežom, viem, o čom hovorím. Od zbožnosti k hriešnemu bludu je len krôčik a príliš ľahko sa zabúda, že kúria sa skladá z ľudí, a nie zo svätcov.“

„Čo s tým má Bellini spoločné?“ zrazu sa spýtal Jellinek.

Monsignore chvíľu mlčal, potom povedal: „Dôverujem vám, pán kardinál, musím vám dôverovať už preto, lebo máme, ako sa zdá, tých istých nepriateľov. Bellini stojí na čele skupiny, ktorá je presvedčená, že Gianpaolo neumrel prirodzenou smrťou, a napriek príkazu z najvyššieho miesta, zo sekretariátu kardinála štátneho tajomníka, dodnes pokračuje v pátraní o tomto prípade. Balík s pápežovými osobnými vecami mal zrejme byť dôraznou vyhrážkou, aby ste prestali pátrať, ale môžeme ho brať aj ako dôkaz, že pri smrti posledného pápeža nebolo všetko s kostolným poriadkom.“

„Poznáte mená tých, čo sa zúčastnili na komplote? Aký záujem mohli mať tí muži na odstránení pápeža?“

Monsignore Viliam Stickler vzal z hry svojho kráľa na znak toho, že pokladá partiu za skončenú, potom pozrel priamo na kardinála a povedal: „Prosím vás o mlčanlivosť, Eminencia, ale keď sme už na jednej lodi, poviem vám, čo viem.“

„Cascone?“ spýtal sa Jellinek.

Monsignore prikývol. „Listina, ktorá po smrti Gianpaola tak záhadne zmizla, obsahovala presné pokyny na reorganizáciu kúrie.

Rozličné funkcie sa mali znova obsadiť, iné zrušiť. Na čele tých, ktorých sa zmeny mali týkať, boli tri mená: kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone, vedúci Istituto per le Opere Religiose Phil Canisius a František Kolletzki, prosekretár Kongregácie pre katolícke školstvo. Povedal by som to takto: keby Gianpaolo nebol na nasledujúcu noc zomrel, dnes by títo traja páni už neboli vo svojich funkciách.“

„Ale možno kardinála štátneho tajomníka len tak jednoducho odvolať?“

„Neexistuje ani zákon, ani predpis, ktorý by to zakazoval, i keď sa to od nepamäti nestalo.“

„Priznám sa, vždy som pokladal Casconeho a Canisia za rivalov.“

„Veď aj sú. V istom zmysle vždy bola medzi nimi rivalita a boli aj cudzí. Cascone je vysokovzdelaný muž, zvyknutý dodávať svojmu statusu lesk; Canisius je pôvodom sedliak a dodnes ostal sedliakom. Pochádza od Chicaga a vždy mal veľké ambície, ale ďalej ako na biskupa v kúrii to nedotiahol a ešte aj biskupská hodnosť je preňho príliš lichotivá. Keď Canisius prevzal IOR, bola to dosť bezvýznamná inštitúcia, ale on so svojím špeciálnym talentom urobil z nej vážený finančný ústav, lebo vždy chcel hrať úlohu vo vysokých finančných kruhoch. Má ňuch na peniaze, predal by do Ameriky aj pápežskú tiaru, keby mu to dovolili. Finančné operácie urobili z neho v kúrii mocného muža, pravdaže, na zlosť kardinála štátneho tajomníka, ktorý sám zosobňuje svetskú moc Vatikánu. Myslím, že tí dvaja sa v hĺbke duše nenávidia, ale zrejme je v ich spoločnom záujme, aby to zachovali v tajnosti. Chápete?“

„Chápem. A preto je Bellini znepriatelený s Casconem, Kolletzkim a Canisiom?“

„Navonok sa to neprejavuje, Eminencia. Lenže Bellini bol v kúrii prvý, kto zapochyboval o prirodzenej smrti Gianpaola a aj to verejne vyslovil. Preto sa Cascone, Kolletzki a Canisius vyhýbajú

kardinálovi Bellinimu. Ale predovšetkým sa vyhýbajú mne. Tušia, že poznám obsah zmiznutej listiny a viem, že mali svoje funkcie uvoľniť. Pre tých troch bolo, myslím, najväčším nešťastím, že si ma Jeho Svätosť opäť zvolila za komorníka.“

„Vie Jeho Svätosť o tejto histórii?“

„Som zaviazaný mlčaním, Eminencia, aj voči vám.“

„Nemusíte odpovedať, monsignore, viem si to domyslieť.“

DEŇ PO TRETEJ PÔSTNEJ NEDELI OCULI

Na druhý deň po Oculi objavil kardinál Jellinek vo Vatikánskom tajnom archíve čosi strašné.

Z nevysvetliteľnej príčiny si už netrúfol vstúpiť do tých zákutí archívu, kde pred troma týždňami stretol onoho tajomného návštevníka, hoci odvtedy mu vŕtala v hlave a znepokojovala ho nejasná myšlienka, že tam čosi prehliadol, akýsi kamienok, ktorý nezapadal do mozaiky, ale pri lúštení hádanky by mohol byť rozhodujúci. No posledný rozhovor s monsignorom Sticklerom mu akosi dodal odvahu a povedal si, že tie nohy, ktoré videl v knižnici, boli naozaj nohy nepovolaného návštevníka, a nie nejakého ducha, takisto ako ten hrôzostrašný posol, čo mu priniesol balík s okuliarmi a červenými papučami, nebol nijaká nadprirodzená bytosť, ale pozemský najatý agent. Aj tá halucinácia, ktorú zažil v knižnici, sa mu dodatočne videla skôr ako dôsledok nervového vypätia než zásah nadpozemskej moci.

A tak, kolíšuc medzi racionálnym vysvetlením a iracionálnym strachom, vydal sa tichým, ale pevným krokom do zákutí knižnice.

Prastarý kožený foliant mu najprv padol do oka len preto, lebo vytŕčal z regála, akoby ho ta niekto bol v náhlivosti vrátil. Ale keď ho vzal do rúk teraz pri dennom svetle, zočil na ňom vyrazený zlatými písmenami kde-tu už opraskanými a od staroby stmavnutými ten istý nápis, čo sa mu zjavil v jeho vízii: LIBER HIEREMIAS.

Nebol predsa dôvod uložiť tú knihu do Tajného archívu. Jellinek poznal začiatok takmer naspamäť: „Slová Jeremiáša, syna Chilkuju, z kňazskej rodiny v Anatóte v krajine Benjamín, ktorému zaznelo slovo Hospodinovo za čias júdskeho kráľa Joziáša, syna Amónovho v trinástom roku jeho panovania...“ Ale na jeho úžas bol obsah tejto knihy iný. Pod predsádkou Kniha Jeremiášova sa

nachádzal ďalší list s nápisom Kniha znamenia, bez mena autora. Prvá strana textu bola rozpadnutá, vrch celkom chýbal, ale čo tam stálo, nebolo slovám Jeremiášovým nepodobné, a predsa celkom inakšie. „Riekol som: Tu som," bolo tam napísané, „potom mi ukázal pravú cestu, prebudil ma zo spánku a vnukol mi myšlienku napísať niečo nové. Nikdy som nič podobné nezažil a posilnil som svoju vôľu a trúfol som si prekročiť hranice svojho chápania. Nazývali ma heretikom a neveriacim, lebo som sa rozhodol slúžiť Bohu v pravde, a nie ako tí, čo tápajú v temnotách. Keďže sami klesli až na dno priepasti, boli by ma oni a im podobní radi zaplietli do svetskej márnosti a temných úkladov. Ale Boh nedopustil, aby som si pravú cestu vymenil za nepravú."

Boli to pozoruhodné prorocké slová, ale nie slová proroka Jeremiáša, ktorý o tej istej téme hovorí slovami: „Takto mi zaznelo slovo Hospodinovo: Prv ako som ťa utvoril v živote matky, poznal som ťa, prv než si vyšiel z lona matky, posvätil som ťa, určil som ťa národom za proroka."

Ak už toto vyzeralo nesúvisle, ešte väčšmi vydesil kardinála ďalší objav: Medzi obchytanými a čítaním opotrebovanými stránkami ležal list podpísaný Pio Segoni OSB. Trvalo hodnú chvíľu, kým Jellinek pochopil obsah existencie tohto listu, hoci ho ešte ani neprečítal. Padre Pio! Skutočne, Pio musel byť ten neznámy, ktorého v nedeľu Quinquagesima prekvapil v Tajnom archíve. Zrejme si otvoril rezervným kľúčom, ktorý opatroval ako správca Vatikánskeho tajného archívu. Kardinál bol ohromený.

Prečítal list: „Ktokoľvek objaví stopu práve na tomto mieste, nech vie, že je na stope tajomstva. Ale nech vie aj to - ak je vo viere oddaný svätej matke cirkvi -, že je ešte čas otočiť sa a všetko ďalšie pátranie zastaviť, kým nie je neskoro. Na mňa, Pia Segoniho, uvalil Hospodin Boh neznesiteľné bremeno - žiť s týmto poznaním. Neunesiem ho. Kiež mi Najvyšší odpustí. Pio Segoni OSB."

Jellinek vložil list späť do knihy, zavrel ju a pevne držiac svoj objav, bežal k dverám. „Augustínus!“ zvolal, „poďte sem, rýchlo.“ Augustínus sa vynoril odkiaľsi z archívu. Kardinál bez slova položil kožený zväzok pred Augustína na pult, otvoril ho a podal archivárovi list. Keď ho Augustínus prečítal, povedal šeptom: „Svätá Matka Božia.“

„Našiel som list v tejto knihe,“ povedal Jellinek. „Čo má Pio spoločné so sixtínskym nápisom?“

„Čo hľadá Kniha Jeremiášova v Tajnom archíve?“ odvetil Augustínus, keď letmo pozrel na signatúru.

„Kniha Jeremiášova nemá nič spoločné s Knihou Jeremiášovou, táto čudná kniha má len taký titulný list. Zalistujte si v nej.“

Augustínus to urobil. „Kniha znamenia?“ Padre pozrel na Jellineka.

„Hovorí vám to niečo?“

„Isteže, Eminencia. Kniha znamenia pochádza od Abulafiu. Po hebrejsky to znie *Sefer há-'oth* a bola napísaná roku 1288. Vznikla akiste po jeho nezvyčajnom stretnutí s pápežom Mikulášom III.“

„Mŕtvy padre Pio mal vo vrecku ceduľku so signatúrou pápeža Mikuláša. Videl som ju na vlastné oči.“

„To nám situáciu len komplikuje.“ Augustínus prešiel dlaňou po knihe, potom zachytil stránky ľavým palcom a ukazovákom a rozhrnul ich.

„Ak je to naozaj tá kniha, vidí sa mi celá záležitosť dvojnásobne záhadná. Z tejto Knihy znamenia pravdepodobne jestvuje niekoľko kópií. Aj tento exemplár pokladám len za kópiu. To by sa, pravdaže, dalo zistiť len presným porovnaním jednotlivých vydaní, a neviem, či by nás to naozaj priviedlo ďalej.“

„Ale musí to predsa mať nejaký zmysel, že padre Pio pokladal práve túto knihu za kľúč a prístup k sixtínskemu nápisu!“

„Ale aký? Kde môže byť skryté riešenie?“ Kardinál si zakryl rukami tvár. „Ten Michelangelo bol diabol,“ zasyčal, „diabol!“

„Eminencia,“ váhavo sa ozval Augustínus, „zdá sa, že sme v našom pátraní došli k bodu, z ktorého môžeme pokračovať ďalej, alebo prácu zastaviť. Možno by sme mali poslúchnuť radu nebohého padre Pia a prestať, možno by sme mali v tomto bode nechať celú záležitosť tak a oznámiť, že Florenťan chcel svojím odkazom na kabalistu Abraháma Abulafiu potupiť cirkev, že sa chcel pomstiť za neprávosti, ktorých sa proti nemu dopustili pápeži.“

Tu skočil Jellinek archivárovi do reči: „To by bola nesprávna cesta, brat v Kristu; môžete si byť istý, keby sme zastavili pátranie, hneď by sa toho chopili iní a dovtedy by snorili po skutočnom tajomstve, až by raz vyšla pravda najavo.“

Augustínus prikývol. Spytoval sa sám seba, či by nemal kardinála informovať, čo mu odhalil opát v pivnici oratória. Je v tom azda nejaký priamy súvis? Ale vzápätí zavrhol tú myšlienku, spojenie medzi Michelangelom a nacistami sa mu videlo naozaj absurdné.

„Pochybujete o mojich slovách, padre?“ spýtal sa Jellinek.

„Ó nie, určite nie,“ odvetil Augustínus, „ale zmocňuje sa ma strach, keď si pomyslím na budúcnosť.“

KEDYSI MEDZI NEDEĽOU OCULI A LAETARE

Čas akoby sa bol v knižnici oratória zastavil; nezmenilo sa takmer nič a brat Benno si bol istý, že sa tu ani v budúcnosti nič nezmení. Mal plné ruky práce, vyhľadával v kartotékach signatúry, listoval v knihách a robil si poznámky, napokon ako na isté prešiel k jednému z regálov a zarazil sa.

„Brat v Kristu," zavolal na jedného z knihovníkov, „tu nastala nejaká zmena, tuším tu založili nové oddelenie."

„Neviem o tom," odvetil oslovený, „ja sa aspoň nepamätám na nijaké zmeny v tejto knižnici a som tu už vyše desať rokov."

„Brat," s úsmevom povedal Benno, „ja som tu pracoval pred štyridsiatimi rokmi a vtedy boli na tomto mieste *buste* s materiálom o Michelangelovi. Boli to veľmi zaujímavé dokumenty."

„O Michelangelovi?" Fráter zavolal druhého, ten tretieho, napokon traja mnísi krútili hlavou pred regálom, kde boli uložené iba kázne z osemnásteho storočia. Jeden vytiahol z regála knihu, otvoril ju a prečítal nekonečne dlhý titul: *Theologia Moralis Universa ad mentem praecipuorum Theologorum et Canonistarum per Casus Practicos exposita a Reverendissimo ac Amplissimo D. Leonardo Jansen, Ordinis Praemonstratensis.* Nie, povedal, dokumenty o Michelangelovi na tomto mieste nikdy nevidel.

Ako bolo v kláštore zvykom, v refektári sedel hosť pri večeri vedľa opáta a Odilo sa spýtal, ako postupuje jeho práca, či našiel, čo hľadal.

Benno odpovedal, že sa akosi nevie zorientovať, a hoci dosiaľ má celkom presne v hlave systém kláštornej knižnice, práve to, čo hľadá, už nie je na svojom mieste, ba zdá sa mu, že sa to stratilo.

Hosťove slová vzbudili opátovu zvedavosť. Bude mu cťou, povedal s miernym úklonom, ak môže bádateľovi nejako poslúžiť, ale predsa by rád vedel, čo brat Benno vlastne hľadá.

Brat Benno odpovedal, že vtedy, pri svojom prvom pobyte v Ríme sa zapodieval čiastkovými problémami sixtínskych nástropných fresiek. V tomto kláštore boli uložené dôležité dokumenty z obdobia vzniku malieb.

Opát prekvapene pokrútil hlavou a začudoval sa, že by taký materiál mal byť uložený práve v tomto oratóriu.

Vysvetlenie je jednoduché a jasné, odvetil Benno: Ascanio Condivi, Michelangelov žiak a dôverník, chcel zachrániť početné dokumenty a listy svojho majstra pred zásahom cudzích rúk, a keďže sa priatelil s vtedajším opátom oratória, pokladal za najistejšie uložiť ich tu.

Opát mlčal, zrejme rozmýšľal; po chvíli povedal, že sa mu čosi marí, pred rokmi sa ho akýsi kňaz spytoval na Michelangelove *buste*.

Brat Benno odsunul tanier, pozrel na opáta a vzrušene začal naňho naliehať, aby si spomenul, kto bol ten kňaz a odkiaľ prišiel.

To bolo už dávno, vyhlásil opát Odilo, za čias predposledného, nie, posledného pápeža; vtedy tomu nepripisoval nijaký význam, to je predsa pochopiteľné, ale ak ho pamäť neklame, kňaz povedal, že *buste* potrebujú vo Vatikáne, viac si už nepamätá.

Kým dvaja spolubratia odnášali zo stolov riad, opát Odilo sa váhavo spýtal, či sa brat, teraz, keď nenašiel, čo hľadal, chce vrátiť domov, ale brat Benno ho poprosil, aby mu dovolil ešte niekoľko dní využiť pohostinstvo oratória.

Opát súhlasil, brat Benno však cítil, že tu nie je vítaný a že by sa ho opát najradšej zbavil už dnes.

NA DRUHÝ DEŇ PO LAETARE A NA NASLEDUJÚCE RÁNO

Kardinál Jellinek si opätovne prečítal list: „Eminencia, zmätky v súvislosti so sixtínskym objavom ma nútia oznámiť, že by som Vám možno mohol poslúžiť informáciou. Prosím, zavolajte ma. Antonio Adelman, presidente.“

Čo chce bankár od neho? Čím by mohol prispieť k problému? Lenže v tejto situácii sa kardinál musel chytiť každej slamky. Mal pocit, že prešľapuje na mieste. Zavše sa mu zdalo, že stojí pred múrom hmly, cieľ je blízko, ale nevidí ho. Myšlienky sa mu krútili v kruhu, cítil, že je na stope rozlúšteniu, ale nepostúpil ani o krok. A tá kniha, ktorú tu našiel, bola nesporne fascinujúca, len ako to všetko súvisí s Michelangelom?

Jellinek prikázal tajomníkovi, aby mu objednal auto; chcel ísť do Albanskych vŕškov. Možno to bude stratený čas. Ale nádej žije z trpezlivosti. Tajomník sa vrátil s tým, že kardinál by nemal vyjsť z ofícia predným vchodom, oblieha ho celá svorka novinárov. Kardinál si teda dal pristaviť modrý Fiat k zadnému vchodu - zbytočne, ako sa ukázalo; len čo vykročil z brány, hneď ho obstalo zo dvadsať reportérov. Vykrikovali jeden cez druhého, strkali mu pod nos mikrofóny:

„Prečo Vatikán dosiaľ nevydal k objavu komentár?“

„Kedy nám dovolia nápis fotografovať?“

„Skrýva sa v nápise tajný kód?“

„Čo viedlo Michelangela k takému kroku?“

„Bol Michelangelo nepriateľom cirkvi?“

„Čo bude s freskami?“

„Pokračujú reštaurátorské práce?“

Kardinál sa prebíjal húfom a vyhlásil iba toľko, že nemá čo povedať, že nepodáva nijaký komentár, všetky otázky sú v kompetencii vatikánskej tlačovej kancelárie. Tajomník horko-ťažko

zavrel za Jellinekom dvere a auto sa pohlo. Kardinál ešte počul, ako volajú za ním: „Na všetko prídeme. Nič neutajíte, Eminencia. Ani *specialissimo modo.*“

Dohodli si schôdzku popoludní v Nemi. Malebná obec ležala pri rovnomennom jazere v Albanských vŕškoch a hostinec, ktorý si vyhliadli, sa volal Specchio di Diana. V pokojnej izbietke na prvom poschodí, kde boli vo vitríne uložené hosťovské knihy - zvečnil sa tam ešte aj Johann Volfgang von Goethe -, sa prvý raz stretli dvaja muži, kardinál a bankár. Poznali sa len podľa mena.

Antonio Adelman, prezident rímskej banky Unione, bol dobrý šesťdesiatnik, predčasne ošedivený, s jemnými črtami a inteligentným pohľadom. „Iste ste sa čudovali, Eminencia,“ začal priamo, „že som vás prosil o rozhovor, ale odkedy som sa dozvedel, akým problémom sa zapodievate, ustavične rozmýšľam, či by môj poznatok aspoň trochu neprispel k rozlúšteniu hádanky.“

Čašník v dlhej bielej zástere priniesol víno vo vysokých karafách. „Vo mne nájdete pozorného poslucháča,“ odvetil Jellinek, „možno práve preto, lebo som uvažoval, aká informácia by mohla prísť práve od vás. Počúvam!“

„Eminencia,“ zoširoka začal bankár, „ak náhodou neviete, som žid, a história, s ktorou vás chcem oboznámiť, sa zakladá výlučne na tejto skutočnosti.“

„Ale ako to súvisí s Michelangelom, signore?“

„Nuž, to je dlhá, zamotaná história. Musím byť obšírnejší.“

Pripili si.

„Ako viete, Eminencia, po Mussoliniho páde a po podpísaní prímeria so spojencami obsadili Nemci v septembri v štyridsiatom treťom Rím. Súčasne sa Američania vylodili na juhu pri Salerne a v Ríme panoval strach, najmä medzi židmi, ktorých bolo v meste osemtisíc, čo bude ďalej. Bol som mladý chlapec, zaúčal som sa v otcovej banke. Rodičia sa báli, že rímski židia môžu obísť takisto ako židia v Prahe, preto otec povedal, že keby sa nám podarilo

prežiť prvé tri dni, mali by sme šancu. Večer toho desiateho septembra - nikdy nezabudnem na ten deň - vykradli sme sa otec, matka a ja z nášho bytu, nebadane sme sa dostali do garáže otcovho priateľa, ktorý nebol žid, a ukryli sme sa v starej dodávke. V noci sme striehli na každý krok, na každý šuchot v ustavičnom strachu, že nás objavia. Po troch dňoch som sa prvý raz opovážil vyjsť z nášho úkrytu, poháňal ma hlad a vtedy som sa dozvedel, že nacisti dajú židom pokoj, ale žiadajú za to tonu zlata.“

„Počul som o tom,“ povedal Jellinek. „Vraj zohnali iba polovicu a druhú sa pokúsili vypožičať si od pápeža.“

„Nebolo jednoduché pozháňať toľko zlata, lebo väčšina bohatých židov ušla už predtým. Jeden z našich spoluvercov sa obrátil na spriateleného opáta oratória na Aventíne s prosbou, aby chýbajúce zlato obstaral vo Vatikáne. Pápež bol ochotný zlato požičať. Dvadsiateho ôsmeho septembra sme viacerými súkromnými autami priviezli zlato pred ústredňu gestapa na Via Tasso a odovzdali sme ho. Po splnení tejto požiadavky si rímski židia robili ilúzie, že sú v bezpečí. Bol to však omyl. Začali sa domové prehliadky, nacisti vykradli umelecké pamiatky z našej synagógy a pritom im padol do rúk jediný adresár židovskej obce. O niekoľko dní, bolo to okolo druhej po polnoci, nám ktosi zabúchal na dvere. Sused potichu zavolal: „Idú Nemci s nákladiakom!“ Znova sme ušli do garáže, kde sme už raz našli útočisko. Vydržali sme dva dni, na tretí deň otec vyšiel z úkrytu, chcel priniesť z bytu zopár dôležitých vecí. Nikdy sa nevrátil. Neskôr som počul, že na druhý deň odišiel zo stanice Tiburtina vlak s tisíc židmi smerom do Nemecka.“

Jellinek zarazene mlčal.

„Rím,“ pokračoval Adelman, „je veľké spletité mesto a väčšina členov našej náboženskej obce sa poskrývala v kláštoroch a kostoloch, niektorí našli úkryt dokonca vo Vatikáne. Ja s matkou som to prežil v oratóriu na Aventíne. Teraz sa, Eminencia,

prirodzene, spýtate, čo to všetko má spoločné s tajomným nápisom na strope Sixtínskej kaplnky. Ale tento príbeh nie je bez irónie; práve v tom oratóriu, kam sme sa za vlády nacistov uchýlili my židia, našli po skončení celej tej hrôzy útočisko aj príslušníci SS. Prirodzene, dozvedel som sa to až oveľa neskoršie. Organizácia bývalých príslušníkov SS pod krycím menom ODESSA využívala oratórium na Aventíne ako predmostie na emigráciu svojich členov.“

„Neverím!“ zvolal kardinál Jellinek. „Jednoducho tomu nemôžem uveriť.“

„Viem, znie to neuveriteľne, pán kardinál, ale je to tak. Podujatie sa uskutočnilo so súhlasom najvyšších miest, vedelo sa o ňom dokonca aj vo Vatikáne.“

„Uvedomujete si vôbec, čo hovoríte?“ Jellinek bol rozrušený. „Chcete mi celkom vážne tvrdiť, že katolícka cirkev s vedomím pápeža pomáhala nacistickým zločincom pri úteku do cudziny?“

„Nie z vlastnej iniciatívy, Eminencia, nie dobrovoľne - a týmto prichádzam k veci: vtedy sa povrávalo, že nacisti mali v rukách čosi dôležité proti cirkvi, čosi také hrozné, že cirkvi neostávalo nič iné, len vyhovieť požiadavkám organizácie ODESSA. A v tej súvislosti padlo Michelangelovo meno. Vraj tá vec mala čosi spoločné s Michelangelom.“

Kardinál meravo hľadel na pohár s vínom pred sebou. Chvíľu obaja mlčali, potom sa Jellinek ozval a bolo to nesústredené zajakanie: „Ak vám dobre rozumiem - to by znamenalo - jednoducho si to neviem predstaviť - panebože, ak by ste mali pravdu, to by znamenalo, že nacisti zneužili Michelangela. Bože, Michelangelo je štyristo rokov mŕtvy! Ako mohol byť Michelangelo príčinou vydierania? Aké škody mohol spôsobiť cirkvi?“

„Môže to znamenať presne to,“ odvetil Adelman a pokračoval: „Aby ste rozumeli, Eminencia, o tej záležitosti som sa dozvedel až

po dvadsiatich rokoch, a hoci sa mi to celé zdalo absurdné, vypustil som to z hlavy. Spravil som za minulosťou hrubú čiaru. Nechcel som, aby mi tie nešťastné časy niečo pripomínalo; ale teraz, keď som sa dozvedel o Michelangelovom nápise, zišla mi na um história, ktorú mi po mnohých rokoch porozprával starý opát oratória, a pomyslel som si, že vám možno pomôže dostať sa ďalej. Nerobím to celkom nezištne. Som bankár a obchodujem s vatikánskou bankou, nič si neželám väčšmi ako skoré vyriešenie problému; bankové operácie si totiž vyžadujú pokoj, nepokojné časy sú vždy zlé pre obchody - ak rozumiete, čo tým myslím.“

„Rozumiem,“ povedal kardinál Jellinek ako duchom neprítomný, „nepokojné časy sú zlé pre obchody.“

Po tomto rozhovore kardinál už nebol schopný jasne rozmýšľať, rozlúčil, sa s bankárom a nasadol do svojho tmavomodrého Fiata. „Domov,“ povedal šoférovi a celou cestou nestratil s ním viac ani slovo.

Zmrákalo sa a večné mesto na širej rovine zablikalo vpredu tisícmi svetiel. Jellinek hľadel cez predné sklo do diaľky. Myslel na Piovo varovanie, aby prestali s pátraním, kým je čas, ale vzápätí ho pochytila zlosť na vlastnú zbabelosť a zaťal päsť, až to zabolelo - musí tajomstvo rozlúštiť, chce ho rozlúštiť.

V tom čase sedel padre Augustínus vo Vatikánskom tajnom archíve nad neobyčajnou Knihou Jeremiášovou, v ktorej sa skrývala Abulafiova Kniha znamenia. Skúmal signatúru a krútil hlavou. Signatúra bola podstatne mladšia ako kniha, podľa všetkého ju začlenili do archívu až po druhej svetovej vojne. Ale čo potom hľadala v Tajnom archíve? Augustínus si namáhal oči nad drobným písmom latinského prekladu.

„Ja najnepatrnejší z nepatrných, ja neznámy, prebádal som v svojom srdci cesty duchovných výbojov a našiel som tri spôsoby postupného poznávania: všeobecne známy, filozofický a kabalistický. Po všeobecne známej ceste kráčajú askéti, ktorí

používajú všemožné úskoky, aby zo svojich duší vypudili všetky obrazy známeho sveta. Keď im do duše vstúpi obraz zduchovneného sveta, vystupňuje sa ich predstavivosť natoľko, že môžu prorokovať a upadajú pritom do tranzu.

Filozofický spôsob spočíva v získavaní vedeckých poznatkov, ktoré hľadajú analógiu v prírodných vedách a napokon v teológii, aby sa dostali k jadru. Týmto spôsobom dochádza hľadajúci k poznaniu, že niektoré veci sú naplnené proroctvom, a myslí si, že to pochádza z rozšírenia a prehĺbenia ľudského rozumu. V skutočnosti sú to však písmená, keď sa ich chopí jeho myseľ a fantázia, vplývajú naňho svojím pohybom. Ale ak mi dáte ťažkú otázku, prečo písmená vyslovujeme a hýbeme nimi a pokúšame sa nimi dosiahnuť účinok, tak odpoveď nám dá tretia cesta, ona nás privedie k spiritualizácii, a ja chcem tu rozpovedať, čo som skúsil na tomto poli.“

Augustínus čítal dychtivo. Riadok za riadkom, stranu za stranou hltal očami drobné, ťažko čitateľné písmená a pritom celkom zabudol, po čom vlastne pátra.

„Boh mi je svedok,“ písal Abulafia, „že som už predtým čerpal silu zo židovskej viery a z toho, čo som sa naučil z Tóry a Talmudu. Ale to, čo ma moji učitelia naučili filozofickou cestou, mi nestačilo, až som stretol Božieho muža z radov tých, ktorí sú obdarení poznaním, kabalistu s prastarým poznaním minulosti, povznášajúcim i strašným zároveň, podľa toho, akú vieru doň vkladáme. Naučil ma metóde permutácií a kombinácií písmen aj mystike čísiel a rozkázal mi, aby som pri nej zotrval. A raz mi predložil knihy, ktoré celé pozostávali z nezrozumiteľných kombinácií písmen a z mystických čísiel, iba zasvätený im rozumel a obyčajný smrteľník ich nikdy nepochopí, lebo ani nie sú určené pre takých ľudí. Čoskoro oľutoval svoj skutok, to lákadlo, ktorým ma chcel priviesť do najvyššej extázy, povedal, že to bola od neho pochabosť a hlúposť a vyhýbal sa mi, ako mohol; ale ja,

priťahovaný jeho tisícorakým tajomstvom, bol som mu vo dne v noci za pätami a zistil som, že sa vo mne dejú čudné veci. Ako pes som spával pred jeho prahom, až sa nado mnou zľutoval a dal sa so mnou do hlbokého rozhovoru. Dozvedel som sa, že musím prekonať tri skúšky, kým mi Osvietený bude môcť odovzdať všetky svoje vedomosti. Pohrozil mi, že už skúšky si vyžadujú absolútne mlčanie, akúsi skúšku ohňom, a tak chcem o nich pomlčať. Ale nechcem mlčať o veciach týkajúcich sa pápeža a jeho cirkvi, zaumienil som si obrátiť všetko hore nohami a zvestovať, že Lukáš evanjelista luhá - či s podlým úmyslom, alebo nevedomky, to nemôžem povedať. No chcem tu *expresis verbis* zvestovať, že...“

Augustínus prevrátil stránku, ale pokračovanie chýbalo, dokonca zistil, že nasledujúca strana bola z knihy vytrhnutá. Prelistoval stranu za stranou v nádeji, že nájde tu chýbajúcu, ale keď došiel na koniec, bolo už nepochybné, že ktosi kedysi manipuloval s knihou a odstránil ozajstné tajomstvo, ktoré skrývala.

Padre si prešiel dlaňou po čele a po očiach, ako keby si chcel zotrieť z tváre únavu. Potom vstal a pomaly sa začal prechádzať pred čítacím pultom. Jeho kroky sa ozývali v prázdnom archíve. Ruky podľa mníšskeho zvyku skryté v rukávoch kutne, rekapituloval si prečítaný text, všeličo mu bolo nezrozumiteľné a dlho rozmýšľal o riadkoch, kde stálo, že evanjelista Lukáš luhá. Čo tým chcel Abulafia povedať?

Lukáš bol jeden z prvých kresťanov nežidovského pôvodu, spolupracovník apoštola Pavla, ktorého činy neskôr zvečnil vo svojich Skutkoch apoštolov. Nenapísal ani prvé Evanjelium; napísal ho, ako sa časom zistilo, Marek, jeho správa vznikla okolo roku 60 nášho letopočtu a Lukáš i Matúš z nej čerpali, kým Evanjelium podľa Jána vzniklo posledné a sotva sa časovo zhoduje s ostatnými. Všetky evanjeliá však opisujú, i keď rozličným spôsobom, ten istý príbeh o Ježišovom živote a smrti a o zjavení vzkrieseného Pána.

Načo sa mohol odvolávať Abulafia, keď práve Lukáša nazval luhárom? Z toho bodu sa padre Augustínus nevedel pohnúť.

Padre videl jedinú možnosť, ako sa priblížiť k riešeniu - nájsť druhú Knihu znamenia, v ktorej tá strana nie je vytrhnutá. Ale kde ju nájsť? Vtedy sa knihy vydávali v takých malých nákladoch, že sa často zachoval iba jediný exemplár. Navyše nebolo bežné, aby takúto kabalistickú knihu uložili do cirkevnej knižnice.

Na druhý deň ráno sa Jellinek stretol s padre Augustínom. Kardinál nepriniesol nič nové, zato padre ho prekvapil správou, že rozhodujúca strana chýba. Jedno im však obom nešlo do hlavy - ako to všetko spolu vnútorne súvisí.

„Zavše si myslím," povedal Jellinek, „že sme už blízko k odhaleniu Michelangelovho tajomstva; ale už o chvíľu zas pochybujem, či tej kliatbe dakedy vôbec prídeme na stopu."

NA SVIATOK SV. JOZEFA

Včas ráno vyhľadal brat Benno prázdnu informačnú kanceláriu pre pútnikov vo vatikánskych kolonádach. Chcel sa zhovárať s pápežom. Kňaz za priehradkou ho odkázal na stredu, vtedy býva generálna audiencia, ale pri generálnej audiencii nemožno so Svätým Otcom hovoriť osobne, nie, ani pre duchovných a rehoľníkov neexistuje výnimka.

„Ale ja *musím* hovoriť s Jeho Svätosťou!“ zvolal nahnevaný brat Benno. „Ide o veľmi dôležitú vec.“

„V tom prípade podajte svoju záležitosť písomne!“

„Písomne? To nie je možné,“ odvetil Benno, „o tej veci sa smie dozvedieť iba pápež!“

Kňaz si premeral návštevníka od hlavy po päty, ale skôr ako stihol niečo povedať, vyhlásil Benno: „Ide o ten objav v Sixtínskej kaplnke.“

„To patrí do kompetencie profesora Pavanetta, generálneho riaditeľa vatikánskych budov a múzeí, alebo kardinála Jellineka, on vedie výskum.“

„Počujte,“ začal brat Benno odznova, „musím hovoriť s Jeho Svätosťou, s pápežom, je to nesmierne dôležité. Pred rokmi som bez ťažkostí hovoril s pápežom Gianpaolom, vybavilo sa to jedným telefonátom, a dnes je to taký problém?“

„Zahlásim vás na sekretariáte Kongregácie pre vierouku. Možno vás kardinál Jellinek prijme, môžete mu predniesť svoje želanie.“

„Želanie?“ brat Benno sa trpko zasmial.

Kardinálov tajomník odsunul brata Benna na nasledujúci týždeň. Vraj to je najskorší termín, kedy sa môže s kardinálom Jellinekom zhovárať.

Benno trval na tom, že má dôležité informácie.

„Ach, viete,“ odvetil tajomník, „teraz sa kŕdle kunsthistorikov uchádzajú o prijatie a každý z nich si myslí, že má zaručené riešenie, ale napokon nepovedia nič nové. Väčšina z nich chce svojou teóriou upútať na seba pozornosť, aby sa o nich hovorilo. Nemajte mi za zle moje úprimné slová, brat Benno. A pokiaľ ide o termín - na budúci týždeň - možno.“

Brat Benno sa zdvorilo poďakoval a opustil Sväté ofícium tou istou cestou, ako prišiel.

V PONDELOK PO SMRTNEJ NEDELI IUDICA

V pondelok po nedeli Iudica sa konzílium znova stretlo. Na veľkom oválnom stole ležala Kniha znamenia vo väzbe Knihy Jeremiášovej.

Keď kardinál Jellinek otvoril zasadanie a pomodlil sa o pomoc k Duchu Svätému, zahrnuli ho Eminentissimi a Reverendissimi páni kardináli a biskupi, veľadôstojní monsignori a mnísi otázkami, kde sa našla Kniha znamenia, a kardinál rozpovedal, že si v Tajnom archíve všimol knihu, ktorá ta nepatrí, lebo nepodlieha utajeniu, a bola to Kniha Jeremiášova. Pri bližšom preskúmaní však vyšlo najavo, že z Knihy Jeremiášovej sa zachovala iba väzba a zopár strán a že sa v nej skrýva kniha z pera kabalistu Abulafiu.

Do toho sa ozval hlas kardinála Giuseppeho Belliniho: „Toho Abulafiu, čo je zvečnený na sixtínskych freskách?“

„Je to ten istý Abulafia, ktorého pápež Mikuláš III. rozkázal upáliť.“

„Tak tá kniha sa teda zachovala.“ Prítomní hovorili jeden cez druhého a Pio Luigi Zalba z rehole Služobníkov Panny Márie sa viackrát horlivo prežehnal. Jellinek sa na to všetko bezmocne díval.

„Ako vám to mám vysvetliť,“ začal zoširoka. „Podľa všetkého najdôležitejšia strana z tej knihy zmizla, chýba, niekto ju vytrhol.“

Tu sa kardinál Bellini rozkričal, že podľa neho je to vopred dohodnutá hra, niektorí členovia konzília dávno poznajú rozlúštenie tajomstva, ale aj keby to rozlúštenie bolo strašné a pre vieru škodlivé, aj keby sa muselo pred veriacimi utajiť, členovia tohto konzília majú právo vedieť, čo sa za tým skrýva.

Jellinek prudko: „Ak tým chcete naznačiť, brat v Kristu, že som tú stranu mohol odstrániť *ja*, takéto podozrenie čo najráznejšie odmietam. Ako predsedovi tohto konzília mi na ničom tak nezáleží,

ako na objasnení celej záležitosti. Napokon, aký záujem by som mal na tom, aby sa zatušovalo pravdivé rozlúštenie?“

Kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone napomenul Belliniho, aby sa miernil, a dal na uváženie, či je chýbajúca strana v Knihe znamenia naozaj taká dôležitá, či sa práve v nej skrýva rozlúštenie problému. „Nepredložil nám minule padre Augustínus pergamen, kde stálo, že židovi Abulafiovi bol odňatý tajný spis, pán kardinál? Nie je oveľa pravdepodobnejšie, že Michelangelovo tajomstvo sa týka toho pamfletu? A nie je takisto pravdepodobné, že ten spis bol dávno zničený?“

A kardinál František Kolletzki, prosekretár Kongregácie pre katolícke školstvo, podotkol: „Také knihy, ako je spis židovského mystika, predsa nejestvovali len v jedinom exemplári. Pre človeka, ako je padre Augustínus, by nemal byť problém zaobstarať ďalší exemplár z niektorej knižnice vo svete.“

„Dosiaľ boli všetky pokusy márne,“ odpovedal Augustínus. „Knihu znamenia nemajú nikde archivovanú.“

„Lebo je to židovská kniha! Mali by sme sa informovať v židovských knižniciach!“

Bez ohľadu na túto diskusiu vstal Jozef kardinál Jellinek, vytiahol zo sutany list, zdvihol ho nad hlavu a povedal: „Namiesto chýbajúcej strany v Knihe znamenia som našiel tento list. Pochádza od človeka, ktorého sme všetci poznali, od padre Pia Segoniho, Boh buď milostivý jeho úbohej duši.“

Zrazu nastalo ticho. Všetci upreli zrak na papier v kardinálovej ruke. Pomaly, s krátkou pauzou po každom slove prečítal benediktínovo varovanie, aby sa v tomto bode zastavilo pátranie, kým nie je neskoro.

„Pio vedel všetko, všetko vedel!“ potichu preriekol kardinál Bellini. „Panebože!“

Jellinek dal list kolovať, každý si ho prečítal.

„Mohli by ste nám vysvetliť, čo je napísané v tej Knihe znamenia,“ vyzval Jellineka kardinál štátny tajomník, „aspoň po tú stranu, čo tak záhadne zmizla?“

„Ide predovšetkým o kabalistickú teóriu poznania,“ odpovedal kardinál Jellinek, „a tá nie je dôležitá ani pre svätú matku cirkev, ani pre daný prípad. Ale na konci knihy rozpráva Abulafia o svojom učiteľovi, ktorý ho podrobil trom skúškam, a keď v nich obstál, odovzdal mu zdedené vedomosti. Niektoré z nich sa týkali pápeža a cirkvi a uzatvárali sa tvrdením, že evanjelista Lukáš luhá.“

„Lukáš luhá?“ Kardinál Kolletzki tresol dlaňou po stole.

„Tvrdí Abulafia.“

„Bližšie údaje, nejaký odkaz?“

„Na nasledujúcej strane. A tá strana chýba.“

V konzíliu sa rozhostilo dlhé mlčanie. Napokon sa o slovo prihlásil kardinál štátny tajomník Giuliano Cascone:

„Kto nám vlastne môže povedať, že na chýbajúcej strane sa nachádza rozlúštenie, bratia v Kristu? A keby aj, kto nám môže povedať, že to mal byť Michelangelov poukaz na Abulafiu? Mne sa zdá, že Florenťan vyviedol nejaký fígeľ a my sme mu naň naleteli.“

„A predsa,“ povedal padre Augustínus, „bol ten fígeľ, ako ste sa ráčili vyjadriť, Eminencia, pre padre Pia dosť závažný, aby si vzal život.“

Napokon odložili páni kardináli, biskupi a monsignori ďalšiu schôdzu na neurčito, kým sa nenájde kópia Knihy znamenia.

Neskoro večer sa Cascone a Canisius stretli v rezidencii štátneho tajomníka.

„Ja som to vedel,“ povedal Cascone, „a ty si pochyboval, že ten smiešny nápis nám môže byť nebezpečný. Pátranie bolo pre kúriu vždy osudné. Spomeň si na Gianpaola!“

Canisius sa zmraštil, akoby pri počutí toho mena bol pocítil bolesť.

„Keby sa Gianpaolo nebol štúral v kadejakých tajných listinách,“ znova začal kardinál štátny tajomník, „mohol dodnes žiť. Keby naozaj bolo došlo k tomu trápnemu koncilu, následky mohli byť nepredstaviteľné. Gianpaolo by bol vrhol cirkev do náboženskej krízy. Nie, to je nepredstaviteľné!“

Canisius prikývol. S rukami za chrbtom sa prechádzal pred červeným barokovým kreslom, v ktorom sa usadil Cascone. „Už len téma koncilu,“ povedal, „by bola pre cirkev zhubná. Koncil o základnom článku viery! Nemysliteľné! Šťastie, že už nemohol svoje plány oficiálne zverejniť.“

„Veľké šťastie!“ zopakoval Cascone a s úklonom sa letmo prežehnal.

Canisius zrazu zastal. „Sixtínske konzílium treba čo najrýchlejšie ukončiť,“ povedal, „situácia je podobná ako vtedy s Gianpaolom. Všade sa sliedi. Tento Jellinek sa mi nepozdáva a ten Augustínus dupľom!“

„Keby som bol tušil, čo všetko ten nápis spôsobí, ubezpečujem ťa, že by som tie písmená bol dal zoškrabať.“

„Toho Augustína si nikdy nemal zavolať naspäť!“

Cascone sa rozohnil. „Prepustil som ho, keď som sa dozvedel, že zbiera materiál o všetkých pápežoch, ktorí vládli iba krátko, okrem iných aj o Gianpaolovi. Ale potom do toho prišla samovražda Pia Segoniho - *musel* som ho zavolať späť. Moja averzia voči nemu by len vzbudila podozrenie.“

„V tejto situácii vidím jedinú možnosť: mal by si konzílium *ex officio* rozpustiť. Splnilo svoj účel. Michelangelo sa pomstil tým, že v Sixtínskej kaplnke napísal meno kacíra - toto vysvetlenie musí stačiť. Nespôsobí to ujmu ani cirkvi, ani kúrii.“

Kardinál štátny tajomník sľúbil.

„Dali ste si ma zavolať, otec opát?“

„Áno,“ povedal opát Odilo, pozval spolubrata padre Augustína do svojej súkromnej knižnice a rýchlo zavrel dvere. „Chcem sa s tebou ešte raz pozhovárať.“

„O tých veciach, čo sú uložené v pivnici?“

„Presne tak.“ Opát Odilo prisunul Augustínovi stoličku. „Teraz, keď poznáš súvislosti, musíš sa postarať, aby ich nikto nenašiel. Pátranie okolo Piovej smrti ma čoraz väčšmi znepokojuje, obávam sa, že by nezadržateľne mohlo viesť k odhaleniu nášho tajomstva. Iste si si už všimol, že máme v oratóriu hosťa!“

„Toho nemeckého benediktína? Prečo ste ho prijali?“

„Je to kresťanská povinnosť, brat, prijmeme každého spolubrata, kým máme miesto. To som predsa nevedel, že tu bude sliedil Tvrdí, že hľadá materiál o Michelangelovi. Boh mi je svedok, povedal som mu, že tu v tomto oratóriu sa dnes nenachádza nijaký materiál o Michelangelovi, aj keby tu voľakedy bol býval. Ale mám pocit, že brat Benno mi nedôveruje, tak ako ja nedôverujem jemu. Ty máš dosť vedomostí, môžeš zistiť, či je to naozajstný vedec, alebo sliedi po niečom celkom inom.“

Augustínus prikývol.

Na druhý deň si archivár prisadol po večeri k cudziemu bratovi. Opát Odilo ich podľa dohody nechal samých.

Augustínus sa spýtal, či by hosťovi nemohol pri jeho práci nejako pomôcť.

Brat Benno sa poďakoval za ponuku a vysvetlil ako predtým opátovi, že hľadá aktá s materiálom o Michelangelovi, pred mnohými rokmi ich mal v rukách. Že by sa ten materiál bol dostal do Vatikánskeho tajného archívu?

„Pokiaľ viem, nie,“ potriasol Augustínus hlavou. „Povedzte, brat, čo je v tom materiáli, akým smerom sa vtedy uberal váš výskum?“

Brat Benno sa zhlboka nadýchol: „Aby ste vedeli, brat v Kristu, vtedy som ešte nenosil kutňu, bol som mladý kunsthistorik. Mal som choré oči, v tom čase to ešte nevedeli operovať, takže som nosil silné dioptrické okuliare, a to ma zachránilo pred vojenčinou; s nemeckým štipendiom som tu mohol cez vojnu pracovať a robiť výskum. Upísal som sa Michelangelovi, tomu najzáhadnejšiemu zo všetkých géniov, a v tejto súvislosti som robil výskum sixtínskych fresiek. Verte mi, brat v Kristu, zdržiaval som sa v Sixtínskej kaplnke tak často a s vyvrátenou hlavou som tak dlho pozeral hore, že ma napokon chytal kŕč ako Michelangela, keď maľoval strop. Vtedy sa v knižnici oratória nachádzali Michelangelove listy, nesmierne zaujímavý materiál, ktorý zavše objasňoval význam jeho malieb a jeho stanoviská.“

„Michelangelo krátko pred smrťou spálil všetky svoje listy a kresby. To je v historických kruhoch všeobecne známe, brat.“

„To je pravda, ale nie tak celkom. Michelangelo spálil všetko, čo pokladal za bezvýznamné. Ale zanechal svojmu žiakovi a priateľovi Ascaniovi Condivimu zamknutú železnú truhlicu, údajne bol v nej len jeho testament.“ Brat Benno sa nasilu usmial a potriasol hlavou: „To sa nezhoduje so skutočnosťou, brat Augustínus. Videl som na vlastné oči listy z tej truhlice, nachádzali sa práve tu, v tomto oratóriu, zapodieval sa v nich predovšetkým náboženskými otázkami. Zahĺbil som sa do tých materiálov a urobil som ohromujúce objavy, ktoré som si potvrdil na strope Sixtínskej kaplnky. Panebože, to boli vzrušujúce časy! Vtedy kolovali chýry, že Nemci chcú obsadiť Vatikán, zhabať všetky umelecké poklady a písomnosti a pápeža s kúriou odviezť do bezpečia na sever. Hitler vraj nechcel, aby pápež padol do rúk spojencov a dostal sa tak pod ich vplyv. Pápeža mali doviezť do Nemecka alebo do Lichten-

štajnska. Nacisti už začali zháňať znalcov, ktorí mali naplánovať a zrealizovať transport umeleckých diel, navyše mali okrem taliančiny ovládať aj latinčinu a gréčtinu, a na jednom z tých zoznamov stálo aj moje meno. Keď sa pápež Pius XII. dopočul o tomto pláne, vyhlásil, že Vatikán dobrovoľne neopustí; keby ho nacisti chceli odviesť, tak jedine násilím, a nevydá ani jedno zo svojich umeleckých diel. Vtedy Vatikán už strážilo gestapo a časť mužstva spolu s oddielom SS bola ubytovaná aj tu v oratóriu. Na skrátenie dlhej chvíle som im urobil zopár prednášok a musím povedať, počúvali pozorne. Jedného večera som hovoril o Michelangelovi, porozprával som im o svojich objavoch, o Michelangelovej nenávisti voči pápežom a o jeho kabalistických sklonoch. S nadšením mladého bádateľa som rozprával o podkladoch, ktoré som našiel a ktoré by mohli byť pre cirkev nebezpečné, sľúbil som, že im pri najbližšej prednáške ukážem originály. Už večer som zbadal, že títo muži prejavujú nečakane veľký záujem o moju prácu, a na druhé ráno, ledva sa rozbrieždilo, zobudil ma chlap v uniforme a odovzdal mi povolávací rozkaz. Mal som sa hlásiť doma v Nemecku. Napochytro som sa musel zbaliť, chcel som ešte zájsť do knižnice, ale bola zamknutá a esesácky veliteľ mi nedovolil vojsť, vraj tam nemám čo hľadať. Tak som už nemohol vrátiť ani originál Michelangelovho listu, ktorý som si vzal, aby som si z neho urobil kópiu.“

Padre Augustínus krútil hlavou. „A kedy ste sa rozhodli vstúpiť do kláštora?“ spýtal sa.

„Neprešlo ani pol roka. Zasypalo ma pri leteckom útoku. Po troch dňoch, keď vzduch bol už takmer vydýchaný a pred očami som mal smrť, sľúbil som, že vstúpim do kláštora, ak sa odtiaľ dostanem živý. O niekoľko hodín ma vyslobodili.“

„A teraz?“

„Musím hovoriť s pápežom a vy mi pritom musíte pomôcť!“

„Počujte, brat v Kristu, pápež sa touto témou vôbec nezapodieva. Odmietne vás prijať a diskutovať o nej s vami. Pozhovárajte sa s kardinálom Jellinekom!“

„S kardinálom Jellinekom? Tam ma tiež odsunuli na neskôr.“

„Kardinál Jellinek vedie konzílium, ktoré sa zapodieva týmto problémom. Dôverujem mu a on dôveruje mne. Nebude pre mňa ťažké zorganizovať stretnutie. Vybavím vám to, buďte pripravený.“

VEĽKÝ TÝŽDEŇ, PONDELOK

Kardinál Jellinek prijal brata Benna v svätom ofíciu. Kardinál mal skromnú tmavú sutanu lemovanú purpurom; tvár mal vážnu, čelo mu brázdili dve kolmé hlboké vrásky. Biele vlasy pod červenou čiapočkou mal starostlivo rozdelené pútcom ako nejaký svedomitý úradník. Úzke pery nad rozdvojenou bradou vyzerali neprístupne. Na tejto tvári nebolo vidieť, aké myšlienky hýbu kardinálom. Celý jeho zjav za veľkým starožitným písacím stolom vzbudzoval v nevolanom hosťovi hlbokú úctu.

„Padre Augustínus mi o vás rozprával." Jellinek podal hosťovi ruku. „Musíte pochopiť, že kúria je v tejto veci rezervovaná. Jednak ide o delikátnu záležitosť a jednak si množstvo ľudí myslí, že by nám mohli niečím prispieť. Spočiatku sme si vypočuli všetky argumenty, ale ani jeden jediný nám nepomohol. Preto tá zdržanlivosť, chápete, však."

Brat Benno prikývol. Meravo sedel oproti kardinálovi. „Veľký kameň mi ťaží srdce, dlhé roky cítim, že ma môže rozdrviť. Myslel som, že so svojím poznaním budem môcť žiť v nejakom opustenom kláštore. Myslel som, že mám toľko sily a nikdy nevyzradím svoje tajomstvo nikomu na svete, lebo keby sa raz vyzradilo, prinieslo by len ďalšie a ďalšie nešťastie. Lenže potom som sa dopočul o odhalení v Sixtínskej kaplnke a o výskumoch, ktoré sa robia, a povedal som si: možno môžeš prispieť k tomu, aby škody boli čo najmenšie, ak Michelangelovu hrozbu vysvetlíš správnym osobám. Pokúsil som sa dostať k pápežovi nie preto, aby som sa robil dôležitým, ale preto, aby som mu niečo dôležité povedal."

„Pápež sa touto záležitosťou nezapodieva," prerušil ho Jellinek, „musíte sa teda uspokojiť so mnou. Vediem *ex officio* konzílium, ustanovené na tento účel. Povedzte, brat, vy vážne tvrdíte, že

poznáte význam mena Abulafia, ktoré Florenťan Michelangelo zašifroval vo svojich gigantických freskách?“

Brat Benno otáľal s odpoveďou. V tej chvíli mu prebleskло hlavou tisíc vecí, celý život, ten nešťastný život; potom povedal: „Áno.“

Jellinek vyskočil spoza stola, pristúpil k sediacemu mníchovi, naklonil sa k nemu a preriekol tichým, takmer výhražným hlasom: „Povedzte to ešte raz, brat v Kristu!“

„Áno,“ odvetil brat Benno, „poznám súvislosti a má to svoju príčinu!“

„Hovorte brat, hovorte!“

A potom Benno vyrozprával kardinálovi svoj život, tak ako predtým padre Augustínovi, hovoril o svojom detstve vo veľkoburžoáznej rodine, o očnej chorobe, ktorá ho postihla už v mladosti a prinútila ho nosiť silné dioptrické okuliare. Tak sa stal samotárom a jediné uspokojenie nachádzal v nadpriemerných výkonoch v škole. Áno, matka bola preňho všetkým - otec mu predčasne zomrel -, a keď sa rozhodol venovať umeniu, splnil tým aj matkino želanie. Tak prišiel do Ríma študovať Michelangelov život a dielo a čoskoro narazil na knižnicu v oratóriu na Aventíne, kde sa nachádzali písomnosti z majstrovho dedičstva. Bol medzi nimi aj Michelangelov list Condivimu, spomína sa v ňom Abulafia a Kniha znamenia. Benno tomu sprvu neprikladal význam, ale tá zmienka v ňom predsa len vzbudila zvedavosť, a tak pátral po Knihe znamenia a našiel jeden exemplár v knižnici oratória. Pozná pán kardinál tú knihu?

„Prirodzene,“ odpovedal Jellinek, „len nevidím súvislosť medzi tou knihou a nápisom v Sixtínskej kaplnke.“

„Čítali ste Knihu znamenia?“

„Áno,“ váhavo odpovedal kardinál.

„Celú?“

„Okrem poslednej strany, brat.“

„Ale práve tá je dôležitá! Prečo ste poslednú stranu vynechali?“

„V tomto vydaní chýba. Niekto ju vytrhol.“

Brat Benno pozrel na kardinála: „Eminencia, podľa mňa je na tejto strane ukrytý kľúč k tajomstvu alebo prinajmenšom dôležitá informácia o celom probléme. Pre cirkev sa v nej skrýva trpká pravda.“

„Tak už hovorte, brat, čo je na tej strane?“

„Abulafia píše, že sa od svojho učiteľa dozvedel otrasnú pravdu týkajúcu sa viery a cirkvi a že ju zdokumentoval vo svojej Listine mlčania. Listinu mlčania chcel Abulafia odovzdať pápežovi Mikulášovi III., ale špióni inkvizície oboznámili pápeža s jej obsahom, skôr než došlo k stretnutiu. Pápež Mikuláš pokladal obsah za taký nebezpečný, že urobil všetko, aby sa tej listiny zmocnil. Ale skôr než mohol dať Abulafiu pred bránami mesta zatknúť a zmocniť sa listiny, pápež umrel. Abulafiu však predsa zatkli, odviedli do oratória na Aventíne, tam mu listinu odobrali a tam by sa mala nachádzať dosiaľ. Abulafiu zadržali pod vyhrážkou, že už nikdy nesmie spomenúť obsah tej listiny. Tak to napísal kabalista a ďalej sa v Knihe znamenia sťažuje, že kúria sa skladá z ľudí, pre ktorých je vlastná moc najdôležitejšia na svete. Jeho listina obsahuje dôkaz pre cirkev otrasnej pravdy, ktorá by zmenila sväté zásady a predstavy sveta o cirkvi, dokonca by vyvolala náboženskú reformu; preto ho cirkev umlčala. Odmietla sa konfrontovať s jeho dôkazmi a na večné časy uzamkla tú strašidelnú pravdu; lenže nie z pocitu zodpovednosti k viere či k veriacim, ale z túžby po moci. Cirkev stojí na hlinených nohách, píše Abulafia. Dôkaz sa vraj nachádza v Listine mlčania.“

„Našli ste Listinu mlčania?“

„Áno, našiel som ju spolu s Michelangelovým spisom. Zrejme nik neprikladal tomu rukopisu mimoriadny význam.“

Kardinál sa rozčúlil: „Brat v Kristu, vy narážate na čosi hrozné. Nemohli by ste mi konečne prezradiť, čo stojí v Listine mlčania?“

„Pán kardinál, Listina mlčania je hebrejský rukopis. Viete, ako ťažko sa lúštia takéto rukopisy. Prehrýzol som sa len do polovice, ale aj to, čo som zistil, bolo dosť strašné, aby ma obralo o pokoj duše. Abulafia píše, čo sa dozvedel od svojho učiteľa, že Písmo sväté nie je spoľahlivé a že Evanjelium podľa Lukáša vychádza z nesprávnych predpokladov. Abulafia tvrdí: Lukáš luhá...“

„Lukáš luhá!“ prerušil ho kardinál. „O tom sme už tiež diskutovali. Ale prečo Lukáš? Čo je také mimoriadne na Lukášovi?“

„Ja som sa,“ prehovoril brat Benno skromne, akoby sa ostýchal radiť v otázkach evanjelia kardinálovi a strážcovi vierouky, „celé roky veľa zaoberal touto otázkou. Ako viete, Eminencia, pokiaľ ide o skutky Ježišove, rané evanjeliá sa vo veľkej miere zhodujú. V tomto ohľade vychádzajú z Marka, ktorý opisuje pozemský život Vykupiteľa. Ale udalosti, ktoré opísal on, sa končia pri otvorenom hrobe; posledná časť, ktorá sa týka vzkriesenia a nanebevstúpenia Krista, je neskorší doplnok a vznikol vtedy, keď ostatné evanjeliá boli už napísané.“

„Vy teda myslíte, že Lukáš...“

„Áno, je to Lukáš, ktorý opisuje prvé zjavenie vzkrieseného Krista. A nepamätáte sa, že bol žiakom Pavla, ktorý v Prvom liste Korinťanom, ešte pred Markom, pred evanjeliami, zdržanlivo, ako z druhej ruky, vyznáva vzkrieseného Krista?“

„Poznám to miesto.“ Jellinek sa usmial v spomienkach, ale vrásky na čele sa mu prehĺbili: „„Odovzdal som vám totiž predovšetkým, čo som aj sám prijal, že Kristus umrel pre naše hriechy podľa Písem a bol pochovaný a v tretí deň bol vzkriesený podľa Písem.' Tieto slová pre mňa vždy znamenali veľmi veľa.“

„Je to ten istý list,“ pokračoval brat Benno, „v ktorom sa ďalej hovorí: ‚ale ak Kristus nebol vzkriesený, daromná je vaša viera, ešte vždy ste vo svojich hriechoch; a vtedy zahynuli aj tí, čo umreli v Kristu... Ako totiž všetci umierajú v Adamovi, tak všetci aj ožijú v Kristu.' Často som si kládol otázku, či tí mnohí učenci, ktorí sa

usilovali vyložiť Michelangelove fresky a prebádali na ten účel Starý zákon, nemali radšej skúmať Nový.“

„Myslíte preto, že sa tu dáva do súvislosti starý Adam s tým novým, ktorým je Kristus?“

„Bol som historik umenia - som ním aj doteraz, pretože od toho sa človek nikdy neodpúta. Študoval som fresky v Sixtínskej kaplnke. A stále som hľadal vysvetlenie, prečo dal Florenťan na začiatok svojho diela Nóachovu opitosť a potopu a potom prešiel cez apokalyptický hriech k stvoreniu sveta, ktoré trvalo iba päť dní, aby ten svet ukončil posledným súdom, na ktorom zlostný, sám sebou stvorený Boh hádže ľudí späť do hlbín rieky Styx. Čo iné tu môžeme robiť ako Nóach, povedané slovami apoštola Pavla: ‚Ak mŕtvi nie sú kriesení, tak potom: Jedzme a pime, lebo zajtra umrieme'?“

„Toto je teda tajomstvo Sixtínskej kaplnky? Že Michelangelo popieral vzkriesenie Krista, a tým aj vzkriesenie tela?“ Jellinek znova vstal. Zakrútila sa mu hlava, a to nielen preto, lebo mu naraz bolo jasné, aký logický je tento výklad, koľko dosiaľ neobjasnených vecí sa tým objasní. Nie div, že sa Florenťan tak bál smrti. Lebo keby Kristus ako prvý zosnulý nebol vstal z mŕtvych, tak by nemali nijakú nádej ani ľudia, ktorí prišli po ňom. Potom by základy svätej cirkvi neohrozovala len erózia na niektorých miestach, ale celá stavba by bola vybudovaná na nebezpečnom pohyblivom piesku...

„Heréza!“ Jozef kardinál Jellinek, prefekt Kongregácie pre vierouku, ktorá voľakedy niesla meno Svätej inkvizície, buchol päsťou po stole. „Ale cirkev prekonala už aj iné falošné učenia. Manicheizmus, arianizmus, herézu katarcov. Kto o tom ešte dnes vážne hovorí?“

„Abrahám Abulafia,“ povedal brat Benno zachrípnutým hlasom, „nepovedal, že podľa jeho *mienky* náš Pán Ježiš nevstal z mŕtvych na tretí deň. On mal *dôkaz* o tom, a tento dôkaz sa nachádza v Listine mlčania.“

„A v čom spočíva ten dôkaz?“

„Až ta som sa nedostal,“ priznal sa brat Benno. „Uprostred práce mi doručili povolávací rozkaz a SS, ktorej som deň predtým prednášal, mi zakázala prístup do knižnice.“

„O tejto Listine mlčania som ešte nikdy nepočul,“ povedal Jellinek.

„Ale Michelangelo musel poznať oboje, aj Knihu znamenia, aj Listinu mlčania. Ovládal celý životopis Abraháma Abulafiu. V tomto liste,“ brat Benno vytiahol z vrecka papier, „sa Michelangelo odvoláva na Abulafiu, a to je aj kľúč k sixtínskemu nápisu.“

„Ukážete, brat, čo je to za list?“

„Pri štúdiu som si vzal list so sebou, a nemohol som ho už vrátiť, lebo som narukoval. Po všetky tie roky som list starostlivo opatroval.“

„Dajte to sem!“

„Ale to, čo teraz držíte v rukách, je kópia. Originál som odovzdal pápežovi Gianpaolovi, keď ma už príliš hrýzlo svedomie. Ako vidíte, som starý človek, a nechcel som s tým tajomstvom umrieť. Gianpaolo ma ochotne prijal a ja som mu všetko porozprával, ako som porozprával teraz vám. Pápež bol prekvapený, dokonca veľmi prekvapený. Nechal som mu list a odcestoval som domov. Splnil som svoje poslanie.“

„Ale tento list kúria nepozná!“

„Neviem, či Michelangelov list niečo rozvíril, ale Gianpaolo musel zrejme zareagovať, pretože nik iný ako on nemohol poslať istého muža do oratória na Aventíne. Opát Odilo mi rozprával, že pred rokmi sa istý muž z Vatikánu zaujímal o Michelangelove materiály. Opát sa už presne nepamätal, kedy to bolo; na moje naliehanie si však predsa zrekonštruoval, že to bolo po konkláve, ktoré zvolilo Gianpaola za pápeža, čiže asi v tom čase, keď som ja bol u pápeža. Ale Gianpaola stihla náhla smrť a neviem, či sa

zaviedlo nejaké vyšetrovanie, alebo či sa v ňom pokračovalo. Správy v novinách ma presvedčili, že ešte raz musím prísť sem.“

„Áno,“ povedal Jellinek, „dobre, že ste tu.“ Potom začal čítať drobné, ozdobné písmo:

„Drahý Ascanio. Položil si mi otázku, ja Ti na ňu odpovedám takto: Ubezpečujem Ťa, že mi od narodenia až podnes, či už šlo o maličkosti, alebo o väčšie veci, nikdy nezišlo na um urobiť niečo, čo by bolo proti svätej matke cirkvi. Pre vieru som si vzal na plecia ťažké bremeno, odkedy som z Florencie prišiel do Ríma, a zniesol som viac, ako je povinný zniesť obyčajný kresťan, aby som pápežom skrátil dlhú chvíľu. Sochár si robí svoju povinnosť, usiluje sa vytesať z kameňa podobu, čo sa vynorila umelcovi pred duševným zrakom, a tá sa alebo podarí, alebo nepodarí. Nič viac k tomu nemožno dodať. Naproti tomu maliari - Ty to vieš najlepšie - majú určité osobnosti, najmä tu v Taliansku, kde sa maľuje lepšie než kdekoľvek na svete. Holandské maliarstvo sa vo všeobecnosti pokladá za zbožnejšie ako talianske, pretože holandské vháňa ľuďom slzy do očí, kým naše ich necháva chladných. Holanďania sa totiž pokúšajú nakloniť si zrak tým, že zobrazujú milé a príjemné predmety, ktoré lahodia oku, pritom však nemajú s pravým umením nič spoločné. Najväčšmi vyčítam maliarstvu, že na jedinom obraze nakopí toľko vecí, hoci aj jedna z nich by často vyplnila celé umelecké dielo. Ja som vždy maľoval takto a nemusím sa zato hanbiť, týka sa to najmä Sixtínskej kaplnky, ktorú som maľoval v duchu starého Gréka; lebo naše umenie je umením starého Grécka. Iste súhlasíš so mnou, hoci umenie nenáleží nijakej krajine, ono pochádza z neba. Za Sixtínsku kaplnku sa nemusím hanbiť, aj keď páni kardináli zúria a preklínajú nespútanú slobodu môjho ducha, s ktorou som sa odvážil zobraziť to, čo je konečným cieľom všetkého náboženského cítenia. Vyčítajú mi, že som nenamaľoval anjelov v ich nebeskej nádhere a svätcom som nevtlačil ani stopu pozemskej cudnosti, ba že som vraj z prznenia cudnosti urobil divadlo. Pápeži a

kardináli zašli vo svojej horlivosti tak ďaleko, že im ušlo to najdôležitejšie, čo som votkal do sixtínskeho stropu. Chcem, aby si to Ty vedel, drahý Ascanio, ale ponechaj si to pre seba až do mojej smrti, lebo by ma ukameňovali, keby som povedal pravdu. Nikto z tých, čo sa vzrušujú nad nahotou mojich postáv, si dosiaľ nevšimol vedátorskú horlivosť mojich prísne zaodiatych Sibýl a prorokov, ktorí sa všetci venujú knihám a písmam, a už som si myslel, že si svoje tajomstvo musím odniesť do hrobu, no potom si Ty, milý Ascanio, objavil tých osem písmen a spýtal si sa, čo znamenajú. Tu je moja odpoveď: tých osem písmen, to je moja pomsta. Aj ty si prívržencom kabaly a poznáš jedného z najväčších, Abraháma Abulafiu. A ja som pre všetkých zasvätených zakomponoval tam hore znamenia, ktoré nemôžu prehliadnuť. Pretože Abulafia poznal pravdu, ktorá by otriasla cirkvou. Bol to úprimný, spravodlivý človek, presne ako Savonarola; obidvom pápeži ubližovali, prenasledovali ich ako kacírov, lebo cirkev nie je taká, ako by mala byť. Potlačí každú pravdu, ktorá by pre ňu mohla byť nebezpečná. Tak to bolo s Abulafiom, tak to bolo aj so Savonarolom. Savonarolu upálili, Abulafiovi ulúpili jeho spisy. Dozvedel som sa to od svojich priateľov. Všetko, čo Abulafia dokázal, sa nemilosrdne umlčalo. Pápeži si počínajú ako svetovládcovia a cirkev sa od Abulafiu nezmenila. Vieš, ako sa správali ku mne. Ale ja som sa im tam hore pomstil, ja, Michelangelo Buonarroti. Prídu iní pápeži, a keď sa ich oči uprú v Sixtínskej kaplnke dohora a vzhliadnu k spravodlivému prorokovi Jeremiášovi, najspravodlivejšiemu medzi spravodlivými, potom uvidia, aký je skľúčený a aké zúfalé je jeho mlčanie. Jeremiáš pozná totiž pravdu. Pochopia odkaz, ktorý som ja, Michelangelo, zanechal všetkým zjavne, a predsa utajene. Pretože zvitok pri Jeremiášových nohách hovorí: Lukáš luhá. A raz sa svet dozvie, čo mám na mysli. Michelangelo Buonarroti v Ríme.“

Jellinek mlčal. Brat Benno pozrel na kardinála a zavládla dlhá pauza.

„Diabolská pomsta!“ povedal kardinál Jellinek. „Florenťanova skutočne diabolská pomsta. Ale čo hovorí ten Abulafia? Dôkaz? Pradávne sprisahanie cirkvi proti svetu?“

„Už len tá myšlienka ma dodnes mučí, pán kardinál!“

„Kacírske rečičky! Kde sú *busty*, s ktorými ste vtedy pracovali, kde je Michelangelova pozostalosť a Listina mlčania?“

„Okrem tohto listu som všetko nechal v knižnici oratória. Išiel som za tým, ale nie je tam už ani jeden dokument a knihovník sa nepamätá, že by bol vôbec kedy videl nejakú *bustu* Michelangelo alebo niečo z jeho pozostalosti. A podľa informácie opáta Odila ani posol Vatikánu, ktorý sa o to pred rokmi zaujímal, nič nenašiel a odišiel s prázdnymi rukami.“

„Čudné. Prečo tie veci zmizli? A hlavne, kam sa dostali?“ Kardinál sa zamyslel. Nenašiel v Tajnom archíve doklady súvisiace s Michelangelom? Či si vtedy nekládol otázku, prečo sú tieto listy uložené v *Riserve*? Možno šlo práve o Michelangelovu pozostalosť, ktorú brat Benno vtedy spracúval, hoci - a to znova vzbudilo v ňom pochybnosti - tento Michelangelov list, ktorého kópiu držal v ruke, nikdy nevidel, a takisto ani Listinu mlčania.

Jellinek poprosil brata Benna, aby sa pokúsil rozpamätať, ktoré dokumenty a listy obsahovala Michelangelova pozostalosť.

Je to už dávno, povedal Benno, ale ak sa dobre pamätá, bolo tam zopár tuctov listov, listy *Michelangelovi* a listy *od Michelangela*, čo je už samo osebe dosť zvláštne. Kto si odkladá vlastné listy? No okrem tohto listu boli tam ešte ďalšie listy Condivimu, listy pápežovi, listy otcovi vo Florencii a, prirodzene, listy Vittorii Colonne, jeho platonickej láske.

Keď sa kardinál Jellinek v ten večer vrátil domov do Palazzo Chigi, bol ako zabitý. Ani len Giovanna, ktorú stretol celkom hore na schodoch, nemohla vzbudiť jeho záujem. *„Buona serra, signora,“* povedal, ale myšlienkami bol kdesi celkom inde, a zatvoril za sebou dvere.

V knižnici si osamote znova prečítal Michelangelov list. Jeho obsah doľahol naňho ako ťažké bremeno. Pán Ježiš vraj nevstal z mŕtvych. Nechápal to, zrekapituloval si: Bol tu Michelangelov vlastnoručný nápis a zvláštna zostava na strope Sixtínskej kaplnky; bola tu kópia Michelangelovho listu, ktorého originál dostal do rúk pápež Gianpaolo, ale teraz sa stratil; v inom fascikli sa nachádzala Abulafiova Kniha znamenia, z ktorej chýbala najdôležitejšia strana; a bola tu Michelangelova pozostalosť, ktorú z neznámych príčin uložili do Tajného archívu, a napokon Listina mlčania, ktorej úplný obsah nik nepoznal a nenašla sa ani v Tajnom archíve.

Kardinál nemal vo veci jasno, jeho rozum, inak ostrý ako britva, sa vzpieral vyvodiť z toho patričné závery. Môže všetko toto, čo sa dosiaľ dozvedel, predniesť pred konzíliom kardinálov, biskupov a monsignorov? Nesmie to urobiť. Nebezpečenstvo, hroziace z tejto situácie, bolo priveľké. Preto sa kardinál Jellinek rozhodol, že najprv zasvätí do veci padre Augustína a prediskutuje to s ním.

VEĽKÝ TÝŽDEŇ, UTOROK

V najodľahlejšom kúte vatikánskej knižnice, tam, kde najprenikavejšie cítiť potuchlinu starých kníh a kde sa ťažko dýcha od prachu, stretol Jellinek náhodou padre Augustína. Zreprodukoval mu svoj rozhovor s bratom Bennom a povedal, že *bustu* o Michelangelovi, na ktorej pracoval Benno, našiel v Tajnom archíve. Chýbal len jeden Michelangelov list a neznáma Listina mlčania. Viac Jellinek nepovedal. Augustínus bol ohromený, ohromil ho najmä obsah poslednej stránky z Knihy znamenia, kde je evanjelium označené za lož.

„Počuli ste niekedy o akejsi Listine mlčania?“ spýtal sa kardinál a Augustínus odpovedal: „Nepamätám sa, Eminencia, Ale počkajte!“ Potom zmizol medzi regálmi, listoval v príručkách a katalógoch a vrátil sa späť so správou, že vo Vatikánskom archíve listina pod takýmto názvom nie je známa, a teda ani archivovaná.

Jellinek vytiahol ceduľku a podal ju archivárovi: „Toto je signatúra Michelangelovej pozostalosti. Môžete zistiť, kedy sa sem dostali tieto veci?“

Augustínus stiahol obrvy: „Rozhodne až po druhej svetovej vojne.“

„Potom už chápem, čo sa vtedy stalo!“

„Rozprávajte, Eminencia!“

„Počuli ste dakedy o ODESSE?“

Augustínus zdvihol zrak. „O tej organizácii bývalých nacistov?“

„Presne o tú ide. Mal som po tieto dni rozhovor s Antoniom Adelmanom, prezidentom Banca Unione. V súvislosti s nápisom Abulafia mi povedal jednu, pre cirkev nelichotivú epizódu.“

„Čo viete?“

„Viem, že oratórium na Aventíne po druhej svetovej vojne skrývalo nacistov a vybavovalo ich falošnými papiermi. A to sa dialo so súhlasom Vatikánu.“

Augustínus vytreštil na Jellineka oči. Nevedel, či má mlčať, alebo hovoriť.

„Ale čo to má s Adelmanom, a predovšetkým, čo to má s Michelangelom?“ spýtal sa napokon.

„Adelman je žid. Nacisti mu ublížili, ale prežil v Ríme, kde sa skrýval, lebo nedôveroval tým zločincom. Vynútili si od rímskych židov tonu zlata a šperkov a sľúbili, že sa im nič nestane. Adelman sa neodvážil vyjsť z úkrytu a tejto opatrnosti vďačí za svoj život. Po vojne potom počul, že nacisti čímsi vydierali cirkev, aby sa mohli skrývať v oratóriu. Pritom hralo akúsi rolu meno Michelangelo.“

„Ďalej nemusíte rozprávať, Eminencia, poznám ten príbeh.“

„Vy to poznáte...“

„Opát Odilo mi ho porozprával pod prísahou mlčanlivosti. Dokonca mi ukázal aj zlato!“

„To zlato je ešte tu?“

„Aspoň časť z neho. Neviem.“

Kardinál prikývol a zdvihol ukazovák: „Teraz chápem aj ďalší vývin udalostí. Pri prednáške brata Benna zbystrili pozornosť nacisti. Benno sa zmienil o tom, že v Michelangelovej pozostalosti našiel tajomnú Listinu mlčania, ktorá by mohla cirkvi spôsobiť ťažkú ujmu. Tí páni vtedy už vedeli, že ich čas vypršal, a tu sa im ako na zavolanie vynorilo čosi, čím by mohli cirkev vydierať. Mladému Nemcovi na druhý deň doručili povolávací rozkaz a zmocnili sa spisov, na ktorých práve pracoval. Zrejme dúfali, že Benno zahynie na bojisku a s ním aj všetko, čo vie.“

„Ale brat Benno ostal nažive.“

„Ostal, ale neodvážil sa vyrukovať so svojím tajomstvom, a nacisti zneužili Listinu mlčania a vydierali cirkev. Kláštorná trasa bol geniálny nápad a oratórium na Aventíne sa stalo neodhaliteľnou

a bezpečnou skrýšou, odkiaľ sa nacisti presúvali do cudziny. Cirkev musela hrať s nimi, ak nechcela, aby sa Abulafiova Listina mlčania dostala na verejnosť.“

Jellinek uvažoval. Ak to všetko prebiehalo takto, Vatikán po skončení akcie musel vydieračský materiál dostať späť - vrátane rukopisu Listiny mlčania; lebo z akého iného dôvodu by boli Michelangelovu pozostalosť uložili do *Riservy*? Ale kde je teda Listina mlčania, ktorej skutočný obsah ešte vždy nepoznajú?

„Nechápem ešte jedno,“ povedal Jellinek, „ako to súvisí s padre Piom. Pio našiel Knihu znamenia a musel niečo vedieť alebo aspoň tušiť. Pio musel vytrhnúť poslednú stranu a vložiť namiesto nej svoj list, v ktorom varuje pred ďalším hľadaním. Musel tušiť, že existuje listina, ktorej obsah by mal katastrofálne následky. Inak by to všetko bolo nezmyselné. Ale odkiaľ to padre Pio vedel? A hlavne, prečo spáchal samovraždu? To, čo vedel, nie je ešte dôvod siahnuť si na život.“

Padre Augustínus pokrútil hlavou. On poznal pravú príčinu, aspoň sa domnieval, že ju pozná, keďže mu o nej opát rozprával v podzemí oratória. Má mlčať, alebo má kardinálovi povedať, čo vie? Skôr či neskôr sa aj tak všetko dozvie; lebo Jellinek nebol z tých, čo sa zastavia na polceste.

Augustínus teda porozprával kardinálovi o Vatikánskom vysťahovaleckom úrade, ktorý sa podujal na úlohu prepašovať nacistov ako falošných mníchov predovšetkým do Južnej Ameriky, porozprával mu o onom monsignorovi Tondinim, ktorý bol šéfom úradu, a o jeho adlátusovi Piovi Segonim, ktorý sa neostýchal brať zlato a šperky, zväčša predmety, o ktoré nacisti obrali rímskych židov.

Pio sa v súvislosti s Vatikánskym archívom bál, že ak by ostal v úrade, jeho predchodca môže vyniesť na svetlo božie všeličo, čo by podľa vôle určitých síl malo ostať utajené, a tak ho dostihla vlastná minulosť. Čas zahojí mnoho rán, ale zavše stačí jediná spomienka,

aby sa znova rozjatrili. Padre Pio vedel o celkom inej náloži, ktorá by mohla vybuchnúť pri objavení Michelangelovho závetu a ktorá poznamenala aj jeho nešťastnú minulosť, vedel, akú pohromu by to znamenalo pre cirkev, keby sa tieto veci rozvírili, a najmä keby sa dostali na verejnosť.

Otázka znela: Poznal padre Pio Listinu mlčania? Našiel ju a možno dokonca aj zničil?

VEĽKÝ TÝŽDEŇ, STREDA

Pred obedom sa zišli členovia konzília na mimoriadnu schôdzu. O stretnutie súrne požiadal kardinál štátny tajomník Cascone. Cascone otvoril konferenciu otázkou, či niekto môže predostrieť k prieskumom niečo nové. Odpoveď bola záporná, teraz je na Jellinekovi rozlúštiť hádanku pomocou chýbajúcej strany z Knihy znamenia. Keby sa vedelo, čo napísal Abulafia na tejto strane, až potom by si mohli trúfať robiť ďalšie závery. Čo viedlo Casconeho k tomu, že zvolal konzílium teraz vo Veľkom týždni?

Cascone odvetil, že Veľkonočné sviatky sú pre cirkev sviatkami pokoja, a teda kladie si otázku, či by nemali nechať na pokoji aj túto chúlostivú záležitosť, keďže už dávnejšie po nijakej stránke nepokročili ďalej. Riešenie sa našlo: Michelangelo napísal na strop Sixtínskej kaplnky meno jedného kabalistu; jeho kabalistické sklony boli v podstate už známe, tu sa len znova potvrdili. Má Jellinek nejaké nové informácie?

Jellinek odpovedal záporne, nenašiel nič, čo by presahovalo rámec doterajších poznatkov. Obrátil hore nohami celý archív aj *Riservu*, ale ani tam, ani tu sa nenašla listina, ktorú inkvizícia zhabala Abulafiovi, ani ďalšia zmienka o Abulafiovi. Pátranie v židovských knižniciach dodnes neprinieslo konkrétne výsledky, dosiaľ sa mu nepodarilo objaviť druhý exemplár Knihy znamenia. Vzdal sa už nádeje, že by medzi múrmi Vatikánu našiel ešte čosi, čo by prispelo k objasneniu prípadu. Alebo sa dokumenty časom stratili, alebo ich Pio pred smrťou zničil. Keď si spomenieme na list zosnulého, nie je vylúčená ani tá druhá možnosť. Iba jeden mních mu na základe novinovej správy priniesol Michelangelov list, v ktorom oznamuje svoju pomstu na strope Sixtínskej kaplnky. V liste spomína spis, ktorý vtedy Svätá inkvizícia zhabala. Všetko ostatné páni ctihodného konzília už poznajú.

Cascone dal na uváženie: „Pán kardinál, všetko toto nám nepomôže ani o krok ďalej! Ani nemôže, pretože sme riešenie už našli. Michelangelo, rozzúrený na neobľúbenú prácu a nazlostený na zlé zaobchádzanie zo strany pápeža, ventiloval svoju nevôľu. Aké ďalšie vysvetľovanie? Hádanka je rozlúštená. Čo chceme vedieť o mužovi, ktorého cirkev po stáročia nepokladala za hodného, aby sa ním zapodievala? Pátranie po Abulafiovi môže len uškodiť. Vieme dosť. Michelangelo bol stúpencom kabaly. A práve preto som vás zvolal, páni. Zbytočne márnime čas, každý z nás má na starosti iné, dôležitejšie veci.“

„Ale, pán kardinál štátny tajomník!“ zvolal Parenti. „Mne toto riešenie nestačí! A nie je dostatočné ani pre vedu!“

Cascone skočil Parentimu do reči: „Rokujeme tu o cirkevnom prípade, a nie o vedeckom! Nám to stačí! Preto týmto podávam návrh a naliehavo prosím aj prítomných pánov, aby sa ku mne pridali, rozpusťme konzílium a o záležitosti rokujme ďalej *specialissimo modo.“*

„S tým nikdy a za nijakých okolností nemôžem súhlasiť!“ zvolal Parenti.

„Nájde sa riešenie aj pre vás, profesor. Cirkev je pamätlivá a jej ruka siaha ďaleko! Nezabúdajte na to!“

Aj Jellinek prudko oponoval; momentálne síce nijako rukolapne nepokročil, ale určite je na stope istému riešeniu.

Kardinál štátny tajomník má pravdu, zamiešal sa do reči Canisius a väčšina ostatných súhlasne prikývla. Aj on je za to, že konzílium treba rozpustiť. Všetko ďalšie bádanie by mohlo skôr uškodiť ako prospieť.

Tak sa teda konzílium skončilo, o jeho rozpustení rozhodla väčšina hlasov. Jellineka *ex officio* pozbavili funkcie; uzniesli sa, že všetko, o čom sa tu rokovalo, spadá aj v budúcnosti pod *specialissimo modo.* Parenti má v nasledujúcich týždňoch predložiť

návrh, ako informovať verejnosť, potom sa rozhodnú, čo ďalej s písmenami.

Jellinek opúšťal miestnosť spolu s Bellinim.

„Nebuďte taký nešťastný, pán kardinál.“

„Som sklamaný! Cascone bol vždy odporcom mojich výskumov, od samého začiatku chcel mať radšej rýchle vysvetlenia ako fundované bádanie. Myslel som si, že aspoň vy stojíte na mojej strane. Zrejme som sa vo vás zmýlil. A v Sticklerovi takisto!“

„Musím dať Casconemu za pravdu, naozaj sú tu dôležitejšie veci, s ktorými sa musíme zaoberať. Načo sa hrabať v niečom, čo sa stalo pred stáročiami, keď je v najbližšej minulosti toľko nevyjasnených vecí!“

„Možno. Aj ja som medzitým občas zapochyboval o úspešnosti svojich výskumov. Priveľa stôp zavial čas. Ale som už raz taký, že vždy dovediem svoju prácu do konca; ja sa tak rýchlo nevzdám. Inak by som nebol tu, na tomto mieste. A jednoducho odmietam sa vzdať teraz - možno tesne pred rozuzlením.“

„Často musíme ustúpiť, brat v Kristu,“ poznamenal Bellini. „Život vyžaduje kompromisy. Myslíte, že mne padne práca vždy ľahko? Aj ja musím často preskočiť svoj tieň. Pamätáte sa ešte na náš rozhovor aj so Sticklerom pred niekoľkými týždňami? Stojím si za tým, čo som vám povedal.“

„Tým skôr by som bol od vás očakával, že ma podporíte proti druhému táboru.“

„Ako som už povedal, musíme robiť kompromisy, aby sme prežili. Ozaj - prekvapila vás nečakaná návšteva ešte raz?“

Jellinek pokrútil hlavou. „Doteraz neviem prísť na koreň tej čudnej výstrahe. Prečo som dostal ten balík práve ja?“

„Robím si o vás starosti. Mám podozrenie, pán kardinál, že ste nechtiac padli medzi ozubené kolesá tajnej organizácie, pretože výskumy okolo sixtínskeho nápisu siahajú hlbšie, ako by sa bolo

spočiatku očakávalo. Istá stránka sa bojí ďalekosiahlych prieskumov.“

„Preto teda ten záhadný balík s pápežovými papučami a okuliarmi!“

„Je to tak. Pre nezasväteného ostáva ten balík záhadou. Ale pre toho, kto sa vo svojich výskumoch prepracoval až tak ďaleko, že sa mu odhaľuje pozadie, pre toho je balík jednoznačným varovaním. Žijete v nebezpečenstve, brat, povedal by som, vo veľkom nebezpečenstve!“

Jellinek rozpačito žmolil purpurové gombíky na svojej sutane. Nebol z tých, ktorým ľahko možno nahnať strach, ale teraz sa mu zrazu zrýchlil pulz a lapal vzduch.

„Iste ste počuli,“ začal znova Bellini, „o tajnej organizácii, ktorá má názov P 2. Nuž, táto organizácia nie je ešte zďaleka rozbitá. Cieľom jej členov je rozšíriť svoju moc, vplyv a bohatstvo za hranice Talianska. Ich ruky siahajú až do Južnej Ameriky a jej členov nájdete v najvyšších vládnych kruhoch, medzi prokurátormi, v priemysle a bankách. Už dávno sa pošuškáva, že do tejto tajnej lóže patria aj členovia kúrie, kňazi, biskupi a kardináli. Pokiaľ ide o určitých biskupov a kardinálov,“ Bellini urobil pauzu, „som si celkom istý. Mimochodom, existuje tu aj nepriame spojenie s najvyššími finančnými kruhmi. Peňažné obchody nášho biskupského finančného správcu vo Vatikáne - ide tu o obrovské peňažné obchody a finančné transakcie - sú niekedy dosť problematické a vyžadujú vrcholnú diskrétnosť. Iste ste už počuli okrídlenú vetu, že stačí vstúpiť s kufrom plným peňazí do Vatikánu, a všetky svetské finančné zákony prestávajú platiť! Akýkoľvek rozruch v kúrii alebo okolo nej ohrozuje nerušený priebeh obchodov. Vaše pátranie príliš upútavalo pozornosť na kúriu.“

„Cirkev pokladá už aj účasť v ortodoxnej lóži za dôvod na exkomunikáciu!“

Bellini pokrčil plecami. „To zrejme málokomu prekáža. Ten nešvár sa vo Vatikáne v posledných rokoch veľmi rozšíril. P 2 vydržiava doslova špionážnu službu. Zhromažďuje materiály o dôležitých ľuďoch, usiluje sa vysliediť ich slabiny a využívať ich. Vraj ako vstupné musí každý na seba prezradiť nejaké priťažujúce tajomstvo. Vy ešte nie ste v Ríme dlho, pán kardinál. Možno sledujú aj vás.“

„Telefónna búdka pred mojím domom!“ Jellinek zvýšil hlas. „A Giovanna, tá ženská. Všetko je narafičené!“

„Nerozumiem, brat.“

„Ani nemusíte, kardinál Bellini, ani nemusíte.“

S tým sa aj rozišli a Jellinek ešte dlho rozmýšľal o tomto rozhovore. Teraz mu bolo jasné, čo znamenali tie čudné nočné hovory a návštevníci. Teraz vedel, odkiaľ pramenia Giovannine sympatie; ale aj keď neplatili jeho osobe a sledovala tým celkom iné ciele, tajne dúfal, že aj naďalej bude naňho striehnuť. A s nemravnými myšlienkami sa utiahol do svojej izby.

NA ZELENÝ ŠTVRTOK

V ten večer zašiel Jellinek do Sala di merce pozrieť si stav na šachovnici. Vo dverách nečakane stretol Casconeho, ktorý ho len krátko a trochu neprítomne pozdravil a zrazu akoby mu bolo veľmi naponáhlo.

Jellinek pri osemnástom ťahu skočil so svojím koňom z e4 na c5 a jeho protihráč potiahol vežou z e6 na g6. Biely kôň blokoval teraz spolu s bielou dámou väčšinu čiernych pešiakov na krídle dámy. Jellineka veľmi prekvapil promptný ťah protihráča. Očividne ho zlákal do pasce a bezočivo sa pokúsil dať mu mat. Mal sa Jellinek cítiť porazený? Momentálne mu šťastie neprialo. Konzílium proti jeho vôli rozpustili, a nezískal výhodu ani v šachu. Zamyslene sa zadíval na umelecky zhotovené figúrky, ktorých krása a remeselná dokonalosť ho vždy znova fascinovala. Nie, nestál tak zle, črtalo sa mu východisko.

Na kráľovskom krídle čoskoro môže prejsť do masovej ofenzívy. Na tom by sa hra mala, na tom sa *musí* zásadne zvrtnúť a vo výhode bude on; partnerov neobozretný manéver môže dokonca v konečnom dôsledku rozhodnúť o výsledku hry v jeho prospech. Kardinál energicky posunul svoju vežu z e1 na e3. Bol to vôbec Stickler, proti komu tu hral? Útočná hra vonkoncom nezodpovedala mentalite opatrného taktika, proti ktorému bol zvyknutý hrať.

Jellinek zahnal túto myšlienku. Momentálne mal iné problémy. V pátraní po Listine mlčania prešľapoval na mieste. Hoci otvoril stovky fasciklov a preskúmal stovky kníh v nádeji, že objaví listinu pod iným označením, všetko pátranie bolo bezvýsledné.

Keď opúšťal Salu di merce, stretol sa so Sticklerom. Jellinek si nemohol odpustiť poznámku: „Nevyzerá to pre vás najlepšie, brat v Kristu!“

„Ako to myslíte?“ spýtal sa Stickler.

„Vy ste na ťahu, monsignore!“

„Nerozumiem, pán kardinál. O čom hovoríte?“

„O našej partii. Môžete sa spokojne vyjaviť.“

„Ľutujem, ale neviem, o čom hovoríte, Eminencia.“

„Nechcete azda tvrdiť, že vy nie ste ten tajomný muž, proti ktorému hrám už dlhé týždne?“

Jellinek postrčil Sticklera cez vysoké dvere do sály a ukázal na šach.

„A vy si myslíte, že by som...“ povedal Stickler. „To vás musím sklamať, Eminencia. Je to veľmi krásny šach, ale ja som s ním ešte nikdy nehral!“

Jellinek bol ohromený.

„Medzi múrmi Vatikánu je okrem nás dvoch ešte dosť vynikajúcich šachistov. Vezmite si napríklad Canisia.“

Jellinek potriasol hlavou. „Stratégia nepoukazuje naňho, poznám jeho hru.“

„Alebo si vezmite Františka Kolletzkého či kardinála štátneho tajomníka Casconeho, prvotriedny, ale riskantný stratég, ktorý rád podráža nohy svojim odporcom, napokon ako aj v živote, dovoľujem si poznamenať. V šachu sa nedá zatajiť pravá povaha. Všetci, ktorých som spomenul, sú majstrami kráľovskej hry, a keďže pracujú v bezprostrednej blízkosti, majú často príležitosť sem vstúpiť.“

Jellinek sa nadýchol. „Hrám teda dávno proti niekomu, koho nepoznám.“

Stickler pokrčil plecami a Jellinek sa zamyslel. „Vlastne ma to neprekvapuje,“ povedal, „kto tu už pozná svojho ozajstného protivníka.“

„Mne môžete veriť, Eminencia,“ odvetil Stickler, „dokonca si myslím, že mi aj veríte, ale mi *nedôverujete*, a to je rozdiel. Prečo mi nedôverujete?“

„Dôverujem vám, monsignore,“ povedal Jellinek. „Ale toto nie je miesto na dôverný rozhovor. Kde sa môžeme nerušene porozprávať?“

„Poďte,“ povedal Stickler a spoločne sa odobrali do komorníkovho bytu.

Stickler obýval malý apartmán v pápežskom paláci. Oproti prepychu kardinálskych príbytkov pôsobil veľmi skromne. Tmavý nábytok bol starý, ale nie vzácny. Usadili sa na ošúchanú rohovú sedačku a kardinál porozprával, že ho vyhľadal istý brat menom Benno z Kláštora mlčanlivých mníchov. Povedal mu podivuhodné veci, týkajúce sa sixtínskeho nápisu. Veci, ktoré mu nedajú spať.

Stickler poprosil kardinála, aby vysvetlil trochu konkrétnejšie, o čo išlo.

Jellinek povedal, že mu Benno dal kópiu Michelangelovho listu, obsahujúceho narážky na isté materiály, ktoré on, Jellinek, nemôže získať. A vraj sa bojí, že bez týchto materiálov nemožno úplne rozlúštiť hádanku nápisu.

A ako sa dostal Benno ku kópii toho listu?

Jellinek odvetil, že Benno sa venoval v Ríme štúdiu Michelangelovho diela. Vďaka určitým mimoriadnym okolnostiam prišiel k originálu; no tento originál Michelangelovho listu so záhadnými narážkami údajne odovzdal pápežovi Gianpaolovi. Nepamätá sa Stickler na čosi také?

Stickler si viac ráz za sebou opakoval Benno, Benno a napokon povedal, že to meno už niekde počul. Áno, pamätá sa, že na písacom stole Jeho Svätosti videl prastarý list. Gianpaolo sa v tom čase veľa zdržiaval v Tajnom archíve, a Stickler si teda myslel, že aj tento list pochádza odtiaľ. Inak mu nepripisoval nijaký mimoriadny význam. Pokiaľ vyrozumel z Gianpaolových výrokov, pápež - teraz Stickler poprosil kardinála, aby s touto informáciou zaobchádzal *specialissimo modo* - pripravoval nový koncil.

Koncil? Jellinek sa zľakol. Ešte nikdy nepočul o takomto pláne Jána Pavla I.

To ani nemohol, ubezpečil ho Stickler, Gianpaolo sa nedostal k tomu, aby svoje plány zverejnil. Okrem Casconeho a Canisia nik nevedel o jeho plánoch - no a, samozrejme, okrem mojej maličkosti, povedal Stickler a v jeho slovách zaznela istá hrdosť. No Cascone a Canisius boli zarytými odporcami tohto plánu. Často počul, ako presviedčali pápeža, že jeho plán je škodlivý pre cirkev; dokonca sa vraj opovážili aj protirečiť Gianpaolovi a neraz dochádzalo k prudkým konfliktom. Spoza zatvorených dverí častejšie začul rozčúlené hlasy a vzájomné obviňovanie, Gianpaolo bol však neoblomný a trval na tom, že musí koncil zvolať. Ale deň predtým, ako mienil pápež svoje plány oficiálne zverejniť, umrel za pamätných okolností, veď Jellinek ich pozná.

Jellinek prejavil počudovanie, že sa pápežov nástupca nikdy nezaoberal plánom koncilu, Stickler však odpovedal, že to nebolo možné už aj preto, lebo všetky podklady a poznámky zmizli. On, Stickler, môže vraj s určitosťou povedať, že sa Gianpaolo večer pred smrťou ešte zapodieval touto vecou. Chcel zrekonštruovať kúriu, aby mal voľné ruky.

Myslí si, že tie podklady niekto ukradol?

„Áno, myslím si to," odpovedal Stickler. Mníška, ktorá ráno našla Gianpaola mŕtveho v posteli, povedala, že držal v ruke viacero hárkov papiera. Ale v oficiálnej správe o pápežovej smrti stálo, že Gianpaolo dokonal pri čítaní knihy a mníšku zaviazali prísnym mlčaním a poslali ju do odľahlého kláštora. Oficiálne, prirodzene, ani on o ničom nevie; ale ako komorník bol informovaný o všetkom, čo pápež robil.

„Mám hrozné podozrenie," vyslovil Jellinek trochu váhavo. „Okrem nás vedeli o pápežových plánoch len dvaja ľudia, dvaja zarytí odporcovia jeho plánov, ktorých pápež chcel pozbaviť úradu a jeho smrť... práve v tomto čase... stratené dokumenty... tu ostáva

jediný záver... že Cascone a Canisius... *musia*... nie, neodvážim sa to vypovedať.“

„Toto podozrenie,“ povedal Stickler, „mám aj ja, chýbajú mi však dôkazy, a preto musím mlčať.“

Jellinek zaodŕhal. „Bellini nedávno spomenul istú tajnú lóžu. Počuli ste o tom?“

„Pravdaže.“

„Povedal, že do tohto ilegálneho spolku patrili aj členovia kúrie. Myslíte, že to nejako súvisí so spomenutými osobami?“

„Dokonca som o tom presvedčený. Existoval zoznam členov lóže a dopočul som sa, že boli na ňom aj mená týchto dvoch. Keď ste začali pátrať, možno im horela pôda pod nohami, a tak vám cez sprostredkovateľov doručili tú výstrahu. Použiť pápežove papuče a okuliare ako donucovací prostriedok, to predsa mohli jedine tí, čo boli zodpovední za ich zmiznutie!“

„Nemôžem tomu uveriť. Čo mi tu hovoríte, je strašné. Ale vráťme sa ku koncilu, monsignore; čo malo byť témou plánovaného koncilu?“

„Šlo o vzkriesenie nášho Pána Ježiša.“

„O zmŕtvychvstanie Krista? A čo listy a materiály, ktoré študoval vtedy Gianpaolo, aj tie zmizli v deň jeho smrti?“

„Nie hneď,“ odvetil Stickler. „Pamätám si to preto, lebo mi, ako pápežskému komorníkovi, pripadla úloha upratať Gianpaolov písací stôl. Našiel som tam niekoľko starých spisov a listov, ako aj hebrejskú ťažko čitateľnú listinu. Pápež presedel celé noci nad týmto papierom a kedykoľvek som vošiel, vždy ho predo mnou zakryl.“

„Aká to mohla byť listina, nevedeli by ste povedať?“

„Ľutujem, Eminencia. Neprikladal som vtedy týmto veciam nijaký význam. Jednoducho sa mi to nezdalo dôležité. Okrem toho Cascone súril, vraj do večera musí byt písací stôl upratený. Všetko

muselo ísť veľmi rýchlo. Preto som posledné spisy, ktoré študoval Gianpaolo, priložil k pozostalosti.“

„A kde sa nachádza pápežova pozostalosť?“

„V archíve, kde sú uložené pozostalosti všetkých pápežov.“

Jellinek vyskočil: „Stickler, to je ono! Preto som nenašiel dokumenty v Tajnom archíve, kam patrili a kde pôvodne aj boli.“

Z BIELEJ SOBOTY NA VEĽKONOČNÚ NEDEĽU

Dokonca ani Veľký piatok so svojimi pašiami o utrpení a smrti nášho Pána nemohol vniesť do duše kardinála Jellineka aspoň štipku vnútorného pokoja. Nájde Listinu mlčania? Znova a znova sa na túto otázku strhával z nočného spánku. Keby len Stickler mal pravdu! Ale musel mať pravdu a jediné logické vysvetlenie bolo toto: ODESSA ako kompenzáciu za akciu Kláštorná trasa vrátila materiály Vatikánu, kde ich uložili do *Riservy*, aby sa nedostali do nepovolaných rúk. A tam by boli dodnes, nedotknuté a zabudnuté, pretože Tajný archív je ako hrob na veci, ktoré nie sú určené pre verejnosť. A keďže meno Abulafia vyradili zo všeobecného archívu, tajomstvo by na večné časy bolo ostalo tajomstvom, keby brat Benno nebol pápeža Gianpaola informoval o svojich štúdiách. Gianpaolo musel vybrať Abulafiove spisy z Tajného archívu a na základe toho pripravoval plán koncilu.

Domine nostrum, čo obsahovala Listina mlčania, keď to donútilo pápeža až k takým ďalekosiahlym krokom? Isté je jedno: preto musel aj umrieť. Vyzeralo to tak, akoby sa tá tajomná listina znova a znova predierala na svetlo. Najprv ležala nepovšimnutá v oratóriu na Aventíne, potom v Tajnom archíve a teraz v pápežovej pozostalosti, a za normálnych okolností by ju nikdy viac neuzrelo ľudské oko. Veď kto by už mal záujem o pozostalosť nejakého pápeža a predovšetkým, kto by mal prístup do tohto oddelenia?

Jellinek nechcel čakať do utorka po Veľkej noci, kým otvoria archív; musel mať istotu hneď, ešte teraz, na Bielu sobotu. Dal si preto zavolať kľučiara, povedal mu, že si musí overiť niečo dôležité, nech mu sluha vydá kľúče a nechá ho osamote. Potom sa pobral k odľahlým dverám Vatikánskeho tajného archívu, do tej miestnosti ešte nikdy nevkročil a jeho napätie sa z kroka na krok stupňovalo. Keď mal zastrčiť kľúč do zámky, na chvíľočku zaváhal.

Čo ho tam asi čaká? Aká strašná pravda sa pred ním odhalí? Rázne otvoril ťažké dvere.

Nepoznal miestnosť a musel si najprv zvyknúť na tmu, ktorú len skúpo rozptyľovali stropné svietidlá z mliečneho skla. Miestnosť mu pripadala ako krypta. Popri stenách kovové kazety a schránky. Razilo tu čímsi nedefinovateľným, nie papierom a kožou ako v *Riserve,* bola to akási nepríjemná potuchlina. Do tejto hrobky odkladali osobné zvršky pápežov. V každej z tých plechových schránok ležalo to najosobnejšie, čo kedysi patrilo niektorému pápežovi, a každá niesla meno: Lev X., Pius XII., Ján XXIII., v chronologickom poriadku. A tu stálo meno Ján Pavol I., na prostom mosadznom pliešku, nie zdobenom ako niektoré iné, prostom, aký bol pápež za svojho života.

Jellinek opatrne vytiahol kazetu - merala pol metra na šírku, na dĺžku raz toľko - a postavil ju na bočný stôl. Potom sa chvíľu díval na hnedastú schránku. Rozuzlenie hádanky bolo teraz na dosah a naraz akoby ho opustila odvaha kazetu otvoriť. No ešte väčší bol strach pred neznámym. Čo ho čaká? Aká pravda sa mu vyjaví? Má vôbec právo prehrabúvať sa v pápežovej pozostalosti? Ak Pán Boh chcel, aby ten spis zakaždým znova zmizol a zapadol do zabudnutia, bolo správne, aby ho on, Jellinek, vytiahol znova na svetlo Božie? Môže si to vziať na zodpovednosť? Môže tu pátrať na vlastnú päsť a nikomu nepovedať ani slovo? Nebolo by jeho povinnosťou zasvätiť členov konzília?

Všetky tieto otázky vírili teraz Jellinekovou hlavou; potom zlomil pečať na jednoduchej zámke. Vnútri ležali utriedené kôpky listov, dokladov a rukopisov a skutočne tu bol aj originál listu, ktorý písal Michelangelo Ascaniovi Condivimu. Roztriasli sa mu ruky, lebo pod ním nahmatal rozstrapkaný, pórovitý pergamen. Len čo ho vytiahol, rozoznal načmárané hebrejské písmená, vekom zažltnuté a vyblednuté, a čítal Listinu mlčania.

Písmo sa ťažko lúštilo. Jellinek napredoval pomaly: „Ja, neznámy a jeden z najbezvýznamnejších, dozvedel som sa nasledovné poznatky od svojho učiteľa, ktoré sa on dozvedel od svojho učiteľa a ten zas od svojho s príkazom, aby to, čo vie, odovzdal ďalej tomu, koho bude pokladať za hodného a schopného odovzdať to taktiež hodnému a schopnému, v presvedčení, že sa obsah tohto poznania nestratí na večné časy.“ Kardinál spoznal typický štýl kabalistu Abulafiu a s veľkou námahou čítal riadok za riadkom. Abulafia písal, že položil tieto slová na papier preto, lebo, prenasledovaný inkvizíciou, pochybuje, či bude môcť odovzdať tajomstvo ústne ďalej. No keďže nesmie padnúť do zabudnutia, odhodlal sa na tento krok a zaznamenal, čo sa dozvedel od svojho učiteľa. A každému, komu je cudzia kabala, sa pod hrozbou kliatby Najvyššieho zakazuje prečítať čo len riadok z tejto Listiny mlčania.

Tieto riadky len ešte väčšmi vybičovali kardinálovu zvedavosť a čítal dychtivo, ako rýchlo len mohol, čítal o odovzdávaní odkazu a o sile viery, no dlho mu nebolo jasné, kam mieri kabalista. Až napokon narazil na jadro spisu, kde doslova stálo: „Dozvedel som sa toto tajomstvo pre dobro ľudí, aby sa prinavrátili k pravej viere, aby spoznali celú pravdu a zriekli sa každej falošnej viery. Ježiš, ktorého *my* nazývame smrteľným prorokom, nevstal na tretí deň z mŕtvych, ako veria tí, čo ho pokladajú za Božieho Syna, ale prívrženci nášho učenia ukradli jeho mŕtvolu a odniesli ju do Safedu v Hornej Galilei, kde ho Simon ben Jeruchim pochoval do svojej vlastnej hrobky. Učinili tak preto, aby predišli kultu, ktorý opriadal smrť Nazaretského. Nik, pravdaže, nemohol tušiť, že ich čin vyvolá práve opačný účinok a že prorokovým prívržencom poslúži tento čin za zámienku na tvrdenie, že Ježiš v telesnej podobe vstúpil na nebesá.“

Ďalej nasledoval výpočet tridsiatich mien, čo zaradom odovzdávali toto tajomstvo svojim následníkom.

Jellinekovi klesla ruka s pergamenom, vyskočil, lapal dych a rozopol si vrchný gombík na sutane. Potom sa znova hodil na stoličku, siahol po pergamene, priložil si ho celkom blízko k očiam a pošepky si prečítal celú stať druhý raz, akoby si chcel potvrdiť obsah vlastným hlasom, a len čo skončil, prečítal si ju aj tretí raz, potom bezmála krikom štvrtý raz, ako v tranze. Ochromilo ho zúfalstvo, mal pocit, že sa zadusí, obidve päste si pritisol na prsia. Písmo a všetko vôkol neho sa začalo krútiť. Panebože, to predsa nemôže byť pravda, čo tu stojí! To bola teda tá pravda, ktorú chcel zatajiť pápež Mikuláš III. To bola teda pravda, ktorú sa dozvedel Michelangelo od kabalistov. To bola teda pravda, ktorej sa kúria natoľko bála, že sa dala vydierať nacistom. To bola teda pravda, ktorá dala pápežovi Gianpaolovi podnet, aby vypracoval plán na zvolanie koncilu o viere.

Pri tejto myšlienke pustil Jellinek pergamen na stôl, akoby mal v rukách žeravé poleno. Ruky sa mu triasli. Šklbalo mu kútikmi očí. Bál sa, že sa zadusí, vyskočil, nechal pergamen tak a dal sa na útek z miestnosti. Hnaný zúfalstvom, potkýnal sa tmavými prázdnymi chodbami, tackavým krokom sa vliekol cez sály a galérie. Naraz sa mu zbridila nádhera, ktorá ho obklopovala, pripadala mu zbytočná. Bezcieľne prechádzal vyľudneným Vatikánom, neexistovali preňho maľby nijakého Raffaela, Tizina či Vasariho, absolútne stratil pojem o čase a nohy ho niesli mechanicky. Ak ten Ježiš, vírilo mu jednostajne hlavou, ak ten Ježiš nevstal z mŕtvych, potom je pochybné všetko, čo ho tu s toľkou nádherou obklopuje. Ak ten Ježiš nevstal z mŕtvych, potom chýba najdôležitejší článok vierouky katolíckej cirkvi, potom je všetko, čo hlása cirkev, nezmyselné, všetko je obrovský podvod. Jellinekovi sa vynoril pred očami údesný pohľad: milióny ľudí olúpených o nádej strácajú kontrolu nad sebou, hádžu cez palubu svoje morálne zásady. Smie on, Jellinek, odovzdať túto pravdu ďalej?

Vyšiel po kamenných schodoch do Veže Borgiovcov, minul Sieň Sibýl a prorokov a vstúpil do Sala del Credo, nazvanej podľa prorokov a apoštolov spodobených vždy po dvojiciach na lunetách. V rukách držia zvitky s článkami vyznania viery: Peter s Jeremiášom, Ján s Dávidom, Ondrej s Izaiášom, Jakub so Zachariášom... Jellinek sa pokúšal odriekať Vyznanie viery, ale nešlo mu to a ponáhľal sa ďalej.

V Sieni svätých sa zastavil: keby Listinu mlčania položil späť na miesto, keby ju znova zveril Gianpaolovej pozostalosti, opäť by sa na odhalenie zabudlo, možno na pár storočí, možno na večnosť. Ale vzápätí zavrhol tú myšlienku: zniesol by sa tým problém zo sveta? Nepokoj poháňal kardinála ďalej. Myslel na proroka Jeremiáša, ktorému prepožičal Michelangelo svoju vlastnú tvár, vyjadrujúcu poznanie, s ustarosteným a hlboko zúfalým pohľadom. Michelangelo nepostavil tomuto Jeremiášovi po boku nijakých svätých, ale pohanské postavy, a urobil to úplne zámerne. Ach, bodaj by nikdy nebol otvoril kazetu s Gianpaolovou pozostalosťou!

Nadišla už noc, veľkonočná noc. Zo Sixtínskej kaplnky sa rozliehali chorály na slávu Pána. Jellinek ich počul, bol by sa mal zúčastniť na obradoch, ale nevládal. Blúdil ďalej pustými chodbami a načúval nebeskej hudbe, čo prenikala k nemu zo Sixtínskej kaplnky.

Mi-se-re-re dunelo v hlave kardinálovi, nebesky jasné *voci forzate,* hlasy kastrátov, cez ktoré prerážali kovové tenory a trúchlivé basy, čo tón, to celá duša, láska, bolesť. Kto počas *Triduum sacrum* len raz počul antifóny, žalmy, evanjeliá a responzóriá, keď zhasnú všetky sviečky okrem jednej na znamenie, že Ježiša teraz všetci opustili, keď pontife pri *antifóne traditor* padne pred oltárom na kolená a zavládne tiesnivé ticho, až kým nesmelo nezaznie verš z Písma a postupne mohutnejúc, v kvílivom vysokom forte mnohohlasne nezvolá *Christus factus est,* ak niekto raz zažil *musicu sacru* Gregoria Allegriho, nikdy nemôže vytrieť

tieto spevy zo svojho mozgu. Bez organu a bez akéhokoľvek inštrumentálneho sprievodu, a capella, nahá ako Michelangelove telá, dojíma k slzám i desí, prelína sa s náruživosťou a prebúdza žiadostivosť ako Eva stvorená rukou Florenťana - *miserere.*

Kardinál mimovoľne zamieril do Vatikánskej knižnice, ta, kde sa všetko začalo. Otvoril oblok a snažil sa nadýchnuť. Prineskoro zbadal, že je to oblok, na ktorom ukončil svoj život padre Pio. A keď vťahoval do seba nočný vzduch a Allegriho hudba sa mu vrezávala do ucha ako pohrebný žalospev, dostal závrat, hučalo mu v hlave, a chorál sa blížil k vyvrcholeniu, oslavujúcemu nášho Pána Ježiša, ktorý vstúpil na nebesá, vtedy sa Jellinek odrazil, len tak zľahka, stratil rovnováhu a zrútil sa. Pri páde pocítil závan chladivého vetra a prenikol ho krátky pocit šťastia, potom už necítil nič.

Strážca, ktorý bol svedkom tejto scény, neskôr vypovedal, že kardinál pri páde čosi vykríkol. Nemôže to tvrdiť s istotou, ale znelo to ako „Jeremiáš“!

O HRIECHU MLČANIA

Takto sa končí príbeh, ktorý mi porozprával brat Jeremiáš. Päť dní sme sa stretávali v kláštornej rajskej záhrade. Päť dní, tak ako zobrazil päť dní stvorenia Florenťan, som v drevenom záhradnom domčeku načúval jeho slovám a neodvážil som sa ho prerušiť ani jedinou otázkou. Kláštorná záhrada, drevený domček a najmä bradatý mních mi za tých päť dní prirástli k srdcu; ale aj ja som si získal dôveru brata Jeremiáša. Kým v prvý deň, čo sme strávili spolu, hovoril zajakavo a zdržanlivo, neskôr bola jeho reč zo dňa na deň plynulejšia, ba zdalo sa mi, akoby sa ponáhľal dopovedať svoj príbeh, lebo sa bál, že by nás tu mohli odhaliť.

Na šiesty deň som opäť zišiel po kamenných schodoch do záhrady. Pršalo, ale dážď nič neubral záhradke na kráse. Kvety nasiaknuté vodou ťažko ovísali k zemi a bol som rád, keď som došiel do suchého dreveného domčeka. Bol som pevne odhodlaný, že dnes budem klásť bratovi Jeremiášovi otázky; ale brat Jeremiáš neprišiel. Keďže som nevedel, čo mu mohlo prísť do cesty, strávil som celý čas v búdke osamote, osamote so svojimi myšlienkami. Dážď bubnoval po lepenkovej streche. Čo som mal robiť? Mal som sa ísť spýtať na Jeremiáša do kláštora? Tým by som len vzbudil podozrenie a uškodil bratovi Jeremiášovi.

Vyčkal som teda na ďalší, siedmy deň. Zase svietilo slnko a dúfal som, že ak včera nemohol prísť pre dážď, dnes táto prekážka padla. Mních však neprišiel ani na siedmy deň. Spomenul som si na jeho slová, raz povedal, že by ušiel, keby mohol; ale ako mal Jeremiáš ujsť na svojich chromých nohách?

Z kláštorného kostola doliehal ku mne spev z nešpor. Je aj Jeremiáš medzi spievajúcimi mníchmi? Vyčkal som, kým sa pobožnosť skončí, potom som sa vybral priamo do kláštornej

budovy. Mních, ktorého som stretol na dlhej chodbe, ma na moje otázky poslal za opátom. Sedel za dvojitými dverami vo veľkej pustej miestnosti s vyšliapanou drevenou dlážkou, obklopený starými foliantmi a izbovou rastlinou siahajúcou až po povalu, majestátny pán s plešivou hlavou a okuliarmi bez rámu.

Zoširoka som sa usiloval vysvetliť opátovi svoje stretnutie s bratom Jeremiášom; ale skôr než som skončil, prerušil ma rehoľník otázkou, načo mu to všetko rozprávam. Nerozumel som.

Prečo, povedal som, pretože sa to všetko odohralo za posledných sedem dní v tomto kláštore a pretože brata Jeremiáša držia v tomto kláštore proti jeho vôli.

Brata Jeremiáša? V tomto kláštore neexistuje nijaký brat Jeremiáš, a už vonkoncom nie brat na vozíčku.

Akoby ma udrel po hlave a zaprisahal som opáta, aby mi povedal pravdu. Viem, že Jeremiáša izolujú od vonkajšieho sveta, že s ním zaobchádzajú, akoby bol prišiel o rozum, ale Jeremiáš nie je blázon, môžem to odprisahať.

Opát pozrel na mňa malými očkami, len krútil hlavou a mlčal. Ale ja som sa s tým neuspokojil. Akosi to zapadalo do hrôzostrašného príbehu, ktorý mi rozprával tajomný mních. Podľa všetkého, povedal som, je brat Jeremiáš len krycie meno a tuším, že sa pod tým menom v skutočnosti skrýva kardinál Jellinek, prefekt Kongregácie pre vierouku, ktorého kúria dohnala k samovražde, no on svoj pokus o samovraždu prežil.

Na opáta akoby to nijako nezapôsobilo. Napokon sa zdvihol, prešiel k polici s knihami a vytiahol noviny. Položil ich predo mňa na písací stôl a bez slova ukázal na článok na prvej strane. Noviny boli z predchádzajúceho dňa. Článok mal nadpis:

Sixtínsky nápis falzifikát

Rím. - Pri nápise, ktorý odhalili reštaurátori v Sixtínskej kaplnke v Ríme, sa zistilo, že ide o falzifikát. Ako sme už

oznámili, reštaurátori pri obnove Michelangelových nástropných fresiek narazili na nesúvislé písmená, okolo ktorých vznikli vo vatikánskych kruhoch špekulácie a viedli k zvolaniu špeciálneho konzília. Michelangelo mal údajne v kaplnke postavenej za pápeža Sixta IV. (1475-1480) zanechať tajnú správu. Ako vyhlásil na včerajšej tlačovej konferencii v Ríme predseda konzília, prefekt Kongregácie pre vierouku Jozef kardinál Jellinek, záhadné písmená boli vpísané pri reštaurácii v minulom storočí. Preto je vylúčené, že by to súviselo s maliarom Michelangelom Buonarrotim. Pri reštauračných prácach boli písmená odstránené. Ako nového hlavného reštaurátora v Sixtínskej kaplnke predstavili generálneho riaditeľa vatikánskych budov a múzeí, prof. Antonia Pavanetta.

Pod článkom bola fotografia kardinála na tlačovej konferencii. Lapal som vzduch.

Opát poznamenal, či sa mi to všetko, tá historka s kláštorným bratom, aj jeho rozprávanie, náhodou len neprisnilo, človeku sa často všeličo nasníva a myslí si, že to aj naozaj zažil.

Nie, nie, zvolal som, veď som päť dní sedel oproti kláštornému bratovi takto zoči-voči a počúval jeho slová, mohol by som opísať jeho tvár, každú vrásku na jeho tvári, medzi tisícami by som spoznal jeho hlas. To nie je nijaký sen, brat Jeremiáš skutočne existuje, je chromý a bezmocný a ďalší brat ho každý deň doviezol na vozíčku do kláštornej záhrady, prisahám, že je to pravda.

Plešivec namietal, že sa istotne mýlim, keby sa v tomto kláštore zdržiaval nejaký chromý brat, musel by o tom vedieť. A keďže o ničom takom nevie, musím brať ako fakt, že som sa určite mýlil.

Pochytila ma bezmocná zúrivosť, naraz som pochopil, ako sa musel cítiť brat Jeremiáš, bez pozdravu som vyšiel od opáta a hnal som sa po dlhej chodbe a potom dolu kamennými schodmi na

prízemie. Cez úzku vysokú bránu som vošiel do záhrady. Fontána špliechala ako každý deň. Dvaja bratia v hnedých pracovných odevoch hrabľami usilovne odstraňovali stopy, ktoré zanechali na štrkovom chodníku kolesá invalidného vozíčka.

Od toho dňa ma prenasledovala otázka, či by bolo lepšie hovoriť, alebo mlčať, či smiem dať na verejnosť to, čo mi dôverne povedal mních. Isteže, hovoriť môže byť hriech - ale mlčať takisto.

Veľa vecí okolo tohto príbehu ostáva nejasných a asi sa ani nikdy nevyjasnia. Dodnes som nenašiel vysvetlenie, prečo A, začiatočné písmeno mena ABULAFIA na zvitku pri nohách proroka Jeremiáša, nezmizlo. Kto má oči na videnie, môže ho tam objaviť ešte aj dnes - hocikedy.

PRÍLOHA

PREKLAD LATINSKÝCH A TALIANSKYCH ZVRATOV

O ROZKOŠI ROZPRÁVANIA

Ordo Sancti Benedicti	rádová regula svätého Benedikta
casta meretrix	cudná neviestka

NA ZJAVENIE KRISTA PÁNA

buon fresco (tal.)	v čerstvom stave
al fresco (tal.)	maľba na čerstvú omietku
a secco (tal.)	maľba na suchú omietku
ex officio	z úradnej moci
speciali modo	špeciálnym spôsobom
Fiat. Gregorius papa tridecimus	Staň sa. Pápež Gregor XIII.
fondi (tal.)	pododdelenie
l'Archivio Segreto Vaticano (tal.)	Vatikánsky tajný archív
Riserva (tal.)	uzavreté oddelenie
Scrittori (tal.)	pisári
Buste (tal.)	dokumenty
laudetur Jesus Christus	pochválen Ježiš Kristus
Sala degli Indici (tal.)	katalóg
de curia, de prebendis vacaturis, de diversis formis, de exhibitis, de plenaria remissione	o kúrii, o privilégiách, o rozličných formách, o rozsudkoch, o úplnom odpustení

custos registri bullarum apostolicarum	strážca registra pápežských výnosov
Schedario Garampi (tal.)	Garampiho archívna zbierka
de jubileo	o jubileu
de beneficiis vacantibus	o uvoľnených cirkevných úradoch
verba volant, scripta manent	slová uletia, napísané ostane
credo quia absurdum	verím, lebo to presahuje ľudský rozum
ignis ardens	horiaci oheň
religio depopulata	vyľudnené náboženstvo
Lignum vitae - ornamentum et decus Ecclesiae	Strom života - skvost a ozdoba cirkvi
Prophetia S. Malachiae Archiepiscopi, de Summis Pontificibus	Veštba sv. arcibiskupa Malachiáša o pápežoch
sidus olorum	ozdoba labutí
Peregrinus apostolicus	apoštolský cudzinec
lumen in coelo	svetlo na nebesiach
pastor et nauta	pastier a námorník
scultore (tal.)	sochár
pittore (tal.)	maliar
in nomine Jesu Christi	v mene Ježiša Krista
Brachettone (tal.)	nohavičkár
Jesu domine nostrum	Ježiše, Pane náš
terra incognita	neznáma zem
intonaco (tal.)	malta
in nomine domini	v mene Pána
scolare (tal.)	žiak
omnia sunt possibilia credenti	veriacemu je možné všetko
amore non vuol maestro (tal.)	milujúce srdce netreba poháňať

DEŇ PO ZJAVENÍ

Fondo Assistenza Sanitaria nemocničné oddelenie
atramento iba feci argumentum farbou som tam podal dôkaz

NA SVIATOK PÁPEŽA MARCELA

miserere domine Pane, zmiluj sa nad nami
funicoli, funicola (tal.) talianska ľudová pieseň o lanovke
Novecento Italiano (tal.) talianske devätnáste storočie
domine nostrum Pane náš

O DVA DNI

ex paucis multa, ex minimis maxima z mála získať veľa, z najmenej čo najviac
quoquomodo possumus akýmkoľvek spôsobom je to len možné
causa prípad
Genesis ad litteram Kniha sv. Augustína
Hoc indubitanter tenendum est, ut quicquid sapientes huius mundi de natura rerum demonstrare potuerint, ostendamus nostris Libris non esse contrarium; quicquid autem illi in suis voluminibus contrarium Sacris Literis docent, ulla dubitatione creda- Jednoznačne sa treba pridŕžať toho, že o všetkom, o čom svetskí učenci mohli dokázať, že je pravdivé, o tom aj my dokážeme, že neodporuje Písmu; čo však hlásajú vo svojich knihách proti Písmu svätému, to nepochybne musíme pokladať

mus id falsissimum esse, et, quoquomodo possumus, etiam ostendamus.	za celkom mylné a chceme to podľa svojich síl a schopností aj dokázať.
Providentissimus Deus	všetko predvídajúci Boh
Accessorium sequitur principale	vedľajšia vec nasleduje za hlavnou
et omnia ad maiorem Dei	a všetko pre väčšiu slávu *glóriám* Božiu (heslo Ignáca z Loyoly)
Societas Jesu	jezuitský rád
fra (tal.)	mních

NA ŠTVRTÚ NEDEĽU PO ZJAVENÍ

sic fluori	takto (krátko) som kvitol
Missa Papae Marcelli	Omša pápeža Marcela
in fiocchi (tal.)	v plnej paráde
non verbis, sed in rébus est	nehovoriť, ale konať (Seneca)

TAKISTO NA ŠTVRTÚ NEDEĽU PO ZJAVENÍ

corpus delicti	vecný dôkaz
Ave Maria, gratia pléna...	Zdravas Mária, milosti plná...
papabiles	kandidáti na hodnosť pápeža
Requiescat in paee	Nech odpočíva v pokoji

NA HROMNICE

buona sera, Eminenza (tal.)	Dobrý večer, Eminencia
ad majorem Dei Gloriam	pre väčšiu slávu Božiu

V PONDELOK PO HROMNICIACH

Praeparatio evangeliea príprava na evanjelium
Compendium theologicae veritatis Kompendium teologickej pravdy
Jucunditas maerentium, Eternitas viventium, Sanitas languentium, Ubertas egentium, Satietas esurientium Potešenie zarmútených, večný život, posilu slabým bohatstvo chudobným, potravu hladujúcim
horribile dictu strašné aj vypovedať
Atramento ibi feci argumentum, locem ultionis bibliothecam aptavi Farbou som tam podal dôkaz a knižnicu som si zvolil za miesto pomsty
non est possibile, ex officio nie je možné, z úradnej moci

V NEDEĽU QUINQUAGESIMA, PRAVDEPODOBNE

taedium vitae znechutenie životom
Confutatis maledictis, flammis acribus addictis Zatratenci bez milosti skončia v pekle hlbokosti
Domine Deus Pane Bože
Deus Sabaoth Pán zástupov
libera me, Domine, de morte aeterna in die illa tremenda, quando coeli movendi sunt et terra zachráň ma, Pane, od večnej smrti v ten deň hrôzy, keď sa trasú nebesá i zem

NA POPOLEC

Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo laeu Pane Ježiši Kriste, kráľ jasnosti, zachráň duše všetkých zosnulých veriacich pred mukami pekelnými a pred údolím tieňov

Libera eas de ore leonis,	Ochráň ich pred hrtanom
ne absorbat eas tartarus,	levovým, aby ich nepohltilo
ne eadant in obscurum; sed	peklo, aby neupadli do
signifer sanetus Michael,	temnôt; len nech ich prive-
repraesentet eas in lueem	die sv. Michal vlajkonoš do
sanctam, quam olim Abrahe	večného svetla, ktoré si ke-
promisisti, et semini eius	dysi prisľúbil Abrahámovi a jeho potomstvu
lux aeterna luceat ei	svetlo večné nech mu svieti
Exitus. Mortuus est.	Smrť. Je mŕtvy.
Pater noster, qui es in coelis...	Otče náš, ktorý si na nebesiach...

NA SVIATOK APOŠTOLA MATEJA

ad rem	k veci

NA REMINISCERE

Ecce ego abducam aquas super terram	Hľa, zošlem na zem potopu

DRUHÝ PÔSTNY TÝŽDEŇ, STREDA

Credo in Deum Patrem omnipotentem	Verím v Boha, otca všemo- húceho... (kresťanské vyznanie viery)
bracchium domini	ruka Pána
videbis posteriora mea	uvidíš môj chrbát

KEDYSI MEDZI NEDEĽOU OCULI A LAETARE

Theologica Moralis Universa	Všeobecná teológia morálky

ad mentem praecipuorum	určená najmä teológom
Theologorum et Canonistarum	a kanonikom, s praktickými
per Casus Practicos exposita	príkladmi na použitie,
a Reverendissimo ac Amplis-	ktorú vydal vysokovážený
ssimo D. Leonardo Jansen,	a znamenitý Dr. Leonardo
Ordinis Praemonstratensis	Jansen z rehole premonštrátov.

NA DRUHÝ DEŇ PO LAETARE A NA NASLEDUJÚCE RÁNO

expressis verbis	jasnými slovami

VEĽKÝ TÝŽDEŇ, PONDELOK

Buona sera, signora (tal.)	Dobrý večer, signora

Z BIELEJ SOBOTY NA VEĽKONOČNÚ NEDEĽU

Sala del Credo (tal.)	Sála vyznania viery
miserere	zmiluj sa nad nami
voci forzate (tal.)	mohutné hlasy
Triduum sacrum	sväté obdobie troch dn
Christus factus est	Kristus dokonal
musica sacra	svätá hudba

PLÁN SIXTÍNSKYCH FRESIEK

